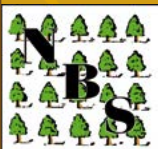

Fruit-Wijzer

Plantadvies
voor streekeigen
hoogstamfruitbomen in
de provincie Antwerpen

Provincie
Antwerpen

Colofon

Fruit-Wijzer is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:

Cathy Berx, gouverneur-voorzitter
Luk Lemmens
Mireille Colson
Jan De Haes
Kathleen Helsens
Maarten Puls, provinciegriffier

Verantwoordelijke uitgever

Maarten Puls, provinciegriffier
Koningin Elisabethlei 22 | 2018 Antwerpen

Redactie

Sandra Vandewiele
(Provincie Antwerpen,
Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid)
Paul Van Laer en Ludo Royen
(Nationale Boomgaardenstichting vzw)

Vormgeving

Marij Hereijgers
(Provincie Antwerpen)

Rasbeschrijvingen

Ludo Royen en Paul Van Laer

Teksten

Ludo Royen, Paul Van Laer en Eddy Vets

Werkten mee aan deze brochure

Rene Debrouwere, Karel D'Hondt, Louis Hoegaerts, Hubert Moens, Louis Millis, Frans Nauwelaerts, Ludo Royen, Vincent Turkelboom, Dirk Van den Eynde, Harry van de Velde, Paul Van Laer, Herwig Vereyken en Eddy Vets.

Fotomateriaal

Marc Goossens (cover onder, pagina 6, pagina 149),
Herwig Mees (pagina 10), Ludo Royen, Nationale
Boomgaardenstichting vzw, Regionaal Landschap
Rivierenland vzw (pagina 138 links), Stadsarchief Mechelen
(pagina 8),
Stedelijk Museum Hoogstraten (pagina 11 rechts).
www.pomologie.com

Auteursrechten

Provincie Antwerpen
Nationale Boomgaardenstichting vzw

Referentie (na schriftelijke toestemming): Fruit-Wijzer,
uitgave van de deputatie van de provincie Antwerpen in
samenwerking met de Nationale Boomgaardenstichting
vzw, herwerking 2024, *pagina(s) waar u naar verwijst*.

Herwerking 2024, gebaseerd op editie 2011

Wettelijk depotnummer: D/2023/0180/18

Inhoudstafel

Inleiding	5	Boombescherming	138
Fruitteelt doorheen de geschiedenis... ..	7	Beheren na het planten	139
Fruiteelt en pomologie in de Provincie Antwerpen	8	Plantenvoeding/bemesting	139
Mechelen	8	Scheve bomen	139
Heist-op-den-Berg	9	Rooien en vervangen (inboeten)	139
Broechem (Ranst)	9	Verzorgen van wonden	139
Klein-Brabant (Hingene - Bornem - Puurs-Sint-Amands)	10	Schoorpalen	140
Zwijndrecht	11	Epifyten	140
Hoogstraten	11	Beheer van de ondergroei	140
Snoeien	141	Een boomgaard of fruitbomen in eigen tuin	143
Overzicht van soorten en variëteiten met een traditie in de provincie Antwerpen	13	Het biotoop dat boomgaard heet	144
Appelen	15	Fauna	144
Kersen	55	Paddenstoelen	144
Peren	68	Flora	144
Perziken	99	Ziekten en plagen	145
Pruimen	106	Oogsten	146
Andere	128	Wanneer?	146
Hoe?	146	Bewaren?	146
Plannen voor het planten	135	Verwerken	147
Fruitbomen en de wet	135	Sap	147
Bodemgeschiktheid	135	Moes	147
Grondstructuur	135	Stroop	147
Humusgehalte van de bodem	135	Contactgegevens	149
Reliëf en omgeving	135	Geraadpleegde werken	150
Soorten- en rassenkeuze	136	Bijlage 1: Verklarende woordenlijst	152
Planttips	137	Bijlage 2: Belangrijkste ziekten en plagen in de fruitteelt	153
Grondbewerking vóór het planten	137	Bijlage 3: Gezochte fruitvariëteiten in de provincie Antwerpen	161
Planttijdstip	137	Index variëteiten	162
Plantafstand	137		
Hoe planten?	137		

Inleiding

Ofschoon de provincie Antwerpen één der kleinste fruitteeltprovincies van ons land was, kende men er toch heel wat variëteiten met een lokale en provinciale bekendheid. De hier beschreven variëteiten zijn niet zo- maar lukraak uit deze verscheidenheid gekozen, maar zuiver op basis van geschiedkundige gegevens en tellingen.

Meest van al nog gebaseerd op de fruitkeuringen die in de jaren 1930 door de Pomologische Vereniging van Antwerpen in de provincie werden verricht.

Nu er meer en meer belangstelling komt voor de talrijke fruitrassen van onze grootouders, hun mooie boomgaarden en de zo typische fruitbomen rond huis en hoeve, is het ogenblik gekomen om de Antwerpse fruitkundige eigenheden onder de aandacht te brengen. Menig kleinkind wil nog graag de appelvariëteit van bij de woning van opa en oma terug in zijn tuin of wil wel de mooie boomgaard van weleer rond de woning. Maar steeds minder kleinkinderen kennen deze variëteiten nog, laat staan dat ze deze zouden herkennen.

Een veel gestelde vraag gaat dan ook steeds als volgt: *“wat was dat mooie rode appeltje toch weer, met dat knalwitte vlees, rode doorschijn en met zo’n mooie grijze sterretjes op de schil? Het stond vroeger vlak bij het hoevetje van mijn grootvader. Thuis noemden wij dat Binnenrooikes en soms ook wel Sinterklaasappelkes, want dan waren ze het lekkerst. Kennen jullie die nog? Kunnen wij nog zo’n boompje kopen?”*

Gelukkig kunnen wij voor zeer veel variëteiten nog steeds positief antwoorden en zeggen: *“natuurlijk, dat was en is nog altijd het Sterappeltje en dat kan je zowel als vrucht dan als boom bij de Nationale Boomgaardenstichting vzw (NBS) bekomen”.*

Doel van dit werk is dan ook de eigenheden van de provincie, de eertijds zo talrijk voorkomende fruitvariëteiten, de verwezenlijkingen van onze grootouders te waarderen en nieuw leven in te blazen. Vertrekkend vanuit een stukje geschiedenis en de geplogenheden van de fruitteelt in de provincie, presenteren wij hier meer dan 100 variëteiten die een

traditie hebben of gehad hebben in de provincie Antwerpen. Zij kunnen de basis vormen voor eender welke aanplantvorm. Hun kenmerken en karakteristieken kunnen je op weg helpen om met kennis van zaken je keuze te bepalen.

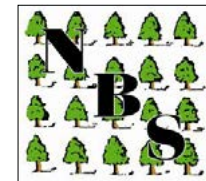
Anderzijds behandelen we ook alle aspecten van de teelt van fruitbomen, zodanig dat het een leidraad vormt voor het aanplanten en het onderhouden van boomgaarden.

Alle in deze uitgave volledig beschreven variëteiten zijn stuk voor stuk teruggevonden en zijn nog aan te kopen bij de meeste boomkwekers in het Antwerpse en de rest van Vlaanderen. De typische en zeldzamere rassen worden door de NBS vzw aangeboden bij hun jaarlijkse plantactie, waar je trouwens eveneens terecht kan voor een groot aantal andere variëteiten (de plantfolder omvat een 500-tal rassen waaronder deze Antwerpse rassen).

In oude verslagen en publicaties komen een aantal typische variëteiten voor, waar we op dit moment nog geen standplaats van kennen. Deze lijst werd opgenomen in bijlage 3. De Nationale Boomgaardenstichting vzw is de lezer zeer dankbaar voor de tips of gegevens hieromtrent. Uw inbreng helpt ons ook deze variëteiten terug in de boomgaarden te introduceren.

Wij wensen u veel leesgenot en staan klaar om u met raad en daad bij te staan.

Ludo Royen, nationaal voorzitter Nationale Boomgaardenstichting vzw

Fruitteelt doorheen de geschiedenis...

De oudste bewijzen van het verzamelen en selecteren van fruit in de gematigde streken van Azië en Europa, dateren van zo'n 5000 jaar voor Christus. De kunst van het enten werd reeds beheerst door de Egyptenaren en oculeren zou ergens zijn oorsprong vinden in de vierde eeuw voor Christus. De Romeinen brachten de fruitteelt naar grote delen van Europa, maar ook Karel de Grote zorgde voor een grote verspreiding.

Daarnaast is ook de inbreng van monniken niet te onderschatten. Naast evangeliseren schaaften zij ten alle tijde hun fruitkunde bij. Vooral vanaf de twaalfde eeuw na Christus toonden kasteelgaarden, abdij- en kloostertuinen zich meer en meer als heuse collecties van de betere inheemse en uitheemse fruitsoorten.

In de dertiende eeuw werden appelaars ook buiten omheiningen en/of ommuringen gepland, als baken op de weg of als scheidingsteken tussen percelen. Bepaalde grondeigenaars verplichtten hun pachters zelfs om fruitbomen aan te planten.

In Vlaanderen werden in de woelige en schamele veertiende eeuw volop appelschijven gedroogd om de strenge vasten door te komen, een gebruik dat nu nog bestaat in Normandië. Ze werden gebruikt als beleg bij brood, voor de bereiding van moes of als zoetstof in pap.

In de vijftiende eeuw kende fruit een opflakking. Er was een rechtstreeks verband tussen de stijging van de levensstandaard en het fruitverbruik. Pas vanaf deze eeuw werd fruit onder burgers en boeren gemeengoed, getuige daarvan de verkoop op de markten in de grote steden. Bekijk eens een oude stadsgravure, je zal zien dat vele dorpen en steden in deze tijden omringd waren met tuinderijen en boomgaarden.

De stadsuitbreidingen van de zestiende eeuw doorbraken de ring van boomgaarden rond de stad en verschoven het boomgaardgebeuren dieper naar het platteland. Ook in de stadstuinen verdwenen de fruitbomen. In die tijd was het landgebruik op het platteland een innige mix van fruit, veeteelt en akkerbouw, evenwel zeker niet met fruit op een prioritaire plaats. In Vlaanderen was het vanaf de zestiende eeuw gemeengoed om op en rond de boerderij hoogstammen aan te planten, met als doel fruitopbrengst voor eigen gebruik. De aanplantingen waren zelden uniform en bestonden meestal uit plaatselijk bekende soorten.

In de achttiende eeuw is er rond de steden geleidelijk aan een concentratie van fruitteelt waar te nemen.

Aanplantingen met commerciële doeleinden zijn een verhaal van de tweede helft van de negentiende eeuw, maar vonden vooral ingang na WO I.

De globalisering van de fruitmarkt, landbouwkundige verschuivingen in de richting van intensievere veeteelt en de commerciële fruitteelt die volledig omschakelt naar laagstammig fruit (met zelfs rooipremies voor hoogstamboomgaarden), zorgen ervoor dat hoogstamboomgaarden vanaf ca. 1960 aan hoog tempo uit onze dorpskommen en ons landschap verdwijnen.

Als reactie hierop werd vanaf de jaren 1975 in alle fruitstreken en oude hoogstamboomgaarden intensief gezocht naar de eigen en typische variëteiten om deze veilig te stellen voor de toekomst. De Nationale Boomgaardenstichting vzw, opgericht in 1984, beschikt momenteel over ongeveer 3000 lokale, regionale, nationale en internationale variëteiten.

DE HOOGSTAMBOOMGAARD

Een hoogstamboomgaard is een aanplanting van hoogstamfruitbomen, meestal in grasland. De takvrije stam van zo'n hoogstamfruitboom is 1,80 tot 2,25 m, vaak bepaald door de grootte van de boomkweker of zijn werknemers. Veelal wordt onder de bomen gegraasd door groot- of kleinvee, de mest komt de bomen alleen maar ten goede...

Fruit is de verzamelterm voor eetbare vruchten, al of niet schijnvruchten, die groeien aan houtachtige gewassen.

Bepaalde terminologie is zeer typisch voor het fruitwereldje. In bijlage 1 vind je de belangrijkste termen.

Fruitcultuur en pomologie in de provincie Antwerpen

België neemt in Europa een voorname plaats in bij de ontwikkeling van fruitvariëteiten. Vooral peren vonden vanaf de 18de eeuw hun oorsprong in ons land. De voornaamste Belgische pomologen waren ongetwijfeld Nicolas Hardenpont (1705-1774) en Jean-Baptiste Van Mons (1765-1842).

Rond 1830 heerste er in België zelfs een ware peromanie. De notabelen van het dorp verzamelden en zaaiden peren als hobby. Deze oorsprong vind je terug in de namen van sommige variëteiten: le docteur, abbé, notaire, commissaire, ... Veel van de aldus bekomen variëteiten gingen echter verloren.

In 1942 bedroeg de oppervlakte fruitteelt in België ongeveer 55.000 ha. Hoewel de provincie Antwerpen met haar 2.200 ha het kleinste boomgaardoppervlak van Vlaanderen vertegenwoordigde, waren er in die jaren toch drie belangrijke fruitstreken en fruitteeltcentra, namelijk Hoogstraten, Broechem en Heist-op-den-Berg.

In 1954 was dit oppervlak al geslonken tot 1.400 ha met als belangrijkste fruitboomsoorten appelaars (46%), gevolgd door perelaars (19%), perzikkbomen (16%), kerselaars (12%) en pruimelaars (7%). Broechem en Heist-op-den-Berg bekleedden respectievelijk de tweede en vierde plaats van de perzikteelt in België.

Per regio worden de variëteiten vermeld die vroeger in deze streek algemeen gekweekt werden. De met een * gemarkeerde variëteiten werden opgenomen in de fruitfiches.

Mechelen

Vanaf de 18de eeuw komt in Mechelen de echte pomologie op gang. De notabelen uit de middenklasse bouwen hun eigen collectie uit en vernoemen de gevonden zaailingen naar zichzelf of naar hun vrienden of familieleden. Boekwerken verschijnen met gedetailleerde beschrijvingen en mooi ingekleurde prenten van de vruchten. In deze bloeiperiode zorgden de Belgische kwekers, vaak zogenaamde 'hobby-zaaiers', voor honderden nieuwe variëteiten.

In Mechelen vormde majoor Pierre Joseph Esperen (1780-1847) meer dan veertig soorten peren. In tegenstelling tot andere pomologen selecteerde hij vooral op basis van kwaliteit. Vandaar dat tot zijn selecties de beste peren behoren die in ons land ooit werden gekweekt. Tot zijn uitgebreide collectie behoorden onder meer Belle des Forêts, Bergamotte Esperen, Beurré Esperen, Seigneur Esperen, Double Rousselet, Joséphine de Malines, Emile d'Heyst, Grand soleil, Marasquine, Passe Tardive, Poire Pêche, Soldat Laboureur en vele anderen.

Andere bekende pomologen zijn ridder Jean Charles de Nelis, graaf Henri-Pierre-Philippe De Coloma, Louis Stoffels, Rosalie Wolters, Thuerlinckx, Charles Gilbert, Hendrik Ickx en vele anderen.

Tussen de diverse pomologen kwam het echter niet tot een gestructureerde organisatie en de ontwikkeling van een echte fruitcultuur in het Mechelse bleef uit. De waarde van hun werk dient vooral gezocht te worden in de kwaliteit van de door hen ontwikkelde soorten die tot op heden, vooral in het buitenland, nog fel gewaardeerd worden.

Groentemarkt in de hal aan de Zandpoortvest (Mechelen)

De pomologie wordt heden nog beoefend door verschillende liefhebbers en spitst zich vandaag de dag vooral toe op het vinden van nieuwe appelvariëteiten. Af en toe creëren ze interessante nieuwigheden, zoals bijvoorbeeld de appelvariëteiten Kiliaan, Marie Cleys, Pallieter, Frana, Vetsappel, Rode Bonheider, Rode De Hert en Borsbeekse. De Mechelse afdeling van de Nationale Boomgaardenstichting, de "Mechelse Pomologen", tracht via allerlei activiteiten de fruitcultuur voor de liefhebbers in de streek aan te wakkeren en te bevorderen.

De variëteiten die rond 1930 in de streek van Mechelen werden geteeld, worden samen met de variëteiten van Heist-op-den-Berg vermeld.

Heist-op-den-Berg

Eén van de lekkerste vruchten die hun oorsprong vonden in Heist-op-den-Berg is de perzik Vaes Oogst, een selectie van Leonard Vaes, een lokale perzikkweker. De hellingen van Heist-op-den-Berg werden vroeger vaak gebruikt voor het aanplanten van steenfruit, vooral krieken, maar ook perziken. Tot op heden kan deze perzik wedijveren met de beste witvlezige variëteiten.

Louis Berckmans zorgde voor de bekendmaking van Heist-op-den-Berg tot in de Verenigde Staten. Zijn vriend, Majoor Esperen (zie Mechelen) noemde een peer naar de zoon van Louis Berckmans: Emile. Tot op heden is de peer Emile d'Heyst gekend in geheel Europa en de VS. Dit komt doordat Louis Berckmans, toen hij midden 19de eeuw uitweek naar Atlanta (VS), enten van de peer Emile d'Heyst meenam en daar op grote schaal peren en bomen onder die naam verspreidde. Louis Berckmans erfde de perennalatschap van majoor Esperen en zette diens werk voort. Hij creëerde enkele voorname soorten zoals bijvoorbeeld Beurré Richelieu, Dupuy Charles, Sanguine de Belgique en Souvenir Esperen.

Variëteiten die omstreeks 1930 in de streek van Mechelen en Heist-op-den-Berg algemeen werden geteeld:

APPELEN

Court Pendu *

Enkele Bellefleur *

Dubbele Bellefleur *

Goudreinette (Reinette Dorée) *

Jacques Lebel *

Landsberger Reinette *

PEREN

Beurré d'Amanlis *

Calebasse Bosc *

Catillac *

Conseiller à la cour *

Dubbel Flip *

Nouveau Poiteau *

Broechem (Ranst)

In het Broechemse, zoals elders op het Antwerpse platteland, vormden landbouw en veeteelt de voornaamste bron van levensonderhoud voor de gewone man. Bij de woningen vond men stevast een aantal hoogstamfruitbomen waarvan de opbrengst een aanvulling was van het karige inkomen. Sommigen plantten extensieve hoogstamboomgaarden op hun weides als bijkomende opbrengstmogelijkheid bij de veeteelt. Daarnaast wijdden ook de notabelen van het dorp zich aan de fruitteelt. Zo ontwikkelde Jacques Beke, pastoor van Oelegem, in 1830 een peer die naar hem genoemd is als Curé d'Olegem of Curé d'Oelegem.

De jarenlange traditie van extensieve hoogstamboomgaarden kwam echter onder druk te staan toen in 1915 een plaatselijke afdeling van de Boerenbond van start ging. Via een meer wetenschappelijke benadering met lessenreeksen en voordrachten, wilden zij het boerenbedrijf en de fruitteelt moderniseren. Hoewel in eerste instantie afwachting werd gereageerd, stimuleerde de winstgevendende teelt van stekelbessen door Jozef Schelkens op een stuk goede landbouwgrond in Pralershoek anderen om zich eveneens op de fruitteelt te richten.

Aanvankelijk bestonden de boomgaarden voornamelijk uit hoogstam en halfstam, al dan niet in een blijver/wijker systeem. Als onderbeplanting groeiden er hoofdzakelijk stekelbessen en rode bessen. Aldus kon de kweker vrij snel genieten van de opbrengst van zijn fruittuin. Wanneer de hoogstammige kersenbomen na jaren in productie kwamen, vormden de bessenstruiken eerder een belemmering bij het plukken. Vooral het zetten en verplaatsen van de hoge houten plukladders vormde een probleem door de ondergroei van stekelige struiken. Veel plukkers klaagden dan ook van schrammen en kwetsuren op hun benen. Bij het invoeren van verschillende types van onderstammen verdwenen de hoogstambomen in het voordeel van laagstamculturen. Boomgaarden werden omgetoverd of herleid tot fruitakkers.

De perzikteelt was in Broechem erg winstgevend en mede doordat perziken op laagstam groeiden en weinig onderhoud vroegen, bleek deze cultuur een succes. De meeste aanplantingen waren mengculturen met onderbeplanting van bessen, hoofdzakelijk stekelbessen. Er was zelfs een halfplate variëteit die Broechemse genoemd werd. Broechem en de omgeving van Heist-op-den-Berg waren de enige regio's in Antwerpen waar inlandse perziken werden geteeld.

Gekende fruitkwekers uit de streek waren onder meer Gust Vets, Gerard Janssens, Gust Bierinckx, Jos Moortgat en Jos Van Camp.

Antwerpen als metropool vormde de grootste afzetmarkt voor het Broechems fruit. De fruitkwekers trokken om drie of vier uur 's morgens naar de vroegmarkt in Antwerpen. Ze deden dat met paard en kar. Op hun traject hadden ze vaste halteplaatsen zoals "het Mestputteke" en "de Statie". Daar kregen paard en voerman wat te eten en konden ze uitrusten. Om veiligheidsredenen reed men vaak in groep naar de markt en vaak liep er een hond mee onder de kar. Ondertussen verzorgden de thuisblijvers de nieuwe oogst die dan 's avonds opnieuw klaargezet werd voor transport. Daarnaast kochten vele confituurfabrieken hun voorraden vruchten in Broechem en reeds op 5 juni 1922 werd de eerste fruitmarkt gehouden op het dorpsplein in Broechem.

Spoedig groeide de nood aan een fruitveiling. Bij akte van 7 februari 1939 ging men over tot de stichting van de 'Katholieke Veilingvereniging van Broechem en omstreken' met als leuze *in de wil tot eenheid ligt macht* en op 31 mei 1939 gingen de poorten voor de eerste maal open.

Gedurende WOII werd de veiling het officiële verdeelcentrum voor groenten en fruit. In de bloeiperiode trok de veiling kooplustigen aan tot over de landsgrenzen. Het was dan ook niet te verwonderen dat de stekelbessen massaal uitgevoerd werden naar de buurlanden. In het hoogseizoen haalde deze veiling tot 150 ton per week. De overschakeling naar kersen en perziken en later naar appels en peren kon niet verhinderen dat de Broechemse veiling in 1966 een fusie moest aangaan met Hoogstraten. Broechem bleef slechts een verkoopcentrum en tien jaar later, in 1976, ging ook dit centrum definitief dicht. Dit had uiteraard negatieve gevolgen voor de fruitteelt in heel de streek.

Door de import van perziken uit Zuid-Europa en de steeds maar sterkere aantasting door de hagelschotziekte en de krulziekte, verdween de perzikteelt nagenoeg volledig uit de streek van Broechem. Een tiental professionele fruitkwekers runnen vandaag moderne laagstamfruitbedrijven met voornamelijk appel- en perenproductie.

In de streek van Broechem werden voornamelijk onderstaande variëteiten gekweekt:

APPELEN

Bellefleuren *
Bismarck *
Jacques Lebel *
Golden Noble
Grauwe Rabau *
Keuleman *
Landsberger Renette *
Oogstappel (Transparente Blanche) *
Sterappel *

KERSEN

Belle de St-Trond
Bigarreau Napoleon (Krakers) *
Bigarreau Noir (Spaanse) *
Boerenollen (Anglaise Hâtif) *
Broechemse kers *
Early Rivers (Afhangers, Blinkaars, Blinkers, Lindekers, Torekens) *
Fleur de Bruxelles
Guigne d'Annonay (Pijlen) *
Kernielse
Turrekens: zaailing Verbruggen (plaatselijke variëteit)

PEREN

Clapp's Favourite *
Durondeau *
Précoce de Trévoux *
Souvenir de Jules Guindon *

PERZIKEN

Amsden *
Broechemse, verschillende typen *
Charles Ingouf *
De Schutter (plaatselijke variëteit) *
Jefkesperzik
Late Delespaul
Mayflower
Peregrine
Red Heaven
Reine des Vergers *
Triumph
Truinyck
Vaes Oogst *
Vainqueur
Vroege Delespaul

PRUIMEN

Altesse Double *
Belle de Louvain *
Myrobolaan *
Queen Victoria *
Reine Claude d'Althann *
Reine Claude d'Oullins *

STEKELBESSEN

Horrekens (plaatselijke variëteit)
Whinham's Industry

Klein-Brabant (Hingene – Bornem – Puurs-Sint-Amands)

De dijken en poldergronden van Klein-Brabant geven het landschap en het microklimaat enkele typische kenmerken. Langs de dijken van de Scheldepolders bloeide de okkernotenteeft. Getuige hiervan zijn de "Notelaarsdreef" aan het kasteel van Hingene en het jachtpaviljoen "De Notelaer".

De nattere randen en hoeken van de akkers werden dan weer beplant met mispelstruiken en soms met kweeper. De vochtminnende mispelaars gedijden zeer goed langs de grachten. Zo plukte de familie Van Assche in Weert tot enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog jaarlijks 6 tot 7 ton mispels, welke destijds op de markten tegen goede prijzen verkocht werden. In de fruitteelt werden vooral de mispels die tijdens het "rottings"-proces binnenin vochtig bleven vermeerderd. Deze slaagden er namelijk het best in hun smaak te behouden. Drogere mispels waren minder lekker en dus economisch van minder belang. De mispels, noten en kweeperen werden in die periode in groten getale opgekocht door 'Ward den Brusselaar', een koopman die deze vruchten op de stadsmarkten verkocht. De vruchten uit Klein-Brabant kwamen op die manier zelfs in Brussel terecht.

Branst (Bornem)

Mede onder impuls van de Sint-Bernardusabdij teelde men in de streek ook appels en peren, die natuurlijk gretig hun afzet vonden via diezelfde kooplui. Zo bezaten de families Verheyden, Van Assche, Peeters en Waumans uit Weert reeds in de jaren 1940 hoogstamboomgaarden, waar men variëteiten produceerde als Court Pendu, Franse Renet, Wijning, Citroenappel, Bernardusappel, Franse Bellefleur en Jacques Lebel. Zelfs de fruitteelthoogleraar van Vilvoorde, Edmond Van Cauwenberghe, roemt in een paar van zijn werken de uitmuntende kwaliteit van de appels, geteeld in de Scheldeklei van Weert.

Variëteiten die omstreeks 1930 in de streek van Klein-Brabant werden geteeld:

APPELEN

Dubbele Bellefleur *
Enkele Bellefleur *
Gravensteiner *
Reinette à la Reine *
(winterwijning)
Sint-Bernardusappel
(lokale variëteit) *
The Queen *

PEREN

Beurré Hardy *
Calebasse Bosc *
Clapp's Favourite *
Dubbel Flip *
Poire de Tongre
(Durondeau) *
Waassche Langsteel

Zwijndrecht

De streek rond Zwijndrecht behoort fruitkundig gezien eerder tot het Land van Waas. In het verleden schreef men over de vruchten uit het Waasland: "Meestal waren zij niet van allerbeste hoedanigheid maar wel kloek, gezond en vruchtbaar"

Uit de vele variëteiten die in die streek geteeld werden, komen slechts de Keiing en de Keimolenpeer of Kaeimolen in aanmerking om toe te voegen aan het Antwerps assortiment. Deze laatste vrucht kwam ook veelvuldig voor in de streek van Sint-Amands. Uiteraard zal er wel een groot soortenverloop plaatsgevonden hebben tussen de vruchten uit het Antwerpse en het Waasland.

Keiing

Hoogstraten

Hoogstraten was in de periode na WO II een belangrijke fruitstreek in het noorden van Antwerpen. Met de opkomst van de laagstamfruitteelt en onder impuls van de streek rond Breda, is men er meer en meer overgegaan naar de aardbeienteelt en de teelt van houtig kleinfruit. De aardbeien zijn er de hoofdmoot geworden en Veiling Hoogstraten is uitgegroeid tot dé aardbeivenveiling van België. Er zijn in Hoogstraten nog slechts enkele uitzonderingen die zich nog op de commerciële hoogstamfruitteelt toeleggen.

Veilingsvereniging der Noorderkempen te Hoogstraten: Algemeen zicht op de wasch en inmaakplaats

Boomgaarden in het Antwerpse landschap

Wie door het platteland reist, merkt al vlug de grote vruchtbomen op die vooral in de lente een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefenen. Steevast strekte zich vlak bij het boerenhuis een kleine boomgaard uit waaronder wat kleinvee rondscharrelde. De kippenren en fruitbomen vormden haast één geheel.

Aan het mennegat, waarlangs de paarden het erf betraden, groeide meestal een majestueuze perenboom: de Dubbel Flip. Met hun rustieke verschijning en ruime verspreiding vormden deze bomen herkenningspunten in het Antwerpse platteland. Je kon haast geen boerderij vinden of op het erf pronkte de Dubbel Flip. Daarnaast waren ook de brede

kruinen van de Bellefleuren echte aandachtstrekkers. Zij vormden een schril contrast met de slanke Sterappeltjes en de kleine kruinen van de Court Pendu. Waarschijnlijk kregen de laatste twee variëteiten bij veel mensen de voorkeur omdat ze laat in bloei komen en zo de kans op vorstschade verminderde. Enkele forse Witbuikkersenbomen en de Zwarte Krakkers maakten samen met de Regelootpruimen de boomgaard compleet. Naast het bakhuis, en dikwijls ook naast het keldervenster, zorgde een knoestige vlierstruik volgens volksgeloof voor het afweren van boze geesten of de kwade hand. Of deze vlierstruik de eigenaars effectief voor onheil

behoedde weten we niet, maar vliersiroop was in ieder geval een veelgebruikt en doeltreffend middel tegen verkoudheden. Aan de waterput zorgde de okkernoot voor afkoe-ling en voor het weghouden van de muggen. Rondom het erf tenslotte sloot een haagbeukenhaag of een meidoornheg de woonstede af van het akker- en weiland.

De fruitbomen zorgden het hele jaar door voor wat afwisseling in de voeding, maar gaven ook beschutting en schaduw aan mens en dier. Zo vormde de boomgaard één geheel met erf en woonstede en lagen zij als herkenbare groene eilandjes verspreid te midden van geometrische akker- en weilandpercelen.

Overzicht van soorten en variëteiten met een traditie in de provincie Antwerpen

APPELEN

Berglander	Duffelke	Jacques Lebel	Oogstappel	Reinette Grise d'Hiver	Trdika
Bismarck	Eijsdener Klumpke	James Grieve	Rabau	Reinette Hernaut	Transparante de Croncels
Boskoop	Enkele Bellefleur	Kattekop	Reine des Reinettes	Rode Bonheider	Winterrambour
Citroenappel	Franse Bellefleur	Keiing	Reinette Clochard	Rode Walschaert	Winterwijning
Court Pendu Rosat	Franse Renet	Keuleman	Reinette de Chênée	Sint-Bernardappel	
Cox's Pomona	Gravensteiner	Kiliaan	Reinette Descardre	Sterappel	
Dubbele Bellefleur	IJzerappel	Landsberger Renette	Reinette Dorée	The Queen	

Berglander

Synoniemen

Bellefleur des Flandres, Vlaandere Bellefleur. Wordt in bepaalde publicaties ten onrechte verward of gelijkgesteld aan de Franse Bellefleur. Kaprijkse Bellefleur zou een rode mutant zijn van de Berglander en heeft dezelfde eigenschappen, maar een iets hogere vorm.

Herkomst

Werd bekomen tussen 1780 en 1790 aan de boorden van de Dender, in de Proosdij der Witheren, in Denderwindeke (Oost-Vlaanderen).

Boom

De boom is zeer groeikrachtig en weelderig, met breed uithangende, licht buigende takken. De kruin is als een opengespannen regenscherm en haalt tot 12 meter diameter.

Productiviteit

Vruchtbaar ras met goede dracht maar onregelmatig door beurtjaargevoeligheid.

Ziektegevoeligheid

Robuuste en zeer resistente variëteit die op vochtige standplaatsen soms wel last heeft van kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot tot zeer groot, over het algemeen breder dan hoog, waarbij één kant gewoonlijk veel hoger is dan de andere.

Steel: Over het algemeen kort en gekromd.

Kelk: Middelmatic groot en in een onregelmatige en tamelijk diepe kelkholte geplaatst.

Schil: Gladde vruchthuid, bij rijpheid geelachtig, dieprood en gestreept aan de zonzijde.

Vlees: Geelachtig, tamelijk vast, vrij hard, matig sappig en van gewone smaak.

Rijpt: Begin tot midden oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Wordt als verse dessertappel gewaardeerd door velen, maar werd eertijds gezocht voor de industrie en de keuken. Vruchten bewaren langer dan de Franse Bellefleur (namelijk tot februari-maart).

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze rustieke boomgaardvariëteit werd vooral in de jaren 1860 in het hele land aangeplant met als kerngebied Oost-Vlaanderen. De Berglander is geschikt voor de hoogstamteelt, de liefhebbersteelt en voor landschapsherstel. Geschikt voor zandige bodems.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Bloeit halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht

Mogelijke bevruchters: Court Pendu Rosat, Eijsdener Klumpke, Keuleman, Reine des Reinettes, Sterappel.

Bismarck

Synoniemen

Prince Bismarck, Vorst van Bismarck (falso = foutieve naamgeving)

Herkomst

Waarschijnlijk omstreeks 1870 in Australië (Tasmanië) ontstaan, overgebracht naar Engeland en genoemd naar de Duitse rijkskanselier Bismarck.

Boom

Groeit in de eerste jaren vrij sterk, maar dit wordt door de grote vruchtbaarheid spoedig getemperd. Deze sterke boom is reeds vanaf relatief jonge leeftijd vruchtbaar (derde of vierde groeijaar). De jonge takken zijn lang en dik. Grote, brede bolvormige en relatief vlakke kroon met goed vertakte gesteltakken. Dikke twijgen en zeer grote bladeren.

Productiviteit

Bismarck werd in het begin van deze eeuw vrij algemeen aangeplant omwille van de vroege, grote en regelmatige vruchtbaarheid en het mooie uiterlijk van de vruchten.

Ziektegevoeligheid

Vatbaar voor schurft, meeldauw, rode spintmijt en perenvuur. De vruchten ogen mooi, maar zijn gevoelig voor stip.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot, calvillevormig, regelmatig, breed kegelvormig afgestompt met verbrede basis. Het oppervlak is oneffen, met zwakke, brede ribben.

Schil: Glad, halfblinkend, groengele grondkleur, donkergeel en wasachtig bij rijpheid met veel donkerkarmijnrode strepen en vlekken aan de zonzijde, rond steel roestig, blauwig berijpt en bezet met fijne stippels (lenticellen of ademporiën).

Kelk: Gesloten in matig diepe, licht geribde kelkholte.

Steel: Variabel (lang tot kort), middelmatig dik, diep ingeplant in smalle, middelmatig brede, grijsbruine, roestige steelholte.

Vlees: Wit tot lichtroze met groene doorschijn, matig vast, vrij saprijk, zuurzoet verfrissend. Matige smaak en weinig of geen uitgesproken aroma.

Rijpt: Eind september tot de eerste helft van oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Wordt vooral gebruikt in de keuken en voor verwerking tot sap. Als dessertappel kan deze variëteit genuttigd worden van december tot februari of tot maart indien de vruchten bewaard werden in de koele fruitkamer. Door het mooie uitzicht is het een uitgelezen expositievrucht.

Zeer geliefd en bekend bij volksmensen als panappel (bakappel), o.a. als ontbijt. Leruders kwamen aan huis en verkochten 10 kg of een veelvoud. Om drie redenen werd hij gekocht: hij was erg mooi, geliefd en van alle bewaarrassen had hij de minste bewaarverliezen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Bismarck kan veredeld worden op alle onderstamtypen, echter bij voorkeur te vermeerderen op de sterkere groeiers wegens grote vruchtbaarheid, en is niet geschikt voor laagstam. Regelmatige, nogal korte, snoei is noodzakelijk om de groei erin te houden. Zeer goede natuurlijke bewaring (zes maanden), tot laat in de winter.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchter: Reine des Reinettes

Boskoop

Synoniemen

Officieel als Schone van Boskoop gekend. Verder ook als Schöner van Boskoop, Belle de Boskoop, Reinette de Montfort, Reinette Monstrueuse, GoudreINETTE (NL; dit zorgt voor verwarring met de Reinette Dorée).

Herkomst

Onzeker, waarschijnlijk uit Nederland en vermeerderd door M.K.J.W. Ottolander in Boskoop. Volgens anderen zou ze in de 18de eeuw, in Montfort, in de streek van Utrecht, gekomen zijn. De rode mutanten Schmitz-Hübsch (Bieling), Bakker, Bielaar, ... zijn minder sterk groeiend en vruchtbaarder.

Boom

Sterke tot zeer sterke groei. Vormt grote bomen met brede, vlak bolvormige kruin.

Productiviteit

De vruchtbaarheid is goed en vrij regelmatig mits goede verzorging, maar laatstijdig bij sterk groeiende bomen.

Ziektegevoeligheid

Onderhevig aan schurft, matig aan kanker, wollige bloedluis en wormstekigheid. Vruchten gevoelig voor stip en *Monilia*.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Dik, bolvormig rond, hoger dan breed, enigszins onregelmatig, gewoonlijk hoger aan één kant.

Steel: Middelmatic lang en dik, schuin ingeplant in een smalle, diepe, beroeste steelholte.

Schil: Mat, ruw, dik, grijze tot olijfgroenachtige grondkleur, goudgeel en droog bij rijpheid, bruin gebronsd met roze en abrikoosrode blos aan de zonkant.

Vlees: Geelachtig wit, vast en fijn, sappig, zoet tot verfrissend zuur, ietwat te zuur voor volle rijpheid.

Rijpt: Eind september, begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Deze variëteit is uiterst geschikt voor het gebruik in de keuken, maar ook voor de sapproductie wordt ze erg gewaardeerd. Schone van Boskoop staat bekend als dé appel voor de bereiding van appelmoes! Voor de verse consumptie kunnen de appels gebruikt worden van november tot maart. Goede droogappel, wordt wel bruin.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Schone van Boskoop vraagt goede, diepe, vochthoudende en luchtige bodems (leem of een goede menging van klei en zand). Dit betekent dat de grond niet te droog is, goed waterdoorlatend is en dat de wortels diep kunnen doordringen in de bodem. De variëteit is voor alle boomvormen geschikt, vooral voor hoogstam- en laagstamteelt. Boskoop vraagt een goede verzorging en een open snoei met weinig gesteltakken en weinig vergaffelingen. De vruchten zijn goed takvast en hebben een goede natuurlijke bewaring tot maart.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg tot halfvroeg

Kwaliteit stuifmeel: Boskoop heeft slecht stuifmeel en is daardoor zelfsteriel.

Mogelijke bevruchters: Reine des Reinettes, Landsberger Renette, Transparente Blanche (Oogstappel), Bismarck.

Citroenappel

Synoniemen

Voor zover ons bekend zijn er geen synoniemen in gebruik. De 'Citroenappel' die teruggevonden wordt in de literatuur is duidelijk een andere variëteit.

Herkomst

Waarschijnlijk is deze variëteit afkomstig uit de streek van Bornem, Weert.

Boom

Tamelijk sterk groeiende boom.

Productiviteit

De productie kan tamelijk hoog zijn. Of de variëteit ook beurtjaargevoelig is, is momenteel niet bekend.

Ziektegevoeligheid

De boom blijft goed gezond, de vruchten zijn weinig gevoelig voor schurftinfecties.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Eerder kleine, ronde tot iets langwerpige vruchten.

Schil: Groengeel tot helgeel gekleurd, tamelijk glad, met verspreid enkele grijsbruine stippen.

Vlees: Lichtgeel; tamelijk sappig, wordt melig in overrijp stadium, sterk aromatisch, geurend naar citroen, zuurzoete smaak met een citroenachtig aroma.

Rijpt: Eind september.

Gebruiksmogelijkheden

Als eetappel te consumeren uit natuurlijke bewaring tot eind januari.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Vrij kleine vruchten die in het verleden bijna uitsluitend geteeld werden aan hoogstambomen. In de kleiige poldergronden langs de Schelde gedijde de soort goed en produceerde er stevige, goed bewaarbare vruchten.

Bloei en bestuiving

Nog nader te onderzoeken.

Dokter Frans Augustinus, arts in Bornem, bezit een collectie van zowat 50 rassen en heeft een meer dan bijzondere belangstelling voor ons fruitkundig patrimonium. Hij bezorgde ons volgend relaas:

"In de tuin van mijn ouders te St.-Amands-aan-de-Schelde stonden nogal wat fruitbomen waaronder een appelaar wiens vruchten wij Citroenappels noemden. In onze streek, Klein-Brabant (Puurs, Bornem, Sint-Amands), was dit een vrij algemeen voorkomende appelaar, vooral in Sint-Amands.

In de jaren vijftig zijn de meeste fruitbomen in onze gemeente gesneuveld. Toen ik 15 jaar later en in Bornem gevestigd een stuk grond

kocht en er bouwde, wou ik absoluut in onze tuin een citroenappelaar zetten. Onmogelijk er nog één te vinden. Op wel 100 plaatsen ben ik gaan zien, aan ontelbaar veel mensen informatie gevraagd, overal hetzelfde antwoord: "we hadden er één, maar hij was versleten en gerooid, maar ga eens daar zien of ginder". Steeds vruchteloos, van de aardbol verdwenen. Tot weer 20 jaar verder ik op een zondag bij de echtgenote van een hoogbejaarde schipper moest zijn. Dat was in Weert, nu een gehucht van Bornem, en de baas des huizes zat toevalig in zijn tuin, waar ik hem ging zoeken. Ik stootte op een versleten, helemaal scheef over de beek hangende appelaar waar nog enkele citroenappeltjes aan hingen. De schipper was zeer verwonderd dat ik

daar zo'n spel over maakte, vertelde dat hij al er aan dacht hem uit te doen, maar dat steeds maar uitstelde... Om het verhaal kort te houden: de boom bleef voorlopig staan, ik heb in de winter hoog uit de boom enthout gehaald, enkele miezerige scheutjes, maar het is gelukt: we hebben de soort terug en niets te vroeg. De volgende winter waaide de boom uit en lag hij in de beek.

We hebben nu een hoogstam van een vier meter die overvloedig geeft, met de kleine mij welbekende vruchten, en nogal wat leibomen die veel grotere vruchten geven omdat we die wat uitdunnen. Ik vind dit de lekkerste appels uit mijn verzameling, maar dit is waarschijnlijk jeugdsentiment."

Court Pendu Rosat

Synoniemen

Zeer veel synoniemen in alle talen: Courte Queue, Court Pendu Reinette, Court Pendu Musqué, Reinette Court Pendu Rouge, Reinette de Capendu, Court Pendu Rouge Royal, Court Pendu Plat, Wallaton Pippin, Court Pendu Vermeil, Königlicher Kurzstiel, Roter Kurzstiel, Käsapfel, ...

Herkomst

Zeer verspreide variëteit, maar met een onzekere herkomst. Court Pendu Rosat is echter al meer dan 350 jaar bekend. Er bestaan talrijke ondervariëteiten van Court Pendu. Men zou zelfs kunnen spreken van de groep 'Court Pendu'. Bekende ondervariëteiten zijn onder meer Court Pendu Rose, Court Pendu Gris, Court Pendu Regeneré (Court Pendu Violette) en Court Pendu Vert.

Boom

Enkel in jeugdfase goede groeikracht, later matig. Vormt middelgrote, breed bolvormige kruin.

Productiviteit

Goede en regelmatige vruchtbaarheid. Goede drager maar veeleisend wat betreft bodem en klimaat.

Ziektegevoeligheid

Zeer onderhevig aan kanker, vooral op vochtige, zware gronden en natte zandgronden. Onderhevig aan wollige bloedluis, rode spintmijt en schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatisch klein, meestal onder de middelmaat, breed of plat renetvormig, regelmatig, afgeplat aan steel- en kelk-kant (*vandaar de naam Käsapfel in Zwitserland*), steelbuikig.

Steel: Kort tot zeer kort, dik, niet buiten vruchtvlak komend, in middelmatig diepe, roestbruine steelholte.

Schil: Droog, halfruw, soms met kleine wratten bezet, groengele of bleekgele grondkleur, dekkleur groenrood gemarmerd en onopvallend gekleurd, gemarmerd en gestreept aan de zonkant. Talrijke, grote, bruine en witgrijze, uitstralende stippen en bruingele vlekken rond de steelholte. Deels met helderbruine netachtige verruwing overtrokken.

Vlees: Wit - roomkleurig, soms met een groene doorschijn, vast en fijn, knappend, matig sappig, zeer zoet, aangenaam zuur, met zeer fijn aroma. Vrucht met een van de hoogste suikergehalten.

Rijpt: Half oktober tot eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Court Pendu wordt vooral als dessertappel gebruikt van januari tot maart. Ook geschikt om appelwijn te maken.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Court Pendu Rosat is een kieskeurige variëteit en vraagt een zeer vruchtbare, doorlatende, goede, diepe en lichtvochtige bodem. Poldergronden zijn zeer goed geschikt. De appel heeft een zeer goede handelswaarde en heeft een goede natuurlijke bewaring, maar is gevoelig voor rimpelen. Het vlees wordt zeemvelzacht en zeer zoet. Geschikt voor de liefhebbersteelt en in boomgaarden, voor alle boomvormen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed, maar toch zelfsteriel

Mogelijke bevruchters: Keuleman, Sterappel

Cox's Pomona

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Gewonnen door Cox nabij Slough (Engeland) in 1825.

Boom

Groeit vrij sterk en vormt een brede kroon met opgaande takken.

Productiviteit

Vruchtbaarheid vrij goed en regelmatig. De kwaliteit van de vrucht is goed. Geleidelijk aan werd deze van uiterlijk zeer fraaie vrucht door andere, beter smakende, vervangen.

Ziektegevoeligheid

Is gevoelig voor schurft en vruchtrot door *Monilia*-schimmel-aantasting.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot, meer breed dan hoog, geribd en onregelmatig van vorm.

Steel: Kort, diep ingeplant.

Kelk: Open in diepe calvilleachtige kelkholte.

Schil: Lichtgroen, bij rijpheid lichtgeel, aan zonzijde rood gestreept en gevlamd. Rond steel weinig roest.

Vlees: Groenachtig wit, saprijk, zacht, lichtzuur, met gering aroma.

Rijpt: Vanaf half september.

Gebruiksmogelijkheden

Goede eetappel van eind september tot begin november. Goed voor keukengebruik en voor het persen van sap. De goed ogende vrucht wordt vaak als decoratie gebruikt.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Cox's Pomona is een oudere variëteit, die voorheen vrij algemeen verspreid was. Thans wordt deze variëteit nog in beduidende aantallen aangetroffen in Noord-Holland, doch ook daar verdwijnt zij uit de cultuur. Geschikt als struikvorm op diverse onderstamtypen alsook voor andere vormen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Gravensteiner

Dubbele Bellefleur

Synoniemen

Belle-Fleur d'Hiver, Ossekop, Tête de boeuf, Rabaëlle, Balleau, Lancashire.

Herkomst

De oorsprong van deze zeer oude en in ons land sterk verspreide variëteit is in de tijd vervaagd.

Boom

Sterk groeiachtige, grote en gezonde boom. Vormt een open, gespreide kruin met schuin opwaartse gesteltakken en enigszins neerhangende takken.

Productiviteit

Vruchtbare variëteit, maar onregelmatig dragend. Heeft beurtjaren, afgewisseld met overvloedige productie. Minder mooi van uitzicht dan de Franse Bellefleur.

Ziektegevoeligheid

Betrekkelijk weerstandbiedend, maar vatbaar voor meeldauw en kanker op ongunstige standplaatsen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot, calvillevormig, tamelijk regelmatig, breder dan hoog, platter dan de Franse Bellefleur en licht conisch naar de kelk toe.

Steel: Kort of middelmatig lang, tamelijk dik, meestal schuin ingeplant in een tamelijk diepe, smalle of middelmatig brede, bruinrijze steelholte.

Kelk: Groot, meestal gesloten, grijze donzige kelkblaadjes, geplaatst in een brede, middelmatig diepe, geribde indeuking, waarvan één zijde gewoonlijk hoger is dan de andere.

Schil: Glad, halfblinkend, groengele grondkleur, wasachtig geel bij rijpheid, karmijnrood gestreept, vooral aan de zonkant en gedeeltelijk lichtgrijs gevlekt.

Vlees: Wit met groenige tint, vast, tamelijk droog, zoetzuur.

Rijpt: Eind september tot begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

In de eerste plaats wordt Dubbele Bellefleur gebruikt als keukenappel. Tussen oktober en begin februari is de kwaliteit echter ook toereikend om als dessertappel te gebruiken. Daarnaast heeft deze vrucht zeker zijn verdienste als sapappel. Goede natuurlijke bewaring tot januari.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke standaardvariëteit voor de boomgaard, die best wordt geplant in hoogstam- of halfstamvorm. Dubbele Bellefleur is een goede stamvormer. De variëteit doet het goed op lichtere gronden. Op zware, zure of natte gronden is de vruchtbaarheid echter slecht. Dubbele Bellefleur wordt aanbevolen voor de liefhebbersteelt en voor landschapsherstel, maar de vruchten zijn minder mooi van uitzicht en minder smakelijk dan die van de Franse Bellefleur. Goede natuurlijke bewaring tot januari.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflate tot late bloeier.

Kwaliteit stuifmeel: Slechte stuifmeelkieming.

Mogelijke bevruchters: Sterappel, Court Pendu, Keuleman.

Duffelke

Synoniemen

Ook wel 'Duvelke' genoemd omwille van zijn knalrode kleur.

Herkomst

Omstreeks 1988 door Frans Nauwelaerts (erevoorzitter van de Nationale Boomgaardenstichting afdeling Mechelen) als aflegger gevormd. Duffelke is afkomstig van een merkwaardige appelaar die groeide op de plaats van de versterkte middeleeuwse hoeve Muggenberg, waar majoor Esperen eertijds een proeftuin had. Precies op deze historische plek, nu het Muggenbergpark aan de Netelei in Duffel, werd deze variëteit teruggevonden. De boom is dus mogelijk van de Muggenberghoeve afkomstig en naar alle waarschijnlijkheid een zaailing van begin 20ste eeuw.

Boom

Duffelke heeft een zwakke groeikracht maar ontwikkelt in de loop der jaren tot een grote boom. Zijn kenmerken komen best tot hun recht in hoogstamvorm of op sterke onderstam.

Productiviteit

Goed en regelmatig dragend maar toch enigszins onderhevig aan beurtjaren.

Ziektegevoeligheid

Weinig ziektegevoelig, gezonde variëteit.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatische tot kleine vrucht, afgeplat rond en regelmatig van vorm. Over het algemeen symmetrisch.

Schil: Glad, blinkend en wat vettig, geel van grondkleur maar haast volledig met een karmijnrood tot donkerkarmijnrood overdekt. Het geheel geeft de vrucht een zeer mooie kleurschakering.

Vlees: Zoet, zonder bijzonder aroma, geelroze, met karmijnrode doorschijn in de omgeving van de schil. Het doet qua constitutie enigszins denken aan de Court Pendu, maar het wordt bij overrijpheid vlug melig.

Rijpt: Plukrijp begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer mooie, harde vrucht, bijzonder geschikt als sierappel, maar ook voor de verwerking en als dessertappel heeft ze zekere mogelijkheden. Consumptierijp vanaf de pluk tot eind januari uit gewone, natuurlijke bewaring.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De schors is kenmerkend, heel licht van kleur. Het blad is abnormaal klein in vergelijking met andere appelaars. Goed te telen op halfstam en hoogstam, maar kan ook behoorlijke producties geven op struikvorm, maar dan zijn de vruchten minder compact.

Bloei en bestuiving

Te onderzoeken.

Eijsdener Klumpke

Synoniemen

Klumpkes, algemeen in Vlaanderen bekend onder de volkse naam van Groene Klumpkes of "Klompstaarten", refererend naar zijn typische vleesknoebel aan de steelbasis, het "klumpke". Verder nog Sabot d'Eisden en Piron Collard. Rood Klumpke (ook Gronsvelder Klumpke of Posson Rouge de Hollande) is een rode mutant van Eijsdener Klumpke.

Herkomst

Vermoedelijk afkomstig uit Nederland of Duitsland, verspreidde de variëteit zich vóór 1900 in de streek van Eijsden (Nederlands Limburg).

Boom

Grote, krachtig groeiende boom. Brede kruinontwikkeling met afhangende takken.

Productiviteit

Vroeg en regelmatig dragend met redelijk hoge opbrengsten. Te stutten tegen takbreuk.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor schurft en vatbaar voor kanker. Vruchten krijgen gemakkelijk stip.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot, conisch rond tot cilindervormig, hoger dan breed.

Steel: Kort en dik, schuin ingeplant in smalle, diepe, grijsbruine steelholte, met een typische knobbelige vergroeiing van het vruchtvlees.

Schil: Glad, blinkend, groene grondkleur overgaand in donkergeel, wasachtig bij rijpheid en donkerrood gestreept aan de zonkant.

Vlees: Witgroenig, stevig, vast en fijn, middelmatig sappig, zoet met licht zurige ondertoon. De smaak is eerder neutraal.

Rijpt: Ongeveer half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Vanwege zijn stevig en licht zurig vruchtvlees is deze appel goed geschikt voor gebruik in de keuken, maar ook als dessertappel wordt Klumpke wel gewaardeerd. Door het neutraal smakend sap is deze variëteit ideaal om te mengen met o.a. Sterappel.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke boomgaardvariëteit, geschikt voor hoogstam en halfstam. Kwam eertijds alleen als hoogstam voor, omdat zijn treurgroei hem minder geschikt maakte voor de struikvorm. Eijsdener Klumpke vraagt een diepe, kleiachtige zandgrond. De vrucht kent een zeer lange en goede natuurlijke bewaring en werd vroeger in een kuil (groef) bewaard tot april, net zoals een aantal andere variëteiten als Keuleman en IJzerappel.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed kiemend stuifmeel, gedeeltelijk zelfbestuivend.

Mogelijke bevruchters: Keuleman, Sterappel.

Rood Klumpke

Enkele Bellefleur

Synoniemen

Brabanste Bellefleur en Belle-Fleur de Brabant (hoewel in West-Brabant en het Pajottenland steevast wordt verklaard dat Brabantse Bellefleur verschillend is van de Enkele Bellefleur), Petite Belle-Fleur, Kleine Bellefleur, Petit Bon Pommier, Bon Pommier, Belle-Fleur Simple, Petite Bonne Ente, **Winter Bellefleur** (Antwerpen).

Herkomst

Oud ras met onzekere herkomst, waarschijnlijk uit Nederland of België. Feit is dat de variëteit een zeer grote verspreiding kende in het gehele land, veel meer dan in eender welk buurland. De Enkele Bellefleur zou reeds in een Brussels document uit 1662 vermeld staan.

Boom

Zeer sterk groeiende boomgaardboom, met typische grote, brede, half opengespreide, schermvormige kruin. Kort ineengedrongen vruchthout, horizontaal groeiende gesteltakken.

Productiviteit

Goed, maar wat laat vruchtbaar en onderhevig aan beurtjaren met tweejaarlijkse dracht. Kan in de draagjaren grote opbrengsten geven.

Ziektegevoeligheid

Algemeen weerstandbiedend, wat gevoelig voor meeldauw, maar zeer vatbaar voor kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Klein tot matig groot, conisch rond tot licht hoekig en onregelmatig van vorm. Ongeveer even hoog als breed, meestal hoger aan één kant en iets geribd bij de kelk.

Steel: Tamelijk dik, kort, dikwijls met vruchtvlies vergroeid. Vrij diep ingeplant in een middelmatig brede, diepe, bronskleurige steelholte.

Schil: Glad, halfblinkend, groengeel van grondkleur, strogeel en wasachtig bij rijpheid. Grotendeels met bloedrood genuanceerd en afgetekend karmijnrood gestreept.

Vlees: Wit, matig sappig, zachtzuur met een aangenaam aroma. Wordt niet melig. De pitten zitten soms los in de zaadholten, waardoor deze variëteit vaak de bijnaam "Ram-melaar" krijgt.

Rijpt: Half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

De vruchten worden vooral gewaardeerd voor het gebruik in de keuken. Als dessertvrucht zijn ze te consumeren van november tot maart en in menging met andere variëteiten kan ze zeker als sapappel geperst worden. De stevige appel werd vroeger veel gebruikt voor de bereiding van azijn.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke boomgaardvariëteit die voor alle boomvormen geschikt is, maar vooral voor hoog- en halfstam. Aan te bevelen voor de liefhebbersteelt en landschapsherstel. Enkele Bellefleur verlangt vruchtbare bodems, is minder geschikt voor lichte gronden en is zeer gevoelig voor een teveel aan vocht. De appels kennen een zeer goede natuurlijke bewaring, tot ver in de winter. Ze werden dan ook vooral in de winter gewaardeerd. Eertijds werden de vruchten ingekuuld in de grond bewaard, net zoals de Keuleman, de IJzerappel en het Klumpke.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: De variëteit is zelfsteriel, kruisbestuiving is dus noodzakelijk.

Mogelijke bevruchters: Sterappel, IJzerappel, Court Pendu, Eijsdener Klumpke.

Franse Bellefleur

Synoniemen

Franc Bon Pommier, Belle-fleur de France, Double Bon Pommier, Double Bonne Ente en Grosse Bonne Ente. In Wallonië wordt ze Belle-Fleur Double genoemd, wat leidt tot verwarring met onze Vlaamse Dubbele Bellefleur.

Herkomst

Zeer oud ras met onzekere herkomst. Komt, in volgorde van waarschijnlijkheid, uit België, Nederland of het Noorden van Frankrijk.

Boom

Sterke groeier met breed opengespreide, enigszins platte kruin. De twijgen zijn grijsachtig wit, ineengedrongen en kloek.

Productiviteit

Vruchtbare boom met goede opbrengsten, maar onregelmatig. Hij draagt maar om de twee jaar, maar kan dan soms meer dan 1.000 kg per volwassen boom opbrengen.

Ziektegevoeligheid

Vrij gezond ras, echter iets onderhevig aan kanker en schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatisch groot tot groot, calvillevormig, enigszins onregelmatig, brede basis en licht conisch bovendeel. Zo hoog als breed, één zijde gewoonlijk hoger, scheve vrucht.

Steel: Kort, tamelijk dik, meestal niet buiten het vruchtvlak, in een vrij diepe, middelmatisch brede, grijsbruine steelholte ingeplant.

Schil: Glad, halfblinkend, wasachtig met min of meer donkerstrogele grondkleur, bij rijpheid mild karmijnrood gekleurd aan de zonkant, effen blos, geen strepen, en over het hele oppervlak grijs gestippeld. Kleurt mooi na als hij aan het licht wordt blootgesteld.

Vlees: Wit met licht roomwitte doorschijn, vast, middelmatisch sappig, zoetrins.

Rijpt: Eind september, begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral te gebruiken in de keuken. Als dessertappel te consumeren van november tot eind december. Goede sapappel.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke, groeiachtige standaardvariëteit voor de boomgaard, die voor alle vormen geschikt is, maar bij voorkeur als hoogstam en halfstam. Franse Bellefleur is een gekend en geapprecieerd ras met een goede natuurlijke bewaring. Hoewel de variëteit een onregelmatige dracht kent, is het één van de verdienstelijkste Bellefleur variëteiten.

De kruin dient goed uitgedund te worden en is in het midden best goed luchtig. De variëteit weerstaat ook heel goed aan omenting op latere leeftijd.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Late bloei.

Kwaliteit van het stuifmeel: Slechte stuifmeelkieming, zelfsteriel.

Mogelijke bevruchters: Sterappel, IJzerappel, Court Pendu Rosat, Eijsdener Klumpke.

Franse Renet

Synoniemen

Reinette de France, Franse Court Pendu, Court Pendu de Tournay, Reinette d'Orléans, Reinette Blanche. Er bestaat echter grote verwarring met betrekking tot de diverse synoniemen.

Herkomst

Franse Renet is een zeer oude variëteit met een onzekere herkomst, mogelijk is het een aanwinst van de Doornikse tuinbouwers. In ieder geval kende het ras de grootste bekendheid en verspreiding in België en werd deze appelaar gewaardeerd door al onze buurlanden.

Boom

Middelmatig sterke groeikracht in de jeugdijaren, stabiliseert zich naarmate de vruchtbaarheid inzet. Compact, struikig, met zwak dominante harttak. Zeer laat uitlopende boom met typische lepelvormige bladeren.

Productiviteit

Vruchtbaarheid dikwijls laattijdig, verder bevredigend en tamelijk regelmatig, maar over het algemeen niet overvloedig.

Ziektegevoeligheid

Over het algemeen gezonde boom, evenwel gevoelig voor kanker en matig gevoelig voor witziekte en aantasting door rode spintmijt. Goed bestand tegen schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot, platrond, renetvormig, regelmatig, breder dan hoog, afgeplat aan de twee polen, doch vooral bovenaan.

Steel: Kort, tamelijk dik tot dik, in een smalle ondiepe holte ingeplant. De kelk is breed, open, in een regelmatige, brede, ondiepe of middelmatig diepe indeuking ingeplant.

Schil: Mat, ruw of halfruw, droog, dik, geelgroen of strogele grondkleur, koperkleurig gebronsd en met karmijnrode blos aan de zonkant, grotendeels bruingeel gemarmerd.

Vlees: Geelwit, vast, zacht in de mond, sappig, zeer zoet en aangenaam zurig, met heerlijke gearomatiseerde smaak.

Rijpt: Half tot eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer goede eetappel, te gebruiken van december tot eind maart - begin april uit natuurlijke bewaring. Ook gegeerd in de keuken en voor het maken van appelwijn.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Franse Renet is voor alle boomvormen geschikt, zowel als hoogstammige boomgaardvariëteit, als halfstam of als struikvorm in de liefhebberscultuur. De variëteit vraagt een goede leembodem of een kleiachtige, diepe, warme en kalkrijke bodem. Franse Renet van zandleemgrond bewaart meestal zeer slecht. De boom groeit wisselvallig volgens streek en standplaats. De appels hebben een grote handelswaarde omwille van hun kwaliteit en groot natuurlijk bewaarvermogen (indien ze laat geplukt worden, anders rimpelen ze gemakkelijk in de winter). Goed gekend in de handel en zeer geapprecieerd door de verbruikers.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Slecht kiemend stuifmeel, zelfsteriel.

Mogelijke bevruchters: Reine des Reinettes, Keuleman, Sterappel.

Gravensteiner

Synoniemen

Calville de Gravenstein, Grave Slige, Sabine, Calville Grafensteiner, Gul Graastener. Rode Gravenstein en Crimson Gravensteiner zijn rode kleurmutanten.

Herkomst

De naam refereert naar het dorp Gravenstein (in het noorden van Duitsland) waar de variëteit zou geplant zijn door een graaf Ahlfeld, die ze meebracht uit Italië. Dit zeer oude ras is door heel Europa bekend geweest, vooral in de Scandinavische landen. Het werd omstreeks 1760 in de handel gebracht.

Boom

Tamelijk sterk groeiende boom met steile gesteltakken. Vormt een grote, opgaande kroon.

Productiviteit

Is pas vruchtbaar op latere leeftijd (vanaf vierde of vijfde groeijaar) en kan in sommige jaren redelijke opbrengsten geven. Het lijkt erop dat de Rode Gravensteiner vruchtbaarder is dan de gewone Gravensteiner.

Ziektegevoeligheid

De boom is vatbaar voor schurft en meeldauw en de vruchten zijn gevoelig voor stip.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot tot groot, onregelmatig, meer breed dan hoog, hoekig, sterk geribd, calvillevorm.

Steel: Kort; in middelmatig brede, tamelijk diepe, grijsbruine, geribde steelholte

Schil: Glad, groengeel van grondkleur, bij rijpheid geel, karmijnrood gestreept en gevlekt en fijn grijs getippeld. Rode Gravensteiner heeft rode vlekken op een gele achtergrond.

Vlees: Wit tot lichtgroen, vast en fijn, zacht om te eten, zeer sappig, goede zuur-zoet verhouding en met een aangename smaak.

Rijpt: Eind augustus, begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Eerste kwaliteit dessertappel, kan bewaard worden tot eind oktober. In de keuken zeker geschikt als appelmoesvariëteit.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Eén van de meest aromatische en meest geurende appels, met een goede natuurlijke bewaring voor een zomerappel. De late vruchtbaarheid, de beurtjaargevoeligheid en de geringe takvastheid zijn de voornaamste nadelige eigenschappen. Daar de vruchten gemakkelijk en voortijdig vallen is een beschutte standplaats gewenst. De variëteit is voor alle vormen geschikt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Slechtkiemend stuifmeel, zelfsteriel.

Mogelijke bevruchters: Transparente de Croncels, Landsberger Renette, Oogstappel, James Grieve.

IJzerappel

Synoniemen

Algemeen in Vlaanderen als IJzerappel gekend, hoewel de pomologische naam Marie Joseph d' Othée is. Ook gekend als Pomme de Fer en Pomme de Deux Ans in Wallonië en als Gosselet in het noorden van Frankrijk.

Herkomst

Belgische variëteit, vóór 1870 gewonnen in het dorp Othée in de provincie Luik. De IJzerappel kende een grote verspreiding over het hele land.

Boom

Middelmatig sterke groeier. Vormt een opengespreide kruin met neerhangende, gemakkelijk brekende takken. Oudere bomen in boomgaarden vertonen zeer vaak een gehavende kruin met afgebroken gesteltakken.

Productiviteit

Vroegtijdige en regelmatige vruchtbaarheid gekoppeld aan een enorme productiviteit zodat vaak gesteltakken uitbreken. Soms ook wat beurtjaargevoelig.

Ziektegevoeligheid

Tamelijk onderhevig aan meeldauw en aan schurft, een weinig aan kanker en wollige bloedluis.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig dik, enigszins plat, min of meer onregelmatig; één zijde gewoonlijk dikker en hoger dan de andere, breed aan de basis, naar boven licht conisch toelopend.

Steel: Kort, tamelijk dik, recht ingeplant in een smalle, middelmatig brede, bruingrijs gekleurde holte.

Schil: Glad, mat, licht wasachtig bij rijpheid, geelgroene grondkleur, paarsrood gekleurd en gestreept aan de zonnkant.

Vlees: Wit met groene weerschijn, vast, sappig, krakend, vergaat niet helemaal tot moes tot bij het koken. Zurige, pittige appel.

Rijpt: Eind oktober, begin november.

Gebruiksmogelijkheden

Gebruikt als keuken-, dessert- en droogappel (witblijvend vlees). De appels worden zo laat mogelijk geplukt (eind oktober, begin november) en kennen een zeer lange natuurlijke bewaring (april, mei), zonder vochtverlies, zonder rimpelen en met blijvende knapperigheid. Gewaardeerd als keukenappel en omwille van zijn bewaarkracht, het hard en sappig blijven en zijn typisch pittig zuur aroma. Op het einde van de winter en begin van de lente ook als dessertappel. Werd vroeger ter bewaring ingekuild in de grond.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Typische hoogstamvariëteit voor de weideboomgaard, maar ook als halfstam mogelijk. De variëteit is echter niet als stamvormer geschikt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, gedeeltelijk zelffertil.

Mogelijke bevruchters: Enkele Bellefleur, Keuleman, Sterappel.

Jacques Lebel

Synoniemen

Jakob Lebel, Double de Voges.

Herkomst

Door Jacques Lebel, boomkweker in Amiens (Frankrijk), omstreeks 1825 ontdekt en door A. Leroy in de handel gebracht sedert 1849. Internationaal ras met grote verspreiding in de hoogstamboomgaarden in Vlaanderen.

Boom

Sterke groeikracht. Gesteltakken zijn weinig vertakt en schuin opwaarts tot horizontaal groeiend, later hangend. De kruin is breed en schermvormig (tamelijk plat).

Productiviteit

Vroeg vruchtbaar, regelmatig en rijk dragend. Matig beurtjaar-gevoelig. Vruchten te dunnen.

Ziektegevoeligheid

De boom heeft weinig last van ziekten, alhoewel soms wat gevoelig voor kanker en schurft op blad en vrucht. Is ten gevolge van de grote groeikracht erg gevoelig voor wollige bloedluis.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot tot zeer groot, onregelmatig, platrond, vrij breed, afgeplat aan beide uiteinden.

Kelk: Groot, hoog zittend, gesloten of halfopen, blaadjes aan de basis groen, wollig, breed, elkaar rakend.

Steel: Kort, groenbruin, dik en vlezig, in matig brede en matig diepe bruingrijs beroeste steelholte.

Schil: Glad, dun, groen tot goudgeel met wat rode streepjes. Wordt typisch vetzig bij bewaring.

Vlees: Groenachtig tot geelachtig wit, zacht en luchtig, fijn, sappig, pittig zurig, weinig zoet, zwak maar aangenaam aroma.

Rijpt: Half september.

Gebruiksmogelijkheden

Jacques Lebel is bij uitstek een compoteappel en bakappel en wordt tevens gebruikt voor het maken van stroop. Uit de appels wordt pectine gewonnen. De vruchten worden tevens gedroogd voor het maken van appelringen. Kort na de pluk is Jacques Lebel ook lekker als dessertappel. De vruchten kennen een goede natuurlijke bewaring tot half november- begin december, waarbij het typisch aroma behouden blijft.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

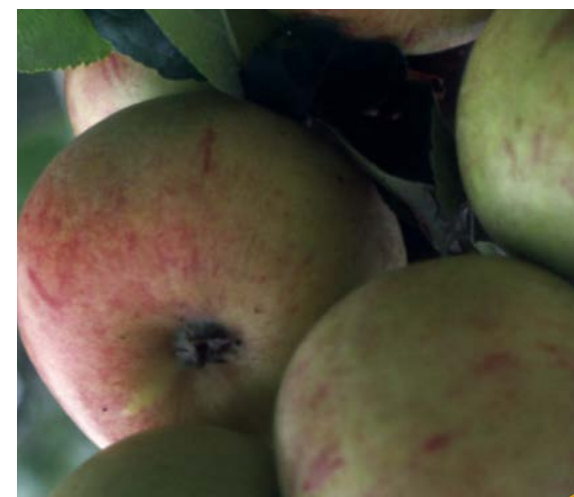
Rustieke boomgaardvariëteit voor hoog- en halfstam en geschikt voor alle bodems. De snoei dient vooral gericht te worden op het uitdunnen van de takken en het verwijderen van de recht opgaande twijgen. Grote wonden dienen afgedekt te worden als preventie tegen kanker. De kruin moet met de hand gedund worden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middeltijdse tot halflate bloei.

Kwaliteit stuifmeel: Slechte stuifmeelkieming.

Mogelijke bevruchters: Transparante De Croncels, Reine des Reinettes, Oogstappel, Landsberger Renette

James Grieve

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

In Schotland door James Grieve uit zaden van 'Pott's Seedling' gewonnen en in 1890 door de boomkwekerij van de gebroeders Dickson uit Edinburgh in de handel gebracht.

Boom

Groeit middelsterk, met schuin opwaarts groeiende gesteltakken. Gelijkmatic bezet met zijhout. De kruin is breed piramidiaal.

Productiviteit

Reeds vroeg vruchtbaar (vanaf het tweede en derde groeijaar) met jaarlijks een hoge tot zeer hoge opbrengst.

Ziektegevoeligheid

Vatbaar voor stip, drukplekken en het fruitmotje, plaatselijk vatbaar voor schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot tot groot, rondachtig, soms iets hoger dan breed, beide zijden zijn bijna symmetrisch.

Steel: Tamelijk lang, dik, houtachtig, vlezig.

Kelk: Halfopen tot gesloten met typische lange, smalle, spitse blaadjes; holte middelwijd en –diep met rimpels en platte gezwollen.

Schil: Glad, matig vetig en taai. Grondkleur is licht geelachtig groen tot geel, met fletse, oranje tot roodgestreepte bloes. Bij de Rode James Grieve bijna geheel met rood bedekt.

Vlees: Geelachtig wit, luchtig, sappig, schuimig en fijn. De smaak is harmonisch zurig en zoet met een nobel aroma.

Rijpt: Vanaf half augustus tot eind augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Lekkere appel voor de verse consumptie kort na de pluk, slechts korte tijd bewaarbaar.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

James Grieve kan aangeplant worden op open, voedselrijke en voldoende vochtige bodems. Na de vormsnoei dient er jaarlijks een onderhoudssnoei te gebeuren om veroudering, waar bomen toe neigen door hoge productiviteit, te verhinderen. Deze variëteit kan ook gebruikt worden in haagvorm.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, zelfbestuivend.

Mogelijke bevruchters: Oogstappel, Reine des Reinettes, Cox's Pomona.

Kattekop

Synoniemen

Calville de Saint-Sauveur, De Saint-Sauveur, Reinette Saint-Sauveur, Pomme Saint-Sauveur. Kende een zeer grote verspreiding in het noorden van West-Vlaanderen onder de naam van Kattekop. Er is een zekere gelijkenis met de variëteit die geteeld wordt onder de naam Jeruzalem, maar dit betreft hoogstwaarschijnlijk toch een andere variëteit. Verder genetisch onderzoek kan hier in de toekomst duidelijkheid over brengen.

Herkomst

Als stamvormer van een appelboom gevonden door de heer Despréaux in zijn tuin in Saint-Sauveur bij Esquenay (Frankrijk). Zij werd in de handel gebracht omstreeks 1836 of 1837 door een boomkweker nabij Parijs, aan wie hij enthout bezorgde.

Boom

Middelmatig sterke groei. De variëteit vormt rechte stammen met een regelmatige, dichte kruin, waarvan de groeiwijze over het algemeen een weinig opengespreid is.

Productiviteit

Voldoende vruchtbaar, maar niet overvloedig. Op zwak groeiende onderstammen in struikvorm of schuine snoer is de productie hoger.

Ziektegevoeligheid

Nogal gevoelig voor witziekte en soms aan kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot, altijd hoog, variabel van vorm, maar voorname-lijk kegelvormig, steeds vijfhoekig, met een breed open en ondiepe kelkholte, omgeven met kleine, weinig uitstekende ribben.

Steel: Middelmatig lang of zeer kort, vaak verdikt en aan de basis gebogen. Matig diep ingeplant.

Schil: Dik, glad, lichtgroen, bij rijpheid heldergeel, zwak roodbruin gekleurd aan de zonkant, nu eens meer, dan weer minder gekleurd, roestig gevlekt in de steelholte en met grote bruine punten bezaaid die met groen omcirkeld zijn.

Vlees: Wit, een weinig groenachtig of geelachtig bij het klokhuis, halffijn en zeer zacht, zachtzuur en wijnachtig licht aroma. Matig sappige appel.

Rijpt: In oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Matige eetkwaliteit, vooral als keuken- en sapappel gebruikt. Natuurlijke bewaring tot december.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

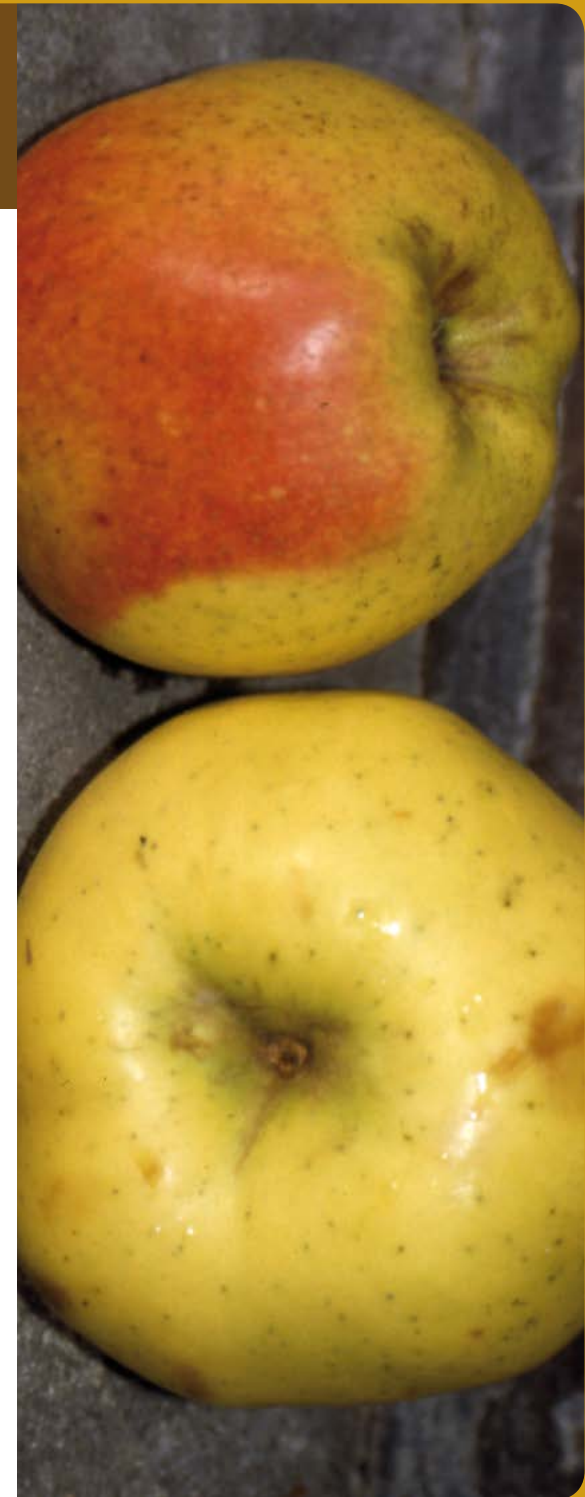
Rustieke boomgaardvariëteit, geschikt als hoogstam, halfstam en struikvorm. Voor hoogstam kan hij aan de grond worden geënt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middeltijds

Kwaliteit van het stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bevruchters: Landsberger Renette, Reine des Reinettes, James Grieve.

Keiing

Synoniemen

Groene Keiing. Er bestaan meerdere mutanten (afwijkingen) binnen deze variëteit, zoals de Rode Keiing (Keiing Rouge), de Grijske Keiing en de Fijnsteel Keiing, soms ook de 'Brusselse Bellefleur' genoemd.

Herkomst

De echte herkomst is onzeker. Vroeger werd deze variëteit veel geteeld in het Waasland, waar de naam als "Kaaiing" uitgesproken werd. Vanuit het Waasland werden de vruchten vaak verhandeld op de Antwerpse markten, waar ze waardering en bekendheid kregen. De teelt breidde zich dan ook uit naar de boomgaarden van het Antwerpse hinterland.

Boom

De hoogstambomen groeien matig tot sterk.

Productiviteit

Deze vruchtbare variëteit produceert goed en tamelijk regelmatig, hoewel beurtjaren niet uitgesloten zijn na een jaar van overvloedige productie.

Ziektegevoeligheid

De Keiing is over het algemeen een gezonde variëteit. In wat vochtiger boomgaarden is ze toch wel gevoelig voor schurfft en vruchtboomkanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic grote vruchten met een conische, calvillechtige vorm. De vruchten zijn hoger dan breed. Meestal zijn ze asymmetrisch, iets hoekig met vijf ronde, min of meer afgeleijnde ribben en één zijde gewoonlijk hoger dan de andere zijden.

Steel: Kort tot middelmatic lang, dun, recht ingeplant in een smalle tot middelmatic brede, diepe, bruingrijs gekleurde steelholte.

Schil: Mat, lichtruw met een groengele grondkleur en lichtroze tint. De blos aan de zonkant is gestreept en karmijnroze of rood gekleurd. Geelbruine streepjes en bruingele stippen vinden we over het gehele oppervlak.

Vlees: Witachtig, zeer vast, matig sappig en met een aangenaam zoetzure, tamelijk lekkere smaak.

Rijpt: Vanaf half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

De Keiing werd in allerhande gerechten verwerkt, maar ook als dessertappel werden de vruchten interessant op het einde van de winter. Deze variëteit kent een zeer goede natuurlijke bewaring.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Typische, veel gekweekte boomgaardvariëteit. Ze vormt een robuuste, landschappelijke boom die vooral in hoogstam- en halfstamvorm tot zijn recht komt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Reine des Reinettes, Sterappel, Keuleman.

Keuleman

Synoniemen

In Antwerpen ook Schaapsneus of Schaapsmuil genoemd, in Wallonië Gueule de Mouton.

Qua vorm, grootte en kleur zijn meerdere typen gekend, onder meer Kleine en Dubbele Keuleman en de Groene en Rode Keuleman (= Trogne de Mouton). Keuleman verwijst dus naar een groep van appels met heel wat varianten.

Herkomst

Volgens sommigen zou dit ras ingevoerd zijn in Limburg vanuit Duitsland, uit de omstreken van Keulen, wat de naam verklaart. Volgens anderen heeft hij zijn naam ontleent aan het inkuielen in de grond, dus "Kuileman".

Boom

Middelmatig sterke groei. Zeer grote, gezonde hoogstamboom met stevig verankerde gesteltakken. Kunnen meer dan 100 jaar oud worden.

Productiviteit

Vroege en grote vruchtbaarheid. Kan soms kolossale drachten geven. Bij oudere hoogstammen zijn opbrengsten van 500 à 700 kg per boom vastgesteld. Hierdoor worden de bomen echter wel beurtjaargevoelig.

Ziektegevoeligheid

Robuuste, weerstandbiedende variëteit aan kanker en in zekere mate aan wollige bloedluis. Onderhevig aan schurft en rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig of onder de middelmaat, typisch verlengd hoogconisch, regelmatig van omtrek, hoger dan breed.

Steel: Middelmatig dik, middelmatig lang, licht gebogen, in een smalle, middelmatig diepe, bruingrijs gekleurde holte ingeplant.

Schil: Dof, halfruw, grijsgroene grondkleur, karmijnrood of paarsrood gekleurd en gestreept aan de zonkant, bijna helemaal bruingrijs gevlekt en gestippeld.

Vlees: Geelwit, soms groenwit, vast, weinig sappig, eerder zurig en zonder aroma. Zeer weinig blutsgevoelig.

Rijpt: Eerste helft van oktober.

Gebruiksmogelijkheden

In volgorde van belangrijkheid: sapverwerking, keuken, desertappel, stroop, decoratie (rode typen).

Rot niet bij kneuzing maar wonde droogt in, wat hem vroeger uitermate geschikt maakte voor bulktransport met volle wagons naar Duitsland. Momenteel omwille van dezelfde eigenschap gezocht voor bloemschikken en decoratie.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Keuleman kwam in de boomgaarden in Haspengouw massaal voor. Het is een ideale stamvormer voor de hoogstamteelt en is zeer kankerbestendig. De appels kennen een zeer lange natuurlijke bewaring en werden in de jaren 1900-1945 in Vlaanderen, maar vooral in Limburg, massaal in de grond ingekuuld. Op deze manier konden de vruchten bewaard worden tot mei. Het is een ideale landschapsboom die geschikt is voor zware gronden. Keuleman kan voor elke boomgaard aanbevolen worden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Sterappel, Reine des Reinettes, Enkele Bellefleur.

De Keulemanappel is bekend bij krijgsgevangenen uit WO II. Zij werden in Duitsland vaak ingezet als werkkraacht op boerderijen of in fabrieken. Tijdens de verplaatsing naar hun werk konden ze uit de appelgroeven, die langs de weg lagen, deze appels stelen. Zo vormde deze vrucht voor velen een bron van noodzakelijk voedsel en, naar zij beweren, ook een hulp om deze barre levensomstandigheden te overleven. Zij die de rapen van de velden meegritsten en opaten kregen vaak buikloop met alle gevolgen van dien...

Deze appel werd vaak samen met aardappelen ingekuuld. Door de vorming van ethyleen tijdens het rijpingsproces van de appels, kregen de aardappelen geen scheuten. Als de boerenkinderen in april de aardappelen moesten rapen, vonden ze de Keulemannekens terug en smulden ze hun buikje rond!

Kiliaan

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Zaailing in augustus 1988 door toeval gevonden in Duffel door Frans Nauwelaerts en vernoemd naar Cornelis Van Kiele, proeflezer van Christoffel Plantijn. In maart 1989 moest de moederboom reeds verplant worden wegens ingebruikneming van de standplaats als bouwterrein. Hij werd in de tuin van Frans' vader heraan geplant. In 2000 moest deze boom ook daar wegens onteigening verdwijnen en zo kwam de moederboom tenslotte terecht in de boomgaard van Ludo Royen, voorzitter van de Nationale Boomgaardenstichting, waar hij nu nog staat.

Boom

Middelmatig groeikrachtige boom. Vormt een enigszins bolvormige kruin met veel klein hout.

Productiviteit

Zeer vruchtbare variëteit, goed en regelmatig dragend.

Ziektegevoeligheid

Weinig vatbaar voor ziekten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig tot grote vrucht, over het algemeen vijfhoekig van vorm, breder dan hoog en meestal afgeplat aan de beide uiteinden.

Kelk: Diepe kelkholte met open kelk.

Steel: Kort tot zeer kort, komt nauwelijks tot halverwege de steelholte.

Schil: Geelrood met karmijnrode vlekken en grijsgroen gestipt over het gehele oppervlak. Bruingrijs aan steelholte en hier soms ruw-schillig en typerend hobbelig.

Vlees: Vast, knappend, wit - groenachtig, sappig, zuurzoet, licht rins en met aangenaam aroma.

Rijpt: Half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer goed als keukenappel, gewaardeerd als dessertvrucht in de herfst en vroege winter en tenslotte zeker ook te benutten voor de verwerking tot sap.

Soortteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Kiliaan voldoet het best in de hoogstamvorm, dan zijn de vruchten ook compact en stevig. Op zwakke onderstammen worden ze al vlug te dik en gemakkelijk melig. De variëteit is voor zowat alle gronden geschikt. Aan te bevelen voor de liefhebbersteelt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds

Kwaliteit stuifmeel: Nog weinig van gekend.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Gravensteiner, Reine des Reinettes.

Landsberger Renette

Synoniemen

Reinette de Landsberg. De Oetwiller Renette uit Oostenrijk is mogelijk dezelfde variëteit.

Herkomst

Omstreeks 1850 gewonnen in Landsberg aan de Warthe (Duitsland).

Boom

Groeit sterk, later middelsterk, met steil, schuin opwaartse gesteltakken en lang en dun zijhout. Vormt een breed bolvormige, later hangende, middeldichte kruin, goed bezet met vruchthout.

Productiviteit

Vroege, hoge en regelmatige dracht. Weke, drukgevoelige vrucht, zeer voorzichtig te behandelen.

Ziektegevoeligheid

Zeer onderhevig aan kanker, schurft, witziekte en wollige bloedluis. Op hogere en winderige standplaatsen niet gevoelig voor schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig dik tot dik, calvillevormig, afgevlakt bolvormig met verbrede basis, dikwijls is één kant dikker dan de andere.

Steel: Matig lang, tamelijk dun, gezwollen rond het aanhechtspunt aan de vruchtklier, in een smalle, diepe, grijze - olijfkleurige holte ingeplant.

Schil: Vettig bij rijpheid en bewaring, glad, fijn, wasachtig en bleek geelgroen, bruingrijs gestippeld en gestreept en roze zalmkleurige bloes langs de zonkant.

Vlees: Geelwit, fijn, zacht, maar toch vast, zeer sappig. De smaakeigenschappen zijn zoet met aangenaam rinse smaak, zeer fijn, gearomatiseerd.

Rijpt: Eind september/ begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Van november tot februari zijn de appels aangenaam om te eten als dessertappel, bij langere bewaring worden ze melig. Verder kan er ook appelmoes of sap van gemaakt worden.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Voor alle boomvormen te benutten. Landsberger Renette vraagt een voldoende vochtrijke bodem, maar niet zeer nat. De twijggroei dient voortdurend door snoei gestimuleerd te worden. De vruchten zijn stormvast, maar drukgevoelig.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed stuifmeel. Landsberger Renette is een goede stuifmeelleverancier voor vele variëteiten.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Reine des Reinettes, Transparente de Croucels.

Oogstappel

Synoniemen

Sneuwappel, Transparente Blanche, Transparante Jaune, White Transparent, Yellow Transparent, Blanke Madeleine, Weisser Klarapfel, Bely naliv, ... Internationaal ras met zeer veel synoniemen in alle talen.

Herkomst

Afkomstig uit een kwekerij in Riga (Letland). In 1852 ingevoerd in Frankrijk en over heel West-Europa verspreid.

Boom

Groeit aanvankelijk middelsterk, maar eenmaal in vruchtdracht valt de groei sterk terug. Vormt een kleine, regelmatige, steile kruin. De eerste jaren is de kruin compact met schuin opwaarts gerichte gesteltakken, goed vertakt, maar met weinig vruchthout. In volle dracht komt de kruin meer open met verkalende takken.

Productiviteit

Vroeg en vrij regelmatig dragend, maar matig productief. Onvoldoende vruchtkwaliteit, oudere bomen geven kleine, misvormde vruchten. De appels zijn vaak week en dienen dus voorzichtig behandeld te worden. Bovendien rijpen ze ongelijk, zodat een tussenpluk gewenst is.

Ziektegevoeligheid

Vatbaar voor kankeraantasting, meeldauw en rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatisch groot, rond tot iets langwerpig, regelmatig gevormd of dikwijls één kant dikker dan de andere kant.

Schil: Glad, dun, effen, groenwit tot doorschijnend geelgroen en grijs gestippeld rond de kelkholte.

Steel: Middelmatisch lang, dik of middelmatisch dik, in matig diepe steelholte.

Vlees: Wit, zacht, sappig, zoet - zurig verfrissend.

Rijpt: Tweede helft juli.

Gebruiksmogelijkheden

Heerlijke vrucht om er appelmoes van te maken. Kan bewaard worden tot ongeveer 10 augustus. Wegens zijn vroegrijpheid vaak gebruikt als dessertappel.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke variëteit, voldoet voor alle vormen en alle bodems. Deze zomerappel heeft zijn roem te danken aan het feit dat het de eerste appel was in het seizoen. De vrucht is wel teer, maar als die op het juiste tijdstip en op de juiste wijze geplukt wordt, is hij redelijk van smaak en wel verhandelbaar. Bij overrijpheid wordt de appel snel melig, waarbij de vrucht openbarst.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroege bloei

Kwaliteit stuifmeel: Goedkiemend stuifmeel, kan vele andere variëteiten bevruchten (o.a. Boskoop), deels zelffertil.

Mogelijke bevruchters: Transparente de Croucels, James Grieve

Rabau

Synoniemen

In het Antwerpse ook Grauwe Rabau(w), Grijskens, Grijze baren, Grijze Bijbels en Rabaen genoemd. Oude Grijskens (Limburg), Rabouw, Winterrabau, Graue Rabau, Bloem-zuur, Rabau Blanche, Weisser Sommerrabau. De groep van de grijze Reinetten is enorm verwarrend. Tal van synoniemen worden dubbel gebruikt wat een precieze determinatie erg bemoeilijkt. De naam Grauwe Rabau wordt op verschillende plaatsen in Antwerpen ook foutief gebruikt voor de Reinette de Chênée.

Herkomst

Zeer oud ras dat tot de 12de eeuw zou teruggaan. In een akte uit 1559 betreffende een appellevering in Hondshoote, werd de variëteit reeds vermeld (toen nog "Rabauden" genoemd).

Boom

Sterk groeiende, stevige, rustieke boom. Vormt een hoge, grote, breed bolvormige kruin met stevig gestel. Bomen worden zeer oud.

Productiviteit

Regelmatige drager met goede opbrengsten.

Ziektegevoeligheid

Algemeen zeer gezonde groeier, wel enigszins gevoelig voor kanker en witziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic grote, stevige vrucht met onregelmatige vorm tot bolvormig.

Schil: Geelgroen, roestig, droog, ruw, met kurkbarstjes en knobbels.

Steel: Kort.

Vlees: Lichtzuur vruchtvlees, aanvankelijk groenachtig maar vanaf februari, als de vruchten rimpelen, wordt het geelachtig en aangenaam van smaak.

Rijpt: Half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Werden tot in de winter op de zolder bewaard, meestal onder krantenpapier. Als ze dan gerimpeld waren, kleurde het vruchtvlees geel en kwam de smaak ten volle tot zijn recht. Rabau is in de eerste plaats een keukenappel, maar na enige bewaring kunnen de geschilde vruchten heerlijk smaken. Ze hebben een typisch aroma.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De Rabau was vanouds dé appel van het gewone volk, gebruikt als hulp tegen alle darmkwalen. Het is een zeer goede stamvormer met zeer stevige vezelstructuur die de boom, zelfs wanneer hij op hoge leeftijd volledig uitgehold is, nog jaren laat standhouden. De vruchten zijn gevoelig voor vochtverlies bij bewaring en rimpelen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Onzeker

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Oogstappel.

Appelschijven met spek

Deze oerdegelijke kost verschaftte onze grootouders, vooral in de koude wintermaanden, de nodige energie. De Rabau gaf hiervoor de beste smaak en bleef bij het terug opwarmen onveranderd goed. Appelschijven van alle andere appelvariëteiten moesten in één keer verbruikt worden: als men ze opnieuw opwarmde, smaakten ze naar vernis...

RECEPT:

Laat het spek langs beide kanten goed bakken. Leg het opzij en giet het overtollige vet af. Doorboor ongeschilde, gewassen Rabauen met de appelboor en snijd ze in zowat een halve cm dikke schijven. Laat deze enkele ogenblikken langs beide kanten bakken en dien ze warm op met het spek en enkele sneetjes bruinbrood.

Eens geproefd, steeds gegeten!

Reine des Reinettes

Synoniemen

King of the Pippins, Princess Pippin, Prince's Pippin, Golden Winter Pearmain, Goldparmäne.

Herkomst

Onzeker, waarschijnlijk een Franse soort, die daar al vóór 1700 bekend was. In 1800 via Engeland naar Duitsland gebracht en in 1853 tijdens de eerste bijeenkomst van Duitse pomologen in Naumburg voor algemene teelt aanbevolen. Andere bronnen vermelden een Engelse herkomst.

Boom

Matig sterke boom, steil en stugge groeier. Vormt een smalle, dicht bebladerde boom met middelmatig grote, opgerichte, bolvormige kruin.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar met goede en tamelijk vroege dracht. Wat beurtjaargevoelig en neiging tot kleinere vruchten.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor schurft en kanker. Ook onderhevig aan wit-ziekte, stip en wollige bloedluis.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig dik, bijna rond, iets hoger dan breed.

Schil: Effen, gewoonlijk oranjegele grondkleur met zalmrood gekleurd en gestreept aan de zonkant.

Steel: Middelmatig kort en middelmatig dik, in middelmatig diepe, bruine steelholte.

Vlees: Roomkleurig tot bleekgeel, vast, matig sappig, matig zoet en aangenaam zurig met fijn nootachtig aroma.

Rijpt: Eind september, begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Als verse eetappel te consumeren van oktober tot november, soms tot begin december.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Voor alle vormen geschikt, ook als schuine snoer te benutten. Kan grote opbrengsten leveren wat echter tot kleine vruchten of tot beurtjaren kan leiden. De vrucht kent een goede natuurlijke bewaring. Reine des Reinettes gedijt goed in zandige bodems en verkiest een standplaats in de volle zon. De boom is niet windvast.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat, sterke en lange bloeier.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, deels zelfbevruchtend en mogelijke bevruchter voor vele andere variëteiten, waarvan de bloeiperiode (gedeeltelijk) samenvalt met deze van Reine des Reinettes.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Transparente de Croncels, Landsberger Renette, Reinette Clochard, Oogstappel.

Reinette Clochard

Synoniemen

Rochelle, Clocharde, Pomme Clocharde, Reinette de Parthenay

Herkomst

Deze variëteit heeft waarschijnlijk zijn oorsprong in Secondigny bij Les Deux Sèvres in Frankrijk. Ze kende een grote verspreiding in de departementen van de Charente en de Vendée (Frankrijk).

Boom

Door zijn sterk opwaarts gerichte groei kan deze boom zeer hoog uitgroeien. Omwille van zijn korte internodiën (stukje scheutlengte tussen de bladeren) spreken we van een typische 'spur'-groei. De bladeren staan hierdoor kort bij elkaar en vormen gemakkelijk rozetten (sterk gegroepede bladeren rond de kortloten). De boom groeit matig tot sterk. Hij kan zeer oud worden.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar, maar laat. Eens in productie, draagt de boom zeer regelmatig, bijna zonder beurtjaren.

Ziektegevoeligheid

Weinig ziektegevoelig. Weinig schurftgevoelig, maar wel enigszins vatbaar voor Nectriakanker (vruchtboomkanker).

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot en licht afgeplat.

Schil: Ruwe schil, eerder geelachtig, soms roestbruin, ondersteund door een mooie gele ondergrondkleur en vanaf het moment van de rijping bezet met bruine spikkeltjes.

Vlees: Vast vruchtvlees en erg saprijk, zuurzoet met een zeer aangename smaak.

Rijpt: Half oktober tot eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Als dessertappel te gebruiken van december tot maart. Vanaf maart beginnen de vruchten sterk te rimpelen (zeker bij bewaring in droge luchtomstandigheden) en worden ze sponsachtig, maar ze behouden wel hun smaak.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Typische variëteit voor de hoogstamboomgaard.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laatsbloeiend, ontsnapt meestal aan de lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Waarschijnlijk goed.

Mogelijke bestuivers: Reine des Reinettes, Keuleman, Reinette de Chênée.

Reinette de Chênée

Synoniemen

Geen, maar op verschillende plaatsen in Antwerpen wordt de naam Grauwe Rabauw foutief gebruikt voor de Reinette de Chênée.

Herkomst

België: omstreeks 1872 geteeld door Benoit Descardre, een boomkweker in Chênée (provincie Luik).

Boom

Groeit middelsterk, grote, open kruinvorm. Mooie boomgaardvariëteit.

Productiviteit

Hoge en regelmatige vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

Vatbaar voor kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot, bolvormig tot afgeplat bolvormig, asymmetrisch.

Steel: Kort tot middellang, kastanjebruin, dik.

Kelk: Middelgroot, open tot halfopen. Blaadjes kort, aan de basis gescheiden, topjes naar buiten gebogen, holte smal trechtersvormig, ondiep, grijsbruin verruwd.

Schil: Ietsje glad, meestal ruw ('bronzé'). Grondkleur goudgeel; dekkleur, indien aanwezig, oranje-rood, anders grijsbruin gevlekt. Schilstippels groot, opvallend, donkergrijsbruin.

Vlees: Crèmekleurig, vast, zeer sappig, aangenaam zoete smaak met lichtzure ondertoon, zwak aromatisch.

Rijpt: Vanaf oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Goede kwaliteitsvrucht om als dessertappel te consumeren vanaf eind oktober tot eind maart of zelfs later indien de bewaaromstandigheden gunstig zijn.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Reinette de Chênée groeit goed op voedselrijke, goed doorlatende kleiachtige zandgronden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middeltijds tot laat. De bloesem is toch gevoelig voor schade door lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Middelmatig goed.

Mogelijke bevruchters: IJzerappel

Reinette Descardre

Synoniemen

Weinig synoniemen bekend, enkel Renet Dekadr werd teruggevonden, alsook enkele foutieve schrijfwijzen als Descardres en Descarde.

Herkomst

Belgisch ras dat reeds vóór 1820 gewonnen werd door Benoit Descardre, vader van Charles Descardre, een boomkweker uit Chênée bij Luik. Deze variëteit werd voor het eerst in de handel gebracht in de lente van 1834 en werd vooral geteeld in de provincie Luik, waar ze een grote verspreiding kende. Ook in Limburgs Haspengouw en in de boomgaarden in de provincie Antwerpen was er een zekere verspreiding.

Boom

Kent een tamelijk sterke groei. De boom vraagt regelmatig een sterke 'sleunsnoei', waarbij voldoende takken verwijderd worden, zodat de kroon niet te dicht groeit. Meestal is er ook zomersnoei nodig om overtollige scheuten weg te nemen.

Productiviteit

Goed vruchtbaar en regelmatig dragend.

Ziektegevoeligheid

Nogal onderhevig aan kanker en schurft en daarom niet geschikt voor natte gronden. De bloemen zijn zeer gevoelig voor lentevorst.

Vruchtbeschrijving

Vorm: De vrucht is groot, meestal groter dan gemiddeld, regelmatig rond, plat aan beide uiteinden, breder dan hoog maar soms nogal hoog.

Steel: Kort, dik en vlezig en staat in een ondiepe, smalle holte ingeplant.

Schil: Dik, donkergeel van grondkleur, min of meer grijs gebronsd en met grijze punten bezaaid. Roestig gemarmerd of gewassen naar de steel toe, baksteenrood verkleurd en licht gestreept aan de zonzijde.

Vlees: Geel, vast, sappig, aangenaam geurend, zoet, licht aangenaam zurig vruchtvlees.

Rijpt: Vanaf oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Lekkere dessertappel tijdens de wintermaanden. Goed bewaarbaar in natuurlijke bewaring (zelfs tot in maart). Reinette Descardre kan ook gebruikt worden in de keuken.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Typische boomgaardvariëteit voor liefhebbersteelt en landschappelijke aanplant. Voor alle boomvormen geschikt, maar nogal moeilijk in spilvorm op te kweken. Voldoet ook goed als leivorm. Open, korte snoei en zomersnoei nodig. Reinette Descardre vraagt een warme, kleiige zandgrond of zachte leembodem.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht, goede kruisbestuiving is noodzakelijk.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Eijsdener Klumpke, Reine des Reinettes.

Reinette Dorée

Synoniemen

Gulden Renet

Engelse Synoniemen: Dundee, Megginch Favourite, Yellow German, Elisabeth, English Pippin, Wygers, Kirke's Golden Reinette, Wycker Pippin.

Fransse Synoniemen: Aurore, Reinette Tulipe, R. d'Or, R. Jaune Tardive, R. Couleuvrée, R. des Dames, R. de Lorraine, R. de Sicile, R. Vermeille, R. Jaune, R. Rousse, R. Grain d'Or, R. Grise Dorée, R. Dorée de Duhamel, R. d'Aix, Pomme Madame, Court Pendu Dorée.

Duitse Synoniemen: Franzische, Edle, Gelbe, Späte, Goldrenette, Golden Reinette des Anglais.

Foutief worden vaak volgende synoniemen gebruikt: Reinette Dorée de Hollande, Reinette de Caux, Dutch Mignon, Doppelte Kasseler Reinette.

Herkomst

Zeer oude variëteit uit Frankrijk.

Boom

Zwakke groeikracht. Vormt een kleine, bolvormige kruin.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar.

Ziektegevoeligheid

Kanker gevoelig in zware en vochtige gronden.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot, bolvormig en aan beide uiteinden afgeplat, regelmatig, maar soms één kant dikker dan de andere kant.

Steel: Tamelijk lang, diep ingeplant in een regelmatige steelholte.

Schil: Droog, dun, glad, grondkleur is goudgeel, met talrijke uitstekende, grijswitte stippen bedekt. Op zeer zonnige standplaatsen soms een weinig roestig en rood gewassen aan de zonkant.

Vlees: Wit, fijn, tamelijk vast, sappig, geurig, verheven smaak en zeer aromatisch.

Rijpt: Eind september, begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer goede dessertappel, die bewaart van december tot maart, van gelijke kwaliteit als de Court Pendu.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Moet op goed ontwikkelde stamvormers worden geënt als men een behoorlijke boom wil bekomen. Is wel zeer geschikt voor struik-, snoer-, spil- en leivormen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds

Kwaliteit stuifmeel: Moet nog verder worden onderzocht.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Oogstappel, Landsberger Renette.

REINETTE DORÉ

P. De Pannemaeker pinx. et Chromolithk. Gand

Reinette Grise d'Hiver (Parmentier)

Synoniemen

In ons land komt hij in praktisch alle oude boomgaarden voor en wel onder uiteenlopende benamingen, zoals Franse Grijze Winterreinette, Grauwe Reinette, Grijze Winterreinette, Franse Grijs ... Verder bestaan er nog tientallen andere namen in evenveel landen en streken, zoals bijvoorbeeld: Carpentiner, Graue Französische Renette, Gastapfel, Granapfel, Graue Lederrenette, Grauer Rabau, Reinette de Grandville, Reinette Grise Ancienne,...

Herkomst

Telg van de grote groep van de Grijze Renetten, ver teruggaand in de geschiedenis en met een enorme verspreiding. Was reeds in de 16de eeuw bekend, maar de herkomst is onzeker.

Boom

Middelmatig groeiende boom met een grote, brede, hoge en regelmatige kroon met sterke, weinig vertakte gesteltakken.

Productiviteit

Goede dracht maar gevoelig voor beurtjaren.

Ziektegevoeligheid

Zeer sterke variëteit, maar al naar gelang de standplaats in mindere of meerdere mate schurft- en kanker gevoelig.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Typisch renetvormige, ronde, soms platronde vrucht, afgeplat aan beide uiteinden. Dikte onder de middelmaat.

Schil: Grijsgroen van grondkleur, bij rijpheid overgaand naar groengeel.

Haast volledig roestbruin overdekt met licht doorschijnende roodachtige bloes aan de zonkant.

Steel: Middelmatig lang en middelmatig dik, in smalle, vrij diepe, groengrijze steelholte.

Vlees: Groenachtig geel, fijn en middelmatig vast, toch zacht om het eten. Sappig, met een goede zuur-zoet verhouding en aangename 'zoet-rinse' smaak.

Rijpt: Midden tot eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Goede dessertappel maar tevens voor alle gebruik geschikt. Vaak gegeten bij darmongemakken. Keukengebruik o.a. voor het bakken van appelschijven. Ook aan te bevelen voor het drogen. Consumptie uit natuurlijke bewaring kan tot maart-april. Vruchten niet te vroeg oogsten want ze drogen en rimpelen gemakkelijk. Voldoende vochtig bewaren en zo lang mogelijk buiten houden, op een beschutte plaats, is dan ook wenselijk.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De Franse Grijze Winterreinette is een rustieke, landschappelijk waardevolle variëteit. Ze is zowel geschikt voor de fruittuin, in struikvorm of als halfstam en is een zeer goede variëteit voor de hoogstamboomgaard.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middelmatig vroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Transparente de Croncels, Oogstappel, James Grieve.

Oudere mensen die problemen hadden met de stoelgang aten 's morgens op hun nuchtere maag en 's avonds voor het slapengaan enkele Grijze Renetten. De volgende dag was het probleem

vaak opgelost, op voorwaarde dat de appels met schil en al werden opgegeten. Ook na het eten aten de mensen vaak Grijze Renetten want 'dat zette de maagsappen in werking'. Eens geraspt,

hadden de Grijze Renetten een tegengesteld effect: bij diarree raspde men de appel om het ongemak te stoppen.

Reinette Hernaut

Synoniemen

Dubbele Speeckaert

Herkomst

Belgische variëteit afkomstig uit West-Brabant. Door Maurice Limbourg als zaailing gevonden begin jaren 1930 en door Jean Hernaut op het kasteel van Wittouk in Zuun opgekweekt. Hij gaf ze door aan een boomkweker in Ruisbroek die ze in zijn assortiment opnam als Reinette Hernaut. Ze kende niet enkel in de directe omgeving succes, maar verspreidde zich over de Limburgse, Antwerpse en andere fruitstreken.

Boom

Sterke, groeiachtige variëteit. Vormt een mooie rustieke kroon.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar met goed takvaste vruchten. Draagt ieder jaar en heeft nauwelijks last van beurtjaren.

Ziektegevoeligheid

Gezonde variëteit. Hoewel enigszins gevoelig voor schurft is de boom gemakkelijk in de teelt te noemen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot, enigszins rond en renetvormig.

Schil: Glad, lichtjes vet. Rood aan de zonzijde met karmijnrode strepen. Aan de andere kant groengeel met grijsbruine vlekjes.

Steel: Korte, vrij smalle steel, komt slechts tot halverwege de tamelijk brede, diepe en smal toelopende steelholte.

Vlees: Wit met lichtgroene schijn rond het klokhuis. Fris sappig, krakend, zoet met een zwakzure smaak en aangenaam aroma.

Rijpt: Oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer goede dessertappel en sapappel. Consumptie tot januari.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Reinette Hernaut is uitermate geschikt voor de hoogstamteelt en is daarbij een van onze beste Renetten. Bij gewone kelderbewaring gemakkelijk bewaarbaar tot eind januari, waarna wat meligheid optreedt. Geeft zeer goede resultaten in kleilige zandgronden en arme gronden. In goede, bewerkte gronden is ze wel gevoelig voor kurkstip door de overmatige opname van kalium.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflate tot late bloei.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Sterappel, Keuleman, Reine des Reinettes.

Rode Bonheider

Synoniemen

Het ras werd onder verschillende namen geregistreerd: Bonheider, Rode De Hert, Lierenaar ...

Herkomst

De Rode Bonheider werd in de omgeving van Lier aan een struikvormige boom, een wildeling, gevonden door Erik de Hert.

Boom

Middelmatige tot sterke groeikracht.

Productiviteit

Vroeg, goed en regelmatig. Zo leverde in 2008 een jonge boom van nog geen 12 jaar oud een opbrengst van 148 kg.

Ziektegevoeligheid

Algemeen gezonde boom.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot, bolvormig en afgeplat aan steel en kelkkant.

Schil: Geel van grondkleur, vettig, glad, met karmijnrode zonzijde en met strepen en vlekken aan de schaduwkant. In zonnige jaren of bij goede belichting is ze volledig rood tot karmijnrood gekleurd (vergelijkbaar met de Sterappel),

zodanig dat van de grondkleur niets meer te merken valt. In tegenstelling tot de Sterappel, behoudt de Rode Bonheider rond de kelk wel een zwavelgele grondkleur, die niet rood wordt.

Over het gehele oppervlak bedekt met grote stervormig uitgeveegde lenticellen die, als grijsbruine sterretjes, vooral sterk afsteken tegen de karmijnrode achtergrond. Op de gele huiddelen zijn deze stippen donker gekleurd.

Vlees: Wit met rode dooradering die aan de Sterappel doen denken. Sappig, zoetzuur en met enig aroma. De smaak is bij rijpheid gelijk aan de Sterappel met inbegrip van het typische Sterappel-aroma.

Rijpt: Eind september – begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Goede dessertappel met een goede afzetmogelijkheid dankzij zijn grootte en zijn gelijkenis met de Sterappel. Mits voldoende vochtige lucht en een koele bewaarruimte kent de vrucht zelfs een goede natuurlijke bewaring tot een hele tijd na de jaarwisseling. De schil wordt dan wel vettig.

Bloei en Bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bevruchters: Reine des Reinettes, Eijsdener Klumpke, Enkele Bellefleure.

Rode Walschaert

Synoniemen

Roode Walschaert.

Bij onderzoek naar een aantal erfelijke kenmerken werd eenzelfde genetische code gevonden voor de rassen Rode Walschaert en Koekappel. Dit betekent dat Rode Walschaert, Roode Walschaert en Koekappel synoniemen zijn. Was het nu omwille van de gelijkende donkere kleur of omdat de appel massaal gebruikt werd bij het bereiden van rode kolen, maar in Duitse literatuur vinden we de variëteit terug onder de naam Kohlapfel.

Herkomst

Onzeker.

De heer Van Roeyen, vroegere schepen van Mechelen, schrijft het volgende: *"De Rode Walschaert was kenmerkend voor het Waaslandse sortiment van einde 19de eeuw. Het was een zeer mooie, opvallend grote appel, een sieraad in de boomgaard, maar hij was zo week dat hij als het ware zonder tanden te bijten was. De bomen zakten gemakkelijk om en kwamen dan scheef te staan in de boomgaard. Er was ook een variëteit Witte Walschaert."*

Boom

Vaak onvoldoende verankerd in de grond, waardoor hij op oudere leeftijd veelal scheef zakt of omvalt.

Productiviteit

De Rode Walschaert is een vruchtbare, vroege herfstappel met niet al te grote houdbaarheid.

Ziektegevoeligheid

Weinig ziektegevoelig, gezonde groeier.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Mooie, opvallend grote, rode appel. Bolvormig tot iets conisch en afgeplat aan de steelkant. De onderzijde van de vrucht is vijfhoekig door verhoogde ribben.

Schil: Rozerode grondkleur met over de volle lengte van de vrucht karmijnrode strookjes en strepen, gaande van smaller aan de kelk tot breder aan de basis. Over het hele oppervlak bedekt met talrijke dicht bijeen staande grijze stippen op onregelmatige afstanden vaneen. Soms is de vrucht aan de steelkant met een zilvergrijs waas overdekt.

Steel: Middelmatig lang tot kort (altijd nog net binnen het vlak van de steelholte blijvend), grijsbruin, vlezig en verbredend aan het uiteinde.

Vlees: Witgelig, met losse weefseltextuur en "bol" klinkend.

Rijpt: Begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Keukengebruik (kook-, bak- en goede droogappel). Indien vóór de rijpheid geoogst kan de variëteit ook gebruikt worden als sapappel. Niet zo ideaal als dessertappel, maar het is wel een echte decoratieve vrucht. De appels kunnen gebruikt worden tot half september.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Gedijt enkel goed op een sterke onderstam. Op zwakkere onderstammen worden de vruchten dikker, maar losser van weefsel en niet meer houdbaar. De variëteit doet het goed op zandgrond en kwam in de Kempen vaak voor onder de naam van Koekappel.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht, Rode Walschaert is zelfonvruchtbaar.

Mogelijke bestuivers: James Grieve, Oogstappel, Landsberger Renette, Reine des Reinettes.

Sint-Bernardappel

Synoniemen

Bernardappel, Sint Bernardus.

Herkomst

Omstreeks 1870 vond de toenmalige hovenier Henri Vinck in de Sint-Bernardusabdij van Bornem een appelzaailing die opviel door zijn *'malschen en fellen'* groei. Pater Gerardus nam het boompje in bescherming en via een boomkweker uit het Waasland raakte de variëteit verspreid in de streek van Klein-Brabant.

Boom

Gezonde groeier, met een regelmatige, ronde kruin.

Productiviteit

Draagt overvloedig, wel rekening houden met beurtjaargevoeligheid. Er zijn meldingen dat de boom op de Sint-Bernardusabdij om de twee jaar 500 tot 600 kg fruit voortbracht.

Ziektegevoeligheid

Weinig problemen met ziektes en plagen. De boom blijft vrij van wollige bloedluis en kanker. De appels zijn ook weinig gevoelig voor schurft en wormstekigheid.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Licht platronde appel, typische, vrij brede kelkholte, zéér regelmatige vorm: alle appels bijna identiek van vorm en van formaat.

Schil: Bij rijpheid groengeel met rijkelijk veel rood aan de zonzijde.

Vlees: De smaak is niet denderend als dessertappel, maar is toch doenbaar, wel merkkelijk beter dan Keuleman.

Pluktijdstip: Wordt geplukt in de tweede helft van september voor de lange bewaring. Voor de korte bewaring of directe consumptie wacht men best tot oktober - november.

Gebruiksmogelijkheden

Keukenappel en tweede kwaliteit dessertappel. Zonder koeling in februari nog genietbaar. Er is weinig uitval tijdens de bewaring.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De Sint-Bernardappel groeit op de meeste gronden, indien deze niet te nat zijn en is zeer geschikt als hoogstam. Er dient geregeld gesnoeid te worden omdat anders de kruin snel te dicht wordt en een deel van de vruchten dan te weinig licht ontvangt, wat een negatieve invloed heeft op de smaakkwali-teit. Zeer aanbevelenswaardig als hoogstam voor mensen die appels willen oogsten zonder al te veel problemen met ziekten en aantastingen.

Bloei en Bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat (ongeveer 10 dagen na Oogstappel en Boskoop en ongeveer 10 tot 14 dagen voor de zeer late bloeiërs als bijvoorbeeld Franse Renetten).

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: James Grieves, Reine des Reinettes, Landsberger Renette.

In Bornem sprak men over de Bernardusappel als een vrucht die het jaar rond bewaarbaar was, maar in het najaar zo slecht om te eten dat de kwajongens deze appels met rust lieten toen ze over de muur van de abdij klauterden om hun voorraad in te slaan.

Sterappel

Synoniemen

Een waslijst van grensoverschrijdende synoniemen getuigen van zijn internationale bekendheid: Lokaal Wijnappeltje, Binnenrooikes, St. Niklaasappeltje, Rooi Hanneskes (Limburg), Rouge Etoilée, Reinette Etoilée, Calville Etoilée, Herzapfel ... In het Antwerpse vooral onder de namen Rooikens en Wijnappeltjes bekend.

Herkomst

Er bestaan gegronde vermoedens dat de oorsprong in België (omgeving Sint-Truiden of Luik) of Nederland (omgeving Maastricht) dient te worden gezocht. De variëteit werd voor de eerste maal beschreven rond 1830.

Boom

Kroon hoogpiramidaal en betrekkelijk smal. Matig sterke groei met steil opgaande gesteltakken, waarbij tamelijk kaal hout gevormd wordt. Het is een echte 'kopschieter'.

Productiviteit

Matig en laat, vaak pas na het 10de groeijaar vruchtbaar, maar vanaf dan bevredigend. Iets gevoelig voor beurtjaren, maar lang niet zo sterk als Enkele Bellefleur.

Ziektegevoeligheid

De Sterappel is altijd tamelijk gezond. Op de vrucht kan stip, wormstegigheid of rot voorkomen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot, meer breed dan hoog, zeer gelijkmatig rond, bovenaan lichtjes ingedrukt.

Steel: Hard, houtig, middelmatig qua lengte en dikte, soms ook kort en vlezig. Vrij diep ingeplant in een middelmatig brede, grijsbruine steelholte.

Schil: Glad, blinkend tot halfmat, helgele grondkleur, bij rijpheid over grootste deel mooi helderrood met talrijke kleine, bruingrijze, stervormige stippen.

Vlees: Vast, fijn, knappend en matig sappig, bij rijpheid zelfs aan de droge kant, zachtzuur met speciaal aroma. Wit met alle mogelijke gradaties van roze tot rode doorschijn en een cirkel van roze stervormige punten rond het klokhuis

Rijpt: Tweede helft van september.

Gebruiksmogelijkheden

Als verse eetappel te gebruiken tot nieuwjaar. Ook bruikbaar voor appelmoes en appelsap (geringe opbrengst maar hoge kwaliteit, pittig aroma, zeker als bijmenging bij sapappels met minder uitgesproken aroma's). De kleine Sterappeltjes, met hun mooie rode kleur en hun typische puntjes of sterretjes op de schil, zijn ook zeer geliefd bij het bloemschikken en als decoratie.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Meest aangewezen voor de boomgaardcultuur in hoogstamvorm, waarbij de variëteit ook de beste opbrengsten levert. Vruchten zitten los aan het hout en vallen gemakkelijk voor rijpheid, daarom werden ze eertijds groen en ongekleurd geplukt. Op stro uitgespreid ter nakleuring, werden ze dan na enkele dagen volledig rozerood. De variëteit groeit het best op een beschutte standplaats en kan niet tegen hoge grondwaterstanden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Sterappel levert goed stuifmeel, waardoor deze variëteit kan gebruikt worden als bestuiver voor vele andere 'laatbloeiers'.

Mogelijke bestuivers: Enkele Bellefleur, Court Pendu Rosat, Eijsdener Klumpke.

The Queen

Herkomst en synoniemen

Hoewel de Engelse benaming dit niet doet vermoeden is The Queen oorspronkelijk een Duitse variëteit, vermoedelijk uit het dorp Borsdorf in het vorstendom Saxon. De Duitsers noemden haar Borsdorfer. Zoals vele uitzonderlijk kwaliteitsvolle variëteiten is ze erg verspreid geraakt en kreeg tal van synoniemen, waaronder Edel Borsdorfer, Bohemian Borsdorfer, Red Borsdorfer, Reinette Borsdorfer, Winter Borsdorfer, Leipziger Reinette, Marschlanzker (Boheemse naam voor Borsdorf, dat lokaal Marschlanzk werd genoemd), Orgueil des Germaines, Reinette Batarde, Reinette de Misnie, Ganet Pippin, King George III, Reinette d'Almagne...

De talrijke Engelse synoniemen zouden te wijten zijn aan de voorliefde van koningin Charlotte voor deze appel, waarvan zij er jaarlijks uit Duitsland liet overkomen. Deze variëteit bestond al in de zestiende eeuw.

Boom

De boom wordt erg groot, maar groeit matig in zijn jeugdijaren en begint al vroeg te dragen.

Productiviteit

Zeer goede vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

De boom is gezond en niet onderhevig aan kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Platte vruchten, middelmatig groot, maar kunnen soms extreme afmetingen bereiken. Meer dan eens werd vastgesteld dat ze een omtrek tot 30 cm hadden.

Schil: Mooi lichtgele ondergrond met felrode, gemarmerde blos.

Vlees: Geelachtig, zacht, een weinig zuur en zeer geurig.

Rijpt: Vanaf begin november plukbaar. Deze variëteit rijpt verder tijdens de bewaring en kan tot maart gebruikt worden vanuit natuurlijke bewaring.

Gebruiksmogelijkheden

Goede dessertappel.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De grote vruchtbaarheid, gekoppeld aan een grote groei-kracht, geeft de variëteit twee grote pluspunten. Zowel geschikt voor de boomgaard als voor de fruittuin.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Laatsbloeiend en daardoor weinig vatbaar voor lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: Court Pendu Rosat, Sterappel, Enkele Bellefleur, Reine des Reinettes.

Trdika

Synoniemen

In een catalogus uit 1906-1907 staat deze variëteit als Trdika vermeld. Momenteel bij ons bekend als Tradica.

Herkomst

Omstreeks 1900 stond een exemplaar van Trdika in de fruittuin van een gemengd landbouwbedrijf in Wommelgem. De eigenaars van dit bedrijf reden tweemaal per week met hun producten naar de markt in Antwerpen, zodat deze vruchten ook daar terechtkwamen. Momenteel staan er hoogstammen van deze variëteit in Wijnegem, Oelegem en Ranst.

Boom

Als hoogstam vormt hij een brede open kruin, als struik kent hij een sterke groei in de jeugdfase. Op zwakke onderstammen is de groei matig. De boom groeit van nature steil opwaarts met een open kruin.

Productiviteit

Begint pas op latere leeftijd vruchten te dragen, maar vanaf dan zeer vruchtbaar en bovendien regelmatig en vroeg.

Ziektegevoeligheid

De boom is vrij weerstandbiedend en kent een gezonde groei.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Grote, hoekige appel met vlakke delen en ruggen. Bolvormig, soms iets hoger, soms meer afgeplat. Hoekig in dwarsdoorsnede.

Steel: Erg variabel: lang tot buiten de steelholte en dun of middelmatig lang tot gelijk met de steelholte met een verdikking aan de aanhechtingsplaats of kort en dik met een knobbel bij de aanhechting. Schuin ingeplant.

Schil: Glad, blinkend, vettig bij rijping (pectine-uitwaseming).

Grondkleur groen, bij rijping geel. Dekkleur dieprood, donkerkarmijnrood gevlamd, meer gevlamd naar de steelholte.

Vlees: Gelig met enige rode doorschijn vanaf de schil en met heldergroene dooradering. Vast, zoet, sappig, aromatisch.

Rijpt: Midden oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Tradica is een goede dessertappel met een goed bewaarvermogen. Te consumeren van oktober tot april.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Trdika vraagt een sterke onderstam voor eender welke vorm en vertoont op de takken adventiefknobbels, dit zijn verdikkingen die zich ontwikkelen uit het tak- of stamweefsel en waaruit zeer makkelijk nieuwe wortels zouden kunnen ontstaan als ze in contact komen met vochtige grond. Zelfs zonder bodemcontact vormen ze soms beginnende wortelstompjes, de zogenaamde luchtwortels. We noemen deze wortelstompjes dan ook 'wortelvelden'.

Bij de vorming van de kruin op hoogstam moet men ervoor zorgen dat men de gesteltakken regelmatig terug snoeit om voldoende vertakkingen te bekomen. Eens de kruin voldoende gevormd is, wordt de vorming van lichter vruchthout gestimuleerd door niet meer terug te snoeien in de uiteinden van de gesteltakken.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Vroeg tot halfvroeg. De bloeitijd valt ongeveer samen met Boskoop, maar begint iets later.

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: James Grieve, Oogstappel.

Transparante de Croncels

Synoniemen

Faubourg de Croncels, Apfel von Croncels, Glasapfel.

Herkomst

Frankrijk: gekweekt door de gebroeders Baltet, boomkwekers in Croncels bij Troyes in 1869.

Boom

Groeit in de jeugdijaren sterk, later middelmatig. Vormt een dichte bolvormige, nogal grote kruin. Steile boom met schuin opwaarts gerichte, goed vertakte gesteltakken en dicht bezet met zijhout.

Productiviteit

Goed en vroeg dragend maar sterk afwisselend. Uitdunnen van het fruit is aan te raden.

Ziektegevoeligheid

Zeer vatbaar voor schurft en vooral voor bladval en stippigheid in de vruchten tijdens de beurtjaren. Ook gevoelig voor witziekte, kanker, *Monilia*-schimmel en zwavelbehandelingen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot, regelmatig, platrond.

Steel: Groenwit, met dons, kort, nauwelijks uit steelholte komend. Die steelholte is diep, groenbruin, ruw en door vleesknobbels versmald.

Schil: Glad, licht vettig, groengele grondkleur met bleekrode spaarzame strepen en blos aan zonzijde. Typisch zijn de talrijke blauwgroen omwalde punten op de hele schil.

Vlees: Geelwit, zoet tot lichtzurig, zacht, met zwakke maar aangename smaak.

Rijpt: Eind augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral geschikt als keukenappel (appelmoes), maar ook als verse dessertvrucht, vanaf de pluk tot december. De vruchten zijn rijk aan vitamine C. Kan ook gebruikt worden als droogappel. Optimale eetperiode is kort (twee weken), maar de appels blijven nog tot carnaval zeer goed voor moes en appelbollen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Vooral geschikt voor goed doorlatende gronden, maar ook op lichte gronden die met meststoffen verbeterd zijn. Transparante de Croncels is een goede boomgaardvariëteit en is voor alle vormen geschikt. Zeer geliefde en veel gebruikte stamvormer voor halfstam en hoogstam. Als de vruchtbaarheid is ingetreden, is uitdunnen en terug snoeien op goede vervangtwijgen en een verjongingssnoei bij ouder wordende bomen voldoende. De vrucht is mooi en van goede kwaliteit, maar aan vruchtval onderhevig. Door de korte steel stoten de vruchten, die in trossen hangen, bij het dikker worden elkaar af. Tijdig uitdunnen van de trossen kan dit voorkomen. De appel heeft zeer week vlees en is vlug geraakt bij het plukken. De vruchten dienen als het ware met handschoenen te worden geplukt om blutsplekken te voorkomen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Midentijdse en lang aanhoudende bloei.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, zelfbevruchtend. Kan als bevruchter voor tal van andere variëteiten gebruikt worden.

Mogelijke bevruchters: James Grieve, Oogstappel, Landsberger Renette, Reine des Reinettes.

Winterrambour

Synoniemen

Winterstreeping, Rambour d'Hiver, Rambeau, Rambourg Rouge, Rambour Deux, Lotringer Rambourg, Hollandse Bellefleur, Belle-Fleur de Hollande, Rheinischer Winterrambour, Teuringer Winterrambour, Menznauer Jäger, Halinger, Roter Bellefleur, Salemer Klosterapfel. Lokaal in Vlaanderen ook "Scheurappel" genoemd wegens het gemakkelijk afscheuren van de takken. In Antwerpen vooral bekend als Streepeling of Streeping (Weert).

Herkomst

Volgens sommige bronnen is deze variëteit uit Frankrijk afkomstig, volgens andere uit België. Zeker is dat deze variëteit in ons land de voornaamste van de Rambourtypen is.

Boom

Goede groei, zeer kloek groeiende hoogstamboom.

Productiviteit

Vruchtbaar, maar weinig kwaliteit. Dracht bevredigend, maar gewoonlijk om de twee jaar (beurtjaargevoelig).

Ziektegevoeligheid

Bevredigend, maar gevoelig voor schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Grote vruchten, calvillevormig - bolrond, enigszins regelmatig, licht conisch, iets hoger dan breed, afgeplat aan steel en kelkkant.

Steel: Kort of middelmatig lang, middelmatig dik, recht of licht gebogen, in smalle, middelmatig brede, diepe, bruingrijze steelholte.

Schil: Glad, mat, dun, bleekgeel van grondkleur, aan zonzijde gemarmerd met groenblauwe doorschijn, strogeel bij rijpheid, karmijnrood gekleurd maar vooral donkerrood gestreept aan de zonkant. Fijn, grijs gespikkeld, bij bewaring wat vetzig, sterk geurend.

Vlees: Sappig, geelwit, krakend, vast en half fijn, aangenaam zoet tot licht zuur.

Rijpt: Eind september tot midden oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zowel als dessertappel, als keukenappel en voor de saproductie gewaardeerd.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke boomgaardvariëteit voor hoogstam en halfstam. Goede natuurlijke bewaring gedurende 6 tot 7 maanden. Komt onder de naam 'Winterstreeping' voor in de meeste oude boomgaarden van Vlaanderen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Laat, weinig gevoelig voor lentenachtvorst of voor slecht weer tijdens de bloei.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht, Winterrambour is niet zelfbevruchtend.

Mogelijke bestuivers: Reine des Reinettes, Eijsdener Klumpke.

Winterwijning

Synoniemen

Reinette à la reine, Wijning.

Herkomst

In de zandige streken van het Waasland kweekt men onder een lokale benaming het ras "Wijning" welke veel gelijkenis heeft met Reinette à la Reine. Het gaat hoogstwaarschijnlijk over dezelfde variëteit. In de literatuur zijn er twee verschillende variëteiten vermeld, namelijk de 'Zomerwijning' en de 'Winterwijning'.

In de streek van Weert is enkel de Winterwijning (ook gewoon Wijning genoemd) gekend, waarvan er nog enkele bomen in productie zijn.

Boom

Sterk groeiende boomgaardvariëteit. Vormt een openge-spreide kruin.

Productiviteit

Goede vruchtbaarheid, gewoonlijk met beurtjaren.

Ziektegevoeligheid

Bevredigende resistentie tegen ziekten en belagers, maar wisselvallig gevoelig voor kanker en vroegtijdig afsterven der bomen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrij grote, ronde, meestal asymmetrische vrucht, ietwat breder dan hoog, enigszins geribd, steelbuikig, versmallend en hobbelig aan de kelkkant.

Steel: De korte, dikke, harde steel reikt nauwelijks tot halverwege de steelholte. Deze is volledig met grijsbruine vlekken bedekt.

Schil: Dun en glad, groenig van grondkleur, vooral aan de schaduwkant en steelzijde. Over het hele oppervlak karmijnrood gewassen en aan de zonkant gestreept en gevlekt. Grote, ver uit elkaar staande ronde tot stervormige, grijswitte lenticellen.

Vlees: Wit en vrij neutraal tot licht zuurzoet van smaak met aangenaam aroma.

Rijpt: Ongeveer tijdens de tweede week van oktober.

Gebruiksmogelijkheden

De vruchten kunnen bewaard worden tot januari of zelfs tot februari/maart, wanneer de appels geteeld worden op zware grond. Zeer geschikt voor het maken van heel lekkere wijn en appelsap en voor onder meer appelmoes, appelgebak en confituur. En zeker niet te versmaden zijn de 'Wijningappeltjes in de pan'.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke boomgaardvariëteit voor hoogstamvorm en halfstamvorm, die eertijds tamelijk verspreid was in de boomgaarden van Vlaanderen. De variëteit kent een zeer goede natuurlijke bewaring, maar aan het einde van zijn gebruikstijd wordt ze vrij droog en melig.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: Reine des Reinettes, Eijsdener Klumpke.

Grootmoeders recept voor Wijningappeltjes in de pan

Laat boter smelten in de pan en bak hierin de appels zonder ze te kleuren.

Kluts een paar eieren en giet ze over de appels. Laat de eieren bakken.

Wanneer alles klaar is: bestrooien met bruine suiker.

Een lekkernij voor groot en klein... smullen maar!

KERSEN

Anglaise Hâtive - Tôt et Tard

Bigarreau Blanc et Rose

Bigarreau Burlat

Bigarreau Elton

⋮
⋮
⋮
⋮
⋮

Bigarreau Napoleon

Bigarreau Noir

Broechemse Kers

Guigne d'Annonay

⋮
⋮
⋮
⋮
⋮

Hedelfinger Riesenkirsche

Noordkriek

Schneiders Späte Knorpelkirsche

Vroege Franse

Anglaise Hâtive, Tôt et Tard

Synoniemen

Anglaise Hâtif, Royale Hâtive, May Duke, Meikers (Nederland), Dubbele Meikers, Portugezen (Limburg), Solewijnen (Vlaams-Brabant), Brusselse Bruine.

Herkomst

Hoogstwaarschijnlijk van Engelse oorsprong. Tôt et tard is één van de oudste en wereldwijd één van de meest populaire kersen.

Boom

Middelmatige tot grote groeikracht. Zeer vertakte, opgerichte, bolvormige tot vaasvormige kruin met zeer karakteristieke rechtopstaande twijgen.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor de kersenvlieg en aan *Monilia*, verder een gezonde boom.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, afgeplat rond, licht conisch.

Schil: Blinkend, donkerkersenrood bij rijpheid. Klein bruin stemmerk in lichte indeuking.

Steel: Lang (45 mm) en middelmatig dun.

Vlees: Week, bleekrood, aangename zure smaak, zeer fijn en sappig. Zuurzoete kerskriek.

Rijpt: Einde juni en rijpend over een periode van 2 à 3 weken, wat meerdere malen tussenplukken noodzakelijk maakt.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral keukengebruik, maar ook wel lekker om als vers fruit te eten.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit behoort tot de groep van de roodkleurige "zuurzoete kersen" of "eigenlijke krieken", met kleurend sap. Geschikt om in alle vormen te telen, ook voor teelt in een pot en als leivorm, zelfs mogelijk tegen een muur aan de noordkant. Door haar vruchtbaarheid, haar verlengde rijping en de prima kwaliteit mag Tôt et Tard als één van de beste rassen voor kleine liefhebberstuinen aangeprezen worden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg

Kwaliteit stuifmeel: Gedeeltelijk zelffertil.

Mogelijke bevruchters: Bigarreau Burlat, Bigarreau Napoleon.

Boerenollen

In Broechem kent men een variëteit die men lokaal 'Boerenollen' noemt. Als bijnaam kreeg ze ook de naam Kerskriek en Koninklijke Kriek (Royale Hâtive). De kenmerken komen sterk overeen met de Anglaise Hâtive, maar de Boerenollen hebben de smaak van een zure kriek en de bladeren van een kers. Ze vormen mogelijk een tussenform, een kruising tussen de amarellen en de zoete kers.

Boerenollen waren (en zijn) erg gewaardeerd om in te maken in een bad van jenever en werden op winteravonden door de boerenbevolking als snoeperij gegeten en gedronken.

Tijdens WO II vonden de Boerenollen veel aftrek bij de bakkers uit de grootsteden omdat hun bereiding tot krienjam minder schaarse suiker vereiste.

Bigarreau Blanc et Rose

Synoniemen

Bigarreau Esperen, Bigarreau des Vignes, Capucienen (Limburg). Algemeen bekend als Witbuiken.

Herkomst

Onzeker, werd verspreid door Majoor Esperen vóór 1850.

Boom

Middelmatig sterke groei, vormt een grote boom met bolvormige kruin.

Productiviteit

Snelle dracht en goede, regelmatige vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor barsten. Tamelijk vatbaar voor gomziekte en *Monilia*.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot en hartvormig.

Schil: Lichtgeel, met een grote rode blos. De naad is fijn getekend en lichtroze.

Steen: Weinig klevend aan vruchtvlees.

Vlees: Vast, krakend, roomkleurig abrikoos, matig sappig met kleurend sap. Heeft een goede, zoete smaak.

Rijpt: Begin tot half juli.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral gebruikt als dessertkers voor verse consumptie.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Bigarreau Blanc et Rose is een standaardvariëteit in de groep van de bleke bonte knapkersen. Ze vraagt middelzware klei-zandgrond en is ook geschikt voor laagstam.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, maar heeft wel goed stuifmeel om vele andere variëteiten te bestuiven.

Mogelijke bevruchters: Hedelfinger Riesenkirsche, Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Bigarreau Burlat

Synoniemen

Bigarreau Hâtif Burlat, Burlat.

Herkomst

Toevalszaailing die door een zekere Burlat in de jaren 1930 ontdekt werd in het Zuid-Franse dorpje Pierre Benite. In Frankrijk, maar ook in andere streken van Zuid-Europa, heeft deze variëteit een zeer belangrijke commerciële positie ingenomen in de vroege kersenteelt.

Boom

De boom kent een zeer sterke groei in de jeugdijaren, zodat er een brede kroon wordt opgebouwd met zware gesteltakken naast de sterk ontwikkelende harttak. De bekleding met lichter vruchthout is slechts matig. Kenmerkend is de breed uitgroeiende verdikking aan het veredelingspunt van de variëteit met de onderstam (meestal Limburgse Boskriek), waardoor de variëteit al van op afstand herkenbaar is.

Productiviteit

De variëteit is vroegtijdig (vanaf het 3de of 4de groeijaar) en regelmatig vruchtbaar.

Ziektegevoeligheid

De gezondheidstoestand van de bomen is goed, de boom ontwikkelt zich robuust en is weinig gevoelig voor bacteriekanker en gomziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Onregelmatig ronde vorm, ietsje bonkig.

Schil: Blinkend, bij plukrijpheid rood tot bordeauxrood gekleurd.

Steel: Relatief kort (40mm) en tamelijk dik.

Vlees: Sappig met rood kleurend sap, zoet met lichtzure nasmaak en met een aangenaam aroma. Licht knappend, maar niet zeer vast.

Steen: Groot, langwerpig eivormig met een uitgesproken groef.

Rijpt: Meestal van ongeveer half juni tot de derde week van juni.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer vroeg rijpende kers die vooral geschikt is voor de verse consumptie. Indien in volle rijpheid geogst moet de kers op relatief korte termijn geconsumeerd worden, anders wordt ze te week.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Burlat gedijt goed op doorlatende, leemhoudende en vochthoudende bodems, op ietsje warmere standplaatsen. De vroege bloei is gevoelig voor lichtenachtvorst en de vruchten zijn barstgevoelig op standplaatsen met sterk schommelende watervoorziening en bij veel neerslag tijdens de rijpingsperiode.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg, de bloei is slechts weinig bestand tegen vorst.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, maar kan vele andere vroegbloeiende rassen bevruchten.

Mogelijke bevruchters: Guigne d'Annonay, Bigarreau Napoleon. Intersteriel met Hedelfinger Riesenkirsche.

Bigarreau Elton

Synoniemen

Eltonkirsche, Flesh Coloured Bigarreau, Elton Heart, Cerise d' Angleterre.

Herkomst

Uit Engeland, gewonnen door M. Thomas-Andre Knight, de voorzitter van de Londense tuinbouwmaatschappij en genoemd naar haar plaats van herkomst in het Graafschap Hereford. Eerste vruchtzetting vond plaats in 1806.

Boom

Sterke groeier. Vormt een brede piramidekroon met grillig groeiende takken waarop zeer veel vruchthout zit.

Productiviteit

Goed. Redelijk sterke bloesems.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor gomziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot en hartvormig tot iets spits.

Schil: Bonte kers, geel met rood gestreept en gevlamde delen.

De naad is bleekroze en onregelmatig afgelijnd.

Steen: Niet aan het vruchtvlees klevend.

Vlees: Bleek, de smaak is zoet en het aroma aangenaam.

Rijpt: Eind juni, begin juli.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer goede dessertkers!

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Vraagt een goede doorlatende bodem. Ongeacht welk plant-systeem is gekozen, moet er gezorgd worden dat de boom voldoende licht krijgt, vooral onder in de boom. Wanneer de onderste of bovenste takken kaalheid vertonen, moeten ze direct verwijderd worden en vervangen door niet eerder verwijderde nieuwe scheuten. Vormt mooie bomen, voor alle vormen geschikt, ook voor laagstam.

Bloei en bestuivers

Relatieve bloeiperiode: Middentijds

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, wel goed stuifmeel voor vele middentijds bloeiende variëteiten.

Mogelijke bevruchters: Bigarreau Napoleon, Early Rivers.

Bigarreau Napoleon

Synoniemen

Lauermann, Bigarreau Lauermann, Grosse Cerisse Lauermann, Grosse Prinzessinkirsche, Bigarreau Napoléon Premier, Kaiserkirsche.

Herkomst

Is zeer waarschijnlijk uit Duitsland afkomstig en er vóór 1785 gewonnen. Rond 1828 zou Parmentier, een Belgische tuinbouwer van Edingen, deze variëteit herdoopt hebben.

Boom

De boom kent een middelmatig sterke groei, met middelmatige tot zware vertakkingen. Middelmatig gevulde opgaande kruin met bolvormige ontwikkeling.

Productiviteit

De variëteit is vroeg en regelmatig vruchtbaar. Ze is zelfsteriel en vereist goede bestuivers.

Ziektegevoeligheid

De gezondheidstoestand van de bomen is wisselvallig en laat dikwijls te wensen over. Is zeer gevoelig voor bacteriekanker en gomziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Hartvormig, rond, lichtjes afgeplat aan de buikzijde.

Schil: Blinkend, bij plukrijpheid abrikoosgele grondkleur met de zonzijde roze - hoogrood gemarmerd en abrikoosroze gestreept. De schaduwzijde heeft dezelfde kleuren, doch bleker. Bij volledige rijpheid zijn de kleuren donkerder en meer opvallend bloedrood gemarmerd. De buiknaad is rood, onregelmatig afgelijnd, soms onderbroken, maar vooral duidelijk aan de stempelzijde.

Steel: Middelmatig dik, gemiddeld 35-45 mm lang, in een tamelijke diepe, middelmatig brede steelholte geplaatst.

Vlees: Vast, krakend, roomkleurig roze genuanceerd bij volledige rijpheid. Sappig met niet kleurend sap, zoet en met zeer aangename, gearomatiseerde smaak.

Rijpt: Begin tot half juli.

Gebruiksmogelijkheden

Zowel voor de verse consumptie als voor verwerking geschikt. Traditioneel gebruikte men blonde kersen voor het opleggen in bokalen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze oude en algemeen gekende variëteit is nog altijd zeer gewaardeerd wegens haar goede kwaliteit en mooi uitzicht. Ook voor jonge boomgaarden is ze nog steeds aanbevelingswaardig, zeker voor de liefhebber. De hoog- en laagstamvorm op Limburgse Boskriek voldoet het best. De handelswaarde is zeer goed en de vruchten zijn bestand tegen vervoer. Bij regenachtig weer echter barsten zij gemakkelijk en verliezen dan alle handelswaarde.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed maar is niet zelfbevruchtend. Het is wel een goede bevruchter voor vele andere middentijds bloeiende variëteiten.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers, Bigarreau Burlat, Heddelfinger Riesenkirsche.

Bigarreau Noir - Zwarte Krakkers

Synoniemen

Bigarreau Gros Noir, Grosse Schwartze Knorpelkirsche. In Antwerpen meestal als Zwarte Krakkers gekend, maar zeker niet te verwarren met de groep van de 'krakertjes', eertijds alom vertegenwoordigd in de Haspengouwse fruitstreek.

Herkomst

Onbekend. Het ras werd al in 1540 in Parijs beschreven als "*Cerise Coeur Noir*" en moet als één van de oudste en meest verspreide variëteiten aanzien worden.

Boom

Matig sterke groei met matig sterke hoofdvertakkingen en een breed bolvormige, opgaande groeiwijze.

Productiviteit

Regelmatige drager, met middelmatige tot grote opbrengsten.

Ziektegevoeligheid

Stevig ras, weinig ziektegevoelig.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Matig groot, glanzend, stomp conisch tot breed hartvormig, duidelijk geprononceerde stempelpunt.

Schil: Donkerrood, glanzend, bij volledige rijpheid haast zwart.

De naad is purperrood in een ondiepe brede groef.

Steel: Middelmatig lange, dunne steel.

Vlees: Zeer vast, krakend, donkerrood gekleurd, zeer sappig zoet.

Steen: Niet aanklevend.

Rijpt: Laat, vanaf midden juli.

Gebruiksmogelijkheden

In de eerste plaats is dit een heerlijke dessertkers die de lippen donkerrood doet kleuren! Maar ook in de keuken wordt ze gebruikt voor confituur, voor patisserie en om op te leggen in bokalen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Bigarreau Noir wordt vaak gebruikt als verzamelnaam voor talrijke dikvruchtige, zwarte Bigarreauvariëteiten wat verwarring in de hand werkt. Voor alle boomvormen geschikt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot laat, daardoor ontsnapt deze variëteit dikwijls aan lentedonnvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, maar wel goed stuifmeel om vele andere laatbloeiende variëteiten te bestuiven.

Mogelijke bevruchters: Schneiders Späte Knorpelkirsche, Bigarreau Napoleon, Bigarreau Blanc et Rose.

Broechemse Kers

Synoniemen

Verbruggers, De Bruggers-Tuurkers.

Herkomst

Afkomstig van kweker Tuur Verbruggen van Broechem, geboren in 1895 en pelsmaker van beroep. De moederboom was een zaailing die hij omstreeks 1950 in zijn boomgaard vond. De Broechemse Kers was sterk verspreid in de streek van herkomst (Emblem, Broechem, ...).

Boom

Middelmatige groeikracht. Vormt compacte kruinen met bolvormige tot licht opgaande groeiwijze.

Productiviteit

In de jeugdijaren levert de boom wat kleinere vruchten. Bomen vanaf 7 tot 8 jaar oud kunnen goede en regelmatige opbrengsten geven van gemiddeld mooie diktemaat.

Ziektegevoeligheid

Gezonde variëteit, weinig problemen met *Pseudomonas* (bacteriekanker). De vruchten zijn eerder week en tamelijk rotgevoelig bij veel regen tijdens de rijpingsperiode. Bij goed opdrogende bomen valt de barstgevoeligheid wel mee.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Enigszins brede kers, omdat ze afgestompt is aan de stempelzijde, zodat ze rechtop kan blijven staan.

Schil: Glanzend, roodbruin en met bleke stippeltjes bedekt, overgaand in bruinzwart bij rijpheid.

Steel: Meestal licht gebogen, middelmatig lang (gemiddeld 40 à 45 mm) met grote, geelgroene steelverbreding, ingeplant in een kenmerkende diepe steelholte. De kers bloedt niet als de steel wordt uitgetrokken.

Vlees: Knapkers met enigszins weker vlees dan de echte harde knapkersen. Matig sappig, zoet rozerood vruchtvlees met witte vaatbundels.

Rijpt: Eind juni, eerste dagen van juli. Ze rijpt iets later dan Early Rivers.

Gebruiksmogelijkheden

Goede middentijdse dessertvrucht. Eerder week van textuur, daarom was een snelle vermarkting en consumptie aangevoelen. De pluk valt in de periode tussen Bigarreau Burlat en Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit gedijt het best op hoogstam.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: In de streek van Broechem fungeerde vooral Bigarreau Noir als bevruchter. Waarschijnlijk kunnen Schneiders Späte Knorpelkirsche en Early Rivers ook als bestuivers gebruikt worden.

Guigne d'Annonay

Synoniemen

Wordt in het Waasland en het Antwerpse veel aangetroffen onder de naam "Pijlen".

Herkomst

De oorspronkelijke naam was "*Guigne Marbrée Précoce*". Ze kreeg een andere naam in Engeland, omdat de vruchten niet gemarmerd zijn en er dus verwarring kon ontstaan met andere variëteiten. Daar dit ras verspreid is geworden door een boomkweker uit Annonay (Frankrijk), heeft men ze "*Guigne d'Annonay*" genoemd.

Boom

Middelmatig sterke groei, middelmatig zware vertakkingen, talrijke matig sterke bijvertakkingen en een opgaande bolvormige groeiwijze.

Productiviteit

Eén van de meest verdienstelijke, zeer vroegrijpe rassen.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor *Monilia* en schurft, ook gomziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Tonvormig, rond.

Schil: Halfblinkend, donkerkarmijnrood met donkerder karmijnrode vlekjes. De naad is donkerrood en fijn afgetekend.

Steel: Dik, kort, zachtgroen, zit stevig vast aan de vrucht.

Vlees: Zacht, roze, sappig, kleurend sap, zoet, zeer aangenaam lichtzuur, zeer verfrissend.

Steen: Vast aan het vruchtvlees.

Rijpt: Begin tot half juni. Het is één van de vroegste kersenvariëteiten.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral gebruikt voor de verse consumptie. De handelswaarde is zeer goed, tot wanneer het pluktijdstip van de variëteit "Early Rivers" aanbreekt.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Voor alle boomvormen geschikt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, maar wel goed stuifmeel om vele andere vroegbloeiende variëteiten te bevruchten.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers, Bigarreau Napoleon.

Hedelfinger Riesenkirsche

Herkomst en Synoniemen

Vermoedelijk omstreeks 1850 als toevalszaailing in Hedelfingen, bij Stuttgart (Duitsland) gevonden. Sindsdien heeft deze variëteit zich wereldwijd over alle kersengebieden verspreid, wat dit ras ook tal van anderstalige synoniemen heeft opgeleverd zoals Géante d'Hedelfingen, Bradbourne Black, Hedelfinger Riesen, Wahlerkirsche, Chlepfer, Edelfinger, Erdbeerkirsche, Hertemer, enz... Het is zelfs de meest aangeplante kersenvariëteit ter wereld. Ook in België is dit de meest bekende en meest verspreide zoete kersenvariëteit en wordt ze de **Bruine Bigarreau** genoemd. In onze veilingen was de Bruine Bigarreau jarenlang dé standaardkers met tonnen afzet. Er bestaan trouwens verschillende varianten: Bigarreau van Ordingen, Bigarreau van Zeperen, Bigarreau van Piringen (iets later rijpend), Blauwe Bigarreau (een variant met een blauwachtige schijn) en ongetwijfeld nog vele andere.

Boom

Sterke tot zeer sterke groei, met zware, tamelijk talrijke vertakkingen. Brede bolvormige of licht opgaande kruinontwikkeling.

Productiviteit

Bruine Bigarreau is een variëteit die snel en zeer regelmatig productief is en sommige jaren enorme opbrengsten kan geven. Oudere hoogstammen die jaarproducties geven van meer dan 350 kg per boom zijn meermaals gesignaleerd!

Ziektegevoeligheid

Over het algemeen een gezonde boom, maar in boomgaarden met minder doorlatende bodem is de boom gevoelig voor bacteriekanker (*Pseudomonas*-infecties die gomvorming veroorzaken).

Vruchtkenmerken

Vorm: Voor de eertijdse normen zeer groot (gemiddeld 22,5 mm breed en hoog en 7 à 8 g zwaar). In vergelijking met de moderne dikkerds is ze middelmatig groot.

Schil: Halfblinkend, purperachtig, fijn roodgestreept en fijn grijs gestippeld. Bij volledige rijpheid donker kersenrood tot zwart.

Steel: Krachtig, heldergroen, tamelijk dik en middelmatig lang (gemiddeld 40 à 47 mm), in een tamelijk brede en middelmatig diepe steelholte. Bloedt niet bij uittrekken.

Vlees: Vast, krakend, sappig, paars - kersenrood tot bruinrood, goed zoet en zeer fijn van smaak.

Steen: Middelmatig groot, ovaal tot eivormig, met uitgesproken zijdelingse welving naar de steelzijde toe. Weinig aan het vruchtvlees klevend.

Rijpt: Meestal plukrijp vanaf midden juli tot de derde week van juli.

Gebruiksmogelijkheden

Uitstekende dessertvariëteit die tevens geschikt is voor de conserverindustrie.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Bruine Bigarreau is een middelmatig grote, vaste knapkers die zich zeer goed aan wisselende standplaatsen kan aanpassen. Het is een zeer verdienstelijke variëteit en uitstekende liefhebbersvariëteit die in elke fruittuin of boomgaard mag aanbevolen worden. Ze rijpt op een erg gunstig tijdstip dat haar als het ware tot een standaard maakt in de kersentijd. Om topproducties te halen, vraagt deze variëteit goede gronden en een goede kruisbestuiving. De kersen zijn goed bestand tegen vervoer en zijn niet te zeer onderhevig aan barsten.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Zelfsteriel, maar wel goed stuifmeel om vele andere middentijds en halflaat bloeiende variëteiten te bevruchten.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers, Schneiders Späte Knorpelkirsche, Bigarreau Napoleon.

De ene kers is de ander niet...

Alhoewel de laatste jaren de variëteit via boomkwekers vooral onder de naam 'Hedelfinger Riesenkirsche' wordt aangeboden blijven de lokale namen en dan zeker de naam 'Bruine Bigarreau' onuitroeibaar. En dat hoeft ook niet want ze is eigen aan onze streek, eigen aan onze kersencultuur.

In de Limburgse fruitstreken wordt de term 'Hedelfinger' echter altijd gebruikt voor de kersenvariëteit 'Schneiders Späte Knorpelkirsche', een dikke kers, dikwijls met een puntje (het stempelmerk) aan het vruchtuiteinde.

De verwisselingen van beide variëteiten als gevolg van deze naamverwarring zijn legio...

Noordkriek

Synoniemen

Black Morello, Large Morello, Late Morello, Morello, Grossen Cerise à Ratafia, Cerise du Nord, Grosse Lange Lothkirsche, Grosse Späte Schattenmorelle, Doppelte Schattenmorelle, Sauerlothkirsche.

Herkomst

De herkomst van de Noordkriek is onzeker. Het is een zeer oude variëteit die reeds in 1850 werd vermeld.

Boom

Zeer gematigde groei, enkele middelmatige zware hoofdvertakkingen, talrijke zijvertakkingen en veel klein, fijn hout. Enigszins neerhangende takken bij in opbrengst zijnde bomen. Bolronde kruinontwikkeling van matige omvang.

Productiviteit

De variëteit is vroeg en regelmatig vruchtbaar.

Ziektegevoeligheid

Over het algemeen gezonde bomen, doch zeer onderhevig aan *Monilia*, zeker bij vochtige weersomstandigheden rond de bloeiperiode.

Vruchtbeschrijving

Behoort tot de groep van de Morellen (zure kersen met kleurrijk sap).

Vorm: Rond, het rugvlak lichtjes afgeplat.

Steel: Gemiddeld 45-55 mm lang, diepe, betrekkelijk smalle steelholte, vast aan de twijg gehecht, bij het plukken rukt men gemakkelijk een reepje schors van de twijg af. Als men met steel plukt, wat altijd wenselijk is, worden de vruchten dikwijls, samen met de helft van de vruchtsteel, met een schaar afgesneden.

Schil: Blinkend. Bij plukrijpheid: eenvormig donker kersenrood, zeer fijn grijs gestippeld. Bij volledige rijpheid: donkerpurperrood, bleker langsheen de rugnaad.

Vlees: Zacht, kersenrood, zeer sappig, sterk kleurend sap, zuur.

Steen: Kleeft niet aan het vruchtvlees.

Rijpt: Eind juli.

Gebruiksmogelijkheden

De handelswaarde is over het algemeen betrekkelijk laag, soms zeer gering. Ze hangt af van de behoeften van de fruitverwerkingsnijverheid. Vooral gebruikt voor confituur, opleggen in bokalen en conserven in blik. Voor liefhebbersteelt alleszins nog zinvol aan te planten voor het keukengebruik.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Noordkriek is algemeen bekend en verspreid en kan gekweekt worden als struik, half- en hoogstam. Geschikt om laag- en hoogstammige kersen- en pruimenaanplantingen te intensiveren in het blijver-wijker systeem. In leivorm (waaivorm) kan de variëteit zelfs dienen voor het bekleden van noordgerichte muren. De variëteit kan ook gebruikt worden om intensieve laagstam fruitculturen te beschutten. Noordkriek vraagt een goed doorlatende bodem en een open standplaats, zodat de bomen bij vochtig weer toch snel kunnen opdrogen en zo minder vatbaar zijn voor vruchtrot (*Monilia*-Schimmelinfectie).

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed, Noordkriek is zelfbevruchtend!

Mogelijke bevruchters: Door de zelfbevruchting zijn er geen andere bestuivers nodig.

Schneiders Späte Knorpelkirsche

Synoniemen

In Limburg is ze bekend onder de naam 'Hedelfinger', wat voor heel wat verwarring zorgt met de Hedelfinger Riesenkirsche (die er Bruine Bigarreau wordt genoemd).

Door zijn grote verspreiding ontwikkelden zich verschillende types of kregen ze in bepaalde streken specifieke namen. Zo zijn Norwunder, Germersdorfer, Kozerska en de Franse soort Belge hoogstwaarschijnlijk types of synoniemen van de Schneiders Späte Knorpelkirsche. Verder genetisch onderzoek zal hierin waarschijnlijk duidelijkheid brengen.

Herkomst

Deze populaire variëteit, een serieuze concurrent voor de Bruine Bigarreau, is afkomstig uit de streek van Guben (Duitsland). Ze is sedert 1865 wereldwijd verspreid in de teeltgebieden van zoete kers.

Boom

Sterke groei met middelmatig brede, rijk vertakte kroon, met opgerichte gesteltakken en opgaande groeiwijze.

Productiviteit

Komt middelmatig vroeg in productie. Wegens de labiele reactie op standplaatsfactoren vaak ontoereikende drachten. De vruchten hangen per één, maar dankzij de zeer grote kersen worden toch nog bevredigende opbrengsten bekomen. Tweemaal tussenplukken is meestal nodig.

Ziektegevoeligheid

Bij sterk wisselende bodemvochtigheid erg aan roodruï en bladchlorose onderhevig, gevoelig voor hagelshotziekte en harsuitvloeiing. Bij regenval barsten de kersen en rotten gemakkelijk voor de plukrijpheid.

Vruchtkenmerken

Vorm: Zeer grote vrucht (gemiddeld 24mm), ongelijk, breed ovaal. Aan de buikzijde sterk, aan de rugzijde minder sterk samengedrukt. De buiklijn is vaak donker en scherp afgetekend op de helder gekleurde buikzijde. De stempelzijde is afgerond of gestompt en de

stempelpunt steekt soms op een karakteristieke wijze licht uit, wat met de vinger duidelijk te voelen is. In de Limburgse kersenstreken wordt dan ook steevast gezegd: "ik bedoel die met haar puntje", om verwarring met de Bruine Bigarreau te vermijden.

Schil: Roodbruin tot bruinzwart, middelmatig glanzend, met spikkels op buik- en stempelzijde. Zeer regengevoelig.

Steel: Middelmatig lang, dun, deels rood, houdt vast aan de vrucht. Kers bloedt nauwelijks bij het uittrekken.

Vlees: Vast, knappend, sappig, zoet-zurig, zacht, met een kruidig aroma en een harmonische smaak. Vlees en sap zijn helrood gekleurd.

Steen: Groot, komt slecht los van het vlees. Eivormig, middelfijn oppervlak.

Rijpt: Van begin tot half juli, meestal enkele dagen na de Hedelfinger Riesenkirsche. De kersen rijpen ongelijk.

Gebruiksmogelijkheden

Op een goede standplaats en indien goed verzorgd kan een zeer aantrekkelijk marktproduct bekomen worden. Uitgesproken dessertvrucht voor versgebruik met goede smaakqualiteiten. Voor alle andere gebruiken minder geschikt.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit rendeert goed, zowel als hoogstam als in intensieve aanplantingen. Deze traditionele kers wordt in de hedendaagse intensieve kersenteelt nog steeds aangeplant. Een goed doorlatende, vruchtbare en vochthoudende bodem is wel vereist om té sterke vochtschommelingen te vermijden (minder barsten!). Om een regelmatige productie te verkrijgen, is een overvloedige kruisbestuiving noodzakelijk.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, goed stuifmeel om vele andere variëteiten te bevruchten met dezelfde bloeiperiode.

Mogelijke bevruchters: Hedelfinger Riesenkirsche, Bigarreau Blanc et Rose, Bigarreau Elton, Bigarreau Noir.

Vroege Franse - Early Rivers

In de streek van Broechem 'Torekenskers' genoemd, naar de Emblemse hoeve 'de Torekens'. Het verhaal gaat dat in 1908, toen de Torekenshoeve ten prooi viel aan de vlammen, de gekende Broechemnaar Louis Van den Bergh, naast onderwijzer, ook notarisklerk, landmeter, koster en fruitenier, een bezoek bracht aan de hoeve. Door de weelderige fruihof wandelend bleef hij in verrukking staan voor een majestueuze kerselaar. Zo'n unieke soort van kersen had hij nog nooit gezien. Hij ging over tot enting en na enkele jaren waren de 'Torekenskersen', soms ook 'Ceulemanskersen' genoemd naar de toenmalige eigenaar, over de hele streek verspreid.

Synoniemen

Deze merkwaardige variëteit wordt in België onder verschillende lokale benamingen aangetroffen al naargelang de streek waar ze geteeld wordt. We kunnen dan ook spreken van lokale synoniemen. Zo heet ze in het Waasland 'Engelse', in Limburg 'Franse' of 'Vroege Franse', in Luik 'Les Françaises' en in de streek van Landegem en Sleidinge 'Lindekers'. Daarnaast worden er nog andere lokale benamingen aangetroffen zoals bijvoorbeeld 'Afhangers' en 'Blinkaars'. In Nederland, namelijk in de Betuwe, is ze algemeen bekend onder de naam van 'Duitse Meikers', elders noemt men ze ook 'Vroege Duitse', 'Franse Meikers' en 'Gelderse kers'.

Herkomst

Uit Engeland, gewonnen door Thomas Rivers, boomkweker te Sawbridgeworth, uit de variëteit 'Early Purple Giant'. De eerste vruchtzetting dateert van 1869. Ze werd in de handel gebracht vanaf 1872.

Boom

Sterke groeier met enkele zware hoofdvertakkingen en matig veel, middelmatig sterke bijvertakkingen. De oude bomen vertonen meestal een hoogopgaande, opengespreide kruin.

Productiviteit

Regelmatig vruchtbaar voor zover kruisbestuiving en gunstige weersomstandigheden de bevruchting mogelijk maken. Standaardvariëteit: als vroege kers zeer verspreid in de verschillende kersenstreken van ons land. Zeer goede handelswaarde.

Ziektegevoeligheid

Vruchten tamelijk bestand tegen barsten en *Monilia*. Goed behandeld zijn ze geschikt voor export. De gezondheidstoestand is over het algemeen goed.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Breedronde, lichtjes conisch, middelmatig dik.

Schil: Blinkend, mooi levendig kersenrood en roze gestreept en gespikkeld bij plukrijpheid. Bij volledige rijpheid is ze donkerbloedrood en fijn, kersenrood gestippeld. Het stempelmerk is duidelijk bleekgrijs afgetekend in een kleine indeuking. De naad is fijn, maar duidelijk donkerrood afgetekend.

Steel: Middelmatig dik, van lengte tamelijk verschillend, in een brede, diepe steelholte.

Vlees: Middelmatig vast, mooi bleekrood, lichtroze gestippeld en gestreept bij plukrijpheid. Bij volledige rijpheid donkerbloedrood. Zeer sappig, zoet, kleurend sap met zeer aangename en verfrissende smaak.

Steen: Bij volledige rijpheid los van het vruchtvlees.

Rijpt: Tweede kersenweek (rond half juni).

Gebruiksmogelijkheden

Dessertvrucht.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Early Rivers behoort tot de groep van de 'eigenlijke kersen' en is dus geen 'knapkers' of Bigarreau. Typische hoogstamvariëteit die veel werd aangeplant omwille van haar productiviteit en tamelijk goed weerstandsvermogen tegen het barsten. Tijdens het vroege kersenseizoen is extra vogelafweer wel aan te bevelen!

Bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg tot halfvroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbevruchtend, maar wel een goede pollenleverancier voor de bevruchting van vele andere variëteiten.

Mogelijke bevruchters: Bigarreau Burlat, Guigne d'Annonay.

PEREN

Bergamotte Esperen

Besi de Chaumontel

Beurré d'Amanlis

Beurré Hardy

Bruine Kriekpeer

Calebasse Bosc

Catillac

Clapp's Favourite

⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮

Comtesse de Paris

Conference

Conseiller à la Cour

Doyenné du Comice

Dubbel Flip

Durondeau

Emile d'Heyst

Epargne

⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮

Joséphine de Malines

Légipont

Louise Bonne d'Avranches

Nouveau Poiteau

Précoce de Trévoux

Saint-Remy

Seigneur Esperen

⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮
⋮

Soldat Laboureur

Souvenir de Jules Guindon

Triomphe de Jodoigne

Triomphe de Vienne

Wijnpeer

Williams Bon Chrétien

Winterkeizerin

Bergamotte Esperen

Synoniemen

Esperen.

Herkomst

België. Vóór 1830 door Majoor Esperen uit Mechelen gewonnen uit een zaailing. Naar eigen zeggen één van zijn beste peren.

Boom

Krachtig groeiende boom die zich gemakkelijk laat vertakken. Veel vruchthout en kortloten. Vormt een piramidale kruin.

Productiviteit

Vroeg tot vrij vroeg, regelmatig en erg vruchtbaar. Vruchten ontwikkelen in trossen en vallen gemakkelijk af. Begin juli uitdunnen want alleen de grote vruchten zijn de moeite waard en goed van smaak.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor de vorming van steencellen rond het klokhuis en kleinvruchtigheid. De vruchten worden rimpelig bij een te vroege pluk. Op vochtige en koude standplaatsen kunnen de bladeren en vruchten ook tamelijk vatbaar zijn voor schurftinfecties.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Gemiddeld groot, appelvormig, bol- of afgeplat bolvormig (bergamottetvormig), middenbuikig, onregelmatige vorm met brede ribben.

Steel: Dik, houtig, meestal met knopje. Bij de vrucht groen, aan het einde bruin.

Schil: Bleekcitroengeel bij rijpheid, met bruine punten bezaaid en bruin gevlekt rond steel en kelk. Droog, licht ruw, stevig, leerachtig, voor consumptie best de vrucht schillen.

Vlees: Geelachtig wit tot zalmgeel, halfsmeltend, licht korrelig, zeer sappig, zachtzurig.

Rijpt: Zo laat mogelijk plukken anders rimpelen ze en hebben ze weinig smaak (eind oktober, begin november).

Gebruiksmogelijkheden

Goede winterpeer. Als dessertpeer te gebruiken in de wintermaanden (januari – februari, soms tot in maart). De vruchten komen pas ten volle op smaak als ze enkele weken nagerijpt zijn in een natuurlijke bewaring.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Vraagt een warme, voedselrijke bodem. De eerste jaren relatief weinig snoeien, de takken niet insnoeien, maar lang laten. Dit bevordert de bloemknopvorming en de vruchtzetting. Na de vormsnoei de bomen die volop in productie zijn veelvuldig verjongen. Zeer geschikt voor haag- en leivormen en muurbeplanting, maar kan ook als hoogstam op beschutte standplaatsen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Clapp's Favourite, Doyenné du Comice, Soldat Laboureur, Triomphe de Vienne, Conference, Joséphine de Malines, Williams Bon Chrétien, Précoce de Trévoux.

Besi de Chaumontel

Synoniemen

Besy de Chaumontel, Winter-Beurré, Beurré d'Hiver, Winter-Boterpeer, Reine des Pays-Bas, Beurré de Chaumontel, Oxford Chaumontel, Guernsey Chaumontel, Grey Achan.

Herkomst

Gewonnen door de heer Merlet in het Franse dorp Chaumontel omstreeks de jaren 1690.

Boom

Matige groeikracht, ietwat hangende twijgen en warrige takvorming.

Productiviteit

Wordt na enkele jaren zeer productief.

Ziektegevoeligheid

Vrij gezonde vrucht.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrij groot, onregelmatig van vorm, soms langer en dunner, dan weer korter en dikker. Meestal glad, maar ook wel bultig en zelfs geribd. Kelk meestal half open in een vrij diepe kelkholte omgeven met bulten en ribben.

Schil: Eerder ruw dan glad, geelachtig groen, roestig overtrokken, met dofrood aan de zonkant.

Steel: Kort, dik, veelal vlezig en soms gegroefd en een weinig ingedrukt. Meestal scheefstaand, met vleesbultje.

Vlees: Roomwit, fijn, smeltend, saprijk met uitgesproken aangename geur en aroma.

Rijpt: Half tot eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Eerste kwaliteit dessertpeer, best te consumeren van december tot maart.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

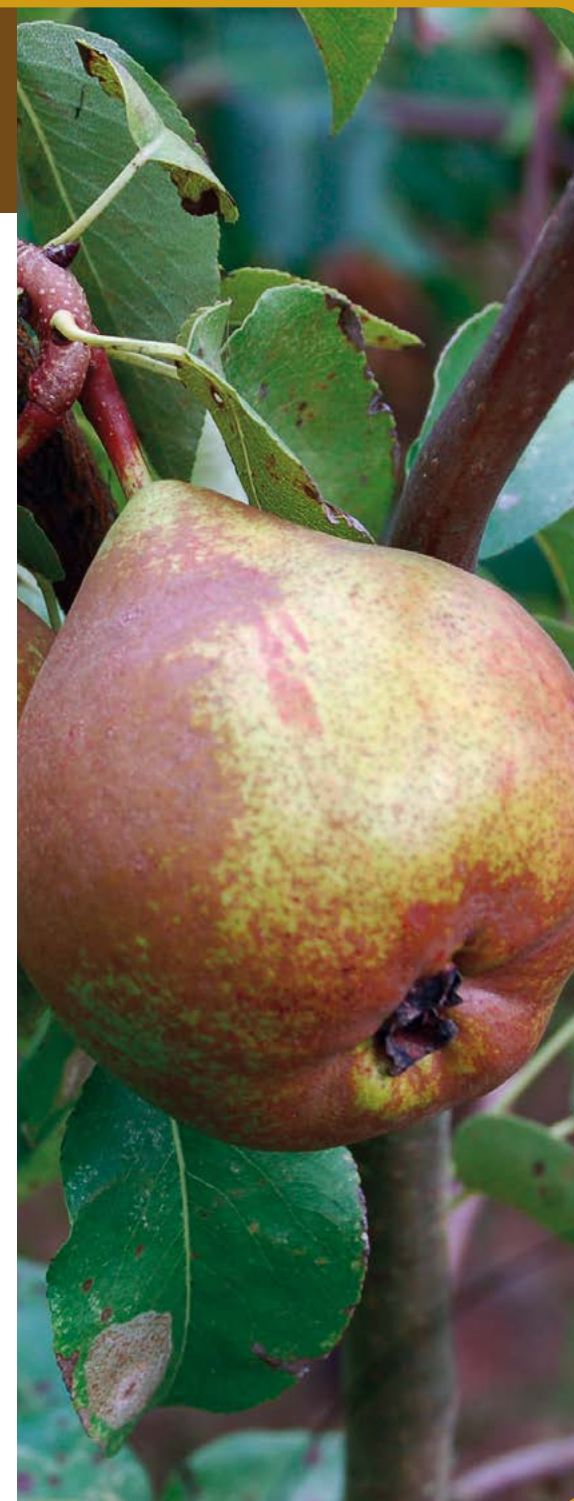
Besi de Chaumontel vraagt een warme standplaats. In een warme, lichte bodem zijn de vruchten uitzonderlijk goed. In compacte, vochtige en koude bodems is het resultaat teleurstellend. Als men de vruchten echt op smaak wil krijgen, laat men ze best zo lang mogelijk, tot de eerste nachtvorsten, aan de boom. Op kweeonderstam teelt men haar bij voorkeur in leivorm. De beste vorm voor deze variëteit is de hoogstam veredeld op wildeling onderstam.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Zelfsteriel

Mogelijke bevruchters: Bergamotte Esperen, Beurré d'Anjou, Beurré Hardy, Louise Bonne d'Avranches, Légipont, Seigneur Esperen, Conference.

Beurré d'Amanlis

Synoniemen

Hängebirne, Wilhelmine, Hubard, Kassoise, Thiessoise.

Herkomst

Omstreeks 1800 door boomkweker Jamin als zaailing gevonden in een boomgaard in Amanlis, in de omgeving van Rennes (Frankrijk) en in 1826 in de handel gebracht.

Boom

Groeit zeer sterk en kent een langdurige groeikracht. Tamelijk onregelmatig van vorm, met zowel opwaarts gestrekte hoofdtakken als neerhangende takken en kort vruchthout. Vormt een grote, breed piramidale kruin.

Productiviteit

Vruchtbaarheid goed en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Is vatbaar voor kanker en schurft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic tot groot en zeer groot, stomp kegel- tot klokvormig, middenbuikig.

Schil: Glad en droog, donkergroen en blijft groenachtig bij rijpheid. Bruin gestippeld en gevlekt met bruinrode blos aan de zonkant.

Steel: Kort tot middelmatic dik, houtachtig, gebogen, aan het uiteinde verdikt en bruin.

Vlees: Wit, zeer saprijk, smeltend, flauw zoet met lichtzurig aroma. Licht korrelig rond het klokhuis.

Rijpt: Eind augustus tot de eerste helft van september.

Gebruiksmogelijkheden

In de eerste plaats te gebruiken als dessertpeer, maar ook geschikt voor stroop, sap of zelfs voor het drogen. Vers te consumeren tot eind september.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit was vroeger wijd verspreid in Vlaanderen, maar is niet geschikt voor koude en natte gronden. Rustiek boomgaardras voor hoogstam. De vrucht is niet zo mooi, maar omwille van de kwaliteit is het toch een goede zomerpeer. De vruchten kennen een goede natuurlijke bewaring. De bomen van dit ras zijn moeilijk te vormen door de vele hangende takken.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht

Mogelijke bevruchters: Beurré Hardy, Calebasse Bosc, Louise Bonne d'Avranches, Emile d'Heyst, Soldat Laboureur, Durondeau, Précoce de Trévoux.

Beurré Hardy

Synoniemen

Poire Hardy, Beurré Gellerts, Gellerts Butterbirne.

Herkomst

Frankrijk, gewonnen te Boulogne-sur-Mer omstreeks 1820 en genoemd naar de heer Hardy, toenmalig directeur van de "Jardin de Luxembourg" in Parijs.

Boom

Sterke tot zeer sterke groei. Gesteltakken rechtop tot schuin opwaarts, bezet met kort vruchthout. Vormt een hoog piramidale, weinig vertakte kruin. Door topsnoei kan vertakking bevorderd worden.

Productiviteit

Komt pas zeer laat in dracht maar vanaf dan goed en regelmatig dragend.

Ziektegevoeligheid

Zeer gevoelig voor takschurft en schurft in het algemeen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic tot dik, stomp tolvormig en licht hobbelig.

Schil: Droog, glad, fijn ruw tot ruw, middelmatic dik, best voor consumptie schillen, grijsgroen en dofgeel bij rijpheid. Bruin, roestig gestippeld en geelbruin gemarmerd over hele oppervlak, soms dofrood aan de zonkant. Weke schil bij rijpheid, vanaf dan voorzichtig te behandelen.

Steel: Kort, dik, houtig, vaak gebogen.

Vlees: Wit, rond klokhuis iets roze getint, zeer saprijk, smeltend, zoet met aangenaam aroma en zeer fijne smaak.

Rijpt: Tweede helft van september.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer gewaardeerd als dessertpeer, te consumeren tot half oktober.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

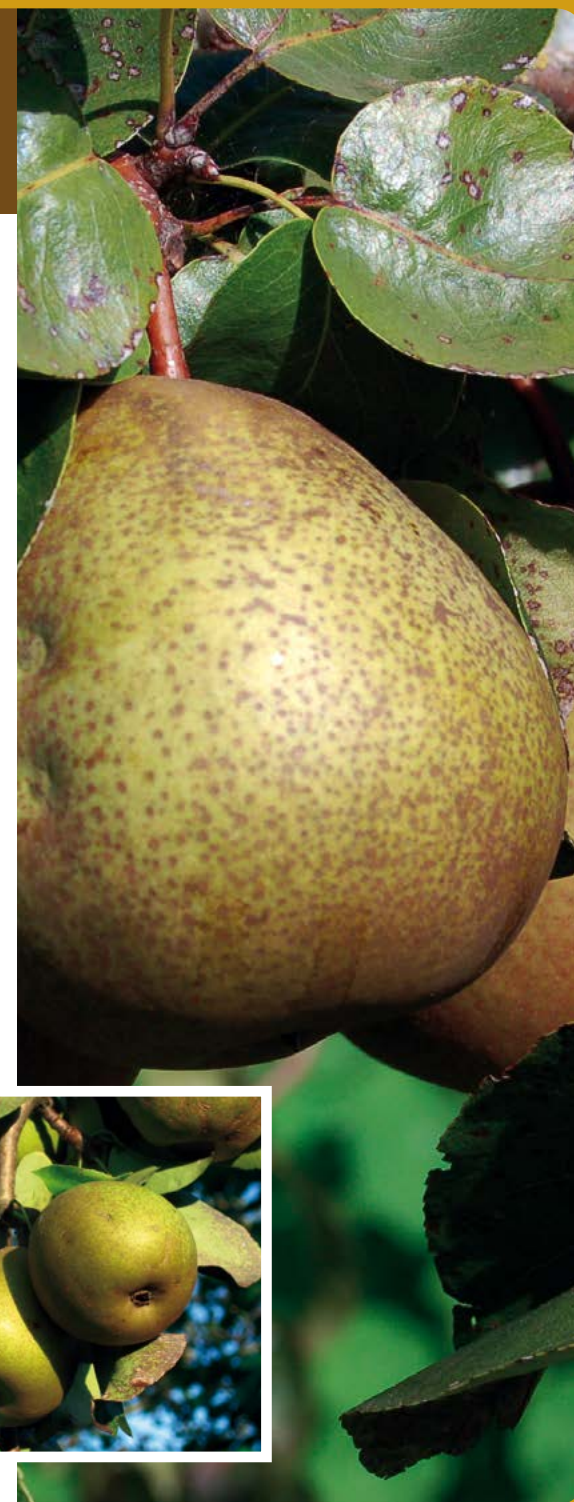
Deze variëteit is als boomgaardras voor alle vormen geschikt. Voor de hoogstamteelt wordt de top van de hoofdtak best weggesnoeid als de gewenste hoogte is bereikt. Op deze manier wordt vermeden dat ze te hoog groeien en wordt de groei kracht ook beter in de zijtakken verdeeld. De vruchten kennen een tamelijk goede natuurlijke bewaring van enkele weken.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Bergamotte Esperen, Williams Bon Chrétien, Clapp's Favourite, Doyenné du Comice, Josephine de Malines, Légipont, Nouveau Poiteau, Beurré d'Amanlis, Comtesse de Paris, Louise Bonne d'Avranches, Conference, Calebasse Bosc, Précoce de Trévoux, Triomphe de Vienne, Légipont.

Bruine Kriekpeer

Synoniemen

Poire Cerise Brune. In West-Vlaanderen 'Oogstpeertje' genoemd, maar dit is lokaal het geval voor vele in die periode rijpende peren. In Antwerpen ook gekend als 'Kriekpeer' of 'Halse Peerkes'. Er is ook een gelijkend type, de Witte Kriekpeer.

Herkomst

Ze is omstreeks 1778 uit zaad gewonnen door boomkweker Karel Finet in de wijk Schoonbroek (Antwerpen). Vanuit haar ontstaansgebied is ze zeer snel verspreid, maar merkwaardig genoeg werd ze praktisch alleen in grote omvang teruggevonden in de streek van Sleidinge en in de streek van Landegem en Nevele (Oost-Vlaanderen).

Boom

Sterke groeikracht. Vormt een krachtige, gezonde, rustieke boom met een mooie, hoge, brede en afgeknotte piramidale kruin. Vormt mooie rechte stammen en is een zeer goede stamvormer voor de boomkwekerij.

Productiviteit

Regelmatige en goede dracht. Van enig belang als vroege zomerpeer. Kende eertijds een aanzienlijke uitvoer naar Engeland en was er erg gezocht.

Ziektegevoeligheid

Zeer gezonde groei en tamelijk weerstandbiedend aan schurft. Wordt snel buikziek.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig tot klein, afgeknot rond tolvormig, regelmatig.

Schil: Groenbruin, strogeel bij rijpheid, roodbruin gestippeld en gevlekt, hoofdzakelijk aan de zonkant.

Steel: Tamelijk kort, dik, licht schuin ingeplant, half houtachtig.

Vlees: Wit, fijn, middelmatig vast, licht wrang, sappig als rijpheidsgraad niet te ver gevorderd is, licht korrelachtig rond het klokhuis. Zoetzure smaak, licht bitter.

Pluk: Tweede helft van juli.

Gebruiksmogelijkheden

Als dessertpeer te consumeren tot de eerste week van augustus. Opleg en stoven bij pluk vóór rijpheid.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Uitermate geschikt voor de boomgaardcultuur en als beschuttingsaanplanting voor perenboomgaarden (aan de west- en noordzijde). Bruine Kriekpeer bezit een verbazend goede vruchtbaarheid waarop beurtjaren weinig vat hebben. Deze variëteit is geschikt voor alle vormen. Zeer geschikt voor lichte gronden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Léqipont, Conference, Triomphe de Vienne.

Calebasse Bosc

Synoniemen

Beurré Bosc, Beurré d'Apremont, Beurré d'Humboldt, Canelle, Carafon de Bosc, Paradis d'Automne.

Herkomst

Onzekere herkomst. Mogelijk uit Leuven en door Van Mons opgedragen aan de heer Bosc, bestuurder en gewaardeerd pomoloog van de 'Jardin des Plantes' in Parijs. Mogelijk een Franse herkomst, gevonden in het bos van Apremont. Voor de Calebasse Bosc gaat zeker op dat een goede variëteit vele ouders kent.

Boom

Goede tot middelmatige groeikracht. Gesteltakken steil opwaarts, slechts matig vertakt, later hangend, waaraan dan lang vruchthout. Vorm van de kruin piramidaal.

Productiviteit

Middelmatig vroeg tot middelmatig laat, maar goede en regelmatige vruchtbaarheid. Steeds van goede, gelijkmatige kwaliteit.

Ziektegevoeligheid

Plaatselijk voor schurft, witziekte en virussen, matig vatbaar voor steenvruchtigheid rond het klokhuis. Gevoelig voor koper en zwavel.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig dik tot dik, variërend van vorm, doch steeds typisch lang, peer-, fles- of knotsvormig. Dik kelkbuikig, naar de steel toe typisch smal kegelvormig, dunner, uitlopend in een stompe spits; vruchtzijden effen of oneffen, iets bultig.

Steel: Lang, middelmatig dik, schuin, gezwollen rond de inplanting, met klein vleesgezwel.

Kelk: Middelmatig, open of halfgesloten; blaadjes middelmatig lang, smal, spits, opstaand, bruinzwart. Kelkholte vlak, nauw, iets geribd.

Schil: Droog tot lichtruw, dun, week, niet storend bij consumptie; vlekkerig groenachtig geel, dikwijls volledig of netvormig bedekt met kaneelbruine roest; witgrijze stippels over het gehele oppervlak.

Vlees: Wit-geelachtig, half- tot volsmeltend, fijne structuur, sappig, zoet tot mild zurig met een fijn aroma, zeer goed van smaak.

Rijpt: Eind september - begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Goede dessertpeer (te gebruiken tot begin november), verdienstelijke variëteit voor de opleg.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Calebasse Bosc verkiest warme plaatsen en voedzame, matig droge en diepe gronden. Het is een standaardvariëteit voor de hoogstamboomgaard en is weinig geschikt voor haagvormen. Wat betreft onderhoud wordt vormsnoei aangeraden ter bevordering van vertakking, een voortdurende snoeiconrole en later verjongen en het inkorten van hangende takken tot opstaande twijgen. De vruchten kennen een goede natuurlijke bewaring.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed stuifmeel, zelfsteriel, maar neiging tot parthenocarpie.

Mogelijke bevruchters: Williams Bon Chrétien, Clapp's Favourite, Conférence, Joséphine de Malines, Légipont, Beurré Hardy, Doyenné du Comice, Nouveau Poiteau, Louise Bonne d'Avranches, Triomphe de Vienne.

Catillac

Synoniemen

Pondspeer, omstreeks de eeuwwisseling, ook 'Kadulak' en 'Pompeer' genoemd.

Andere Synoniemen: Bon Chrétien d'Amiens, Chartreuse, Grand Monarque, Belle Pear, Pound Pear en Monstrueuse des Landes.

Herkomst

Zeer oud, oorspronkelijk Frans ras. De naam Pondspeer verwijst mogelijk naar de grote vruchten die gemakkelijk een pond kunnen wegen.

Boom

Sterke groei. Vormt een krachtige, mooie piramidale boom. Kan best via een windscherm beschut worden.

Productiviteit

Laat vruchtbaar maar vanaf dan geregeld dragend. Heeft geen last van beurtjaren. Draagt niet zo overvloedig als Saint-Remy, maar geeft toch redelijk hoge opbrengsten, vanwege het hoge vruchtgewicht.

Ziektegevoeligheid

De boom is over het algemeen gezond. De vruchten kunnen last hebben van rotte neuzen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Grote, vrij buikige peer, lijkt wat vorm betreft op Saint-Remy.

Schil: Groene, gladde schil die mooi geblost kan zijn, soms met enkele roestvlekjes.

Steel: Iets ingezonken, vrij lang.

Vlees: Wit, sappig en vrij grof, wat zurig van smaak.

Rijpt: Eind oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Kookt mooi rood. Eetrijp vanaf december en gekoeld tot maart houdbaar. Uitstekende bakpeer.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Kromgroeïende takken maken een degelijke vormsnoei noodzakelijk. Zorg voor de uitbouw van een stevig en krachtig gestel, denkend aan de grootte en het gewicht van de vruchten.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht

Mogelijke bestuivers: Bergamotte Esperen, Beurré Hardy, Seigneur Esperen, Louise Bonne d'Avranches, Légipont, Conference.

Clapp's Favourite

Synoniemen

Favourite de Clapp, Clapp's Liebling.

Herkomst

Gewonnen door Thaddeus Clapp te Dorchester (Verenigde Staten) in 1860 en sedert 1867 in de handel.

Boom

Groeit sterk, met steil opwaartse gesteltakken die later typisch boogvormig gaan uithangen. Vormt een mooie breed piramidale kruin.

Productiviteit

Draagt vroeg, veel en regelmatig. Clapp's Favourite is een goede handelspeer.

Ziektegevoeligheid

Plaatselijk gevoelig voor schurft, gevoelig voor buikrot en vooral voor perenvuur.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot, mooi peervormig. Gelijkmatic van vorm.

Schil: Glad, droog, hard, korrelig, dik. Mooie goudgele grondkleur bij rijpheid, met lichte rode blos met vlekken en flauwe strepen. Hele oppervlak bedekt met stippen (rode puntjes).

Steel: Middelmatic lang, dik, bruin, typisch vlezig verdikt.

Vlees: Geelachtig wit, sappig, zoet tot lichtzurig en met matig aroma.

Rijpt: Begin tot eind augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral gebruikt als dessertpeer van augustus tot begin september. Niet houdbaar. Kan ook dienen om te drogen of te verwerken in de keuken.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Typische zomerpeer met korte bewaarduur. Vruchten vallen ook gemakkelijk en zijn drukgevoelig. Eens consumptierijp worden ze vlug beurs. De variëteit kan best geplant worden op een beschutte plaats. Gedurende de eerste jaren wordt een lange snoei van de vruchttwijgen aangeraden om ze op vrucht te zetten.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Bergamotte Esperen, Beurré Hardy, Conference, Williams Bon Chrétien, Légipont, Louise Bonne d'Avranches, Triomphe de Vienne, Calebasse Bosc, Comtesse de Paris, Doyenné du Comice, Nouveau Poiteau, Précoce de Trévoux, Soldat Laboureur.

Comtesse de Paris

Synoniemen

Gräfin von Paris.

Herkomst

Frankrijk, gekweekt door de tuinier William Fourcine uit Dreux in 1882.

Boom

Matige groeikracht met schuin opgaande gesteltakken, slechts matig vertakt. Vormt breed piramidale kruin.

Productiviteit

Vroege en regelmatige dracht met hoge opbrengsten. Bij te rijke dracht best uitdunnen. In twee keer plukken.

Ziektegevoeligheid

Zeer gezond. Gevoelig voor barsten van de vruchten, weinig voor schurft. Gevoelig voor nachtvorstschade en windschade. Vormt op zware bodem steencellen rond het klokhuis.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot, langwerpig, peervormig tot stompkegelvormig.

Schil: Bleekgroen, regelmatig bedekt met roestvlekken. Verandert bij rijpheid weinig van kleur, typische roestvlek bij kelk en steel.

Steel: Normaal, veelal scheef ingeplant, bruin, houtig, met vlees-knop aan de vrucht.

Vlees: Wit, saprijk zoet, zonder bepaald aroma. Vruchten blijven dikwijls smaakloos bij een overproductie.

Rijpt: Eind oktober, begin november, best zo laat mogelijk oogsten.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer lekkere dessertpeer, te gebruiken tussen december en januari. In de keuken kan de peer gebruikt worden voor allerlei toepassingen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Regelmatige verjongingssnoei en vruchtdunning nodig om goed uitgegroeide en voldoende grote vruchten te verkrijgen. Kleine vruchten blijven smaakloos. De variëteit is voor alle vormen geschikt. Eén van de weinige boomgaardwinterperen die hard blijft tot begin januari om dan boterzacht en sappig te worden. Door de brede kruinontwikkeling, de korte twijgen en vruchthout was het ras al vanouds voorbestemd voor de vorming van hoogstammige gevelperen. De vruchten kennen een goede natuurlijke bewaring. Extreem hard hout, daarom niet geliefd bij snoeiers.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Beurré Hardy, Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Clapp's Favourite, Légipont, Louise Bonne d'Avranches, Conference, Joséphine de Malines, Précoce de Trévoux, Nouveau Poiteau.

Conference

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Engelse herkomst, sinds 1894 in de handel.

Boom

Groeit middelmatig sterk. Gesteltakken steil of schuin opstaand, voldoende vertakt, zijtakken gedeeltelijk horizontaal, later hangend. Vorm van de kruin hoogpiramidaal.

Productiviteit

Zeer vroeg en jaarlijks dragend. Vanaf het vierde jaar, bij volle dracht, is de opbrengst zeer hoog. Indien er een te hoge dracht is, is een uitdunning van de vruchten noodzakelijk.

Ziektegevoeligheid

Weinig vatbaar voor schurft, weinig vatbaar voor de vorming van steencellen, weinig gevoelig voor vruchtbruin en drukplekken, maar gauw beurs indien volledig rijp.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot; lang tot extreem lang peer- of flesvormig; midden- tot kelkbuikig, steelwaarts kegelvormig, versmald; vruchtzijden meestal symmetrisch, glad.

Steel: Tamelijk lange en dikke steel, dicht bij de vrucht groen, naar het einde overgaand in bruin.

Kelk: Middelmatig groot tot groot, open. Blaadjes gedeeltelijk omgekruld, meestal aan de basis vergroeid. Holte vlak, nauw, iets bultig, ook wel ontbrekend.

Schil: Glad, soepel, indien beroest ruw, dik, vast, korrelig. Als de vrucht volrijp is, kan de schil afgetrokken worden, wel schillen voor consumptie, anders storend. Grondkleur gemarmerd groenachtig geel; dekkleur, indien aanwezig, lichtoranje gevlekt.

Vlees: Vlak onder de schil groenachtig tot geelachtig wit, naar het klokhuis toe zalmgeel, zacht, smeltend, suikermeloenachtig, zeer sappig, zoet, nauwelijks zurig, kruidig.

Rijpt: Begin tot half september.

Gebruiksmogelijkheden

Dessertpeer van eerste kwaliteit, die ook in de keuken haar diensten bewijst en zeker in de stroopstokerijen erg gewaardeerd wordt.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Geschikt op alle standplaatsen, groeit het best op voedzame gronden met voldoende vocht. Geschikt voor haagvorm en muurbeplanting. Na de vormsnoei blijven controleren en tijdig verjongen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middeltijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed. Conference is gedeeltelijk zelfbestuivend en kan vrij gemakkelijk vruchten zetten zonder bevruchting (de zogenaamde parthenocarpe vruchten zonder pitten).

Mogelijke bestuivers: Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Doyenné du Comice, Légipont, Louise Bonne d'Avranches, Clapp's Favourite, Durondeau, Précoce de Trévoux, Seigneur Espères, Triomphe de Vienne, Beurré Hardy.

Conseiller à la Cour

Synoniemen

Maréchal de la Cour, Duc d'Orléans, Hofratsbirne.

Herkomst

België, in 1840 gewonnen door Van Mons uit Leuven. De Conseiller à la Cour was één van zijn laatste teelten en werd genoemd naar zijn zoon, die raadsheer was van het Koninklijk Paleis te Laken.

Boom

Groeit in het begin sterk, later middelmatig sterk. Gesteltakken groeien schuin opwaarts, de onderste takken gaan later hangen, goed bezet met zijtakken. Lange vruchttwijgen. Vormt een hoogpiramidale kruin.

Productiviteit

Middelmatig vroeg op dracht komend, maar dan goed en regelmatig vruchtbaar.

Ziektegevoeligheid

Zeer gezonde groeier, enkel gevoelig voor schurft en vorming van steencellen rond het klokhuis.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot. Effen, stomp tolvormig tot stomp kegelvormig, kelkbuigig, kelkwaarts rond, steelwaarts ingesnoerd.

Schil: Droog, licht ruw aanvoelend. Groengeelachtig, sterk grijs gestippeld en dofbruin gekleurd aan de zonzijde.

Steel: Middelmatig lang en middelmatig dik, houtachtig, kaaneelbruin, ietsje krom, dikwijls door een kleine vleeszwelling zijdelings gedrukt.

Vlees: Geelachtig wit, middelmatig fijn, halfsmeltend, sappig, zurig tot zachtzoet, zonder typisch aroma.

Rijpt: Tweede helft van september.

Gebruiksmogelijkheden

Geschikt voor alle toepassingen. Voor de verse consumptie te gebruiken tot eind oktober.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Brede aanplantmogelijkheden op voldoende vruchtbare, vochtige grond. De variëteit stelt relatief geringe eisen aan de standplaats en heeft een goede weerstand tegen vorst. Conseiller à la Cour is een boomgaardras voor hoog- en halfstam.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laat

Kwaliteit stuifmeel: Slecht

Mogelijke bestuivers: Calebasse Bosc, Joséphine de Malines, Précoce de Trévoux, Soldat Laboureur, Triomphe de Vienne, Louise Bonne d'Avranches, Williams Bon Chrétien.

Doyenné du Comice

Synoniemen

Veelal kortweg Doyenné genoemd.

Herkomst

Omstreeks 1849 in Frankrijk gewonnen.

Boom

Zeer groeiachtige boom.

Productiviteit

Aanvankelijk weinig vruchtbaar. De bloei is gering en de bloemen vallen gemakkelijk af. Eens volwassen verbetert de vruchtbaarheid sterk. Zeer goede en zeer regelmatige kwaliteit. Vaak aangegeven als de beste peer. Om haar kwaliteiten volledig tot uiting te laten komen, dient ze voldoende vroeg geplukt te worden en op het goede punt van rijpheid geconsumeerd.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor buikziekte (inwendig bruin, een fysiologische ziekte) na langere bewaring. Enigszins gevoelig voor witziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Dikke, korte vrucht, tolvormig, soms een weinig verlengd. Regelmatige vorm en meestal alleen hangend.

Steel: Kort, meestal recht. Stevig takvast.

Schil: Zeer fijn, glad en gevoelig. Bleekgroen en bij rijpheid strogeel, met karmijnrode blos aan de zonzijde.

Vlees: Zeer fijn, zoet, uitzonderlijk smeltend en saprijk, met een aangenaam aroma.

Rijpt: Eind september tot half oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zeer gewaardeerde dessertpeer. In volrijpe toestand één van onze beste tafelperen. Te gebruiken van oktober tot december.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Lange snoei toepassen omwille van de sterke groei en de zwakke dracht. Ingesnoeiide takken gaan sterker groeien, wat nadelig is voor de bloemknopvorming en de vruchtzetting. Doyenné du Comice leent zich tot alle cultuurvormen en vooral tot mooie piramides door de tamelijk sterke kopdominantie. Struiken en leivormen worden het best vermeerderd op kwee.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed, niet zelfbevruchtend, ook geen parthenocarpe vruchtzetting.

Mogelijke bestuivers: Beurré Hardy, Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Clapp's Favourite, Conference, Légipont, Nouveau Poiteau, Comtesse de Paris, Joséphine de Malines, Louise Bonne d'Avranches, Précoce de Trévoux, Seigneur Esperen, Soldat Laboureur, Triomphe de Vienne.

Dubbel Flip

Synoniemen

Beurré de Mérode, Doyenné de Mérode, Philippe Double, Doyenné Boussoch, Nouvelle Boussoch, Double Philippe, Doppelte Philipsbirne, Doppelte Philip, Filip.

Herkomst

Deze variëteit van Belgische herkomst werd rond 1800 gewonnen door Van Mons uit Leuven en werd opgedragen aan Graaf de Mérode van Westerlo. De oorspronkelijke naam zou Beurré de Mérode zijn geweest, maar volgens bepaalde bronnen werd deze variëteit reeds langer in de provincie Antwerpen geteeld onder de naam 'Dubbel Flip' en zou Van Mons ze gewoon herdoopt hebben.

Boom

Sterke groei. Kan hoge leeftijden halen en vormt dan kolossale bomen met een hoge, stomp piramidale kruin en geschubde stam.

Productiviteit

Goed vruchtbaar, dikwijls met beurtjaren. Kan sommige jaren massaal dragen.

Ziektegevoeligheid

Tamelijk onderhevig aan schurft. Bij rijpheid gevoelig voor druk en vlug beurs.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Dik, eivormig, enigszins kort ton- of tolvormig, licht hobbelig. De dikte is middelmatig.

Steel: Tamelijk kort, dik, vlezig aan beide uiteinden, licht gebogen, recht ingeplant in een dikwijls nogal diepe indeuking.

Schil: Tamelijk dun, grasgroen en mooi geel bij rijpheid, grof bruingrijs gestippeld en gevlekt, karmijnrood getint aan de zonkant.

Vlees: Wit, enigszins grof, halfsmeltend, sappig. Aangenaam zoete, lichtrinse smaak.

Rijpt: Eind augustus tot begin september.

Gebruiksmogelijkheden

De Dubbel Flip wordt vooral gebruikt voor de verse consumptie (tot eind september), maar is ook geschikt om op te leggen in bokalen of voor de stroopstokerij.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Dubbel Flip is een rustiek boomgaardras, voor alle vormen geschikt, maar vooral als hoogstam gebruikt. Is in België op een zeer grote schaal aangeplant geweest. Het is een goede stamvormer in de boomkwekerij. Niet geschikt voor koude, natte gronden. De vruchten kennen een vrij goede, maar korte natuurlijke bewaring.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht, geen zelfbevruchting.

Mogelijke bestuivers: Beurré Hardy, Williams Bon Chrétien, Légipont, Louise Bonne d'Avranches, Clapp's Favourite, Conference, Wijnpeer, Emile d'Heyst.

Durondeau

Synoniemen

Poire de Tongre, Beurré Durondeau, Beurré de Tongre, De Tongre.

Herkomst

België, in 1811 gewonnen door bierbrouwer Charles-Louis Durondeau in Tongre-Notre-Dame in de provincie Henegouwen.

Boom

Matige tot middelmatige groei met dunne opvallende en afhangende twijgen en takken. Vormt een breed piramidale kruin.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar en regelmatig dragend.

Ziektegevoeligheid

Sterk schurftgevoelig maar vooral perenvuur is een grote bedreiging. Mogelijke vorming van steencellen, drukplekken en bruinrot van vruchtvlees.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig tot groot, vorm variërend: peer-, fles- of langwerpig tolvormig, kelkbuikig.

Steel: Dik, houtachtig, goudbruin, lichtbruin of licht gestippeld.

Schil: Glad, droog, fijnkorrelig, groen met bruine vlekken naar lichtgeel overgaand bij rijpheid. Karmijnrode blos aan zonzijde. Over de hele oppervlakte met grote bruine stippen bedekt.

Vlees: Geelachtig wit, halfsmeltend, geurig, rondom het klokhuis fijnkorrelig, sappig, zoet met uitgesproken zurige smaak.

Rijpt: Tweede helft van september tot begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Consumptie van eind september tot eind oktober, vooral als dessertpeer.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Durondeau vraagt een warme en vruchtbare standplaats en een open, voedzame, vochtige, maar niet natte bodem. De variëteit is voor alle vormen geschikt en de vruchten kennen een zeer goede natuurlijke bewaring. Wat betreft onderhoud wordt een korte snoei aangeraden en het uitdunnen van het vruchthout om extra handdunnen van de vruchten (bij overvloedige dracht) te vermijden. Een sterke vormsnoei is dus ideaal, later kan middelmatig lang gesnoeid worden en kan er voortdurend verjongd worden.

De bladeren kleuren in de herfst mooi roodbruin.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, tamelijk goed zelfbestuivend.

Mogelijke bestuivers: Williams Bon Chrétien, Doyenné du Comice, Beurré Hardy, Clapp's Favourite, Louise Bonne d'Avranches, Soldat Laboureur, Conference, Triomphe de Vienne, Calebasse Bosc, Bergamotte Esperen, Légipont.

Emile d'Heyst

Synoniemen

Beurré d'Esperen.

Herkomst

Omstreeks 1845 gewonnen uit zaad door Majoor Esperen te Mechelen en genoemd naar Emile Berckmans van Heist-op-den-Berg, die in de Verenigde Staten belangrijke boomkwekerijen stichtte en er de variëteit bekend maakte.

Boom

Middelmatig sterke groei, vormt een hoge, afgeknotte piramidale kruin.

Productiviteit

Goed tot zeer goed maar onregelmatig. Zeer verdienstelijk wegens kwaliteit en tijdstip van rijpheid en gewaardeerd door de fruitkenners.

Ziektegevoeligheid

Zwak schurftgevoelig, heeft verder weinig last van ziekten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot, lang ovaal tot afgeknot peervormig, vrij onregelmatig van vorm, licht hobbelig oppervlak, middenbuikig.

Steel: Recht ingeplant, middelmatig lang, dun en eindigend in knotsvormige verdikking.

Schil: Fijn, dun, iets ruw, groengeel tot bronskleurig, vlekkelig, bruingestippeld.

Vlees: Geelwit, vast, fijn, zeer saprijk, smeltend, iets zoet-rins met aangenaam aroma.

Rijpt: Begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral interessant voor de verse consumptie als tafelppeer van eind oktober tot eind november. De vruchten hebben een uitstekende eetkwaliteit.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Emile d'Heyst eist voedzame grond, bij voorkeur zware kleigrond en is ongeschikt voor lichte grond. De variëteit stelt hoge eisen aan de voeding en de snoei. De perelaar maakt zeer veel kort vruchthout, wat regelmatig gedund moet worden. De vrucht zit zeer vast aan het hout en is moeilijk te oogsten, omdat de stelen dikwijls afbreken. De vruchten kennen een zeer goede natuurlijke bewaring. Als boomgaardras is deze variëteit voor alle vormen geschikt. Met zijn gele herfsttinten is de boomkruin een streling voor het oog.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, toch kruisbestuiving nodig.

Mogelijke bestuivers: Comtesse de Paris, Durondeau, Louise Bonne d'Avranches, Soldat Laboureur, Doyenné du Comice, Seigneur Esperen.

Epargne

Synoniemen

Cuisse Madame, Beau Présent, Beau Présent d'Été, à la Flûte, Jargonelle, Grosse Cuisse Dame.

Herkomst

Zeer oude variëteit met onzekere herkomst. Waarschijnlijk één van de oudste variëteiten uit de Franse pomologie.

Boom

Weinig groei­kracht op Kwee, daarentegen zéér groei­krachtig op wildeling. Vormt majestueuze bomen met uiteenlopende takken. In de Voerstreek komen sporadisch nog prachtige exemplaren voor.

Productiviteit

De voornaamste verdienste van deze variëteit is de vroegrijpheid. Goed vruchtbaar.

Ziektegevoeligheid

Vrucht wordt gemakkelijk beurs, daarom te plukken vóór rijpheid indien we de vruchten nog enige tijd (1 tot 2 weken) willen bewaren.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmattig grote, langgerekte vrucht, versmallend naar steelzijde. Meestal is één zijde boller dan de andere.

Steel: Lang, dun en haast steeds gebogen. Vormt als het ware het verlengde van de smalle bovenkant van de vrucht.

Kelk: Open kelk met dikke, rechtopstaande kelkblaadjes

Schil: Tamelijk dik, geelachtig groen met roestige vlekken. Bij volledige rijpheid heldergeel met rozerode schijn aan de zonzijde.

Vlees: Wit, halffijn, zoet, zeer saprijk, soms wat samentrekend.

Rijpt: Eind juli, begin augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Goede dessertpeer, onmiddellijk te gebruiken na de pluk van eetrijpe vruchten. Zoals bij de meeste zomerperen is de bewaring gering. Desondanks blijven de vruchten sappig in vergelijking met andere zomerperen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

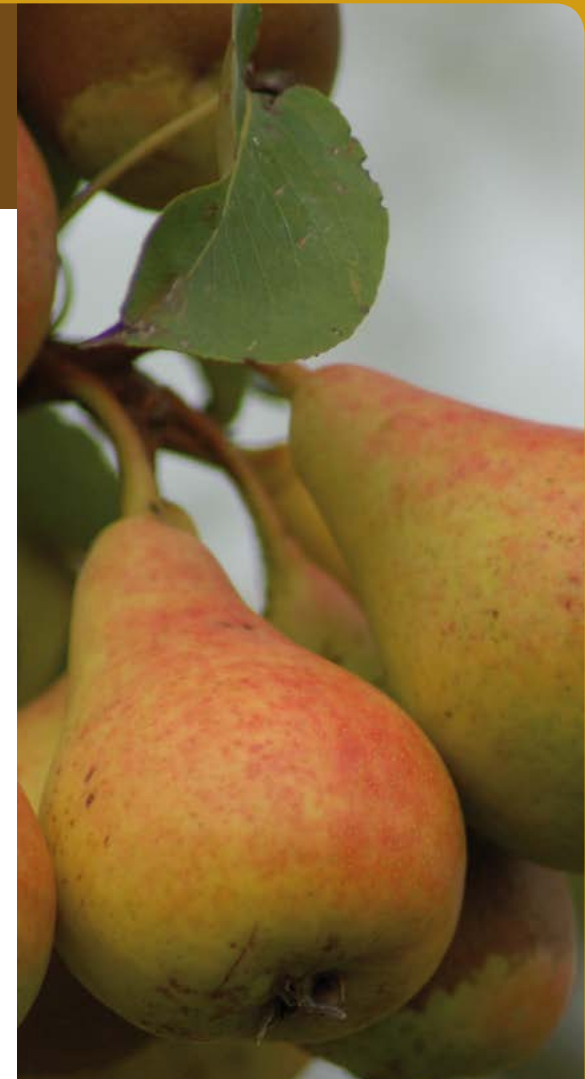
Hoewel bij deze variëteit de ware vorm de hoogstamvorm is, past zij zich aan alle cultuurvormen aan en kan ze zelfs aan de noordkant van een muur worden aangeplant. Niet erg geschikt voor de piramidevorm.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg

Kwaliteit stuifmeel: Te onderzoeken.

Mogelijke bestuivers: Légipont, Comtesse de Paris.

Joséphine de Malines

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

België, in 1830 door Majoor Esperen uit Mechelen gekweekt en naar zijn vrouw vernoemd.

Boom

Groeit zwak. Gesteltakken groeien schuin opwaarts en zijn goed vertakt, later horizontaal, met lange krullerige vruchttwijgen. De kruin is breed, rond en hangend.

Productiviteit

Bij gematigde snoei middelmatig hoog, wisseljaren van vrij hoge tot kleinere opbrengsten. Als hoogstam komen de bomen pas na 5 tot 6 jaar tot redelijke producties.

Ziektegevoeligheid

Weinig gevoelig voor schurft, maar op vochtige standplaatsen komt wel schurft voor, vooral op de bladeren, minder op de vruchten. Deze variëteit is weinig vatbaar voor de vorming van steencellen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Klein, tolvormig, kelkbuikig, effen, zelden bultig, dikwijls asymmetrisch.

Steel: Lang, naar de vrucht toe en aan het uiteinde knobbelig verdikt, bruin houtig.

Kelk: Middelmatig groot, open of halfopen. Kelkblaadjes kort tot middelmatig lang, breed, spits, hard, bruinzwart, aan de basis vergroeid. Holte variërend, vlak tot middelmatig diep, nauw.

Schil: Glad, droog, dun, hard, voor consumptie te schillen. Grondkleur geelgroen tot groenachtig geel; dekkleur, indien aanwezig, zwak oranje tot bleek roodachtig, gesluisd en vaal. Stippels op de schil klein, talrijk, dicht, roestachtig. De bronskleurige verruwing bedekt vlekkerig of netvormig gedeelten van de vrucht.

Vlees: Zalmgeelachtig, zoals de Conference, fijn boterzacht, volsmeltend, zeer sappig, zoet, suikermeloenachtig en met een fijn aroma.

Rijpt: Zo laat mogelijk plukken, eind oktober, begin november. Zelfs op dat moment komen de vruchten nog moeilijk los van de vruchtbeurs. Bij te vroeg plukken gaan de vruchten rimpelen tijdens de bewaring.

Gebruiksmogelijkheden

Komt pas vanaf januari echt op rijpheid en is rijp houdbaar zonder meteen beurs te worden. Pas na bewaring komt het fijne, sappige vruchtvlees op zijn toppunt om van te genieten. Deze peer wordt vooral gewaardeerd als dessertpeer in de winterperiode.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Eén van de weinige wintertafelpereën met een groot aanplantgebied: van de kuststreken tot aan de middelmatig hooggelegen streken. Gedijt het best op voedselrijke grond die voldoende vochtig is. Een warme bodem en een warme standplaats bevorderen de kwaliteit van de vruchten. Wat betreft onderhoud dienen de gesteltakken sterk gesnoeid te worden, de vruchttwijgen daarentegen dient men niet te snoeien, want Joséphine de Malines is een 'tipdrager' wat betekent dat de vruchten op het einde van de twijgen gevormd worden. Om de groei en grootte van de vruchten te handhaven, wordt een voortdurende controle en uitdunnen aangeraden, samen met een tijdige verjonging. Onjuiste snoei vermindert de opbrengst. Niet geschikt als haagvorm.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds tot halflaat, bloeit vrij lang.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, wel kruisbestuiving nodig.

Mogelijke bestuivers: Williams Bon Chrétien, Louise Bonne d'Avranches, Précoce de Trévoux, Seigneur Esperen, Comtesse de Paris.

Légipont

Synoniemen

Fondante de Charneux, Waterloo, Miel de Waterloo, Duc de Brabant, Beurré des Charneuses, Merveille de Charneux, Délices des Charneuses.

Herkomst

België, door Martin Légipont omstreeks 1800 gevonden in een haag in Charneux (Land van Herve).

Boom

Matige tot sterke groeier met opgaande groeiwijze. Harttak zeer sterk opwaarts groeiend. Gesteltakken in het begin opstaand, later horizontaal, in bogen hangend en matig vertakt. Vormt kenmerkende hoge piramidale kruinen.

Productiviteit

Middelmatig laat, niet voor het achtste jaar, later goed en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Schurftgevoelig, slechts weinig vatbaar voor vruchtrot en soms korrelig rond het klokhuis. Erg droogtegevoelig, zelfs in hoogstamvorm. Deze symptomen worden echter soms verward met bacterievuur. Een weinig gevoelig voor perenroest.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot tot groot, peervormig, licht stomp aan de steel, vruchtzijden enigszins scheef, asymmetrisch, bultig, kantig.

Steel: Dik, groenbruin, gestreept en gestippeld, houtachtig, licht gezwollen aan de vruchtzijde.

Schil: Dun, middelmatig vast, glad, droog, dof, bleekgroen overgaand naar bleekgeel bij rijpheid en met grijsbruine stippen bedekt.

Vlees: Geelachtig wit tot wit, boterzacht, smeltend, sappig, zoet, zacht zuurachtig, fijn aromatisch, smaakvol op warme standplaatsen, op koude grond half smeltend.

Rijpt: Eind september.

Gebruiksmogelijkheden

Dé strooppeer bij uitstek. Kan ook als dessertpeer geconsumeerd worden van oktober tot half november.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rustieke boomgaardvariëteit voor hoogstam en halfstam. Landschappelijk zeer mooie boomvormen. De vruchten kennen een zeer goede natuurlijke bewaring. De harttak van de boom regelmatig inkorten, anders kunnen de bomen te hoog worden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Zeer goed, kruisbestuiving toch nog gewenst.

Mogelijke bestuivers: Beurré Hardy, Durondeau, Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Clapp's Favourite, Comtesse de Paris, Louise Bonne d'Avranches, Nouveau Poiteau, Conference, Triomphe de vienne, Doyenné du Comice.

Louise Bonne d'Avranches

Synoniemen

Bonne Louise d'Avranches, Beurré d'Avranches, Bonne Louise d'Arandoré, Bonne d'Avranches, Louise Bonne de Jersey, Louise Bonne de Longueval.

Herkomst

Fransse herkomst, in 1778 gekweekt door Longueval op zijn landgoed bij Avranches (Normandië) en genoemd naar zijn vrouw Louise.

Boom

Groeit matig en vormt smal piramidale, steil opgaande bomen met een sterke harttak en breed opvallende gesteltakken. Maakt veel kort vruchthout.

Productiviteit

Bij goede verzorging is de boom zeer vruchtbaar en regelmatig dragend, maar zelden met een overvloedige opbrengst.

Ziektegevoeligheid

Is vatbaar voor schurft en erg gevoelig voor droogteschade. Jonge scheuten zijn gevoelig voor lentevorst en schrale noorden- en oostenwind.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot, regelmatig, meestal tamelijk uniform kegelvormig, kelkbuikig, vruchtzijden effen met platte bulten, dikwijls symmetrisch.

Steel: Vrij lang, recht en ondiep ingeplant.

Schil: Glad, dun met blinkend donkergroene kleur, geelgroen bij rijpheid, bedekt met roestvlekjes, geel en karmijnrood aan zonzijde.

Vlees: Wit, fijn, smeltend, zeer sappig met een bijzondere en aangename zoetzure smaak.

Rijpt: Tweede helft september tot begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Te gebruiken voor de verse consumptie tot half oktober. Ook geschikt als peer voor de strooptokerij en als droogpeer.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze peer stelt vrij hoge eisen aan de bodem en aan het onderhoud. Op droge grond kent Louise Bonne d'Avranches een zwakke groei en vertoont zij een gele bladverkleuring (chlorose). De vruchten vallen gemakkelijk bij rijpheid. De variëteit is voor alle vormen geschikt en kwam eertijds ook voor als hoogstamleiboom aan gevels van woningen. Bladeren en twijgen krijgen mooie oranje gebronsde herfsttinten.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, kruisbestuiving gewenst.

Mogelijke bestuivers: Bergamotte Esperen, Clapp's Favourite, Conference, Doyenné du Comice, Léqipont, Précoce de Trévoux, Beurré Hardy, Durondeau, Emile d'Heyst, Calebasse Bosc, Triomphe de Vienne.

Nouveau Poiteau

Synoniemen

Bougiepeer, Poire d'Attrape, Retour de Rome, Choix de Amateur, Tombe de l'Amateur.

Herkomst

Belgische herkomst, in 1827 gewonnen uit een zaailing door Van Mons te Leuven en opgedragen aan Poiteau uit Frankrijk. De eerste vruchten werden in 1843 geoogst.

Boom

Groeit vrij sterk en vormt een hoog piramidale kruin.

Productiviteit

Vroeg en regelmatig dragend. Hoge tot zeer hoge opbrengsten. In twee tot drie keer te plukken.

Ziektegevoeligheid

Bevredigend, maar in de kuststreek sterk gevoelig voor schurft. Weinig aanleg voor vorming van steencellen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgroot, peervormig, onregelmatig ovaal of langwerpig, licht hobbelig. Buikig in het midden, meestal hoger aan één kant.

Steel: Matig lang, veelal scheef ingeplant, met vruchtvlees vergroeid.

Schil: Dun en deels ruw, grasgroen met talrijke grote, bruin-gele stippen. Bruingeel tot bruinrood gevlekt aan de zonkant.

Vlees: Wit met groenachtige schijn, saprijk, smeltend, flauw zoet met aangenaam zurige smaak. Eenmaal consumptierijp wordt de vrucht vlug beurs.

Rijpt: Eind september – begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Zowel voor de verse consumptie als voor verwerking in de keuken en voor de stroopstokerij gebruikt.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

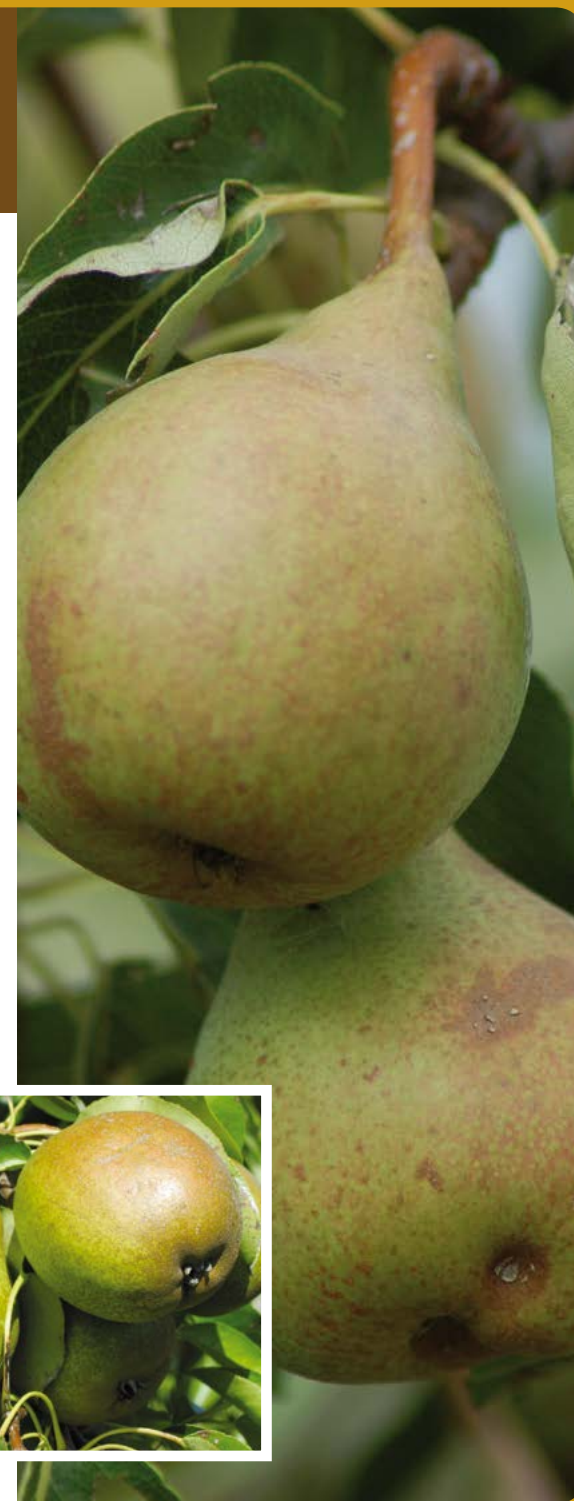
Nouveau Poiteau is een boomgaardras voor hoog- en halfstam en vormt zeer goede, rechte stammen. Ook voor laagstam en als leiboom geschikt. De vruchten zijn, hoewel wat betreft uitzicht niet erg attractief, goed windvast.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, gedeeltelijk zelfbestuivend.

Mogelijke bestuivers: Beurré Hardy, Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Clapp's Favourite, Légipont, Louise Bonne d'Avranches, Seigneur Esperen, Soldat Laboureur, Doyenné du Comice.

Précoce de Trévoux

Synoniemen

Frühe aus Trévoux (Duitsland)

Herkomst

Franse herkomst, omstreeks het midden van de 19de eeuw door Treyve gevonden in Trévoux, ten noorden van Lyon.

Boom

Groeit middelmatig sterk. Vormt piramidale kruin met schuin steil opwaarts gaande gesteltakken die later vrij breed gaan hangen.

Productiviteit

Vroeg tot middelmatig vroeg (vanaf het vijfde jaar), regelmatig, neiging tot parthenocarpie. Sterke vruchtbaarheid, kan jaarlijks dragen.

Ziektegevoeligheid

Weinig vatbaar voor ziekten. Op ongeschikte standplaatsen vatbaar voor schurft en soms wel eens voor kanker.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, peervormig gedrongen, afgeknot bij de steel, gelijkmatig van vorm. Kelkbuikig.

Kelk: Klein, halfopen, met vlezige kelkblaadjes, kelkholte is niet verheven.

Steel: Middelmatig lang, vrij dik, bruin, houtachtig, recht.

Schil: Glad, droog, middelmatig vast. Lichtgroene, bij rijpheid geelgroene grondkleur met orangerode strepen en blos aan de zonzijde. Dicht bezet met roestige groenomrande stippen.

Vlees: Geelwit, saprijk, halfsmeltend, iets gemuskeerd en rins, weinig steencellen.

Rijpt: Eind juli begin augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Dessertvrucht, ook gebruikt voor conserven en sap.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit eist een goede grond. Op lichte, droge grond blijft de vrucht te klein. Wegens de sterke vruchtbaarheid is vruchtdunning noodzakelijk. Daarenboven is voor een regelmatige oogst een sterke verjongingsnoei gewenst.

Supertrévoux is een mutant met dezelfde eigenschappen, maar met grotere vruchten.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg tot halfvroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht

Mogelijke bevruchters: Calebasse Bosc, Beurré Hardy, Williams Bon Chrétien, Clapp's Favourite, Durondeau, Triomphe de Vienne, Conference

Saint-Remy

Synoniemen

In Antwerpen werd ze steevast 'Kanonballen' genoemd. Na een vol jaar bewaring waren ze nog altijd zo hard dat je er een paard kon mee doodgooien.

Herkomst

Afkomstig uit het Land van Herve (Luik) waar ze in de jaren 1838 door tuinman Lequarré, in de gemeente Saint-Remy, werd gevonden. Saint-Remy werd in 1882 in de handel gebracht.

Boom

De boom wordt zeer groot en breed met afhangende takken (parapluvorm), met typisch rode jonge twijgen. Zeer sterke groei-kracht. Kruin breed en rond piramidaal.

Productiviteit

De handelswaarde is matig goed. Op oudere leeftijd rijk dragend.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor schurft. Algemeen gezonde boom.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Dikke, zware vruchten, dikbuikig tot rond tolvormig, licht hobbelig rond de kelkholte.

Steel: Middelmatic lang, dik en verdikt aan de basis, ondiep ingeplant.

Schil: Donkergroen, bij rijpheid okergeel, bruinrood gekleurd aan de zonkant, over het hele oppervlak grijs en bruingeel gestippeld.

Vlees: Wit, lichtjes krakend, halffijn, sappig, zoet alhoewel wat wrang. Het vlees wordt roze bij het koken. Zeer hard.

Rijpt: Eind oktober, begin november.

Gebruiksmogelijkheden

Meestal gebruikt als stoofpeer en voor het winnen van sap. Pas na enkele weken bewaring hebben de peren enige waarde als eetpeer voor de liefhebbers van een vaste, knapperige winterpeer.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Voor alle gronden geschikt, ook voor minder goede bodems en standplaatsen. Verkiest wel een tegen de wind beschutte standplaats, zoniet vallen de vruchten in de herfst al vóór rijpheid. Goede boomgaardvariëteit voor hoog- en halfstam. Werd omwille van zijn rechte, kloeke groei eertijds als stamvormer gebruikt. Bij zware vorst kan deze stam echter bevroren en gaat de volledige boom verloren. De vruchten worden best zo laat mogelijk geoogst. Zij blijven steenhard en bij een goede natuurlijke bewaring zijn ze houdbaar tot de volgende oogst.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht, kruisbestuiving is noodzakelijk.

Mogelijke bestuivers: Bergamotte Esperen, Beurré Hardy, Comtesse de Paris, Légipont, Précoce de Trévoux, Conference.

Op kille novemberzondagen boorde moeder met een appelboor het klokhuis uit de dikste Kanonballen. Die opening werd van boven tot onder volgepropt met kandijnsuiker. De peren stonden dan zij aan zij, rechtop in een stoofpot, een hele namiddag te pruttelen op de Leuvense stoof. 's Avonds kreeg je dan een peer op je bord met enkele dik geboterde bruine boterhammen. Het vocht uit de peer, vermengd met wat boter uit de pot en

wat perensap, goot je dan spaarzaam over de licht gerimpelde vrucht. Bij het doorsnijden kleurde het vruchtvlees mooi rozig. Eens die hete peer was opgegeten en al het zoete sap was opgesopt met het laatste korstje brood, duurde het niet lang of je viel in een diepe slaap. Was het van het buitenspelen in de herfstige novemberlucht of van de hete Kanonballen?

Seigneur Esperen

Synoniemen

Seigneur, Bergamotte Lucrative, Belle Lucrative, Fondante de Maubeuge.

Herkomst

Dit Belgische ras werd gewonnen door majoor Esperen van Mechelen. De eerste vruchtzetting vond plaats in 1827.

Boom

Groeit middelmatig sterk met een breed piramidale kruin. Vormt fijn en hangend hout, dat doorbuigt bij vruchtdracht.

Productiviteit

Goed tot zeer goed. De productiviteit is tamelijk vroeg en regelmatig. Door de kleine vruchten geeft dit ras echter tamelijk lage opbrengsten.

Ziektegevoeligheid

Bevredigend, enkel matig gevoelig voor schurft. Vogels pikken vaak de zoete vruchten aan.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Klein tot middelmatig groot, tolvormig, rond tot conisch rond.

Steel: Vrij kort, dik, houtig, ook wel iets vlezig, groen en bruin.

Schil: Droog, fluweelachtig, glad tot licht ruw, vast, vruchten eetbaar zonder schillen, maar geschild is het vruchtgenot groter. Geelachtig groen, bij rijpheid groengeel, bruingeel roestig gevlekt of gemarmerd. Soms lichtrood aan zonkant.

Vlees: Groenwit tot geelachtig, fijn smeltend, zeer sappig, heerlijk aromatisch, door kenners unaniem als smakelijkste topas van de vroege herfstperen beoordeeld.

Rijpt: Half september.

Gebruiksmogelijkheden

Klaar voor consumptie in de tweede helft van september, zowel als eetpeer, kook- en stoofpeer, als voor stroop en drogen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Seigneur Esperen verkiest voedzame gronden met voldoende vocht. Gebrek aan voeding kan afsterving van jonge twijgen veroorzaken. Geschikt voor de liefhebbersteelt en geschikt voor alle vormen, inclusief leivormen. Iets meer geschikt als laagstam dan als hoogstam. De vruchten kennen een goede maar korte natuurlijke bewaring.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Williams Bon Chrétien, Comtesse de Paris, Clapp's Favourite.

Soldat Laboureur

Synoniemen

Soldat Esperen, De Soldat, Beurré de Blumenbach, Auguste, Van Mons Soldat.

Herkomst

Belgische herkomst, in 1820 gewonnen door majoor Esperen van Mechelen. De naam 'Soldat Laboureur' verwijst naar zijn bewogen militaire loopbaan onder Napoleon I.

Boom

Middelmatig tot sterk groeiachtige boom. Vormt een breed piramidale kruin met opwaartse gesteltakken die later afhangen, matig vertakt, bezet met vruchtsporen.

Productiviteit

Vroege, regelmatige en goede vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

Op koude, natte en hoger gelegen standplaatsen gevoelig voor schurft, vorming van steencellen en vruchtbarsten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, aan oude, rijk dragende, bomen kleiner. Ovaal peervormig of tolvormig, midden- tot kelkbuiig met hobbelig oppervlak.

Steel: Kort en middelmatig lang, soms vlezig.

Schil: Dik, licht ruw, soms glad. Goudgeel bij rijpheid, grijs of bruingeel gestippeld over het gehele oppervlak, met soms een rode blos aan de zonkant.

Vlees: Geelachtig wit, halfsmeltend, fijnkorrelig, rondom het klokhuis een beetje steencellen, zeer sappig, zoet aroma, fijn rins, meloenachtig.

Rijpt: Einde september, begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Consumptie van eind oktober tot eind december, vooral als dessertpeer. Tevens te gebruiken voor allerlei bereidingen, in stroop en als droogpeer.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Vroeger wijd verspreid. Nog steeds aan te bevelen voor eigen gebruik en voor liefhebbers van de typische smaak. Leent zich tot alle vormen, ook leivormen in een haag of aan een muur. Soldat Laboureur is een late herfstpeer met een goede en lange natuurlijke bewaartijd. De vruchten vallen gemakkelijk af. Ook voor een iets intensievere teelt aanvaardbaar door de vroege, goede en regelmatige opbrengst. De vruchten kunnen in november - december in de handel worden gebracht.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot halflaat

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Bergamotte Esperen, Williams Bon Chrétien, Calebasse Bosc, Clapp's Favourite, Légipont, Nouveau Poiteau, Louise Bonne d'Avranches.

Souvenir de Jules Guindon

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Zeer oud perenras, in de streek van Broechem algemeen onder deze benaming verspreid. Franse herkomst, gewonnen uit zaad van de Doyenné d'Hiver en opgedragen aan M. Guindon, boomkweker in La Tranchée bij Tours.

Boom

Variabel van groei­kracht, maar over het algemeen groei­krach­tig en vruchtbaar. De variëteit vormt dikke, roodzwartachtig, gebogen, terugplooiende scheuten, met grote, grijze lenticellen. De lange scheuten vertakken niet gemakkelijk en op de takken wordt zeer kort vruchthout gevormd.

Productiviteit

Zeer productief, dunnen is dan ook noodzakelijk. Goede en regelmatige vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

De variëteit is vrij gezond, maar soms een weinig schurftgevoelig.

Vruchtbeschrijving.

Vorm: Zeer dik, peervormig buikig of een gelijkaardige vorm als Bon Chrétien Williams.

Steel: Soms gebogen, gezwollen aan het uiteinde, lang, recht ingeplant in ondiepe steelholte.

Kelk: Klein in ondiepe kelkholte.

Schil: Glad, heldergroen, plaatselijk als het ware bedekt met kleine, ruwe, roestige schilfertjes. Soms meer groenbruin met rode strepen aan de zonzijde. Bij rijpheid overgaand in mooi goudgeel.

Vlees: Fijn, witgeelachtig, zeer saprijk, zoet en niet korrelig. Van uitstekende kwaliteit.

Rijpt: Begin oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Dessertpeer van een uitstekende kwaliteit. In een gewone bewaarplaats bewaarbaar tot december – januari, in het koelhuis tot half maart en zelfs tot mei.

Soort­eigen­heid, be­heer­vorm, aan­plant­tips, onder­houd

De vruchten dienen zoveel mogelijk met intacte steel geplukt te worden omdat anders gemakkelijk bederf van het klokhuis optreedt bij bewaring.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloei­pe­riode: Middertijds tot laat.

Kwaliteit stuif­meel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: Légipont, Doyenné du Comice, Confe­rence, Comtesse de Paris, Louise Bonne d'Avranches.

Triomphe de Jodoigne

Synoniemen

Triumph van Geldenaken

Herkomst

Belgische herkomst, in 1843 gewonnen door Simon Bouvier in Saint-Remy-Geest.

Boom

Uitzonderlijk groeikrachtige boom met terugvallende takken.

Productiviteit

Zeer vruchtbare variëteit. Weinig perenrassen zijn echter zo variabel qua dikte en kwaliteit. Soms overschrijdt het gewicht van één vrucht 500 g, soms wordt nauwelijks 200 g gehaald. Ook haar begin van rijptijd kan danig variëren.

Ziektegevoeligheid

De vrucht vertoont het grote nadeel buikziek te worden. Dit kan echter voorkomen worden door op het juiste ogenblik te plukken.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot tot zeer groot, tolvormig, buikig met onregelmatig bultige omtreklijnen.

Steel: Tamelijk lang, donkerbruin gestipt, houtachtig, recht tot gebogen, over het algemeen aan beide uiteinden wat gezwollen. In een ondiepe steelholte geplaatst met veelal een vleesribbel aan één kant van de steelinplanting.

Kelk: Tamelijk klein tot middelmatig groot, open in een ondiepe kelkholte.

Schil: Tamelijk dik, groen en bruinroestig gemarmerd, vooral in de omgeving van de steel, heldergroen gestipt. Soms matrood gewassen aan de zonkant.

Vlees: Wit of een weinig gelig, steencellig in het midden, half-fijn, smeltend, zoet met een weinig zurige toets, sappig en met een aangenaam aroma.

Rijpt: Begin november, best zo laat mogelijk plukken.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral gewaardeerd als dessertpeer. Te gebruiken tot in december.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De vruchten groeien het best wanneer de boom geplant werd in lichte bodems, iets minder goed op vochtige en kleiige standplaatsen. Triomphe de Jodoigne wordt slechts bij warme zomers goed rijp en bereikt enkel dan een superieure kwaliteit. De variëteit leent zich tot alle vormen. De piramidevorm is echter moeilijk te bereiken omwille van de in alle richtingen hangende takken.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middertijds met grote, zuiver witte bloemen.

Kwaliteit stuifmeel: Niet zelfbestuivend.

Mogelijke bestuivers: Durondeau, Emile d'Heyst, Joséphine de Malines, Seigneur Esperen.

Triomphe de Vienne

Herkomst

Deze variëteit werd in Frankrijk gewonnen door Jean Collaud in de buurt van Montagnon en werd in 1874 in de handel gebracht. Sindsdien is het nog steeds een vaste waarde, zowel in de professionele perenteelt als voor de hoogstamboomgaarden of de liefhebberstuin.

Boom

De boom groeit vrij goed in de jeugdijaren met tamelijk steil opgaande takken. De hoge productie remt de groeikracht echter sterk af en laat de lange, goed met vruchthout bezette takken doorhangen, zodat de kruin eerder breed piramidaal uitgroeit.

Productiviteit

De productie treedt vroeg in, maar is gevoelig voor beurtjarigheid. Ook lentenachtvorst is dikwijls de oorzaak van een onbevredigende en wisselvallige productiviteit.

Ziektegevoeligheid

Triomphe de Vienne is weinig vatbaar voor schurft. De bloesem is gevoelig voor lentenachtvorst en de bast wordt tamelijk snel beschadigd door strenge wintervorst.

Vruchtbeschrijving

Vorm: De vruchten zijn tamelijk groot tot groot bij matige dracht. Regelmatige, langwerpige vorm; aan de kelkzijde breder dan aan de steelzijde, maar toch zijn de vruchten bij de steel breder dan bij Conference.

Schil: Gele bronsachtige peer met uitzonderlijk iets bruinrode blos. Bij volle rijping wordt de grondkleur geel en is ze bedekt met een lichtbruine verruwing (brons).

Steel: Tamelijk lang en dik, houtig, meestal krom.

Vlees: Geelachtig wit tot geeloranje bij volle rijpheid, middelmatig vast, fijnkorrelig en smeltend in de mond. De smaak is zoet, iets rins en een beetje aromatisch.

Rijpt: Eind augustus, begin september zijn de vruchten plukrijp.

Gebruiksmogelijkheden

Meestal wordt de variëteit vers geconsumeerd als dessertpeer vanaf midden september tot begin oktober. Bij volle rijpheid wordt ze snel beurs. Voor compote en conserven op sap, maar ook als stoofpeer, wordt ze zeer gewaardeerd.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Zeker geschikt voor de struik- of piramidevorm en als leiboom, maar kan ook een plaats krijgen in boomgaarden met half- of hoogstammen. De kruinen krijgen wel geen groot volume. Op de lichtere gronden (in de Kempen bijvoorbeeld) zijn extra giften van voedingsstoffen en water wel aan te raden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg tot halfvroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Goed. Triomphe de Vienne wordt voor verschillende vroege tot middentijds bloeiende variëteiten ingezet als kruisbestuiver.

Mogelijke bevruchters: Bergamotte Esperen, Durondeau, Bon Chrétien Williams, Clapp's Favourite, Comtesse de Paris, Nouveau Poiteau, Précoce de Trévoux.

Wijnpeer

Synoniemen

Calebasse à la Reine

Herkomst

Deze Belgische cultuurvariëteit werd omstreeks 1770 gewonnen door tuinman Donat Leclercq in Doornik.

Boom

Wijnpeer heeft een matig tot grote groeikracht. Ze vormt een flinke boom met opgaande groeiwijze en piramidale kruin, maar de takken kunnen afbuigen door de vruchten.

Productiviteit

Vroeg en regelmatig vruchtbaar. Vormt reeds na twee tot drie jaar vruchten, met een duidelijk zeer grote dracht om de twee jaar. Op latere leeftijd kunnen zeer grote opbrengsten worden genoteerd: 500 tot zelfs 1000 kg per boom zijn geen uitzondering.

Ziektegevoeligheid

Vrij weerstandbiedend aan ziekten, maar tamelijk onderhevig aan schurft. Vruchten worden snel buikziek bij rijpheid.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, verlengd peervormig en met een regelmatige, elegante calebassevorm. Soms wat hobbelig en driehoekig van omtrek. Naar de steelkant toe is ze conisch uitlopend en in de steel overgaand.

Steel: Opvallend lang, stevig, bruin, middelmatig dik en gebogen. Meestal verdikt aan de basis en schuin ingeplant met geen of een niet noemenswaardige steelholte. Enigszins het verlengde van de vrucht vormend.

Kelk: Vrij groot, open en praktisch zonder kelkholte op de top van de vrucht staand. Met korte, donkerbruine, houtige, aan de basis vergroeide kelkblaadjes die a.h.w. een opstaand boordje vormen met openliggende punten.

Het kelkhuis is roodbruin met de meeldraden bovenaan ingeplant, aan de basis van de kelkbladeren.

Schil: Glad, droog, mooi bruingeel over het gehele oppervlak. Kleur die bij het rijp worden nauwelijks verandert. Over het gehele oppervlak bedekt met grijze vlekjes, 1 tot 2 mm groot, verkleinend en verdwijnend naar de kelk toe. Rond de steelinplant lichte overgang van donkerder steelbruin.

Vlees: Wit, vast, half fijn, saprijk, wijnachtig, zoet, lichtjes wrang en met weinig aroma. In kleiige bodem goed aroma. Steencellig rond het klokhuis. Het klokhuis bevindt zich lichtjes naar de kelkzijde, met vrij kleine maar goed gevulde zaadholten.

Rijpt: Eind augustus en eerste helft september.

Gebruiksmogelijkheden

De peren van deze variëteit werden veel gebruikt voor de opleg in wijnazijn, vandaar de naam Wijnpeer. Ook voor de stroopproductie zijn ze zeer geschikt. Als dessertpeer onmiddellijk te gebruiken.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Wijnpeer is een typische boomgaardvariëteit. Ze vormt goede stammen en wordt best aan de voet veredeld. Stam en kroon worden dus gevormd met de variëteit zelf. Aanplantingen in hoogstam met tussenstam zijn echte teleurstellingen geworden. Voor de fruittuin ook als piramide- of struikvorm geschikt, maar dan ook op wildeling.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Laag

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bestuivers: Clapp's Favourite, Calebasse Bosc, Joséphine de Malines, Triomphe de Vienne

Williams Bon Chrétien

Synoniemen

Williams, Bon Chrétien Williams, Bartlett (Verenigde Staten), Bartlett de Boston, William's.

Herkomst

Engelse herkomst, verspreid door boomkweker Williams en naar hem vernoemd.

Boom

Boom met goede groeikracht en dik geelachtig hout. De variëteit vormt mooie piramiden. Matig grote boom met veel slap afhangend hout.

Productiviteit

Goede en regelmatige vruchtbaarheid

Ziektegevoeligheid

Goed weerstandbiedend aan ziekten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig grote, meestal langwerpige peer met typische kweepeervorm en onregelmatige, hobbelige omtrekken.

Steel: Dik, kort en recht. Schuin ingeplant in licht gekante en matig diepe steelholte.

Kelk: Open kelk in ondiepe kelkholte, aan de randen licht geribd.

Schil: Groene schil met roestige vlekken in de buurt van de kelk en steel. Krijgt een mooie gele kleur bij volledige rijpheid.

Vlees: Wit, fijn vlees, smeltend, zeer sappig, rins, sterke muskusgeur en gemakkelijk beurs. Zeer lekker op voorwaarde dat men muskussmaak preferereert.

Rijpt: Vanaf eind augustus tot begin september (tussenplukken is aangewezen).

Gebruiksmogelijkheden

De vrucht rijpt gelijkmatig. De natuurlijke bewaring is gering aangezien de peer snel beurs wordt. Kan een drietal weken in de koelkamer bewaard worden.

Williams Bon Chrétien is een zeer goede dessertpeer met wereldklasse en wordt onder meer gebruikt voor de inmaak in blik of bokaal. Ook voor het maken van de likeur 'Poire William' wordt een beroep gedaan op deze variëteit. De vrucht kan gebruikt worden tot half september.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De variëteit neemt gemakkelijk alle gewenste vormen aan en is voor alle kleine vormen geschikt, maar ook voor hoogstam en halfstam. Williams Bon Chrétien laat gemakkelijk de basisknoppen wegwijnen. Algemeen kan men hiertoe kort terugknippen in de vruchttakken om verkaling van de tak te voorkomen. De bladeren hebben een mooie herfsttint.

Er bestaat tevens een type met een volledig roodgekleurde vrucht, die 'Red Bartlett' wordt genoemd.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot laat, bloeit lang.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, zelfsteriel maar neiging tot partenocarpische vruchtvorming.

Mogelijke bevruchters: Beurré Hardy, Clapp's Favourite, Comtesse de Paris, Conference, Doyenné du Comice, Joséphine de Malines, Beurré d'Amanlis, Louise Bonne d'Avranches, Calebasse Bosc, Triomphe de Vienne, Dubbel Flip, Durondeau, Léqipont, Nouveau Poiteau, Soldat Laboureur.

Winterkeizerin

Synoniemen

Impératrice d'Hiver, Kaizerine d'Hiver

Herkomst

Veel geteeld in Oost-Vlaanderen, meer bepaald rond Gent in de streek Landegem-Sleidinge, maar ook in het Antwerpse kwam ze regelmatig voor. De precieze herkomst is niet gekend.

Boom

Middelmatige tot sterke groei. Vormt grote bomen met een hoog-piramidale kruin.

Productiviteit

Zeer vruchtbaar en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Gevoelig voor schurft en bladvlekziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig dik tot dik, verlengd peervormig tot calvasvormig. Verdikt aan de basis en puntig naar de steel toe.

Steel: Kort of middelmatig lang, vormt meestal de verlenging van de vrucht, schuin ingeplant.

Schil: Effen en glad, halfblinkend, groengeel tot geelbruin, rood gekleurd en gestreept aan de zonzijde. Over het gehele oppervlak met fijne bruinzwarte stippen bezet.

Vlees: Wit, fijn, sappig, zoet en gewoon van smaak.

Rijpt: Tweede helft van september.

Gebruiksmogelijkheden

Winterkeizerin wordt geconsumeerd van eind september tot oktober, vooral voor gebruik in de keuken, maar ook als dessertpeer.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Boomgaardvariëteit voor hoogstam en halfstam. Winterkeizerin is een herfstpeer, wat men op basis van de naam niet zou verwachten. De benaming is waarschijnlijk gegeven om ze te onderscheiden van die andere Keizerin die in de streek wordt gekweekt, namelijk de Sleidingse Keizerin of Zomerkeizerin. De bladeren hebben roodbruine herfsttinten. De vruchten kennen een goede natuurlijke bewaring.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Onbekend

Mogelijke bestuivers: Comtesse de Paris, Léqipont, Doyenné du Comice.

PERZIKEN

Amsden

Broechemse perzik

⋮

Charles Ingouf

Perzik De Schutter

⋮

Reine des Vergers

Vaes Oogst

Amsden

Synoniemen

Amsden June, Pêche de Juin

Herkomst

In 1868 gewonnen door L.C. Amsden te Carthago, Missouri (Verenigde Staten).

Boom

Matig sterke groei. Vormt een platte struik.

Productiviteit

Goede regelmatige productie.

Ziektegevoeligheid

Matig gevoelig voor knopval en krulziekte, maar goed bestand tegen meeldauwaantasting (witziekte). Regelmatig komen er vruchten voor met holle pitten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Matig groot (gemiddeld 60 mm diameter), bijna geheel ronde vrucht, met klein puntig stempelmerk en duidelijke naad.

Schil: Matig donzige, dunne schil. Donkerrode blos op een gele achtergrondkleur. De schil laat goed los van het vruchtvlees.

Vlees: Wit met rood rond de steen, fijn en sappig met een matig goede smaak.

Steen: Vruchtvlees is matig sterk gehecht aan de steen, maar komt toch gemakkelijk los bij volle rijpheid.

Rijpt: Tweede en derde week van juli in openlucht. In de kasteelt plukt men Amsden tijdens de tweede helft van juni.

Gebruiksmogelijkheden

Geschikt als verse dessertvrucht, maar ook als moesperzik. Kan enige dagen bewaard worden indien tijdig geoogst.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Struik- en leivorm, half- en hoogstamvorm zijn mogelijk. Vormt snel kale takken, daarom is regelmatig uitdunnen een noodzaak. De waarde van de Amsden zit hem vooral in zijn vroegrijpheid. Hoewel niet de vroegste, was het in ons land dé standaardvariëteit bij de vroege perziken.

Bloei en bestuiving

De meeste perziken, waaronder Amsden, zijn zelfbestuivend en hebben dus geen andere variëteit nodig voor bestuiving.

Broechemse Perzik

Synoniemen

Gezien het hier om een naam gaat die eerder verwijst naar de regio van verspreiding, zijn geen synoniemen teruggevonden.

Herkomst

De precieze herkomst, noch de winner, konden achterhaald worden. De Broechemse perzik kan door zaaiing vermeerderd worden, wat in het verleden veelvuldig gebeurde. Zodoende komen er vele kleine afwijkingen voor, wat maakt dat we nu eerder van de 'groep Broechemse' dienen te spreken.

Boom

Grote, gezonde bomen.

Productiviteit

Zeer goede vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

Minder gevoelig dan de overige cultuurvariëteiten, zeker in de streek van herkomst.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Nagenoeg rond en asymmetrisch, middelmatig groot.

Schil: Fijn donzig behaard, groengeel met roze puntjes die naar de zonzijde toe steeds dichter worden en aan de kant

van de zon de volledige vruchthelft bedekken met bloedrood en karmijnrood.

Vlees: Witgroenig tot witgelig bij rijpheid, zoet, sappig, met aangename perziksmak en uitgesproken perzikaroma en geur.

Steen: Niet vastgehecht aan het vruchtvlees, maar ook niet volledig los bij rijpheid.

Rijpt: Vierde week van juli tot eerste week van augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Wordt vooral gebruikt als dessertfruit.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Kan zowel als kleine (lei-)boom, als vrijstaande struik of als half- en hoogstam geteeld worden. In Broechem werden de bomen bijna altijd geteeld als vrijstaande struik. Vraagt een droge, zanderige bodem en een warme, zonnige standplaats. Zo weinig mogelijk snoeien omwille van de gomziekte.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend

Broechem was, samen met Heist-op-den-Berg, de enige regio in Antwerpen waar inlandse perziken werden geteeld. Halverwege vorige eeuw was een variëteit halfplate perziken, op vele plaatsen bekend als Broechemse, op alle markten gegeerd. Andere variëtei-

ten waren Amsden, Charles Ingouf, Peregrine, Triumph, Vaes Oogst en Red Heaven. Invoer van Franse perziken, de krulziekte en de hagelziekte hebben de teelt doen verdwijnen.

Charles Ingouf

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

In 1896 zaaiden de gebroeders Baltet uit Troyes (Frankrijk) perziken uit in hun kwekerijen. Een goede en dikvruchtige selectie noemden ze naar hun neef Charles Ingouf. Sinds 1904 werd deze variëteit gecommercialiseerd.

Boom

De boom heeft een sterke groeikracht.

Productiviteit

De vruchtbaarheid is goed en indien sterk gedund ook regelmatig. Vruchtdunning is noodzakelijk om beurtjaren te vermijden.

Ziektegevoeligheid

Charles Ingouf is onderhevig aan krulziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Groot en rond, de vrucht is breder dan ze lang is.

Schil: Vrij dun, gespoeld met donkerkarmijnrood of purperrood aan de zonkant, groen aan de schaduwzijde.

Vlees: Geelachtig tot wit, sappig met een zeer fijne smaak.

Steen: Licht los in het vruchtvlees.

Rijpt: In de eerste helft van augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Geschikt als handperzik, moesperzik en als bewaarperzik. De oogst volgt op deze van de Amsden en de rijping strekt zich uit over een tamelijk lange periode. De variëteit verdraagt goed transport.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit is verkrijgbaar in leivorm, struikvorm, half- en hoogstam.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend

Perzik De Schutter

Synoniemen

Perzik van Ranst

Herkomst

Deze perzik is een lokale soort afkomstig van de hoeve gelegen aan de Laarstraat te Ranst. Constant De Schutter, fruitkweker in Ranst, heeft deze variëteit omstreeks 1925 uit zaailingen geselecteerd en ze in zijn boomgaard bewaard omdat zij veertien dagen vroeger rijp is dan de Broechemse perzik. Op die manier konden ze vroeger met perziken naar de markt in Antwerpen rijden dan andere kwekers, wat commercieel interessant was.

Boom

Zeer gezonde, krachtige groeier die een mooie kroon vormt.

Productiviteit

Goed en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Tamelijk gezond en weinig onderhevig aan de krulziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Nagenoeg rond maar duidelijk asymmetrisch, verdeeld in twee ongelijke helften door een diepe naad. Eerder kleine vruchten (gemiddelde hoogte van 45 mm), rond aan de stempelzijde en iets afgeplat aan de steelzijde.

Schil: De grondkleur is geelgroen, zachtjes overgaand in helderrood en donkerrood aan de zonzijde. De vrucht wordt bedekt door een lichte, witte dons. De schil is zacht en niet noemenswaardig hard of taai.

Vlees: Groengelig, zacht, smeltend, erg sappig en heeft een aangenaam, zoet aroma.

Steen: Zit met talrijke vezeltjes vast aan het vruchtvlees.

Rijpt: Eind juli (derde en vierde week van juli).

Gebruiksmogelijkheden

Geschikt als dessertfruit, vroeg beschikbaar.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

In de streek van herkomst (Broechem – Ranst) werden deze bomen geteeld als vrijstaande struiken. In het vroege perzikseizoen is ze een goede aanvulling van het inlandse assortiment.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivende variëteit die vroeg tot halfvroeg bloeit.

Reine des Vergers

Synoniemen

Monstrueuse de Doué, Orchard Queen, Königin des Obstgarten, Monstrueuse de Douai.

Herkomst

Uit het dorp Doué-la-Fontaine in Frankrijk (1843).

Boom

De boom heeft een sterke tot zeer sterke groei­kracht en groeit vrij breed uit.

Productiviteit

Goed en zeer regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Reine des Vergers is een goede weerstandbiedende variëteit, ook aan krulziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Ovaal­rond, groot tot zeer groot, gemiddeld 70mm diameter.

Schil: Karmijnrood of paarsachtig donkerrood langs de zon­kant, geelgroen aan de schaduwzijde.

Vlees: Groenwit, sappig en zoetzuur, soms iets te zurig. Zeer smakelijk.

Steen: Vrij grote steen die doorgaans niet kleeft aan het vruchtvlees.

Rijpt: Laat: begin tot half september (vierde augustusweek tot de tweede septemberweek).

Gebruiksmogelijkheden:

Vers als dessertvrucht, beperkt houdbaar (een tiental dagen).

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Wordt meestal als struikvorm geteeld, bij voorkeur op een zo warm mogelijke standplaats met een humusrijke, warme, goed doordringbare bodem. Gedijt niet goed op arme en droge (zand)grond. Reine des Vergers kan in de volle wind geplant worden en vraagt niet veel snoeiwerk.

Goede, aromatische smaak die erg beïnvloed kan worden door de weersomstandigheden. Ook geschikt als onderstam voor andere perzikvariëteiten. Omwille van de rijke dracht is stevige snoei en uitdunning noodzakelijk.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend.

Vaes Oogst

Synoniemen

Half Oogst

Herkomst

In de jaren 1935 of 1936 kruiste Leonard Vaes, perzikkweker uit Heist-op-den-Berg, de variëteit Charles Ingouf met Reine des Vergers. Hieruit selecteerde hij de Vaes Oogst, waarvan het achtervoegsel 'Oogst' refereert naar de rijpingsperiode van eind juli tot half augustus (half oogst). Sinds het midden van de jaren 1940 nam zijn zoon Jozef Vaes de variëteit in een groot aantal bomen mee in productie in zijn perzikboomgaarden.

Boom

Sterke groeikracht.

Productiviteit

Zeer goed.

Ziektegevoeligheid

Vaes Oogst is een dikbuikige variëteit die weinig gevoelig is voor ziekten en plagen en redelijk bestand is tegen de krulziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Gemiddeld 60 mm diameter.

Schil: Oranjerood geblost.

Vlees: Lichtgeel tot wit.

Steen: Niet gehecht aan het vruchtvlees.

Rijpt: Vierde week van juli tot de eerste en tweede week van augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Vers

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit is een niet echt veeleisende variëteit en groeit bij voorkeur op een zo warm mogelijke standplaats en in een humusrijke, warme, doordringbare bodem. Gedijt niet goed op arme en droge (zand) gronden.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend

PRUIJIMEN

Anna Späth

Belle de Louvain

Bleue de Belgique

Drap d'Or Esperen

Dubbel Bakpruim

Dubbele Boerewitte

Early Rivers Prolific

Enkel bakpruim

Jefferson

Mirabelle de Nancy

Monarch

Monsieur Hâtif

Myrobolaan

Queen Victoria

Reine Claude Crottée

Reine Claude d'Althann

Reine Claude de Bavay

Reine Claude d'Oullins

Sanctus Hubertus

The Czar

Tragedie

Anna Späth

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

In 1870 vond de firma L. Späth uit Berlijn deze soort als zaailing in het Hongaarse Kadoszweg en bracht ze vanaf 1874 in de handel. De heer Späth vernoemde de variëteit naar zijn vrouw Anna. Als laat rijpende variëteit werd ze sindsdien veel geteeld, vooral in pruimenaanplantingen in een wat warmer microklimaat. Vanuit Duitsland verspreidde de variëteit zich over heel Europa.

Boom

Matig sterke groei met veel, steile en zware gesteltakken. Omdat de vrucht dragende takken afbuigen en zo op elkaar komen te hangen, heeft de variëteit een dichte kroon. De takken zijn goed bekleed met vruchthout.

Productiviteit

Vroeg en goed, maar niet zeer regelmatig. Sommige jaren is de productie ondermaats.

Ziektegevoeligheid

De vruchten blijken aantrekkelijk voor de pruimenzaagwesp, maar voor de rest is het een gezonde boom met weinig last van ziekten en plagen. Het hout lijkt goed vorstbestendig.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelgrote pruim, weegt circa 35 - 40 g per vrucht. Ze is stomp ovaal, rond afgeplat aan de steelzijde. De groef (soms diep, soms ondiep) deelt de vrucht in twee ongelijke delen.

Schil: Dik, zeer taai en kleeft zeer sterk aan het vruchtvlees. De kleur heeft een bruinig rode tot blauwviolet ondertoon, maar wordt donkerviolet bij volle rijpheid met een lichte rijp erop van helblauwe kleur. De lenticellen zijn zichtbaar als helle, onregelmatige stippen.

Vlees: Groengelig, vast en sappig met een ietsje korrelige textuur. De smaak is zoet met een fijn lichtzurig en pittig parfum.

Steen: Ligt meestal los in het vruchtvlees, maar kan er soms ook tamelijk aan vastkleven.

Rijpt: Eind september tot begin oktober, afhankelijk van de zomer en de ligging van de aanplant. Bij een warme nazomer kan het tussenplukken beginnen vanaf midden september. Rijpe vruchten vallen makkelijk af.

Gebruiksmogelijkheden

Deze laat rijpende dessertpruim komt in een periode dat er nog weinig andere pruimen van goede kwaliteit op de markt zijn. Ze kunnen enig transport goed verdragen en zijn daarom zowel bij de liefhebber als bij de professionele teler erg geëerd.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Anna Späth gedijt het best op zwaardere, vochthoudende en voedselrijke gronden. De variëteit heeft een langere vegetatieperiode nodig en wordt daarom best geplant op een warmere standplaats. Niet erg gevoelig voor wind, maar veel regen tijdens de rijpingsperiode doet de vruchten vlug barsten en rotten.

Deze variëteit wordt zowel in de hoogstamcultuur als voor intensieve struikaanplantingen gebruikt.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middelvroeg, maar tamelijk weerstandbiedend tegen lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Gedeeltelijk zelfbestuivend en levert goed stuifmeel om andere variëteiten te bevruchten.

Mogelijke bevruchters: Queen Victoria, Reine Claude d'Altann, Monsieur Hâtif, Reine Claude d'Oullins en Reine Claude Crottée.

Belle de Louvain

Synoniemen

Prune de Pape, Monstrueuse. In het Limburgse in de volksmond 'Hondskloten' genoemd. In Antwerpen en Brabant dan weer 'Paterskloten'. In Vlaanderen lokaal ook Eierpruim genoemd.

Herkomst

Belgische herkomst, gewonnen door Van Mons in zijn kwekerij te Leuven. Kende een grote verspreiding naar onder meer Italië, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

Boom

Grote groeikracht met zware vertakkingen en enigszins opgaande groeiwijze. Ontwikkelt snel met een rechte stam en een mooie, opgerichte kroon. Kenmerkend zijn de vaak afgebroken of ontbrekende gesteltakken.

Productiviteit

Niet vroeg, maar op latere leeftijd buitengewoon vruchtbaar. Zodanig zelfs dat de gesteltakken gemakkelijk afbreken onder het grote gewicht. Enigszins beurtjaargevoelig. De goede en regelmatige dracht maakt de niet al te hoge prijzen enigszins goed.

Ziektegevoeligheid

Over het algemeen zeer bevredigend, blijft nochtans niet gespaard van de loodglansziekte. Tamelijk weerstandbiedend aan rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vrucht: Groot, eivormig tot ovaal, soms wat onregelmatig zijdelings gedrukt en ietwat bonkig van uitzicht. Gemiddeld vruchtgewicht van 55 tot 60 g. Houden goed vast aan de vruchtsteel.

Schil: Donkerpaarsrood, donzig, effen, komt bij volledige rijpheid gemakkelijk van het vruchtvlees los, groef middelmatig, soms nauwelijks afgetekend.

Vlees: Geelachtig, halfzacht, sappig. De steen zit gedeeltelijk los, meestal aan één kant tamelijk vast aan het vruchtvlees. Regelmatig gomvorming rond de steen. De smaak is slechts matig.

Rijpt: Eerste helft van augustus tot half augustus en dit over een langere periode, wat tussenplukken noodzakelijk maakt. Er bestaan waarschijnlijk meerdere types of varianten met een ietwat verschillende bloei- en rijpingsperiode.

Gebruiksmogelijkheden

De belangrijkste verwerking van de Belle de Louvain is het keukengebruik voor confituur (pruimenspijs) en het stoven of bakken (taarten). Als dessertpruim is ze minder geliefd door de matige smaak eigenschappen.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De variëteit kan als struik, halfstam of hoogstam worden geteeld en kent in alle vormen een grote of regelmatige vruchtbaarheid. Variëteit voor de liefhebberscultuur, maar vooral aangewezen voor de boomgaardteelt. Goede stamvormer. Wegens het risico op loodglansziekte dienen snoeiwonden steeds goed afgedekt te worden met lakbalsem.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Relatief laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed. Beperkte zelfbestuiving, bestuiving door een andere variëteit is wenselijk.

Mogelijke bevruchters: Sanctus Hubertus, Bleue de Belgique, Dubbel Bakpruim.

Bleue de Belgique

Synoniemen

De originele naam is Bleue de Perque (Perck), deze naam is echter reeds in het verleden geheel in onbruik geraakt. Andere synoniemen zijn onder meer Belgian purple, Bleue de Bergues, Percksche Blauwe.

Herkomst

Oud Belgisch ras, vóór 1850 ontstaan en geïntroduceerd omstreeks 1853. Komt veel voor in het dorp Perck, nabij Vilvoorde, en de omliggende dorpen. Er zijn vrijwel zeker meerdere rassen of typen in omloop die de naam 'Bleue de Belgique' dragen.

Boom

Middelmatig sterke groei. Vormt middelgrote bomen met opgerichte groeiwijze en zware, breed openvallende takken. De kroon wordt bolvormig en krijgt door de hoge producties een treurvormig uitzicht. Dicht begroeid met klein vruchthout.

Productiviteit

Vroeg en zeer goed. Niet zelden meer dan 50 kg per boom, maar iets onregelmatig rijpend. Tussenplukken is aangewezen.

Ziektegevoeligheid

Bevredigend, weinig vatbaar voor loodglans en enigszins gevoelig voor *Monilia* op de vruchten. De boom biedt goed weerstand tegen insecten, maar is wel gevoelig voor rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, eirond met een ondiepe, nauwelijks zichtbare groef. Gemiddeld vruchtgewicht: 40 gram.

Schil: Donkerblauw (roodviolet tot blauwviolet), effen, dun, vrij hard, met zeer fijne grijze stipjes (lenticellen) bezet. De schil is zeer donzig, wat de vruchten een blauwig uitzicht geeft. Mooie vrucht.

Vlees: Geelgroen, fijn, sappig, vast en met goede smaak.

Steen: Soms vrij, maar meestal aanheftend aan één zijde.

Rijpt: Begin augustus tot eind augustus. Tussenplukken is aan te bevelen. Rijpe vruchten vallen makkelijk van de steel (te schudden).

Gebruiksmogelijkheden

Op het juiste moment geplukt is het een goede dessertpruim, maar zeker voor gebruik in de keuken en voor confituur is Bleue de Belgique zeer gegeerd.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Geschikt voor hoogstammige boomgaardebomen, maar ook voor halfstam en struikvorm, zowel voor liefhebbers als boomgaardcultuur. Door de hoge vruchtbaarheid en de zeer behoorlijke smaak is de Bleue de Belgique een aan te bevelen ras. Heeft vooral een uitdunnings snoei van het sterk afhange hout nodig.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Gedeeltelijk zelfbestuivend.

Mogelijke bevruchters: The Czar, Monsieur Hâtif, Reine Claude d'Althann, Sanctus Hubertus, Early Rivers Prolific, Enkel Bakpruim, Queen Victoria.

Drap d'Or Esperen

Synoniemen

Golden Esperen, Esperens Goldpflaume, Cloth of Gold.

Herkomst

Van Belgische oorsprong, werd gewonnen door Majoor Esperen te Mechelen. De eerste vruchten werden beoordeeld in 1843.

Boom

Door de middelmatige groeikracht vormt de boom een relatief kleine kroon.

Productiviteit

Goede en regelmatige productie.

Ziektegevoeligheid

Goede tolerantie voor ziektes en insecten, zelfs voor een aantasting door rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Ovaalrond, middelgroot tot groot, de diepte van de groef is variabel, meestal iets dieper naar de steelholte toe.

Schil: Geel tot groengeel, over het hele oppervlak zijn er gele stipjes verspreid die in hun centrum een bruinachtig puntje hebben. Effen oppervlak, vrij dikke schil, weinig of niet vastgehecht aan het vruchtvlees. Een witgroene dons bedekt de volledige vrucht.

Vlees: Geelachtig oranje, vezelige structuur en vrij sappig. Bij volle rijpheid wordt het vlees licht sponsachtig en is de smaak zeer zoet en aangenaam geperfd.

Steel: Wanneer men de steel lostrekt, komt dikwijls een deel van de schil mee rond de steel.

Steen: Ligt meestal los in het vruchtvlees, soms half aangehecht en neemt de volledige steenholte in.

Rijpt: Half augustus tot eind augustus. Normaal kan de eerste pluk aanvagen rond 10 augustus. Indien de vrucht niet te rijp is, houdt ze goed vast aan de steel.

Gebruiksmogelijkheden

Voorals dessertpruim, maar kan ook gebruikt worden in de keuken.

Soortteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze typische liefhebbersvariëteit kan in struikvorm, maar ook als halfstam en hoogstam goed gedijen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halflaat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed

Mogelijke bevruchters: Sanctus Hubertus, Dubbel Bakpruim, Bleue de Belgique, Belle de Louvain.

Dubbel Bakpruim

Synoniemen

De rijke geschiedenis en sterke verspreiding van deze pruim maakt dat ze bekend staat onder verschillende namen. In de Antwerpse regio werd ze meestal Dubbel Bakpruim genoemd, soms ook wel Dubbel of Dobbelt Altesse. Andere synoniemen zijn onder meer Altesse double de Liège, Limburgse kwets (Nederland), Quetsche d'Italy, Bleu Italian, Italian Quetsche, Italian Prune en Fellenberg.

In het Hageland wordt de naam 'Dubbele Altesse' voor andere variëteiten gebruikt (Kattetongen en Katrienen).

Herkomst

Zoals de gewone bakpruim is deze variant ook een zeer oud ras, waarvan de precieze oorsprong niet gekend is. De pruim werd veel gekweekt in de omstreken van Milaan, vandaar de naamgeving Italiaanse kwets.

Boom

De boom groeit matig sterk met tamelijk steil opgaande takken.

Productiviteit

Vroeg intredende en regelmatige vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

De bomen blijven goed gezond. De vruchten bieden een zeer goede weerstand tegen *Monilia*, hetgeen ze weinig rotgevoelig maakt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatic groot, ovaalvormig, asymmetrisch door een sterker ontwikkelde vruchthelft, gescheiden door een nauwelijks afgelijnde groef van de andere helft.

Schil: Donkerblauw violet, met enkele bruinige stippels (verkurkte lenticellen) en dikwijls met soms lange verkurkte streepjes op de schil. Vrij dun, tamelijk hard, tamelijk sterk

aangehecht aan het vruchtvlees en met dons bedekt. Soms met enkele scheurtjes in de groef.

Vlees: Geelgroen, fijne structuur, matig sappig, zeer vast en met een aangenaam zoete smaak bij volle rijpheid.

Steen: Vrij groot, maar ligt bijna vrij in het vruchtvlees.

Rijpt: Plukrijp eind augustus, begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Als verse vruchten, maar ook uitstekend geschikt voor bereidingen (pruimentartaarten!). Door de hoge suikerconcentratie in de vruchten lenen ze zich ook zeer goed om te drogen in de zon, zonder dat ze inwendig beginnen te gisten. Bovendien wordt er van Dubbel Bakpruim heerlijke confituur gemaakt. Tijdig geoogste vruchten kunnen door hun stevig vruchtvlees transport goed doorstaan.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Geschikt voor hoogstammige boomgaardebomen, maar ook voor halfstam en struikvorm. Zowel voor liefhebbers als handelscultuur. Door de goede vruchtbaarheid, de zoete smaak en de talrijke gebruiksmogelijkheden is Dubbel Bakpruim een aan te bevelen ras. Ze gedijt daarenboven ook nog zeer goed in licht zandige gronden. Een jaarlijkse vorm- en onderhouds-snoei zorgt voor een regelmatige en niet overmatige vruchtdracht, zodanig dat uitscheurende takken worden voorkomen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vrij laat tot laat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed stuifmeel, zwakke zelfbestuiver. Voor een normale oogst kan dus best een goede kruisbestuiver in de buurt gezet worden.

Mogelijke bevruchters: Reine Claude Crottée, Reine Claude d'Althann, Reine Claude d'Oullins, Sanctus Hubertus, Enkel Bakpruim, Belle de Louvain en Anna Späth.

Dubbele Boerewitte

Synoniemen

Altesse Blanche, Prune Virginale, Jungfernpflaume

Herkomst

Vermoedelijk uit Nederland. Veel verspreid in België, vooral in het Antwerpse.

Boom

Zwakke tot matige groei. Maakt warrig, fijn hout. Mooie bolvormige groeiwijze.

Productiviteit

Matige en wisselvallige productie. Deze variëteit is beurtjaar-gevoelig.

Ziektegevoeligheid

Vrij vatbaar voor aantasting door rode spintmijt.

Vrucht.

Vorm: Matig groot, geheel rond, met soms nauwelijks afgetekende, ondiepe groef in het midden.

Schil: Wit, geelachtig gekleurd bij volle rijpheid, dikwijls bezet met doorschijnende groene vlekjes. Enigszins harde schil, die toch vrij dun is en kwetsbaar.

Vlees: Geelachtig, middelmatig vaste textuur, iets sponsachtig bij volle rijpheid. Rijpe vruchten hebben een zoete smaak met een fijn aroma, ze zijn rijk aan sap en hebben een goede eetkwaliteit.

Steen: Ligt los in het vruchtvlees.

Rijpt: Vanaf half augustus.

Gebruiksmogelijkheden:

Voornamelijk voor de verse consumptie, direct na het plukken. Kan ook gebruikt worden in de keuken. Dubbele Boerewitte heeft slechts een geringe handelswaarde, omwille van haar uiterlijk (groene vlekjes en snel bruine verkleuringen op de schil omwille van schuur- of manipulatieschade) en omdat ze snel overrijp wordt en dan te zacht is.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Kan zowel in struikvorm als op half- of hoogstam geteeld worden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vrij laat

Kwaliteit stuifmeel: Heeft kruisbestuiving nodig.

Mogelijke bevruchters: Reine Claude d'Althann, The Czar, Belle de Louvain en Queen Victoria.

Early Rivers Prolific

Synoniemen

Vilvoordse, 'Precoskes', Eldense Blauwe (Nederland), Early Favourite, Favorite précoce.

De variëteit werd in de jaren 1950 tamelijk veel geteeld in de omgeving van Pamel (West-Brabant) waar ze "Pamelse Tetjes" of "Pamelse Datjes" worden genoemd.

Herkomst

Engelse herkomst, omstreeks 1830 in Sawbridgeworth door boomkweker Thomas Rivers gewonnen uit een zaailing van Précoce de Tours.

Boom

Groeit matig met middelmatig zware vertakkingen, wordt nooit een grote boom. Vormt een bolvormige kruin met opengespreide, neerhangende takken, vooral bij bomen in opbrengst. Dichte groeiwijze met veel klein hout.

Productiviteit

Is reeds op jeugdige leeftijd vruchtbaar en draagt vrij regelmatig. Grote productiviteit.

Ziektegevoeligheid

Gemakkelijk door rode spintmijt aangetast, verder zeer bevedigend.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Klein tot matig groot, vrijwel zuiver en rond. De groef is slechts licht afgetekend.

Schil: Donkerviolet, effen, hard, zeer donzig, waardoor de vruchten een blauwachtig uitzicht krijgen.

Vlees: Geelachtig groen, zeer sappig, smaak matig, schil hard en wrang.

Steen: Los of lichtjes vastzittend aan het vruchtvlees.

Rijpt: Einde juli.

Gebruiksmogelijkheden

De vruchten worden vooral gewaardeerd voor het gebruik in de keuken. Door de matige smaak en de geringe grootte iets minder geschikt als dessertpruim.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Deze variëteit is voor alle vormen geschikt en groeit op vrijwel iedere grond. Zeer geschikte variëteit voor de hoogstamboomgaard. De oogst is dikwijls zeer overvloedig, zodat vruchtdunning noodzakelijk is om behoorlijk uitgegroeide vruchten te bekomen. Verdienstelijke variëteit wegens haar vroegrijpheid.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg

Kwaliteit stuifmeel: Zelffertil, goed stuifmeel, door kruisbestuiving nog meer productie mogelijk, dikwijls overproductie

Mogelijke bevruchters: Monsieur Hâtif, Tragedie.

Enkel Bakpruim – Altesse Simple

Synoniemen

Quetsche Commune, Gewone Altesse, Duitse Kwets, Early Russian, Kwets van Metz, Enkele Kwets, Quetsche de Namur, Impératrice Violette.

Herkomst

Enkele Bakpruim zou al bekend zijn uit de tijd van de Romeinen. De term 'Quetsche' komt overigens voor het eerst voor in het begin van de 19de eeuw. Door de lange geschiedenis is de Enkel Bakpruim een groepering van vele, morfologisch licht verschillende types.

Boom

Sterke groei, leidend tot een kroon met zware vertakkingen, dicht begroeid met veel klein hout. Goede stamvormer.

Productiviteit

Goed en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Altesse Simple heeft een bevredigend weerstandsvermogen tegen ziektes en plagen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Langwerpige vorm, in het algemeen asymmetrisch met een nauwelijks zichtbare groef, slechts matige grootte.

Schil: Purperrood - violet, met enkele bruine stipjes, dikwijls ook met verkurkte streepjes (tot 1 cm lang). Effen, dun en hard en komt goed los van het vruchtvlees bij volledige rijpheid.

De vruchten krijgen een blauwe arduinachtige schijn door de bedekking met een donzige waas.

Vlees: Groen - geelachtig van kleur en vast van textuur, matig sappig met een aangename zoetzure smaak.

Steen: Licht vrij in het vruchtvlees en neemt ongeveer 5/6 van de steenholte in.

Rijpt: Vanaf half september tot eind september.

Gebruiksmogelijkheden

Uiterst geschikt voor keukengebruik, zelfs voor industriële voedselbereidingen zoals taarten, confituur, bewaard in azijnsiroop, bereiding van 'eau de vie', ... Leent zich uitstekend voor het drogen.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De soort gedijt goed in alle omstandigheden, zelfs in natte, koude gronden. Enkel Bakpruim kan vermeerderd worden op eigen wortel, vanuit wortelscheuten. Dit gebeurde vroeger vooral in de streek van Namen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vrij laat

Kwaliteit stuifmeel: Goed. Enkel Bakpruim is zelffertil.

Mogelijke bevruchters: Kruisbestuiving is niet strikt noodzakelijk, maar het kan de productie nog bevorderen (soms leidend tot overproductie!). Goede bevruchters zijn: Belle de Louvain, Dubbel Bakpruim, Drap d'Or d'Esperen, Dubbele Boerewitte, Reine Claude d'Althann, Reine Claude Crottée, Mirabelle de Nancy.

Enkel Bakpruim, droogpruim bij uitstek

Deze vrij kleine, late 'bakpruim' werd vroeger in de houtgestookte bakoven van onze grootouders gedroogd. Na het uittrekken van de broden werden de draadroosters (lattenkaders met kippengaas bespannen) met Enkel

Bakpruim in de nog warme oven geschoven en met de restwarmte deels gedroogd. Meestal bleven ze zo in de oven staan tot de volgende bakbeurt. Dit werd zo een paar bakbeurten herhaald, waarna de gedroogde bakpruimpjes

in lege zoutzakjes weden opgehangen aan de nok op zolder. In de winter werden ze dan terug te week gelegd, tot pruimenspijs (euft) verwerkt en als vlaaibeleg gebruikt.

Jefferson

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Afkomstig uit de Verenigde Staten. De variëteit werd in 1825 bekomen door rechter Buel, in New York, en werd vernoemd naar President Jefferson. In de handel gebracht rond 1829.

Boom

Middelmatige tot sterke groei. De zware vertakkingen vormen een ronde en regelmatig ontwikkelde kroon. Sterke groei zolang de boom jong is. Hij wordt echter niet groot, wat moet worden toegeschreven aan goede vruchtbaarheid op latere leeftijd.

Productiviteit

De vruchtbaarheid is goed vanaf het moment dat de bomen enkele jaren oud zijn en de groei wat minder sterk is. Zeker in de eerste vijf tot zeven groeijaren is de vruchtbaarheid vaak teleurstellend.

Ziektegevoeligheid

Zeer bevredigend, maar wel tamelijk vatbaar voor loodglans en rode spintmijt.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot, lang en ovaal met duidelijke groef.

Schil: Groengeel, lichtroze en rood gevlekt of gestippeld aan de zonkant, effen, dun, hard, komt bij volledige rijpheid los van het vruchtvlees, licht donzig.

Vlees: Geel, vast, fijn, sappig en zoet met aangenaam aroma dat lijkt op dat van de Reine Claude.

Steen: Zit halfvast.

Rijpt: Einde augustus, begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Lekkere dessertpruim, maar ook geschikt voor gebruik in de keuken. Zeer goede handelswaarde.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Jefferson is een boomgaardvariëteit en is voor alle vormen geschikt. Hij vormt tevens goede stammen. De kwaliteitspruimen hangen vrij vast aan de boom.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Vroeg

Kwaliteit stuifmeel: Onzeker. Jefferson is zelfsteriel en heeft nood aan kruisbestuiving.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers Prolific, Monsieur Hâtif, Tragedie.

Mirabelle de Nancy

Synoniemen

Gele Mirabel, Mirabelle Petite, Mirabelle Abricotée

Herkomst

Zeer oud ras dat rond 1500 uit Azië werd geïmporteerd door de Franse koning René van Anjou.

Boom

Middelmatig grote boom met kleine, compacte kroon.

Productiviteit

Het duurt meerdere jaren voor de boom draagt, maar daarna is de vruchtbaarheid zeer goed.

Ziektegevoeligheid

Doorgaans een zeer gezonde boom.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Rond, geleidelijk puntig naar het steeltje toe. Kleine vruchtjes met een diameter van gemiddeld 31 mm. De groef is ondiep, meestal nauwelijks zichtbaar.

Schil: Eénvormig goudgeel, aan de zonzijde rood tot violet gestippeld of lichtrood gevlekt. Dun, glad, tamelijk hard en donzig, komt bij volle rijpheid los van het vruchtvlees.

Vlees: Goudgeel, middelmatig vast, soms iets te droog. Zeer zoete honingsmaak met veel aroma.

Steen: Half vastzittend aan het vruchtvlees, klein, rond.

Rijpt: Eind juli, begin augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Als dessertpruim is de Mirabelle de Nancy erg lekker bij direct gebruik na de pluk. Ook in de keuken heeft deze pruim diverse toepassingsmogelijkheden, zoals confituur, opleg, ...

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Zeer geschikt voor hoogstamboomgaarden. Mirabelle de Nancy stelt weinig eisen aan de bodem of het klimaat. Door haar iets latere bloei ontsnapt ze dikwijls aan de lentedonnerdagvorst.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middellaat

Kwaliteit stuifmeel: Goed. Mirabelle de Nancy is zelfbestuivend.

Mogelijke bevruchters: Belle de Louvain, Queen Victoria, Dubbel Bakpruim, Enkel Bakpruim, Reine Claude d'Althann en Reine Claude d'Oullins.

Monarch

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

Monarch werd omstreeks 1855 bekomen door het kwekershuis Rivers in het Verenigd Koninkrijk.

Boom

Grote groei­kracht, echte kopschieter. De rechtopgaande gestel­takken groeien uit tot een hoge kruin.

Productiviteit

De vruchtbaarheid is regelmatig en goed.

Ziektegevoeligheid

Monarch is zeer gevoelig voor rode spintmijt, maar de vruchten worden slechts zelden aangetast door *Monilia*. Het is een robuuste (tolerante) variëteit in vergelijking met vele andere pruim­variëteiten. Door de hoge kroon­vorm gevoelig voor stormschade.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrij grote vruchten met middelmatig diepe groef.

Schil: Donkerblauw violet. De gladde schil is middelmatig hard en zeer donzig.

Vlees: Geelachtig van kleur, zeer sappig en vast van structuur. Zoete tot lichtzure smaak, sterk verfrissend.

Steen: Kleeft duidelijk aan het vrucht­vlees.

Rijpt: Eerste helft van september tot half september. Tussen­plukken kan beginnen tijdens de eerste week van september. Vruchten die nog niet volledig rijp zijn, houden goed vast aan de steel.

Gebruiksmogelijkheden

Deze variëteit levert kwaliteitsfruit voor het late seizoen met een goede tot zeer goede kwaliteit. Optimaal als dessertpruim, maar ook goed voor het gebruik in de keuken.

Soort­eigen­heid, beheervorm, aanplant­tips, onderhoud

Zowel in struik­vorm als op half- en hoog­stam te produceren. Goede liefhebbers­variëteit die ook voor de commerciële teelt geschikt is.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloei­periode: Vroeg

Kwaliteit stuif­meel: Onbekend. Monarch is gedeeltelijk zelf­bevruchtend, maar om de productie te verbeteren is kruis­bestuiving toch gewenst.

Mogelijke bevruchters: Monsieur Hâtif, Early Rivers Prolific, Tragedie, Jefferson.

Monsieur Hâtif

Synoniemen

Prune Monsieur, Du Roi, Monsieur Hâtif de Montmorency, (New) Early Orléans, Wilmott's Orléans, Médaille de Gand, Reine Claude Noire. In de Nederlandse Betuwe wordt ze soms Franse Wijnpruim genoemd.

Herkomst

Oude Franse variëteit van onbekende herkomst.

Boom

De boom heeft een hangende groeiwijze en vormt een min of meer ronde kroon met een kenmerkende forse verdikking op de entplaats. De groei is matig tot sterk.

Productiviteit

Monsieur Hâtif draagt niet vroeg en heeft een matige, maar wel regelmatige, vruchtdracht op latere leeftijd.

Ziektegevoeligheid

Weinig vatbaar voor loodglans en bacteriekanker (*Pseudomonas*).

Vruchtbeschrijving

Vorm: Langwerpig rond, tamelijk groot.

Schil: Bordeauxrood tot paars. De schil is taai en scheurt in regenrijke periodes.

Vlees: Gele kleur, goede smaak (behalve tijdens sombere zomers), flauw zoet, soms iets droog.

Steen: Zit los in het vruchtvlees.

Rijpt: Half augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Zowel te gebruiken als dessertpruim als in de keuken, bijvoorbeeld voor confituur.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De variëteit is vrij gemakkelijk te telen op de verschillende boomvormen en op bodems van sterk uiteenlopende kwaliteit. De takken scheuren gemakkelijk uit.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Zeer vroeg tot vroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, maar Monsieur Hâtif is zelfonverdraagzaam (zelfsteriel), kruisbestuiving is dus noodzakelijk.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers Prolific, Jefferson, Tragedie, Queen Victoria, The Czar, Reine Claude d'Oullins.

Myrobolaan

Synoniemen

Turkenpruim, Kerspruim, Marb(e)lanen, Oculanen.

Herkomst

Botanisch gezien ligt het ontstaansgebied van de Myrobolaan (*Prunus cerasifera* Ehrh.) in Midden-Azië. Van daaruit is de soort verspreid over bijna alle landen van de klimatologisch gematigde streken. Ook in ons land is ze sinds lang ingeburgerd.

Boom

De natuurlijke vorm is eerder een grote struik met een omvangrijke, regelmatig gevormde kroon van vier tot acht m omvang. Sterke groeikracht.

Productiviteit

Sterk wisselende productiviteit, erg afhankelijk van het weer tijdens de bloei. Bij goede bloei- en bestuivingsomstandigheden kan de productie fenomenaal zijn.

Ziektegevoeligheid

Robuuste struik die meestal goed gezond blijft, zeer resistent is tegen Moniliaschimmel en hagelschotziekte en goed weerstand biedt tegen de bacteriële infectie met *Pseudomonas*.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Varieert: afgeplat rond, hartvormig, ovaal of eivormig. Kleine vruchtjes met een gewicht tussen 15 en 20 g. Sommige selecties bereiken de grootte van een Mirabelle. De meeste vruchten eindigen met een uitsteekseltje aan de stempelkant, vandaar de naam 'Tippen'.

Schil: Gladde schil met variërende kleur: geel, oranje, roze, rood, donkerblauw tot zwart. In Vlaanderen zijn vooral gele en rode varianten te vinden.

Vlees: In de structuur van het vruchtvlees vinden we alle overgangen terug, van zeer sappig, vast tot droog en melig. De smaak varieert van zeer zuur tot zeer zoet.

Steen: Meestal vastzittend, soms ook los.

Rijpt: Zeer variërende rijpingsperiode tussen eind juli en begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Bijna uitsluitend te gebruiken als verwerkingspruim.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Teelt op struik en hoogstam is mogelijk, voor alle streken en bodems geschikt. Vroeger waren er veel haagbeplantingen met Myrobolaan, vooral in de streek van Aalst, maar ook bij de hoeves in de Antwerpse Kempen. Myrobolaan wordt veel gebruikt als onderstam in de kwekerij. Ze kunnen vermeerderd worden via worteluitlopers of zelfs door het zaaien van de stenen. Bij zeer strenge wintervorst zal de Myrobolaan vorstschade ondervinden en kunnen bomen afsterven die er op geënt zijn.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Zeer vroeg (tweede helft van maart tot begin april) en daarom is Myrobolaan zeer gevoelig voor lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Slecht tot middelmatig goed, maar is wel zelffertil.

Mogelijke bevruchters: Omdat Myrobolaan zichzelf kan bevruchten is er geen kruisbestuiving nodig. De cultuurpruimen bloeien trouwens één tot twee weken later.

Queen Victoria

Synoniemen

Victoria, Reine Victoria, Victoriablomme, Dronning Victoria, Alderton of Dauphine.

Herkomst

Engelse variëteit, toevalsaaïling gevonden in een tuin te Alderton, in Sussex, en in de handel gebracht rond 1840.

Boom

Middelmatige tot sterke groei, neerhangende vertakkingen en opengespreide kroonontwikkeling.

Productiviteit

Buitengewoon en zeer vroeg. Ten gevolge van de vruchtbaarheid blijft de ontwikkeling van de bomen over het algemeen beperkt. Het uitdunnen van de vruchten en het ondersteunen van de takken is noodzakelijk om afbreken te voorkomen. Eén van de meest productieve pruimenrassen.

Ziektegevoeligheid

Zeer gevoelig voor de loodglansziekte, *Pseudomonas* bacteriën en Moniliarot. Gevoelig voor gomvorming in de vruchten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatig groot en ovaal.

Schil: Bleekrood, met heldere tot donkerrode vlekken aan de zonkant en een geelachtige ondergrond aan de schaduwkant. Hele oppervlak bezaaid met grijze stippels. Effen, dun, komt bij volledige rijpheid tamelijk goed van het vruchtvlees los, lichtdonzig.

Vlees: Geel met groene doorschijn, zoete smaak, middelmatig vast en heeft regelmatig een beetje gomvorming rond de steen.

Steen: Volledig los van het vruchtvlees.

Rijpt: Half augustus en tweede helft augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Queen Victoria wordt vooral benut voor het stoven, inmaken, inblikken en steriliseren. Als verse dessertvrucht is ze iets minder geliefd omwille van het regelmatig voorkomen van gomvorming rond de steen en de matige smaak bij overproductieve bomen. Op goed doorlatende, vruchtbare bodems is dit minder een probleem. In Nederland en het Verenigd Koninkrijk is deze variëteit wel erg gewaardeerd als dessertvrucht.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Rijpende vruchten komen gemakkelijk los van de steel. Voor hoogstam, halfstam en struikvormen geschikt. Voor hoogstamvorm dient men deze variëteit op stamhoogte te veredelen op een goede stamvormer.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Queen Victoria is zelffertil en heeft een goede stuifmeelkwaliteit. Kruisbestuiving is niet strikt noodzakelijk.

Mogelijke bevruchters: Anna Späth, Monsieur Hâtif, Reine Claude d'Oullins, Reine Claude d'Althann, Reine Claude Crottée.

Reine Claude Crottée

Synoniemen

Reine-Claude Verte, Reine-Claude Dorée, Reine-Claude de Crottée (in de provincies Luik en Limburg), Reine-Claude Abricot Vert, Dauphine. In Antwerpen lokaal 'Ringeloten' of 'Regeloten' genoemd.

Herkomst

Onzeker. Zeer oude variëteit, reeds vóór de 16de eeuw gekweekt. Opgedragen aan Koningin Claude, gemalin van Frans I van Frankrijk. Werd in Engeland ingevoerd door Sir Thomas Gage, vandaar dat in Engeland de naam "Green Gage" algemeen gebruikt wordt.

Boom

De boom groeit matig, maar tamelijk zware hoofdvertakkingen zorgen voor een opengespreide kroonontwikkeling.

Productiviteit

Niet vroeg vruchtbaar en dan nog wisselvallig en middelmatig van opbrengst. De volksmond beweert dat ze maar eens om de vijf jaar fatsoenlijk draagt. De andere jaren produceert ze gering tot middelmatig en over het algemeen niet bevredigend. Toch wordt ze omwille van haar fijne, vermaarde kwaliteit, terecht de koningin van de pruimen genoemd.

Ziektegevoeligheid

Zeer bevredigend, weerstaat enigszins aan de rode spintmijt.

De vruchten barsten vlug bij natte weersomstandigheden, maar rotten niet snel.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Rond, klein tot middelmatig

Schil: Groen met gele weerschijn, paarsroze gestippeld aan de zonkant en lichte cirkelvormige barstjes rond de steelholte. Zeer weinig dons, groef middelmatig diep, soms nauwelijks afgetekend.

Vlees: Groenachtig, vast, sappig, zeer zoet en met speciaal, zeer aangenaam aroma. Waarschijnlijk de best smakende groene Reine Claude en daarom zeer aanbevolen.

Steen: Over het algemeen los van het vruchtvlees.

Rijpt: Eind augustus, begin september.

Gebruiksmogelijkheden

Reine Claude Crottée is een dessertvrucht van eerste kwaliteit, maar ook geschikt voor fijne conserven en confituren.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De variëteit is voor alle cultuurwijzen en boomvormen geschikt, wel dient er rekening gehouden te worden met de plantplaats. Men plant bij voorkeur in bewerkte gronden met een gemiddelde vastheid (kleiachtige zandgrond, zachte leemgrond) met diepere waterstand. Doet het als boomgaardvariëteit ietwat minder.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middientjds.

Kwaliteit stuifmeel: Matig tot goed. Reine Claude Crottée is zelfsteriel, kruisbestuiving is noodzakelijk.

Mogelijke bevruchters: Reine Claude d'Oullins, Anna Späth, Queen Victoria. Vroeger, zo beweert men, droeg deze variëteit goed, wat bewerkstelligd werd dankzij de bestuiving door een op sleedoorn gelijkend Vlaams pruimpje, het 'Peloken' of 'Palokes'.

Reine Claude d'Althann

Synoniemen

In de Antwerpse regio en in grote delen van Vlaanderen wordt deze variëteit Conducta of Reine-Claude Conducta genoemd. In andere taalgebieden hoort men ook Reine-Claude Comte d'Althann, Comte Althann's Gage, Graf Althann Reneclode.

Herkomst

Jan Prochazka, hovenier van graaf Michaël Joseph d'Althann, won deze variëteit omstreeks 1850 als zaailing uit een steen van de "Grosse Grüne Reneklode", op het landgoed in Swoyschitz – Boemen (huidig Tsjechië).

Boom

Groeit sterk met lange, steil opgaande takken. De opwaarts groeiende takken zijn zeer dominant (sterke kopgroeier), waardoor de gesteltakken de neiging hebben tot verkalen. Om het breken en het uitscheuren van steil ingeplante, zwaar geladen takken te voorkomen, is het raadzaam om de lange takken regelmatig in te korten. Tijdens de vormsnoei in de jeugdijaren kunnen we te steil ingeplante takken best tijdig wegnemen.

Productiviteit

Vroeg, jonge bomen dragen reeds vanaf het derde of vierde jaar na de planting. De productie is over het algemeen niet al te hoog, maar wel vrij regelmatig. Bij optimale bloei- en bestuivingsomstandigheden kunnen oudere bomen wel een overproductie geven.

Ziektegevoeligheid

De bomen lijken niet erg gevoelig voor de *Pseudomonas* bacteriekanker, maar zijn wel iets meer gevoelig voor loodglansziekte. Over het algemeen is de gezondheidstoestand zeer bevredigend.

De vruchten scheuren wel gemakkelijk tijdens regenrijke zomers, waardoor ze gevoelig worden voor *Monilia* (vruchtrot). Op windgevoelige standplaatsen krijgen de vruchten ook snel bruine schuurvlekken op de schil.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrijwel rond, middelmatig groot tot groot, weegt 35 tot 40 gram. De goed afgetekende groef verdeelt de vruchten in een sterkere en een iets minder sterk ontwikkelde helft.

Schil: Oranjerood tot paarsrood gemarmerd, enigszins licht of donker naargelang de rijpingsgraad. Paarsrode stippels op gele grondkleur aan de schaduwkant. Effen, enigszins hard, zeer donzig. Aan de zonzijde tekenen de talrijke lenticellen zich af als lichtgrijze stipjes.

Vlees: Geeloranje kleur, zeer sappig, verfrissend, zeer zoet en met fijne smaak.

Steen: Laat gemakkelijk los, maar kleeft wel gedeeltelijk aan het vruchtvlees.

Rijpt: Tweede helft augustus tot begin september. Tussenpluk noodzakelijk vanaf half augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Reine Claude d'Althann is een dessertpruim van zeer goede kwaliteit.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De kopdominantie zorgt ervoor dat de takken snel verkalen en de productie zich vooral situeert aan de takuiteinden. Dit geeft aan deze pruimelaar dikwijls de groeiwijze van een treurboom, hetgeen in boomgaarden met begrazing zekere nadelen heeft en de takken gevoelig maakt voor breken. Deze goede boomgaardvariëteit is geschikt voor zowel hoogstam, halfstam als struikvorm, zowel voor liefhebbers als voor de handelscultuur. Reine Claude d'Althann vormt goede stammen en wordt zelfs als stamvormer voor zwakkere rassen gebruikt. Vraagt een goede bodem en goede teeltzorgen. De bomen gedijen zeer goed op iets zwaardere, vruchtbare bodems die voldoende kalkrijk zijn. Reine Claude d'Althann behoort tot onze beste dessertpruimen.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed stuifmeel, maar zelfonvruchtbaar.

Mogelijke bevruchters: Anna Späth, Bleue de Belgique, Belle de Louvain, The Czar, Reine Claude d'Oullins, Reine Claude Crottée en Queen Victoria.

Reine Claude de Bavay

Synoniemen

Monstrueuse de Bavay, Saint Clair

Herkomst

In 1841 selecteerde Majoor Esperen te Mechelen deze variëteit als zaailing van een Reine Claude. Hij droeg ze in 1843 op aan de heer 'de Bavay', toenmalig directeur van de Koninklijke Kwekerijen te Vilvoorde.

Boom

Sterke groei. Sterke, tamelijk opwaarts gerichte gesteltakken, zorgen er voor dat Reine Claude de Bavay in staat is om een mooie, tamelijk hoog uitgroeiende kroon te vormen. Door de vroege en goede productie vallen de takken wat meer open, zodat de kroonontwikkeling toch eerder breed bolvormig wordt.

Productiviteit

De productie bereikt snel een behoorlijk peil.

Ziektegevoeligheid

Over het algemeen is de gezondheidstoestand zeer bevredigend. De vruchten scheuren wel gemakkelijk tijdens regenrijke zomers, waardoor ze gevoelig worden voor *Monilia* (vruchttrot). Vooral de iets rijpere vruchten hebben op het einde van het rijpingseizoen vlug de neiging om open te barsten en te rotten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrijwel rond, iets afgeplat aan de beide uiteinden, middelmatig groot. Asymmetrisch door een sterker ontwikkelde vruchthelft, van de andere helft gescheiden door een brede, ondiepe groef.

Schil: Geelgroen tot goudgeel met rode vlekjes aan de zonzijde. Dikwijls verschijnt er in het centrum van de rode stipjes een bruin puntje. Effen schil, tamelijk dik, licht donzig, vooral aan de kant tegenover de steel.

Vlees: Geelgroenachtig, sappig en met een fijne structuur, een rijk gesuikerd aroma en de typische 'Reine Claude'-smaak.

Steen: Losliggend, neemt de volledige ruimte van de vruchtholte in.

Rijpt: Zeer laat: tweede helft van september of begin oktober, sterk afhankelijk van het zomerseizoen. Rijpere vruchten vallen gemakkelijk af omdat de steel de vrucht snel loslaat bij een iets gevorderde rijping.

Gebruiksmogelijkheden

Door de uitstekende eetkwaliteit wordt deze vrucht bijzonder geapprecieerd als dessertvrucht. Ze heeft dezelfde smaakwaleiten als de Reine Claudes, maar is laat rijpend (ongeveer een maand na de andere Reine Claudes), zodat ze tijdens het late zomerseizoen haar plaats als lekkere eetpruim weet te veroveren. Bij een tijdige oogst, in een licht onrijp stadium, kunnen de vruchten nog een tijdje bewaard worden.

Soortegenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

De variëteit is geschikt voor de teelt op hoogstam, halfstam en in struikvorm, of zelfs als geleide waaivorm. Het is een stevige stamvormer en kan dus rechtstreeks veredeld worden onderaan op de onderstam. De bomen gedijen zeer goed op iets zwaardere, vruchtbare bodems die voldoende kalkrijk zijn.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeitijd: Vroeg tot halfvroeg.

Kwaliteit stuifmeel: Deze variëteit is zelffertil en heeft dus geen extra kruisbestuiver nodig.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers Prolific, Tragedie, Monsieur Hâtif, Anna Späth, Bleue de Belgique, The Czar, Reine Claude d'Oullins, Jefferson en Queen Victoria.

Reine Claude d'Oullins

Synoniemen

Massot, Oullins Golden Gage.

Herkomst

Frans herkomst, zou als zaailing bekomen zijn in Colligny en werd sinds 1869 in Oullins, bij Lyon, in cultuur gebracht.

Boom

Op jonge leeftijd groeit de boom zeer sterk. Is zelfs onder de pruimen één der sterkste groeiers. De vertakkingen ontwikkelen sterk, steil opgaand, maar verkalen gemakkelijk. De kroon kan door de zware vertakkingen breed uitgroeien.

Productiviteit

Tamelijk laat, maar goed. Bomen welke een zekere ontwikkeling bereikt hebben, zijn voldoende en regelmatig vruchtbaar. Bij jongere bomen laat de vruchtbaarheid te wensen over. Blijft vaak te sterk groeien waardoor hij moeilijk tot vruchtzetting komt.

Ziektegevoeligheid

Weinig last van ziekten. De vruchten scheuren makkelijk bij volle rijpheid, hetgeen Moniliarot tot gevolg heeft.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Vrijwel ronde, middelmatig grote tot grote vrucht.

Schil: Effen, tamelijk dun, licht donzig, iets groenachtig geel tot kanariegeel en goudgeel bij volle rijpheid, soms lichtroze getint aan de zonkant. In de nabijheid van de steel komen soms rode stippen voor.

Vlees: Geelgroenachtig, zeer sappig, middelmatig vast, bij volledige rijpheid: zacht, honingzoet, zeer goed aroma.

Steen: Los of aan één kant licht vastzittend.

Rijpt: Eind juli, begin augustus.

Gebruiksmogelijkheden

Een van de beste dessertpruimen, maar ook uitermate geschikt voor confituur en om op te leggen. Dikwijls valt de smaak tegen, omdat te vroeg wordt geplukt en het vruchtvlees dan zuur is en aan de steen hecht.

Soortteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Groeit op vrijwel iedere grond, maar vraagt goede bemesting. Bij overvloedige oogst is vruchtdunning gewenst. Het hout is erg broos waardoor gemakkelijk takbreuk voorkomt. Ongeleijkmatig rijpen maakt tussenpluk gewenst. Vruchten houden goed vast aan steel en tak, maar barsten gemakkelijk en zijn gevoelig voor beschadiging (bruine schuurschade op de schil). Voor alle vormen geschikt. Goede rustieke boomgaardvarieteit, wel op voldoende afstand (8 m) te planten. Zowel voor liefhebbers als handelsteelt. Goede stamvormer.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Halfvroeg tot middentijds.

Kwaliteit stuifmeel: Zeer goed, het is een goede bevruchter voor vele middentijds bloeiende variëteiten. Reine Claude d'Oullins is zelffertil, kruisbestuiving is dus niet nodig.

Mogelijke bevruchters: Monsieur Hâtif, Queen Victoria, Anna Späth, Bleue de Belgique, Sanctus Hubertus.

Sanctus Hubertus

Synoniemen

Geen gekend.

Herkomst

De Sanctus Hubertus is van de hand van de Limburger Eugène Swerts van Sint-Huibrechts-Hern en werd in 1950 uit een kruising van Mater Dolorosa en Early Rivers gevormd.

Boom

Zwakke tot zelfs zeer zwakke groei met hangend vruchthout. De groei manifesteert zich meer in de breedte dan in de hoogte.

Productiviteit

De boom is vroeg productief, regelmatig en zeer goed dragend, wat vruchtdunning dikwijls noodzakelijk maakt. Een vierjarige boom, veredeld op Oogstpruim, leverde al 15 kg vruchten op.

Ziektegevoeligheid

Vatbaar voor bacteriekanker, maar ook voor het scheuren van de vruchten bij vocht en voor vruchttrot (*Monilia*). Vaak ook gomvorming in de vruchten met gekloven steen.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Matig groot tot groot, ovaal van vorm en met een gemiddeld gewicht van 35 à 45 g.

Steel: Kort, matig dik, recht tot licht gebogen en met een groen met lichtbruin huidlaagje. Hij staat in een smalle, diepe steelholte, waardoor hij slechts voor de helft buiten het vruchtvlak uitsteekt.

Schil: Bij rijpheid paarsblauw, overdekt met een witblauwe was die vooral in de groef duidelijk blijft zitten.

Vlees: Geelgroen, compact, saprijk, zoet met lichtzuur bij smaakje bij onvolledige rijpheid. Het is daarom aangeraden bij grotere dracht vruchtdunning toe te passen.

Steen: Ovaal, smal, sterk vastgehecht aan het vlees.

Rijpt: Midden tot eind juli.

Gebruiksmogelijkheden

Eerste klasse dessertpruim. Zeker in het begin van het pruimenseizoen is deze variëteit zeer gewaardeerd.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Sanctus Hubertus is best geschikt als struik- of halfstamvorm en kan dan voor een intensieve cultuur worden geplant op vier meter (blokverband) of op vier meter in de rij met drie meter tussen de rijen (driehoeksverband). Gedijt ook goed op hoogstam indien door regelmatige en groeiprikkende snoei de vitaliteit van het vruchthout behouden blijft.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Middentijds tot halflaat.

Kwaliteit stuifmeel: Goed, voldoende zelfbestuivend.

Mogelijke bevruchters: Queen Victoria, Bleue de Belgique, Monsieur Hâtif, Reine Claude de Bavay, Reine Claude d'Oullins, Reine Claude d'Althann, The Czar.

The Czar

Synoniemen

Czar, Le Tsar, Czarpflaume.

Herkomst

Deze variëteit werd in 1874 door Thomas Rivers van Sawbridgeworth in het Verenigd Koninkrijk geselecteerd uit een kruising van 'Prinz Engelbert' en 'Early Prolific'. De naam 'The Czar' verwijst naar het bezoek dat de Russische tsaar datzelfde jaar bracht aan Engeland.

Boom

De groei in de jeugdijaren is sterk en hoog piramidaal. Eens productief treedt er verkaling op. Het vruchthout is kort en matig dicht bezet rond de gesteltakken. De zware gesteltakken groeien aanvankelijk rechtop en zakken door de productie meer uit.

Productiviteit

Zeer regelmatige en grote vruchtbaarheid. Reeds vanaf het derde groeijjaar vangt de productie aan en neemt ze snel toe. Om een aanvaardbare vruchtkwaliteit te behouden is vruchtdunning meestal noodzakelijk.

Ziektegevoeligheid

De boom heeft een bevredigend weerstandsvermogen tegen insecten, maar de vruchten zijn onderhevig aan Moniliarot.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Een weinig langwerpige, soms kunnen de twee vruchthelften asymmetrisch zijn doordat de ene helft zich sterker ontwikkelt dan de andere. Vruchtgroef soms nauwelijks zichtbaar. Relatief klein, met een gemiddeld vruchtgewicht van 25 tot 30 g.

Schil: Donkerblauw - violet, dun, glad. Volledig met een blauw arduinachtige dons overdekt. Vrij taai schil, komt goed los van het vruchtvlees.

Vlees: Geelgroenachtig, sappig en middelmatig vast, met een matige smaak.

Steen: Klein, scherp toegespitst aan beide zijden; ligt vrij in het vruchtvlees en neemt de volledige steenholte in.

Rijpt: Van begin tot eind augustus. De vruchten rijpen onregelmatig, driemaal tussenplukken is noodzakelijk.

Gebruiksmogelijkheden

Vooral in de keuken, maar kan ook als dessertpruim gegeten worden. Door de matige grootte en smaak is ze hiervoor echter minder gegeerd.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

In de privétuin kan de lange rijpingsperiode een voordeel zijn (regelmatig te plukken gedurende de hele maand augustus). Zowel geschikt als struikvorm als voor de teelt op half- en hoogstammen. In alle teeltvormen is de productie overvloedig. In de kwekerij is The Czar een goede stamvormer. Om de vruchtkwaliteit te behouden is een goed vochthoudende bodem aan te raden.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Bloeit halfvroeg tot halflaat. The Czar bloeit zeer lang en is tamelijk bestand tegen lentenachtvorst.

Kwaliteit stuifmeel: Goed. De variëteit is gedeeltelijk zelffertil. Het is een goede bevruchter voor vele andere pruimenvariëteiten.

Mogelijke bevruchters: Anna Späth, Monsieur Hâtif, Queen Victoria, Reine Claude Crottée, Reine Claude d'Oullins, Reine Claude de Bavay.

Tragedie

Synoniemen

Geen synoniemen gekend.

Herkomst

Onbekend

Boom

Tijdens de eerste jaren na het planten is de groeikracht middelmatig tot goed, om dan enkele jaren sterker te groeien. Eénmaal de bomen in volle productie komen, begint het hout naar beneden te hangen, vermindert de groeikracht en krijgt de kroon meer een treurvorm.

Productiviteit

De vruchtbaarheid is goed. De bomen beginnen te produceren vanaf het vierde groeijaar. De vruchten blijven ook bij volle rijpheid tamelijk stevig aan het hout zitten.

Ziektegevoeligheid

Goed tolerant tegen insecten. Zeer gevoelig voor gomvorming in de vruchten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Middelmatige grootte, ovaalvormig met ondiepe vruchtgroef.

Schil: Donkerrood gekleurd aan de zonzijde, helderrood op gele onder-

grond aan de schaduwkant. Over het gehele oppervlak zijn er donkerrode, violetkleurige stipjes verspreid. De schil is volledig bedekt met een laagje dons.

Vlees: Geelachtig met een vaste structuur en tamelijk sappig. De vruchten smaken licht zurig.

Steen: Ligt los in het vruchtvlees en is asymmetrisch van vorm.

Rijpt: Eind juli, begin augustus. De tussenpluk kan beginnen tijdens de laatste juliweek.

Gebruiksmogelijkheden

De kwaliteit is goed. De vruchten kunnen zowel als dessert-pruim als in de keuken gebruikt worden. De variëteit kan enig commercieel belang hebben door zijn vroeg rijpingstijdstip.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Tragedie is speciaal geschikt voor de boomgaardcultuur en kan grote opbrengsten geven. Het is in de boomkwekerij een vrij goede stamvormer.

Bloei en bestuiving

Relatieve bloeiperiode: Zeer vroeg tot vroeg, samen met een vroegtijdige bladontwikkeling.

Kwaliteit stuifmeel: Goed.

Mogelijke bevruchters: Early Rivers Prolific, Monsieur Hâtif.

ANDERE

Gewone mispel · Kwee · Okkernoot · Tamme kastanje · Zwarte moerbeï

De soorten die hierna worden besproken, zouden misschien niet onmiddellijk als fruitbomen gecatalogeerd worden. Ze hadden echter wel een grote verbondenheid met huis, hoeve en boomgaard. Gezien hun talrijke geschiedkundige gebruiken en de verdiensten van hun vruchten hebben ze hun plaats verdiend naast de klassieke appel, peer, kers, pruim en perzik.

Gewone mispel

Synoniemen

Wilde mispel. Botanische naam: *Mespilus germanica*.

Herkomst

Gewone mispel is afkomstig uit het gebied rond de Zwarte en de Kaspische Zee, waar ze op kalkhoudende, vrij vochtige bodems groeien. De Romeinen brachten de mispelbomen mee naar Europa. In onze streken hebben wilde mispels overleefd in oude hagen rond boerderijen. In oude boerderijtuinen gaf men de voorkeur aan cultuurmispels met grotere vruchten.

We kennen slechts enkele cultuurvariëteiten die geënt worden op een onderstam van kwee of meidoorn: 'Westerveld' is rijkdragend met middelgrote bruine vruchten en 'Bredase Reus' levert grote, ruwe, dofbruine vruchten op.

Boom

De natuurlijke groeiwijze is eerder een struikvorm. Hoog opgekweekte of op stam geënte bomen worden soms ook als half- of hoogstam geplant. De gewone mispel heeft veel takdoornen, deze ontbreken meestal bij de cultuurvariëteiten.

Ziektegevoeligheid

Mispels vormen gemakkelijke en mooie struiken of bomen die weinig gevoelig zijn voor ziektes of plagen. Zoals peer en kwee is het wel een waardplant voor de perenvuurbacterie (*Erwinia amylovora*).

Vruchtenkenmerken

Vorm: Rond, bruin en schotelvormig afgeplat, gekroond met de punten van de kelkbladeren. De gewone (wilde) mispel produceert eerder kleine, onopvallend bruine vruchten (15 tot 35 mm dik), terwijl de veredelde cultuurvariëteiten vruchten kunnen geven met een diameter van meer dan 50 mm.

Schil: Zodra de kleur van de vruchten roestbruin is, kunnen ze geplukt worden.

Vlees: Onrijpe vruchten hebben vast vruchtvlees, vol met pitjes. Tijdens het rijpingsproces begint het vruchtvlees zacht te worden en te gisten, waardoor het de smaak krijgt van zurige wijn met zijn specifiek aroma. Vorst versnelt het gistingsproces.

Rijpt: eind oktober, begin november. Om zacht en genietbaar te worden, moeten ze nog enkele weken narijpen op een koele of licht verwarmde plaats.

Gebruiksmogelijkheden

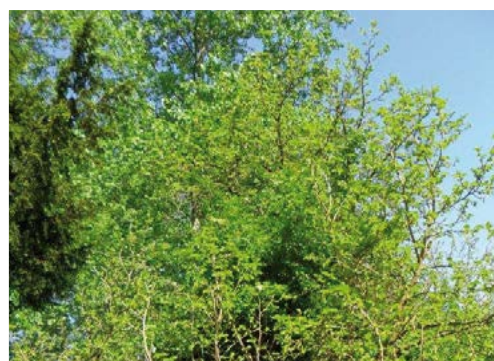
Zacht geworden en gefermenteerde vruchten kunnen als lekkernij geconsumeerd worden. In mispelvruchten zit veel vitamine C. Ze zijn ook geschikt voor het maken van gelei door hun hoog gehalte aan pectine.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Mispels gedijen goed zowel in volle zon als in de halfschaduw. In ons klimaat kiezen we voor de mispel best een iets beschutte standplaats, omdat sterk uitdrogende en koude noorden- of oostenwind tijdens strenge vorstperiodes in de winter schade aan het hout kan veroorzaken. Op de vochtige, kalkhoudende en voedselrijke gronden van de Scheldevallei in de buurt van Weert (Bornem), gedijen de mispels zeer goed.

Bloei en bestuiving

Laat in mei, meestal na de lentedorsten. Ze bloeien meestal aan het einde van de hoofd- en zijtakken. Een mispelenaar is zelfbevruchtend.

Kwee

Synoniemen

Kweeper, Kweeappel, Cognassier, Coing, Common quince tree, Quince. Haar Portugese naam, Marmelo, is het meest bekende gebruik. Wetenschappelijke naam: *Cydonia oblonga* Mill.

Herkomst

Afkomstig uit Transkaukasië, Turkmenistan, Noord-Iran, Afghanistan en Syrië. Kwee behoort tot onze oudste cultuurplanten en zou al meer dan 4000 jaar gekend zijn. Hoewel kwee als fruitsoort wereldwijd verspreid is, is hun numeriek aandeel eerder gering in vergelijking met andere fruitbomen. Eén van de verst teruggaande cultuurvariëteiten is de Portugese Kwee.

Boom

Het is geen sterke groeier maar wordt vaak gebruikt als onderstam voor de intensieve perenteelt op laagstam.

Productiviteit

De meeste variëteiten dragen vroeg, veel en regelmatig.

Ziektegevoeligheid

Gezonde plant, weinig ziektegevoelig. Enkel gevoelig voor perenvuur (*Erwinia amylovora*) en Moniliaschimmel.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Zeer variabel en afhankelijk van omgevingsfactoren, leeftijd en cultuurtoestand: van lang, peervormig, met alle mogelijke tussenvormen tot kort appelvormig, wat vanouds reeds een indeling in appelvormige- en peervormige kwee tot gevolg had.

Vlees: Vast en korrelig, wit tot lichtgeel. Rijpe vruchten verspreiden een zeer aromatische geur.

Schil: Bij volle rijpheid heldergeel tot goudgeel, meestal bedekt met een gelige donslaag.

Rijpt: Sommige variëteiten rijpen vanaf half oktober, maar de meeste zijn pas plukbaar eind oktober en moeten nog wat narijpen alvorens verwerkt te kunnen worden.

Gebruiksmogelijkheden

Gelei van kweeper wordt door velen erg gewaardeerd als spijs op de boterham. Kwee wordt bovendien tegen diarree gebruikt onder de vorm van gelei, pasta of siroop. Reeds een tiental dagen na de oogst van de vruchten begint zich een zeer aangename geur te ontwikkelen. Men legde de vruchten dan ook vaak in schalen of in de linnenkast.

Soorteigenheid, beheersvorm, aanplanttips, onderhoud

Kwee is een rustieke plant, die weinig eisen stelt aan de omgeving of de bodem. Er is erg weinig snoei vereist, vooral omdat de vruchten zich aan het einde van de twijgen bevinden. Ook kan het dode hout verwijderd worden en kunnen elkaar kruisende takken geschikt worden.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend

Okkernoot

Notelaars stonden in grote getallen in Weert (Bornem), op en onderaan de dijken. Wat begrijpelijk is als je bedenkt dat de noot een worteloppervlak vormt dat dubbel zo groot is als andere fruitbomen en dus veel meer bijdraagt aan de versteviging der dijken. Bovendien werden deze dijken begraasd door schapen die de grond zeer vast lopen, wat bij runderen niet het geval is.

In 1917–1918 werd veel notenhout naar Duistland geëxporteerd voor de productie van geweerkolven. Notenhout heeft hiervoor twee ongeëvenaarde kenmerken: het versplintert niet en het vervormt niet in vochtige omstandigheden. Nadien zijn er vele notenbomen teruggeplant.

Synoniemen

De botanische naam is *Juglans regia* of *gewone walnoot*.

Herkomst

De okkernoot kwam in het tertiair tijdperk in heel Europa voor, maar stierf bij ons gedurende de ijstijden uit. De recente verspreiding is waarschijnlijk afkomstig uit Zuidwest-Azië (het huidige Iran) via de Romeinen.

Boom

Zeer sterke groeikracht in vergelijking met andere fruitbomen. Gezaaide notelaars worden meestal groter dan veredelde rassen.

Productiviteit

Komt in productie zeven jaar na planting, geënte noten drie jaar na planting.

Ziektegevoeligheid

Doorgaans zeer gezonde boom, af en toe aantasting door specifieke schimmels, soms gevoelig voor bacteriebrand en bladvlekkenziekte.

Vruchtbeschrijving

Vorm: De langwerpige noot zit in een gladde groene bolster die bij rijpheid openbarst. Van zaailingen kunnen de noten erg verschillend zijn in grootte, doorgaans tussen 35 mm en 50 mm lang. Zaailingen van grootvruchtige noten geven vaker grootvruchtige nakomelingen, maar dit is lang geen zekerheid.

Schaal: Houtig omhulsel dat uit twee gelijke helften bestaat.

Noot: Het eetbare gedeelte is omhuld door een lichtbruin vlies met een bittere smaak.

Rijpt: Eerste helft van oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Erg rijk aan eiwitten. De noten kunnen gebruikt worden als basis voor notenolie (kan in de keuken op gelijkaardige wijze

gebruikt worden als zonnebloemolie) en van de onrijpe vruchten bereid men een uitstekende notenlikeur. Walnoten worden meestal vers gegeten. Luchtig en droog opgeslagen kunnen ze tot 15 maanden bewaard worden. Uit het donkerbruine, fraaie notenhout werden meubels, piano's en zelfs vliegtuigpropellers gemaakt. Nu wordt het onder meer nog altijd in dashboards van auto's verwerkt.

Soort eigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Okkernoten geven de voorkeur aan vruchtbare, warme standplaatsen met een goede ontwatering en een kalkrijke ondergrond. De bomen komen pas rond half mei in blad. Ze vormen van nature hoogstammige bomen met een grote omvang. De plantafstand bedraagt best twaalf meter of meer. De snoei is best in augustus en september uit te voeren om het bloeden te vermijden. Klierharen aan de onderzijde van de bladeren geven een etherische olie af die de groei van andere planten afremt en ook insecten weert. Walnoten werden vroeger dan ook vaak aan het keukenraam geplant, of in de nabijheid van de mestvaalt. Onze grootouders gebruikten de bolsters ook stevast voor het verven van gekookte paaseieren.

De grootvruchtige variëteiten, zoals onder meer Buccaneer, Broadview, Coenen, Axel en Rote Donau (met rode vruchthuid), kunnen door enten vermeerderd worden.

Bloei en bestuiving

Om het bevriezen van jong uitlopende scheuten te vermijden tijdens periodes met lentedonnerdag, kiezen we best voor variëteiten die laat uitlopen en laat bloeien (bijvoorbeeld: Rote Donau, Buccaneer en Broadview bloeien middertijds tot laat).

De meeste variëteiten moeten bestoven worden door een andere gelijktijdig bloeiende variëteit. Sommigen, zoals bijvoorbeeld, Buccaneer zijn echter voldoende tot zeer goed zelfbestuivend. Buccaneer kan ook zeer goed gebruikt worden voor de bestuiving van Broadview. Deze laatste is matig zelfbestuivend.

Tamme kastanje

Synoniemen

De botanische naam is *Castanea sativa*.

Herkomst

De tamme kastanje is inheems in Zuid-Europa, Noord-Afrika en West-Azië. Ten noorden van de Alpen is het een oude cultuurplant (reeds ten tijde van de Kelten) en komt ze vaak verwilderd voor in bossen en houtkanten. De Romeinen verbouwden tamme kastanjes om hun legioenen van voedsel te voorzien.

Boom

De bomen kunnen tot 25 m hoog worden. Opvallend is de typische draaigroei van de stam.

Productiviteit

Bomen uit zaad vermeerderd zullen pas na zes tot acht jaar vruchtbaar worden. Geënte bomen geven een vroege en hoge vruchtbaarheid.

Ziektegevoeligheid

De tamme kastanje is een robuuste boom die weinig belagers kent.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Scherpe punt bovenin en een bolvormig ondereinde.

De grootte varieert, de veredelde cultuurvariëteiten zijn geselecteerd op vruchtgrootte en kunnen vruchten geven die meer dan 30 mm breed zijn.

Schil: Kastanjebruin, vezelig van structuur.

Bolster: Stekelig, springt open bij rijpheid.

Vruchtvlees: Op het juiste moment van rijpheid is het vruchtvlees het meest sappig. Onrijpe vruchten bevatten nog te veel zetmeel en zijn niet aangenaam om te eten. Na lange bewaring kan het vruchtvlees te droog worden.

Rijpt: In oktober.

Gebruiksmogelijkheden

Tamme kastanjes zijn perfect rauw eetbaar, maar zijn ook gepoft erg lekker. De vruchten zijn zeer voedzaam en zitten vol zetmeel, eiwitten, suikers en vitamines B1, B2 en C.

Kastanjehout is zo weerbestendig en duurzaam dat het niet chemisch beschermd of geïmpregneerd hoeft te worden. Het heeft een grote weerstand tegen rotting en is derhalve een graag gebruikt natuurlijk geriefhout voor palen, afrasteringen, tuinhekkens, afsluitingen ...

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Tamme kastanje verkiest zure tot zwakzure bodems (pH 4,5 tot 6) zonder bodemverdichting of stagnerend vocht. Op kalkhoudende, basische bodems krijgt hij last van bladchlorose. De sterk groeiende boom ontwikkelt een grote kruin en wordt het best opgekweekt en geplant als hoogstam. De boom vraagt bijna geen snoei, enkel de top wat bijhouden en verjongen om extreme doorgroei tegen te gaan. Er zijn meerdere variëteiten met grote vruchten in de handel waarvan de meest bekende de Maron de Lyon. Dit is een erg grootvruchtige en rijk dragende variëteit die niet zo breed uitgroeit en die een bolvormige, kleinere kroon heeft.

Bloei en bestuiving

Zelfbestuivend, bestuiving gebeurt door de wind. Bloeit zeer laat: in juni en deels zelfs begin juli.

Maak met een scherp mes een kruis in de bovenkant van de kastanjes (anders spatten ze uiteen) en leg ze op een hete plaat of rooster boven een vuurkorf. Als ze gaar zijn, kan je ze met zout of suiker serveren en consumeren.

Gepofte kastanjes zijn een begrip op de Antwerpse Sinksenfoor of de Vogelmarkt. De uitdagende roep van de kastanjeverkoper: "Nie werm niet willen!" werd er beantwoord door de laconieke, pikante wederroep van de studenten: "Nie heet nie gereed!"

Zwarte moerbeï

Synoniemen

Botanische naam: *Morus nigra*.

Herkomst

Zwarte moerbeï is afkomstig uit West-Azië en is één van onze meest tot de verbeelding sprekende exotische fruitbomen. Terwijl de witte moerbeï van groot belang was voor de zijdeproductie, was de zwarte moerbeï gekend voor zijn vitaminerijke vruchten en kleurende eigenschappen. Deze Bijbelse boom stond vroeger bij menig buitenhuis en/of kasteel in het park. In Sint-Amands stond er zelfs een 300 jaar oude boom.

Boom

De natuurlijke groeiwijze is eerder struikvormig. De takken vormen zich meestal krom, in een wirwar door elkaar. Met een goede vormsnoei en het stimuleren van een recht opgaande harttak kan een hoger uitgroeiende kroon bereikt worden.

Productiviteit

Zonder groeiprikkelende snoei maakt de productie snel zijn intrede. Aan de horizontale of afhangende takken vormen zich snel de vruchten. Sterk groeiende bomen (vooral door een jaarlijks intensief uitgevoerde vormsnoei) hebben eerder opwaarts gerichte scheuten die minder snel vruchtbaar worden.

Ziektegevoeligheid

De moerbeï blijft gespaard van de meeste plagen. Enkel rode spintmijt kan een probleem zijn en in een flauwe zomer met veel regen kunnen de vruchten gaan rotten.

Vruchtbeschrijving

Vorm: Braamachtig, tot 30 mm lang.

Vlees: Dieprou tot zwart en suikerzoet. Niet erg stevig en daarom best vers geconsumeerd.

Rijpt: Van eind juni tot augustus, volgens een constant ritme.

Gebruiksmogelijkheden

Buiten het gebruik als dessertvrucht zijn de toepassingen haast universeel: confituur, gelei, sap, azijn, konfijten, stroop, wijn, ... Moerbeï heeft een hoog gehalte aan vitamine B en het sap heeft een stoppende werking. Gorgelen met sap van onrijpe bessen helpt tegen keelpijn.

Soorteigenheid, beheervorm, aanplanttips, onderhoud

Zwarte moerbeï gedijt het best op goed doorlatende gronden die voldoende kalk bevatten. Een zonnige plaats heeft de voorkeur. Toch is moerbeï niet kieskeurig en groeit hij zowat overal. Het is een trage groeier maar een echte slokop qua bemesting. Zwarte moerbeï is wel gevoelig voor wintervorstschade, zeker op standplaatsen waar de schrale, uitdrogende noorden- of oostenwinden samen met een strenge vorst, de bast kunnen beschadigen. Daarom verdient een eerder beschutte standplaats de voorkeur.

Bloei en bestuiving

Zwarte moerbeï bloeit in de tweede helft van mei en begin juni en is zelfbevruchtend.

De vruchten van de zwarte moerbeï veroorzaken donkere vlekken. Misschien heb je zelf ook al een schijnbaar onuitwisbare moerbeïvlek op je kleding gehad?

Moerbeï lost dit probleem echter zelf op, want het sap van de groene bes lost de vlekken van zijn rijpe verwanten op. Spoel krachtig na met zuiver water en de vlek is gegarandeerd verdwenen.

Plannen voor het planten

Fruitbomen en de wet

Ben je van plan om een boom te planten? Houd dan zeker de wettelijk verplichte plantafstanden in het oog. Centrale vraag is uiteraard steeds: hoe groot wordt de boom die ik plant? Zie ook het luik 'plantafstand'.

Omtrent plantafstanden gelden vaak nog plaatselijke gebruiken (vast en erkend gebruik). Of deze nog van toepassing zijn, kan je te weten komen op de griffie van het vredegericht of op de milieudienst van je gemeente of stad. Indien in de streek geen plaatselijke gebruiken gelden, dan is het veldwetboek (art. 35-37) van toepassing.

Het veldwetboek dicteert dat hoogstammen op ten minste 2 m van de scheidinglijn moeten worden aangeplant, zeker niet dichterbij. Hoewel de wet niet exact definieert wat onder 'hoogstammige' bomen wordt verstaan, verdient het toch aanbeveling minimaal de 2-metergrens te respecteren. Op basis van de uiteindelijke grootte van een hoogstamfruitboom is echter een afstand van ten minste drie meter aan te raden. Hoogstamleivormen vormen wel een expliciete uitzondering op de 2-meterregel, ze mogen zelfs tegen een al dan niet gemeenschappelijke muur worden geplant. De ideale afstand is de helft van de plantafstand.

Het veldwetboek bepaalt dat je buur het recht heeft je te verzoeken overhangende takken en ondergroen te verwijderen. Lees wel duidelijk: 'te verzoeken'; je buur heeft niet het recht zelf te gaan zagen. Op fruit, dat op grond van je buurman valt, heb je evenwel geen recht meer. Zolang het aan de boom hangt, behoort het je wel nog toe.

Voor het vellen van hoogstamfruitbomen kunnen verschillende vergunningsstelsels van kracht zijn. Je kan het best een aanvraag richten tot je stads- of gemeentebestuur. Zij kunnen op basis van je aanvraag de zaak correct procedureel afhandelen.

Bodemgeschiktheid

Dé factor bij de afweging of een locatie geschikt is voor een boomgaard is de bodem en zijn waterhuishouding. Elke grond die voldoende water vasthoudt, maar vooral ook overtollig water voldoende snel doorlaat, is geschikt voor de fruitteelt. Kalkrijke, goed gedraineerde zandleem- en leembodems zijn de beste gronden. Zuivere zandgronden houden veelal te weinig water vast. Zuivere kleigronden ontwateren dan weer slechter.

Grondstructuur

Alleen in een voldoende diepe, luchtige bodemlaag kunnen de bomen genoeg wortels maken en voldoende water en voeding opnemen. Het graven van een plantgat voor een fruitboom vertelt al heel veel. Hoe voelt de grond aan? Krui-melig? Hard en gecementeerd? Rijk aan regenwormen? Dé factor bij bodemstructuur is humus.

Bij het planten compost bijmengen in het plantgat kan nooit kwaad!

Humusgehalte van de bodem

Het humusgehalte beïnvloedt niet enkel de bodemstructuur. Ook vochthoudend vermogen en voedselvoorziening worden door humus gunstig beïnvloed. Zeker in zandgronden, waar het natuurlijk vochthoudend vermogen laag is, is de humustoestand uitermate belangrijk. Wil je je bodem graag laten analyseren, dan kan dit bij de Bodemkundige Dienst van België. Je vindt hun adres bij de contactgegevens.

Reliëf en omgeving

Voor fruitboomgaarden is een hellend perceel dikwijls beter voor de afwatering. Een zuidgerichte helling biedt bovendien een extra voordeel omwille van het positief warmte-effect.

Lokale depressies kunnen wateroverlast veroorzaken. De koude lucht blijft er bovendien hangen, wat het risico op lentedagvorstschade verhoogt. Felle wind is zowel 's winters (vorstschade) als 's zomers (vruchtval) te mijden. Een haag- of struweelbeplanting als beschutting kan hier enig soelaas bieden.

Braakliggende terreinen of bossen in de omgeving kunnen aanleiding geven tot wildschade door bijvoorbeeld konijnen, hazen, vogels of reeën. En uiteraard kan je rook, stof of gas-uitwasemingen nabij de boomgaard beter vermijden als je gezond fruit wil plukken.

Soorten- en rassenkeuze

Soorten- en rassenkeuze worden gedictieerd door een paar wetmatigheden. Een eerste is bestuiving. Overvloedige bloei brengt niet noodzakelijk fruit in je mand. Hou daarom bij de rassenkeuze zeker rekening met een garantie op vruchtzetting, door zelfbestuiving of door geslaagde kruisbestuiving.

Bestuiving

Kies je soorten en variëteiten op basis van de bloeiperiode en mik op enkele goede bestuivers per fruitsoort. In particuliere boomgaarden raden we tenminste 20 % goede bestuivers aan. Let ook op dat je daadwerkelijk dat ras of die cultivar koopt die in de soortenfiches beschreven wordt. Kijk ook even rond in de omgeving of er nog andere fruitbomen staan die wat stuifmeel kunnen aanleveren.

Enkele weetjes over bestuiving:

- Bij de fruitteelt is insectenbestuiving primordiaal. Windbestuiving komt op de tweede plaats.
- Zet niettemin bij voorkeur de bestuivende rassen in het zuidwesten van je boomgaard, ook insecten zijn immers windgevoelig.
- De bestuiver moet idealiter een paar dagen vroeger bloeien dan het te bestuiven ras. De bloeitijden moeten elkaar ook goed overlappen. Een bestuiver die dus maar om de twee jaar bloeit, is geen goede bestuiver.
- Meer nog dan appel en peer zijn kersen en pruimen aangewezen op kruisbestuiving.
- Lage temperaturen en nat weer hebben een negatieve invloed op de bestuiving. Een boom in niet-optimale gezondheid is sowieso slecht voor de vorming en het vrijgeven van stuifmeel.

Een goede bestuiving heeft niet alleen invloed op de hoeveelheid fruit, maar ook op de kwaliteit, immers: hoe meer bestoven pitten, hoe dikker de vruchten uitgroeien!

Het hele jaar rond fruit?

Wie het goed aan boord legt, kan zonder veel speciale bewaarmethoden bijna het jaar rond genieten van biologisch fruit van eigen bomen. Mits je over de nodige oppervlakte beschikt natuurlijk...

De opeenvolging in de tijd ziet er uit als volgt uit:

- kersen van half juni tot half juli
- pruimen van half juli tot half september
- peren van eind augustus tot maart
- appels van half augustus tot april

In dit bondige overzicht vergeten we even perziken, noten en kastanjes.

Het spreiden van de productie wordt in de eerste plaats door je initiële soorten- en rassenkeuze bepaald. Je baseert je uiteraard op wat je graag lust. Binnen elke soort kan je je verder informeren wat betreft spreiding in oogsttijden en bewaring. De eerste oogst van peren kan zo een 'Bruine Kriekpeer' zijn, de laatste een 'Saint Remy'. Voor appels kan je spreiden tussen 'Transparante Blanche' (Oogstappel) en 'Keuleman'.

Ziektegevoeligheid

Soorten- en rassenkeuze worden uiteraard ook gedictieerd door hun ziektegevoeligheid. Deze brochure gaat specifiek in op diverse rassen die hier in Antwerpen in het verleden hun sporen reeds hebben verdiend. Het advies om de voorkeur te geven aan streekgeschikte rassen is dus geen nostalgie, het is gewoon verstandig te kiezen voor rassen die hun goede ziekteverstandigheid in ons wisselvallige klimaat reeds bewezen hebben.

Vraag in ieder geval steeds advies aan je fruitboomkweker.

Planttips

Grondbewerking vóór het planten

De meest voorkomende grondbewerkingen zijn spitten, ploegen en opentrekken (woelen) met cultivator. Rond woningen en gebouwen is de grond vaak dichtgedrukt door bijvoorbeeld vrachtwagens en kranen. Dergelijke compacte lagen dienen zeker gebroken te worden voor je overgaat tot planten. Het is trouwens nooit een overbodige luxe vooraf voldoende diep (tot 1 meter) te woelen.

Toevoeging van compost/stalmest maakt alle gronden, voornamelijk zandgronden, maar ook bijvoorbeeld kleigronden, geschikter voor boomgaarden. Door de toevoeging wordt hun vochthoudend vermogen namelijk verbeterd en houden ze beter voedingsstoffen vast. Toevoeging van compost maakt kleigronden luchtiger en beter bewerkbaar.

Te veel water doet wortels afsterven en legt de activiteit van bodeminsecten en –bacteriën lam. Draineren is dikwijls een must. Tegenwoordig gebruikt men bijna uitsluitend kunststofbuizen met sleufgoten omhuld met kokos of kunststof en op rol geleverd. Meestal gebruikt men buizen met een doorsnede van 8 cm. De draineerstrook, die los is, wordt gretig bezocht door de boomwortels en die gaan zich vaak nestelen in de draineerbuis, met verstopping tot gevolg. Daarom wordt de anders veel gebruikte buisdoorsnede van 5 cm voor boomgaarden afgeraden.

Je brengt de drainering ook best zo ver mogelijk van de boom aan. Om de afvoer van water nog te verbeteren kan je een laag keien van ± 10 cm hoog boven de draineerbuisen storten voor je ze toedekt. Soms worden draineerbuisen rechtstreeks aangesloten op rioolbuizen en heeft men geen zicht op de ontwatering. Een controleput met deksel laat toe de werking van de drainage in de gaten te houden.

Voor de liefhebber, en waar drainage niet kan, is het op perken leggen van de grond een goed alternatief, vooral voor peer en/of pruim.

Planttijdstip

Er kan geplant worden op vorstvrije dagen vanaf het vallen van het blad tot aan het opnieuw uitlopen van de boom. De ideale planttijd is echter november tot februari. Vóór de winter kan de boom nog licht inwortelen (aanslaan). Planten in het voorjaar is riskant wegens potentiële droogteperiodes na de aanplant.

Plant de bomen in ieder geval zo snel mogelijk na levering. Lukt dit niet, dan zit er slechts één zaak op; de boompjes inkuilen. Inkuilen betekent dat je de wortelkruit in een ondiepe kuil zet en flink wat aarde bovenop toevoegt. Op die manier zijn de planten beschermd tegen uitdroging en eventuele vrieskoude.

Plantafstand

De plantafstand voor hoogstamfruitbomen varieert volgens de soort, maar ook volgens de variëteit binnen de soort. Een goed gemiddelde voor hoogstammen is 10 m x 10 m in vierkantsverband. Op basis van soort worden de volgende plantafstanden aangeraaden:

- appel, tamme kastanje en okkernoot: 10 m x 12 m
- pruimen, peren en kersen: 8 m x 10 m
- krieken en perziken: 5 m x 6 m

Hoe planten?

Zet uit waar de bomen van de respectieve soorten en variëteiten moeten komen. Maak per boom een voldoende diep en breed

plantgat (ca. 50 x 50 x 30 cm), zodat alle wortels van de boom los in het plantgat kunnen.

Plaats een steunpaal (minimaal 2 m; diameter 7-9 cm) op ongeveer 10 cm ten westen tot zuidwesten van het centrum van het plantgat. Op deze manier zal de wind de stam van de paal wegduwen, zodat de stam minder schuurschade zal ondervinden. De paal dient zeker zo'n 60-70 cm in de grond te zitten. Bovengronds moet de paal tot aan de kruin van de boom komen, zeker wanneer de windbeschutting niet optimaal is of de stamomtrek van het plantgoed nog zeer dun.

Als de paal er staat, wordt ook de boom in het plantgat gezet. Omhooggerichte wortels, gekneusde en gebroken wortels worden weggesnoeid. Tijdens het opvullen van het plantgat schudden we de boom af en toe even op om de grond tussen de wortels goed te verdelen. Druk tussendoor ook de aarde wat aan.

Onthoud dat het bij zandgronden zeer zinvol is om zwaardere grond en compost/stalmest in het plantgat bij te mengen. De bodem houdt op die manier beter water en voedingsstoffen vast. Ook in zware kleigrond is de bijmenging van compost een goede zaak. Ze kan de bodemstructuur zeer gunstig beïnvloeden, wat de vorming van jonge kiemworteltjes stimuleert

en de hergroei in het voorjaar vergemakkelijkt. Breng bij het planten liever geen compost rechtstreeks in contact met de blote wortels, altijd mengen is de boodschap.

Zorg ervoor dat de entplaats zich altijd boven de grond bevindt.

Direct na het planten kan je best net aan de top van de paal, onder de kruin, met een bindband een 8-vormige verbinding tussen boom en paal maken.

Boombescherming

De opstijgende sapstroom verloopt door het hout, de dalende sapstroom vlak onder de schors. Een ontschorste fruitboom (bijvoorbeeld wegens wrijving door paarden) lijkt eerst te zullen overleven omdat de bladeren initieel nog steeds water en mineralen krijgen. Het jaar nadien echter is de boom plots dood omdat de wortels verhongerend zijn en afgestorven.

Voor jonge hoogstamfruitbomen dreigt ten alle tijde gevaar. Woelmuizen en ratten, vooral wanneer het hen aan andere

voedselbronnen ontbreekt, kunnen schade veroorzaken. Waakzaamheid is geboden, vooral in de eerste jaren na aanplanting. Desnoods moet lokaas in de loopgangen rond de boomwortels worden aangebracht.

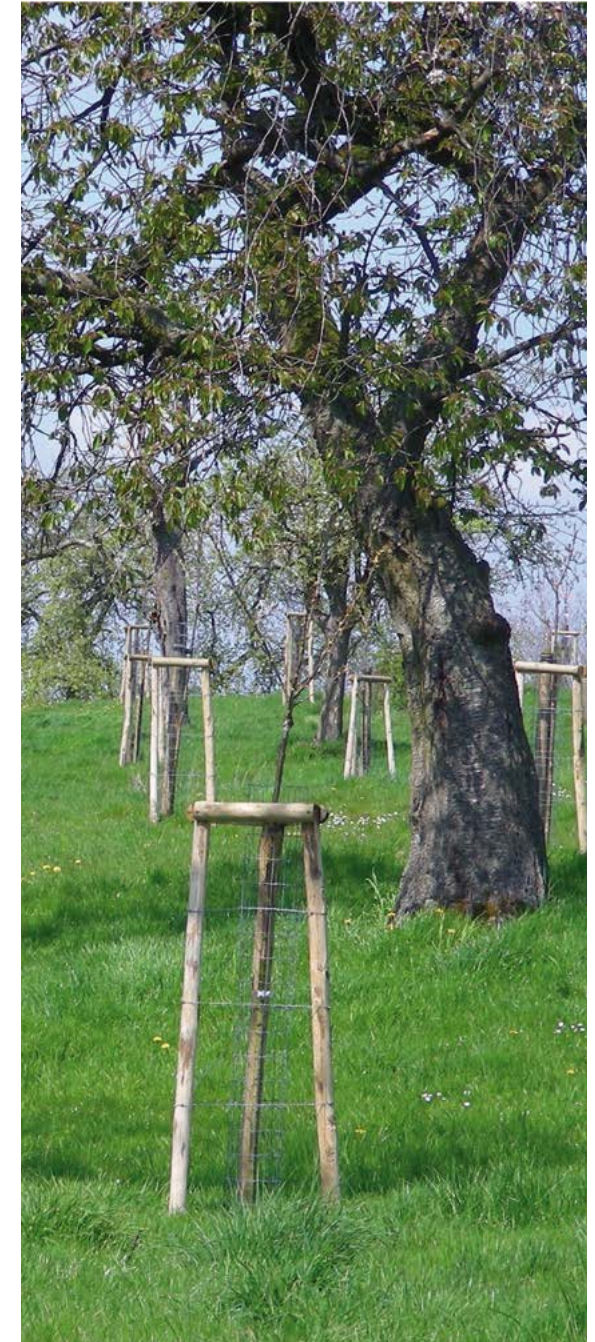
In hartje winter, en zeker bij sneeuw, zijn jonge bomen een lekkernij voor hazen en konijnen. De onderste 60 cm van de stam kan best afgeschermd worden, bijvoorbeeld met een korf van kippengaas of eventueel een spiraal van kunststof.

Schape en geiten eten alles, dus ook boomstammen. Wie niet ingrijpt, schrijft zijn boompjes ten dode op. Tot een hoogte van 1,80m kan de stam afgeschermd worden met een korf met maximale gaaswijdte van 5 x 5 cm.

Paarden en koeien lusten wel eens een groen blaadje, en zelfs de vruchten. Ook zijn ze dikwijls op zoek naar een 'paal' om hun flank tegenaan te schuren. Paarden knagen bovendien graag aan de boomschors, zeker in de winterperiode. Om de bomen te beschermen tegen beschadigingen door koeien volstaat meestal een boompaal met korf (minimum maaswijdte 5 x 10 cm), omwikkeld met een spiraal van prikkeldraad die het geheel onaantrekkelijk maken om tegen te schuren. Een extra driehoek gevormd door 3 palen (onderlinge afstand 50 cm) omwikkeld met prikkeldraad is nog meer efficiënt natuurlijk.

Bij begrazing door paarden kan best gewerkt worden met paal en korf, omgeven door drie langere palen (2,30m boven de grond) in driehoek geplaatst met tussenafstand van 1m en bovenaan omwikkeld met gaas. Op deze manier zijn de kroontakken beschermd en kunnen de dieren toch nog grazen tot tegen de boomkorf.

Ook vogels pikken af en toe een stukje fruit mee. Het hangen van netten is bij hoogstamfruitbomen vaak te omslachtig, maar het laten horen van roofvogelgeluiden kan soms enig soelaas bieden.

Beheren na het planten

Plantenvoeding/bemesting

Het is van groot belang dat hoogstamfruitbomen na verloop van tijd met een breed en diep wortelstelsel krachtig in de bodem verankerd zijn. Uit de planttips bleek dat grondbewerking hiertoe kan bijdragen en dat zandgronden kunnen verbeterd worden met klei en compost/stalmest en kleigronden met compost/stalmest.

Stalmest of compost kunnen als 'meststof' ook aan de stambasis worden gelegd. Opgelet: niet tegen de stam! Tijdens het verteringsproces komen voedingsstoffen vrij die de boom nodig heeft voor zijn ontwikkeling. Organische meststoffen zijn te verkiezen boven chemische. Ze werken trager en bijgevolg langer, spoelen dus ook minder uit, geven minder kans op verbranding en dragen bij tot de biologische bodemactiviteit, wat de bodemvruchtbaarheid steeds ten goede komt.

Ook bekalken wordt regelmatig toegepast. Kalk (Ca) is een noodzakelijk element voor de plantengroei en de vruchtkwaliteit maar neutraliseert ook eventuele verzuring van de bodem. Verzuring kan een natuurlijk gevolg zijn van onder meer een slechte strooiselafbraak of tijdelijke hoge waterstanden. Perelaars zijn doorgaans minder gevoelig voor verzuring dan appelaars. Een teveel aan kalk is ook absoluut te vermijden. In ieder geval is het bij grotere boomgaarden aan te bevelen om om de twee jaar de zuurtegraad (pH) van de bodem te laten controleren. Het optimum ligt rond een pH-waarde van 6,5.

Daarnaast heeft de fruitboom nog een aantal voedingsstoffen nodig in zeer kleine hoeveelheden. Men noemt ze sporenelementen: ijzer, mangaan, boor, zink, koper en molybdeen.

Scheve bomen

In oude boomgaarden komen wel eens bomen voor die in de loop der jaren zijn scheefgegroeid, of door een flinke storm zijn scheef gewaaid. Dikwijls is een relatief hoge grondwatertafel of een verkeerde snoei de boosdoener. Hierdoor blijft het wortelstelsel oppervlakkiger en is het risico op windval groter. Het zijn echter ook net deze exemplaren die dikwijls een pracht aan mossen en korstmossen opleveren.

Rooien of gewoon laten verder vallen is in de meeste boomgaarden echter geen optie. Een stevige stut tegen de overhellende zijde, of een paal en touw aan de tegenovergestelde zijde zijn meestal voldoende om verder scheefzakken te voorkomen. Een ideale stut is er eentje met twee palen waartussen een plank of balk de boom ondersteunt.

De kroon zodanig snoeien dat de boom weer verticaal komt te staan, wordt niet aangeraden.

Rooien en vervangen (inboeten)

Wanneer in een hoogstamboomgaard wordt besloten om één of meerdere vruchtbomen te verwijderen, zal meestal het omhakken van de bomen voldoende zijn. Het met wortel en al rooien van vruchtbomen vereist machines (trekkers, graafmachines) en is daardoor duur. Bovendien treedt bij het rooien een grote bodemverstoring op, waarna het enige tijd kan duren voor de bodem opnieuw hersteld is. De stobben verhinderen natuurlijk wel eventueel maaien of een eventuele heraanplant.

Wanneer je tabula rasa wil herbeginnen, ga je het best wel ingrijpender te werk en frees je de wortels uit. Het grasland wordt daarna gescheurd en het volledige proces vanaf bodembewerking begint opnieuw.

Verzorgen van wonden

Wonden die veroorzaakt zijn door snoeien of beschadiging, zijn invalspoorten voor ziekten zoals kanker en loodglans. De bedoeling is dat deze wonden zo snel mogelijk weer overgroeid raken. Daarvoor is het nodig dat de wondranden gaaf zijn: losse stukken schors worden afgesneden, een rafelige zaagwonde wordt glad gesneden met een snoeimes.

Een tweede voorwaarde is dat de boom alle kansen moet krijgen om goed te groeien: een juiste bemesting, goede grondstructuur, ideale vochtvoorziening. Onder deze goede groeiomstandigheden kan de boom zijn eigen wonden genezen. Het gebruik van wondafdekmiddelen is hierbij overbodig.

Afhankelijk van hoe lang een oude hoogstamboomgaard het nog kan rekken, kan gekozen worden voor het al dan niet verzorgen van oude, onbehandelde wonden. Hier steekt uiteraard een belangrijk deel persoonlijke beoordeling in. Als we menen dat een perenboom nog ongeveer 10 jaar mee moet kunnen om daarna te worden vervangen, zou men terecht kunnen besluiten om wonden onbehandeld te laten. Dit heeft zelfs het mooie surplus dat er nestholten kunnen ontstaan voor diverse hollenbroeders zoals de steenuil, en misschien zelfs voor vleermuizen. Zelfs solitaire bijen en wespen waarderen dit sterk.

Tegen de tijd dat de boom in kwestie vervangen moet worden, is er wellicht reeds elders vervangende broedgelegenheid ontstaan. Op deze wijze kunnen we er voor zorgen dat er met een bepaalde regelmaat broedgelegenheid aanwezig is voor hollenbroeders. Uiteraard zijn de mogelijkheden hiervoor in een grotere boomgaard beter te benutten dan in een kleine.

Wonden aan de stam moeten in de regel wel altijd verzorgd worden.

Schoorpalen

Schoorpalen worden gebruikt om de vruchtbomen bij een overvloedige vruchtdracht te ondersteunen, zodat de takken niet scheuren of afbreken en het vee niet bij het fruit kan komen. Het is handig om een zekere hoeveelheid schoorpalen van variabele lengte achter de hand te houden. Ze kunnen zonder enig bezwaar in een hoek van de boomgaard of gewoon tegen een boom opgetast en bewaard worden (schoormijten). Bunzing, en heel af en toe ook marter, maken er dankbaar gebruik van.

Epifyten

In een bosrijke omgeving, of in de buurt van grotere beken of rivieren, kunnen verwaarloosde vruchtbomen bedekt zijn met een groot aantal verschillende soorten mossen, korstmossen en algen. Ook in bomen met een (te?) dichte kroon, in boomgaarden met een (te?) dicht plantverband, en op beschutte, vochtige plaatsen komen meer epifyten (organismen zoals mossen) op stammen en takken voor dan elders. Ook op kleinere takken met een stilgevallen groei kunnen korstmossen voorkomen.

Vroeger was men van mening dat epifyten op stam en takken schadelijk waren voor de gezondheid van de vruchtbom. Tegenwoordig is men een andere mening toegedaan.

Epifyten zijn steeds een biologische verrijking voor je boomgaard. Ze zorgen in de meeste gevallen voor goede schuilplaatsen voor allerlei insecten die op de stammen overwinteren. Reageer dus niet te drastisch als je epifytengroei waarneemt. Wees er wel op bedacht dat die epifyten een symptoom van achterstallig beheer kunnen zijn (zie hierboven). Het wegwerken van de achterstand in beheer zal steeds ten koste van deze epifyten gaan. Door het openmaken van de kroon bijvoorbeeld, verandert het microklimaat, waardoor sterk vochtminnende epifyten zullen verdwijnen.

Beheer van de ondergroei

Verschralen?

In het gangbare natuur- en landschapsbeheer ligt een belangrijk accent op het ontwikkelen van kruidenrijke graslanden. Dé factor hierbij is de voedselrijkdom van de bodem. Hoe lager, hoe meer divers de plantengemeenschap. Maaien én afvoeren (= verschralen) is dus de boodschap.

De ondergroei van boomgaarden leent zich echter slecht tot het ontwikkelen van soortenrijke kruidenvegetaties. Verschralen is helemaal niet verenigbaar met het gegeven dat een boomgaard toch een voldoende bodemvruchtbaarheid vereist. Maaien en afvoeren is ook een arbeidsintensief werkje, waardoor de grasmat onder een boomgaard dikwijls eenvoudigweg beweid wordt, dikwijls met kleinvee. Beweiden volstaat meestal om algehele verruiging tegen te gaan en is een pak extensiever in beheer. Bij boomgaarden met een waardevolle ondergroei is een voortzetting van het traditionele beheer wellicht de beste optie.

Algemeen is extensieve beweiding aan te raden. Bij te intensieve begrazing zal alle waardevolle structuurvariatie in de boomgaard verdwijnen. Bomenrijen op een kort gevretten gazon zien er voor sommigen misschien esthetisch uit, ecologisch is een structuurrijke grasmat met een afwisseling tussen korte en lange vegetatie, bloemen en grassen, zon en schaduw,... te verkiezen.

Als je jaarlijks maait, kan je mulchmaaien overwegen. Op die manier wordt de bodemvruchtbaarheid van je boomgaard niet aangetast en houd je de bodemactiviteit op peil.

Met het oog op structuurvariatie zijn de perceelsranden dankbare stroken om te laten 'verruigen'. Dergelijke stroken kunnen bijvoorbeeld om de twee tot drie jaar mee gemaaid worden. Veel insecten en grotere dieren zullen hiervan profiteren.

Maaien met achting voor dieren

Indien je maait, maai dan liever laat dan vroeg, liefst nà half juni. Veel zoogdieren en niet vliegvlugge jonge kuikens van grondbroeders gebruiken de grasmat van bijvoorbeeld een boomgaard om zich in te verbergen. Maai ook liefst gefaseerd, zo kunnen de aanwezige dieren zich tijdens het maaien in een ander deel van de boomgaard schuilhouden.

Snoeien

Snoeien is niet per sé tegennatuurlijk. De natuur 'snoeit' namelijk ook geregeld takjes weg. Zware ingrepen aan grotere bomen worden echter best gespreid over meerdere jaren.

Bij een hoogstamfruitboom hebben we enkele zeer concrete doelen voor ogen met de snoei:

1. *Ontwikkelen van een gewenste boomvorm:* door middel van snoei kan een evenwichtige kroon opgebouwd worden, uitgaande van de natuurlijke groeiwijze. Stevige en goed ingeplante gesteltakken breken bovendien niet snel door storm of overdadige vruchtdracht en snoeien zorgt voor voldoende licht en lucht in de kroon.
2. *Verwijderen van dood, zwak, ongezond en overtollig hout:* kanker en *Monilia* kunnen goed door snoeien bestreden worden. Dood en ziek hout dient overigens altijd verwijderd te worden (en liefst verbrand).
3. *Houden van planten op een bepaalde grootte:* de uiteindelijke grootte van een boom kan door oordeelkundig snoeien worden beperkt. Voor hoogstamfruitbomen is vooral het beperken van de hoogte interessant.
4. *Verbeteren van de vruchtvorming:* snoeien helpt om mooie, grote en gezonde vruchten te krijgen. Daarnaast kan met snoeien een oudere boom verjongd worden en opnieuw betere vruchten geven en wordt de levensduur van de boom verlengd.

Gereedschap

Voer je een ingreep uit, gebruik dan aangepast en onderhouden gereedschap. Dit draagt namelijk bij tot het slagen van de uitgevoerde werken. Materiaal voor de hoogte kan bovendien lastig ladderwerk vermijden.

• ZAGEN

Verschillende types zagen kunnen voor verschillende toepassingen worden gebruikt:

- Zagen voor groen hout hebben ver uit elkaar staande tanden die niet verstopt raken door het zachte, vochtige zaagsel.
- Gebogen snoeizagen bijten zich in het hout bij het terugtrekken.
- Een zaag met een dun blad laat toe om in een dichte kroon te werken.
- Voor het zwaardere werk kunnen kettingzagen gebruikt worden.

• TAKKENSCHAREN / SNOEISCHAREN

Takkenscharen zijn snoeischaren van formaat, met verlengde handvatten, geschikt om hard en dikker hout te verwijderen. De stokschaar is, net als de stokzaag, erg handig om te vermijden dat je met een ladder moet werken. Vanaf het moment dat je moet wrikken om een tak door te krijgen, is deze eigenlijk te dik voor de schaar.

• SNOEIMESSEN

Dunne takken kunnen beter verwijderd worden met een snoeimes dan met een snoeischaar of zaag. Ook kan je er verrot hout en kankerplekken mee uithollen alvorens de wonde te behandelen. Gebruik ook een snoeimes om schors aan wondranden glad te maken om zo het genezingsproces te versnellen.

Snoeien en snoeien is vier ...

Sowieso zijn er enkele algemene regels:

- Snoeien doe je steeds met schoon en scherp gereedschap.
- Grote snoeiwonden (vanaf 2,5 cm) moeten met een wondafdekkend middel verzorgd worden.
- Zieke takken en vruchten worden steeds verwijderd.
- Na het snoeien van zieke takken wordt het snoeigereedschap ontsmet alvorens een andere boom te verzorgen.
- Een tak wordt steeds verwijderd ter hoogte van de takkraag.
- Een tak inkorten doe je net boven een zijtak of knop.
- Een goede snoeier maakt geen "kapstokken".
- Voor het afzagen van een dikke tak wordt eerst aan de onderkant een snede gemaakt, daarna wordt langs boven de tak afgezaagd. Deze inkeping moet ervoor zorgen dat de schors niet inscheurt.
- Een snoei- of zaagsnede wordt bovendien steeds schuin gemaakt zodat er geen water op kan blijven staan.

Al naargelang de leeftijd van de boom onderscheiden we verschillende vormen van snoei. Vlak na het planten kan een plantsnoei gebeuren. Bij een jonge boom hebben we het over vormsnoei. Bij een jongvolwassen boom spreken we over onderhoudssnoei. Bij een oude boom tenslotte hebben we het over herstel- of verjongingssnoei.

• PLANTSNOEI

Doel: het in leven houden van de boom

Plantsnoei wordt uitgevoerd vlak voor of na het planten van de boom. Hierbij is het belangrijk om de boom in evenwicht te brengen met de geschonden wortels.

Drie à vier stevige takken ('gesteltakken'), verdeeld rondom de stam, worden behouden en op gelijke hoogte (50 cm) gesnoeid. Ze mogen evenwel niet steil omhoog staan om afscheuren op latere leeftijd te vermijden. Indien ze te steil omhoog groeien, kan je de takken uitbuigen.

De harttak (= verlenging van de stam) wordt een weinig hoger gesnoeid dan de gesteltakken, zodat hij niet te veel in groei bevoordeeld wordt. Bij peer mag de harttak wel hoger zijn (60 cm), gezien hun piramidale vorm.

Kleinere twijgen worden niet allemaal afgeknipt. Door ze ongemoeid te laten (of horizontaal af te binden) zullen ze vroeg vruchten dragen.

Het eerste en tweede jaar na het planten kunnen scheuten op de stam ontstaan. Die worden het best onmiddellijk na het verschijnen, tijdens de zomer, verwijderd zodat er geen wonden ontstaan.

• VORMSNOEI

Doel: het opbouwen van de boom

Wat houdt vormsnoei in?

- Verwijderen van concurrenten van de harttak en de gesteltakken.
- Gesteltakken op gelijke hoogte snoeien.
- Zwakke twijggroei betekent dat de gesteltakken zeker ingesnoeid mogen worden in het eerste jaardeel, dit om de twijgontwikkeling te prikkelen.
- Sterke twijggroei betekent uiteraard dat er minder gesnoeid mag worden.
- Kleinere twijgen worden met mate behouden: zij zullen de eerste vruchten geven.
- Wegnemen of uitbuigen van verticaal groeiende twijgen.
- Wegnemen van naar binnen groeiend en dor hout.
- Waterscheuten verwijderen.

Vormsnoei gebeurt voor alle fruitsoorten het best laat in de winter bij droog maar niet te koud weer. Wintersnoei heeft een stimulerend effect op de scheutgroei. Grotere winterschichten dek je het best altijd af met een wondbeschermingsmiddel. Een najaars snoei wordt best vermeden. In het

vroege najaar bereidt de boom zich reeds voor op de winter en heeft hij niet meer de groeikracht om te investeren in wondweefsel. Daardoor is hij erg gevoelig voor infecties. Ziekteverwekkers zijn in deze periode ook overvloedig in de atmosfeer aanwezig

Vormsnoei wordt toegepast vanaf kort na het planten tot de opbrengstfase van de boom. Bij appel op hoogstam is dat tot 8-12 jaar, bij peren tot 10-12 jaar, bij kersen tot 6-7 jaar, bij perziken tot 5 jaar en bij pruimen tot 6-8 jaar.

• ONDERHOUDSSNOEI

Doel: evenwicht tussen groei en vruchtzetting

In de opbrengstfase is de boomvorm klaar en wordt er gesnoeid om licht en lucht in de kruin te behouden en om de vruchtbaarheid te handhaven.

Wat houdt een onderhoudssnoei in?

- Uitdunnen van de kroon: te dicht staande en kruisende takken worden aan de takring verwijderd, gesteltakken worden afgeleid (afleiden = terug snoeien van een gesteltak op een kleinere zijtak, die de natuurlijke groeirichting en de kruin uitbreidt).
- Oude vruchttakken worden verwijderd. Bij kriekeken kunnen oudere twijgen teruggesnoeid worden tot aan een zijvertakking van een nieuwe twijg. Kriekeken dragen namelijk alleen vrucht op éénjarig hout, men moet dus steeds de groei van éénjarig vruchthout stimuleren.
- Om de kroon luchtig te houden en voldoende licht op de bladeren te laten vallen, kunnen te dichte gestel- en hoofdtakken best weggenomen worden.
- Verwijderen van waterscheuten.
- Verwijderen van wortel- en stamopslag (bij jonge bomen kan je ervoor kiezen om stamscheuten niet te verwijderen, maar jaarlijks beperkt in te korten, tot op een leeftijd van ongeveer 4 jaar. Daarna kunnen ze verwijderd wor-

den. Deze techniek helpt de diktegroei van de boom een eind vooruit.)

- De harttak wordt afgetopt op de gewenste hoogte. Doel is een lage open kruin (dit is vooral bij kersen en pruimen gebruikelijk en gebeurt zowat 2-3 jaar na het bereiken van het volle productiepotentieel).

Voor steenfruit, zoals kers en pruim, gebeurt de snoei direct na de pluk omwille van de weerstand tegen de loodglansschimmel. Tijdens de zomer groeien wonden snel dicht zodat de periode waarbinnen besmetting kan plaatsvinden kort is. Bovendien willen we bij onderhouds- en verjongingssnoei nieuwe scheutvorming niet stimuleren en dan is een zomersnoei de beste optie. Voor pitfruit (appel en peer) kan het ook tijdens de winter.

Zomersnoei kan beginnen nadat de nieuwe scheuten op finale lengte zijn. Dat is te zien aan het al dan niet voorkomen van een eindknop aan de twijgen. Te vroege zomersnoei zal dus toch nog voor scheuten zorgen, die zullen uitgroeien tot flauwe takjes.

Opgepast: te zware zomersnoei kan ook aanleiding geven tot nieuwe scheutvorming. Daarom spreid je achterstallig onderhoud het best over drie tot vijf jaar.

De traditie van wintersnoei heeft meer te maken met de beschikbare tijd op de boerderijen in het verleden, dan met de goede praktijk.

• VERJONGINGSSNOEI

Doel: nieuwe, krachtige twijggroei stimuleren en overmatige vruchtdracht (met kleine en minderwaardige vruchten) tegengaan.

Verjongingssnoei is voor pitfruit een zaak voor de winter of eventueel het vroege voorjaar. Voor steenfruit kan dit tijdens het vroege voorjaar tot en met de bloei of na de pluk.

Snoeitijdstip

Pitvruchten worden best gesnoeid als de boom in rust is, m.a.w. zonder blad staat. De beste periode is van januari tot maart. Van oktober tot december zijn kankersporen heel actief en is het gevaar op kankeraantasting via de snoeiwonden groot. Daarom wordt in percelen met veel kankerinfecties best niet gesnoeid tijdens deze periode.

Steenvruchten worden direct na de oogst gesnoeid. De gemaakte wonden genezen dan nog een beetje voor de winter, waardoor de kans op loodglansaantasting geringer wordt.

Als het om bepaalde redenen niet gebeurd is na de oogst, snoei dan in het voorjaar, kort voor de bloei.

Noten worden gesnoeid tussen 1 mei en eind september. Dan genezen de wonden het best en gaan de bomen niet bloeden.

Zomersnoei is soms nodig als er veel sterk groeiende scheuten (de zogenaamde waterloten) in de kruin zijn. Deze kunnen bijvoorbeeld na een zware wintersnoei ontstaan. Waterloten nemen teveel kracht van de boom weg en worden, op enkele na, tussen half mei en half juni verwijderd. Omdat de waterloten dan nog kruidachtig zijn, kan je ze gemakkelijk aftrekken. Behoud alleen de meest horizontaal groeiende.

Bij appel en peer is het soms nodig om na half augustus nog eens wat lange scheuten weg te nemen. Doel hiervan is de belichting in de kruin te verbeteren, zodat het fruit beter kleurt en afrijpt en de bloemknopvorming verbetert. Doe dit pas wanneer er reeds een eindknop gevormd is op de weg te nemen scheuten.

Soms kan het gebeuren dat er op de stam scheuten uitlopen onder de entplaats. Deze wilde scheuten worden best zo snel mogelijk verwijderd.

Een boomgaard of fruitbomen in eigen tuin

Beschik je over een perceel(tje) dat niet jaarlijks overstroomt en waarvan de grond voldoende doorlaatbaar is, dan kan je je eigen fruit kweken.

Wie weinig plaats heeft, kan een fruit haag planten: dit is reeds mogelijk op een strook van één meter breed. Plant hiervoor de boompjes één meter uit mekaar in de rij. Meer ruimte is nodig voor de aanplant van stuikvormen of laagstam: reken op een tussenruimte van drie tot vier meter. In beide gevallen is een combinatie met kleinfruit en/of groenten mogelijk. In een dergelijke fruituin is de doelstelling een zo ruim mogelijke zelfvoorziening. Een hoogstam als solitaire boom is uit den boze vermits de meeste soorten kruisbestuiving nodig hebben.

Wil je een hoogstamboomgaard, dan blijft een grotere oppervlakte noodzakelijk. De gemiddelde ruimte tussen de bomen bedraagt ongeveer tien meter. Ook hier bestaan diverse mogelijkheden van aanplant (het blijver-wijker concept bijvoorbeeld), van opzet (gemengd of niet) en van aanpak (ecologische inrichting). De economische opbrengsten zullen waarschijnlijk niet erg groot zijn, maar wat gaat er boven het smullen van een stukje fruit van eigen kweek? Bovendien is een structuurrijke hoogstamboomgaard zeer waardevol voor inheemse fauna en flora.

Het biotoop dat boomgaard heet ...

In biotoopwaarde verschilt de hoogstamboomgaard dag en nacht van de laagstamboomgaard. Van een natuurlijke leefgemeenschap is in laagstamboomgaarden meestal geen sprake meer. Kunstmatig hoge producties, rendabiliteit en kwaliteitsnormen leverden in het verleden het kader voor een intensieve – dikwijls onselectieve – bestrijding van alles wat kruipt, vliegt of groeit. Dit zorgde ervoor dat het voedselaanbod voor heel wat dieren drastisch naar beneden ging.

In een hoogstamboomgaard daarentegen, is er ruimte voor een structuurrijke ondergroei, wat heel wat voordelen biedt voor de plaatselijke fauna en flora. Ook het bodemleven heeft meer voordelen bij een hoogstamboomgaard: vaak werden deze boomgaarden immers begraasd. De uitwerpselen van de grazers vormden samen met het gevallen fruit en het gras organische bemesting voor de boomgaard, waardoor de humusvorming en de bodemvruchtbaarheid op natuurlijke wijze op peil konden blijven.

Fauna

Sommige insecten zijn graag geziene gasten in de boomgaard, denk maar aan hommels, bijen, zweefvliegen, sluipwespen, oorwormen en lieveheersbeestjes. Zij zorgen voor de bevruchting van de bloesems en eten schadelijke insecten op. Andere insecten als duizendpoten en luizen zien we liever niet verschijnen. De beste garantie op een goede balans is een gevarieerde structuur van de boomgaard. Dit kan je onder meer bereiken door een mix van ruigte en kort gemaaid grasland of lang gemaaide bloemenweide, het voorzien van een uitgebreid aanbod aan nectar en waardplanten, een goede bloeispreiding en het voorzien van een haag of houtkant in de buurt. Hoe structuurrijker je boomgaard, hoe meer soorten je zal aantrekken.

Gevallen fruit dat niet opgeruimd wordt, vormt een echte lekkernij voor heel wat dieren waaronder vleermuizen, konijnen, spitsmuizen, egels, mollen en vlinders. Ook voor vogels is een hoogstamboomgaard uitermate interessant. Steenuiltjes worden zelfs voornamelijk in oude boomgaarden teruggevonden! Ze genieten er vooral van de aanwezige luizen, vlinders en kevers. Naast insecten staat echter vaak al eens een stukje fruit op het menu, vooral bij merel, spreeuw en lijster ... Torenvalk kan je zelf 'lokken' door middel van een aangepaste nestkast. Zorg dat ze hoog genoeg hangt (tot 5 m) en met een open uitkijk op het oosten. In de rand van een boomgaard kunnen we dan weer een gekraagde roodstaart of heggenmus aantreffen.

Niet alleen overdag maar ook 's nacht krioelt het van allerlei leven. Eén van de bekendste nachtdiertjes is zeker en vast de egel. Overdag leidt de egel een teruggetrokken leven in zijn nest. Bij valavond scharrelt hij, zonder zich van enig gevaar iets aan te trekken, luidruchtig piepend en knorrend tussen de bladeren rond. Hoewel egels eigenlijk insectenetters zijn, eten ze ongeveer alles wat niet te groot is: rupsen, slakken, wormen, kevers, paddenstoelen, allerlei vruchten en zelfs muizen en amfibieën. Een hoop takken en bladeren op een rustige plek vormen een ideale verblijfplaats. Ook een houtmijt is zeer interessant als schuil- en nestplaats.

Paddenstoelen

Paddenstoelen komen frequent voor. Het gaat meestal om soorten die leven op dood hout, waardoor vrees voor aantasting van gezonde bomen meestal ongegrond is.

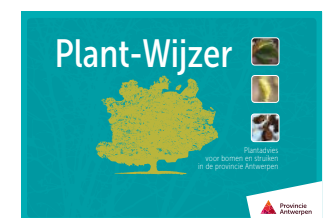
Flora

Ook hier geldt dat hoe structuurrijker de ondergroei is, hoe meer planten hier goed zullen gedijen. Bovendien leidt een

structuurrijke ondergroei tot meer insecten, wat dan weer de bestuiving en dus de vruchtzetting ten goede komt. Daarnaast zijn hoogstamfruitbomen, met name appelaars en notelaars, goede potentiële dragers van epifyten zoals korstmossen.

Rond je boomgaard kan je een windscherm aanleggen als bescherming voor bloesems en vruchten. Voor hoogstamboomgaarden dient het scherm voldoende hoog te zijn. Soorten die hiervoor gebruikt kunnen worden, zijn onder meer zwarte els, es, wilg en haagbeuk. Tussen de fruitbomen kan je ook wat vroegbloeiende planten zoals rode kornoelje en sleedoorn. Sleedoorn trekt in de prille lente hommels en bijen aan en helpt zo mee om de bestuiving optimaal te laten verlopen. De brochure [Plant-Wijzer](#) biedt inspiratie bij de keuze van bomen en struiken. Ga naar www.provincie-antwerpen.be en zoek op 'Plant-Wijzer' in de zoekbalk.

Ziekten en plagen

Ook fruitbomen worden belaagd door dierlijke en plantaardige parasieten. Fruitvariëteiten zijn daarenboven gevoeliger voor ziekten dan hun wilde voorouders. Een doorgedreven selectie op opbrengst is hier uiteraard niet vreemd aan. Daarom zijn fruitbomen die geënt zijn op sterkgroeiende wilde onderstammen, ook wel een stukje sterker dan hun soortgenoten die op zwakke, gecultiveerde onderstammen staan. Er is ook een groot verschil in ziektegevoeligheid tussen de rassen. De belangrijkste ziekten en plagen worden beschreven in bijlage 2.

Ziekten voorkomen is beter én gemakkelijker dan ze te genezen.

Enkele vuistregels:

- Koop alleen kwalitatief, gezond plantmateriaal.
- Kies variëteiten die hun deugdelijkheid op het vlak van ziekteresistentie reeds bewezen hebben.
- Zorg voor een goede ontwatering van je perceel.
- Respecteer optimale plantafstanden.
- Werk aan natuurlijke plaagbestrijding door bijvoorbeeld een gemengde haag rond je boomgaard te planten, nestkasten te plaatsen en een gevarieerde grasmat (zowel in samenstelling als in structuur) onder je boomgaard te voorzien; begin zeker niet aan onkruidverdelging om esthetische redenen.
- Bemest organisch en voldoende, maar zeker niet te veel.
- Grijp tijdig in bij ziekte: met regelmaat dode en zieke takken wegnemen en verwijderen uit de boomgaard.
- Respecteer de snoeitijdstippen.
- Gebruik deugdelijk snoeigereedschap (gave wonden!).
- Geen 'kapstokken' laten staan bij snoei: niet-functioneel hout rot in en trekt schimmels en houtborende insecten aan.
- Snoeimateriaal regelmatig ontsmetten in brandalcohol.
- Afgevalen fruit weghalen, zieke vruchten begraven en je handen wassen vooraleer je weer gezond fruit gaat plukken.

Indien preventie onvoldoende blijkt te zijn, dan is bestrijding aangewezen. Kies liefst voor een natuurvriendelijke bestrijding. Ook natuurlijke plaagbestrijding wordt meer en meer toegepast. Bij de nieuwste fruitvariëteiten is weerstand tegen ziekten trouwens een belangrijk selectie criterium.

Fruit doorheen de seizoenen

Het hele jaar door zorgde de boomgaard voor afwisseling in het dagelijkse leven op het Antwerpse platteland, niet alleen in de voeding maar ook in de beleving. Als kind genoot je van een schommel die met stevige touwen rond de onderste takken van de hoogstamappelboom was gebonden en kersbomen vormden een uitdaging om je klim- en klauterkunsten te demonstreren. Op die leeftijd was het ook een heel avontuur om de vruchten van de burens te gaan proeven. Dat fruit smaakte immers altijd beter dan de vruchten uit je eigen boomgaard. Vooral kersen waren zeer geliefd. De lekkere Zwarte Krakkers hielden echter ook een risico in: hun paarse sap kleurde je tong, vingers en lippen immers mooi paars. Ontkennen had geen zin...

Tijdens de grote vakantie bereidde moeder vaak pruimenconfituur. De vruchten zelf waren niet zo lekker en kregen dan ook een naam die we alleen stilletjes durfden uit te spreken: paterskl...ten of hondskl...ten. Nu noemen we die pruimen beleefd Belle de Louvain. Enkele weken later konden we reeds Oogstappelen rapen. Moeder stooft die met veel witte suiker tot haast doorzichtige appelmoes. De naam Transparente Blanche was dus goed gekozen.

Al snel vielen de eerste Flippen van de bomen, dan besepte je met veel spijt dat de grote vakantie bijna voorbij was. In de nazomerdagen zag je boer en boerin samen een malse Dubbel Flip opeten op de bank tegen de zuidergevel van het huis. Zelfs bij het middageten aten de boerenmensen peren: Clapp's Favourite met aardappelen en melksaus. Met een vork wrikte de boer de malse brokken van de peer los. Als het bord leeg was, bleef alleen het afgepeuzeld klokhuis over. Later in de herfst bakte moeder de afgevalen appels, in dikke schijven gesneden, in de spekpan. Daarover strooide ze bij het eten bruine kandijnsuiker. Daarbij kreeg je dan een bruine malse boterham. Dit kon geweldig smaken na een dag van ravotten in de buitenlucht.

In dit jaargetijde trokken massaal veel vogels over. De jongemannen verzamelden dan de groene bolsters van okkernoten om daarmee de vogelnetten te camoufleren. Tijdens het vogelvangen kraakten de verkleumde vogelvangers veel hazelnoten en okkernoten. Als er geen vogeltje te bespeuren viel, at men vaak uit pure verveling enkele kastanjes op. Eens het gevoren had moest dit alles wijken voor de zurig-rotte mispels.

Tijdens de kille mistige zondagen van november pruttelde steevast een stoofpotje met enkele kanonballen (St-Remy-peren) op het vuur. Andere kanonballen werden door vader verstoopt in het stro. In de maand mei haalde hij die dan fier boven. Ze smaakten lekker omdat we reeds meer dan een half jaar geen peer meer gegeten hadden. De appels van de Grauwe Rabauw werden dan weer op zolder bewaard.

Eens mei, kwamen de kermisdagen in zicht. Tijdens die hoogdagen voor jong en oud kwamen familieleden of vrienden uit andere dorpen afgezakt. Moeder bereidde dan een kermismaaltijd, traditioneel met kip of konijn, in uitzonderlijke gevallen met een jong geitenbokje, maar steeds met appelmoes. Je wist dat je daar niet te veel moest van eten want later kwamen de frikadellen met kriegenspijs. Het waren de kriecken die moeder vorig jaar gestriliseerd had. Nadien volgde dan de koffie maar je was meer geïnteresseerd in de fruitvlaai met rode bessen, knoesels (stekelbessen) en kriecken of pruimen.

Zo genoot men het hele jaar door van eigen fruit.

Oogsten

Wanneer?

Steenfruit wordt over het algemeen 'rijp' geplukt, op kleur en zachtheid. Een steekproef is uiteraard de beste methode om dit te testen.

Het pluktijdstip bij pitfruit wordt bepaald door het doel. Voor onmiddellijke consumptie laat je het uiteraard afrijpen aan de boom. Wens je het fruit echter enige tijd te bewaren, dan moet je het vroeger plukken, zodat het fruit tijdens het bewaren kan rijpen.

Te vroeg plukken houdt echter een risico in omdat het fruit dan snel rimpelt tijdens het bewaren. De variëteiten die het langst bewaard kunnen worden, moeten het laatst geplukt worden (eind oktober).

Er worden verschillende maatstaven gebruikt om te bepalen wanneer een vrucht plukrijp is:

- Het vallen van ongeveer tien niet-wormstekige vruchten per boom.
- De vrucht die makkelijk loslaat van de beurs.
- Pitten die zwart worden.

Bij peren moeten de vruchten "afknakken" bij het plukken. Dit is duidelijk hoorbaar.

Hoe?

Pluk bij voorkeur bij droog weer, vooral wanneer je het fruit wenst te bewaren. Bij appel en peer is het belangrijk dat mét steel geplukt wordt. Vruchten zonder steel worden immers sneller door schimmels en bacteriën aangetast, wat de bewaring hypothekeert. Vruchten klem je best tussen duim en vingers, waarbij je de wijsvinger tegen de steel drukt. De vrucht maak je los door hem naar boven te buigen, waardoor de steel meestal perfect loskomt tussen beurs en vruchtsteel.

Bewaren?

Bewaren kan alleen bij appel en peer.

De eerste factor is rassenkeuze, Oogstappels zijn bijvoorbeeld niet te bewaren. Een Keuleman daarentegen heeft een natuurlijke bewaarperiode van november tot mei. Wil je lang genieten van eigen fruit, kies dan de rassen zodanig dat er een spreiding is van de natuurlijke bewaartijd.

De tweede factor is het vertragen van de afrijpingsprocessen van de vruchten. Een vrucht 'leeft'. Hij 'ademt', verbrandt suikers en produceert zo koolzuurgas, water en ethyleen-gas. Ethyleen heeft daarbij een soort 'hormonale werking', het versnelt nog het afrijpingsproces. De vrucht verlicht, verkleurt en rimpelt.

Inkuilen, een oude bewaartechniek

Late rassen werden vroeger buiten in een kuil bewaard. De kuil kwam op een plaats zonder risico op hoog grondwater in de winter. Onderaan kwam er kippengaas tegen het binnendringen van knaagdieren, daarbovenop 20 cm stro. De gezonde vruchten werden hierin gelegd en afgedekt met nog eens 20 cm stro. Daarbovenop kwam een laagje aarde en het geheel werd neerslagvrij gehouden met een dekzeil of een afdekplaat. De kuil werd pas geopend na de belangrijkste wintervorst (eind februari). Enkele 'schouwen' verticaal doorheen de constructie zorgden ervoor dat de zuurstofconcentratie voldoende bleef en dat ethyleen afgevoerd kon worden.

Het afrijpingsproces kan op een aantal manieren vertraagd worden:

- **Houd de temperatuur voldoende laag, maar vermijd vorst.**
Bewaar het fruit in een kelder, een koelkast (4 à 5° C voor appel, 0 à 1° C voor peer) of in een ruimte aan de noordkant van een gebouw.
- **Probeer rond de vrucht de concentratie koolzuurgas kunstmatig hoog te maken.**
Dek de vruchten af met plastic, eventueel zelfs in een afgesloten plastic zak stoppen. Door het 'ademen' van de vruchten gaat het zuurstofgehalte in de zak vanzelf verlagen en het koolzuurgehalte verhogen. Opgepast: bij te laag zuurstofgehalte is er alcoholvorming, wat een gistsmaak met zich meebrengt, daarom kan je best gaatjes in de zakken aanbrengen. Het nadeel van deze werkwijze is een gebrekkige afvoer van het geproduceerde ethyleen.
- **Voer het geproduceerde ethyleen af.**
Bewaar fruit met korte bewaarduur niet in de buurt van fruit met lange bewaarduur: de eerste geven snel ethyleen vrij waardoor ook de afrijping van langer bewarende rassen versnelt. Zorg voor een goede verluchting van de bewaarplaats en zet de onderste bakjes fruit op een latwerk zodat er ook van onderaan verluchting kan plaatsvinden.
- **Houd de bewaarplaats donker.**
- **Houd de luchtvochtigheid veeleer laag.**
Breng het fruit droog naar de bewaarplaats.

Geef ook bewaarschimmels, die de vruchten aantasten en doen rotten, geen kans door:

- Alleen gaaf en gezond fruit in de bewaarplaats te brengen.
- De kistjes waarin het fruit bewaard wordt, te ontsmetten (5 % oplossing van formol in water) of ten minste af te spoelen.
- Slechts één laag fruit per kistje te leggen. Op deze manier is een regelmatige controle gemakkelijk en zal je rijp en rot fruit sneller weg kunnen nemen.

Verwerken

Verwerken is in de eerste plaats gericht op het verlengen van de houdbaarheid. Bij het verwerken van fruit werk je dus het best met zuiver en gezond fruit. Gevallen fruit verwerk je zo snel mogelijk, omdat de afrijping meestal al ver gevorderd is en het risico op schimmel- en bacteriële infecties reëel.

Er is ook een duidelijke link tussen soorten/variëteiten en verwerkingsmethoden. De ene appel of peer leent zich beter tot ontsappen, de andere tot moesverwerking, nog andere tot fruitgebak of andere bereidingen.

Sap

Het sap van pitfruit krijg je in twee stappen. Voorbereidend was je de vruchten, snijd je eventuele onzuiverheden weg en snijd je alles in stukken. Eerst maal of rasp je de vruchten tot pulp, hetzij handmatig hetzij machinaal. Daarna wordt de pulp uitgerst of gecentrifugeerd.

Een andere methode om sap te winnen is met de stoomextractor. Het apparaat bestaat in principe uit vier delen:

- een onderste deel met kookwater;
- daarop een recipiënt voor het sap;
- daar nog eens boven het fruit;
- bovenop alles een deksel.

Door het water aan de kook te brengen wordt het fruit verhit. De cellen van het fruit breken en lossen langzaam hun sap. Op een paar uur is de klus geklaard. Als je na de extractie direct luchtdicht bottelt, kan het sap normaal gezien één jaar bewaard worden

Bij grotere hoeveelheden kan je altijd terecht bij een sapmaker, die je vruchten snel verwerkt tot sap.

Moes

Dé klassieker in dit verband is uiteraard de appel. Voor valfruit van eigen oogst is moes de meest voor de hand liggende verwerking. Na het arbeidsintensieve voorbereidende werk (schillen en onzuiverheden wegsnijden), breng je een bodem water in een kom aan de kook, doe je de appelstukjes erin en dek je de kom af met een deksel. De appelstukjes koken in een korte tijd gaar. Met specifieke moesappelen gaat dit als vanzelf. Het kookmengsel even doorkloppen en klaar is de bereiding. Met suiker en smaakstoffen, bijvoorbeeld kaneel, kan je de moes extra op smaak brengen. Gebruik je een mengeling van diverse appelvariëteiten, dan is nastoven op een zacht vuur de beste oplossing om toch nog een egale moes te verkrijgen.

Bewaren van moes kan op verschillende wijzen. Een eenvoudige methode bestaat erin de hete moes direct in potten te scheppen en vlug af te sluiten met een luchtdicht deksel. De ondervinding leert bovendien dat moes beter bewaart als er suiker aan toegevoegd wordt. Invriezen is ook een mogelijkheid, suiker toevoegen biedt dan geen meerwaarde. In het optimale geval worden de gevulde potten ook nog eens gesteriliseerd, anders is de kans op vroegtijdig bederf toch wel groot.

Stroop

In de voorbije decennia hebben tientallen kleine stokerijen volgens een generatie op generatie overgeleverde methode stroop vervaardigd van uitraapfruit (fruit van mindere kwaliteit). Ambachtelijk, huishoudeel of industrieel geproduceerd, de werkwijze voor de bereiding van stroop is steeds dezelfde en verloopt als volgt:

- Het fruit zo snel mogelijk na de pluk verwerken.
- De vruchten niet schillen maar ze wel goed wassen en de rotte exemplaren weggoien.
- In een koperen of roestvrij stalen ketel de volledige vruchten met zo weinig mogelijk water gaar koken, vocht moet immers achteraf weer helemaal verdampen, wat tijd en energie kost.
- De gekookte vruchten in de pers scheppen en langzaam uitpersen, de pectines moeten zoveel mogelijk vrijkomen.
- Het opgevangen sap filteren en vervolgens met kleine hoeveelheden weer opkoken in de ketel.
- Bij constant roeren uitdampen (ongeveer 2 uur), voor een goede bewaring is een drogestofgehalte van 72 % noodzakelijk, het vocht heeft dan ook zijn karakteristieke rode kleur gekregen (opgelet verdampt men te veel, dan is de stroop te hard en onvoldoende smeerbaar, op tijd stoppen is de boodschap!).

- Als de stroop voldoende ingedampt is, breng je deze in een platte bak en laat je dit afkoelen; om klontering te voorkomen is constant roeren noodzakelijk.
- Warm (ongeveer 50° C) afvullen in de potten.

Perenstroop wordt het meest gewaardeerd. Ook pure appelstroop is smeerbaar, maar heeft een erg wrange en zure smaak en is vaak brokkelig. Hoewel deze pure stroop erg gezond is, wordt hij in de handel toch steeds met peren- of bietenstroop gemengd. Het mengen gebeurt dan vóór de volledige afkoeling. "Gemengde stroop" of "Mélange" bestaat uit ca. 20 % appelstroop en ca. 80 % bietenstroop. Perenstroop in natuurlijke verwerking bestaat uit 90 % peren- en 10 % appelstroop (toegevoegd om redenen van smeerbaarheid) en beide soorten worden samen gekookt.

Wil je het zelf in de keuken eens proberen? Zorg er dan voor materialen van koper of roestvrij staal te gebruiken en wees niet ontgoocheld over het grote volumeverlies achteraf. Van 7,5 kg vruchten houdt je ongeveer 1 kg stroop over, maar dit concentraat bevat dan ook werkelijk alles wat de 7,5 kg fruit je op voedingsgebied kan bieden. Ook vruchtencombinaties kunnen naar eigen smaak en wens door vermenging worden uitgeprobeerd.

Andere

Daarnaast zijn er nog tal van andere mogelijkheden om fruit te verwerken. Denken we maar aan drogen, pasteuriseren, wijnbereidingen, inmaken en nog veel meer.

Contactgegevens

Op zoek naar inspiratie? Breng dan zeker eens een bezoek aan een bestaande boomgaard. De boomgaarden in het Tivolipark en in het Provinciaal Groendomein Vrijbroekpark, beiden in Mechelen, zijn vrij toegankelijk. In Antwerpen kan je in de fruittuin van park Den Brandt oude fruitrassen bewonderen, in Itegem kan de boomgaard Pomona Belgica bezocht worden (na telefonische afspraak 015 25 18 12) en in Zwijndrecht kan je in de boomgaard naast de Kerkhofwegel terecht.

In domein Roosendael te Sint-Katelijne-Waver kan je een boomgaard met oude fruitrassen bezoeken. Een paar eeuwen geleden was domein Roosendael een abdij met een eigen moestuin en boomgaard. Vandaag de dag rest er nog maar weinig van die vroegere abdijsperiode. Door de aanplant van een hoogstamboomgaard met appel- en perenvariëteiten die historisch in de streek voorkwamen, laat stichting Kempens Landschap het verleden van het domein weer spreken.

Wie een boomgaard(je) wil aanleggen of een fruitboom wil planten, bijvoorbeeld als geboorteboom, kan zich best goed informeren. Daartoe bestaan er in onze provincie verschillende mogelijkheden:

Nationale boomgaardenstichting vzw (NBS)

De Nationale Boomgaardenstichting is een Belgische vzw die zich bekommert om het behoud, het beheer en de verwerving van waardevolle boomgaarden, en daarmee samenhangend hun flora en fauna. Het in stand houden en het heraanplanten van boomgaarden is voor de vzw één van de prioriteiten, naast onder meer het uitbouwen en genetisch behouden van ons nationaal en lokaal fruitpatrimonium.

De Nationale Boomgaardenstichting organiseert ook verscheidene educatieve activiteiten en cursussen (bijvoorbeeld snoei cursussen).

Nationale Boomgaardenstichting
Leopold III straat 8
3724 Vliermaal
T 012 39 11 88
info@boomgaardenstichting.be
www.boomgaardenstichting.be

Gemeenten

Sommige gemeenten en steden ondersteunen de aankoop en/of het onderhoud van kleine landschapselementen, waaronder fruitbomen. Informeer zeker eens bij de milieudienst van je gemeente!

Provincie Antwerpen

Het Provinciaal Groendomein Vrijbroekpark in Mechelen heeft een aantal heel oude fruitrassen staan, die een bezoekje zeker waard zijn! Daarnaast organiseren zij jaarlijks één à twee educatieve activiteiten, bijvoorbeeld rond snoei of sapverwerking.

www.provincieantwerpen.be
(Doorklikken naar Vrije tijd, Parken en domeinen, Vrijbroekpark)

Proefcentrum Fruitteelt vzw

Het Proefcentrum Fruitteelt tracht een toegevoegde waarde te creëren voor de fruitteelt door toegepast wetenschappelijk onderzoek en proeftuinwerking, door kennisgaring, kennisoverdracht en diensten.

Proefcentrum Fruitteelt vzw
Fruittuinweg 1
3800 Sint-Truiden (Kerkom)
T 011 69 70 80
pcfruit@pcfruit.be
www.pcfruit.be

Regionale Landschappen

Een regionaal landschap is een streek met een eigen identiteit en met belangrijke natuur- en landschapswaarden. Bovendien is een regionaal landschap een samenwerkingsverband tussen gemeenten, provincie en verenigingen uit de sectoren natuur, landbouw, jacht en toerisme. Door voortdurend overleg en samenwerking met alle partners, werkt een regionaal landschap aan de verbetering van de landschapskwaliteit en het vergroten van het draagvlak voor natuur en landschap binnen haar werkingsgebied.

De provincie Antwerpen telt vier Regionale Landschappen. Neem zeker eens een kijkje op hun website! Zo organiseert Regionaal Landschap Rivierenland vzw regelmatig een cursus met betrekking tot de aanleg en het onderhoud van hoogstamboomgaarden.

Regionaal Landschap de Voorkempen vzw:

www.rldevoorkempen.be

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw: www.rlkgn.be

Regionaal Landschap Rivierenland vzw: www.rlrl.be

Regionaal Landschap Schelde-Durme vzw: www.rlsd.be

Vereniging voor Ecologische Leven en Tuinieren (VELT)

Velt staat voor: gezond leven op het ritme van de seizoenen. En dit met respect voor de natuur. Velt geeft ecologisch leven vorm in huis, tuin en daarbuiten. Door kwaliteitsvolle publicaties en samenwerkingsverbanden wil Velt bijdragen tot de ontwikkeling van een duurzame levensstijl.

Velt vzw

Uitbreidingstraat 392 C

2600 Berchem

T 03 281 74 75

info@velt.be

www.velt.be

Stichting Kempens Landschap

Stichting Kempens Landschap is actief in 60-tal gemeenten in de provincie Antwerpen. Als organisatie kan ze voor Vlaanderen uniek en exemplarisch genoemd worden. Het is immers geen natuur- of monumentenvereniging, maar een landschapsvereniging. Vzw Kempens Landschap stelt bij al haar domeinen een multidisciplinaire aanpak voorop. Het landschap heeft immers niet alleen een natuurfunctie, we wonen, werken en ontspannen er ook. Dat alles vraagt een geïntegreerd beheer en juist daarin maakt het Kempens Landschap zich sterk, voor U en volgende generaties!

www.kempenslandschap.be

Bodemkundige Dienst

De Bodemkundige Dienst van België is een onafhankelijke onderzoeks- en adviesinstelling voor landbouw, tuinbouw en milieu in de breedste zin van het woord. Ze is vooral actief in bodem- en wateronderzoek, bemestingsadviesgeving, irrigatiesturing en milieu-effectrapporten, en biedt daarnaast ook tal van diensten aan voor overheid, bedrijven en particulieren.

www.bdb.be

Geraadpleegde werken

Anoniem, **Liste de Variétés de Poires et de Pommes recommandables pour la culture en Hautes Tiges en Belgique**, Duculot, Gembloux, 1939.

Bagenal, N.B., **Fruit Growing**, London & Melbourne, 1939, (1ste druk), 1945, (herziene druk), 1946, 416p.

Banga O. en Kronenberg H., **Teelt en verdeling van Aardbeien in België**, Wageningen 1947, p. 317.

Bivort Alexandre, **Album de Pomologie**, Tome I - IV, Bruxelles, 1847-1951.

Burvenich Fréd. Père, **De Boomgaard of Fruitkweek**, 1890.

Burvenich Fréd. Père, **Concours de Vergers** – Rapport sur les opérations du Jury, 1888.

Burvenich F., Pynaert E., Rodigas E. en Van Hulle H., **Bulletins d'Arboriculture, de Floriculture et de Culture Potagère**, Gand, 1872-1905.

Burvenich Fréd. Père, Pynaert E., Rodigas E. en Van Hulle H., **Tijdschrift over Boomteeltkunde, Bloemeteelt en Moeshovenierderij**, Orgaan van den Boomteeltkundigen Kring van België, Gent, 1865-1905.

Centre Régional de Ressources Génétiques d'Espace Naturel Régional, **Les Pommes du Nord**, Villeneuve d'Ascq, 1996, 152p

Commission Royale de Pomologie (La), **Annales de Pomologie Belge et Etrangère** – Tomes 1 – 8, F. Parent, Bruxelles 1853 à 1860.

Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit, **7de Beschrijvende Rassenlijst voor Fruit**, Wageningen, 1954; 159p

Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit, **16de Rassenlijst voor Fruitgewassen**, Wageningen, 1980, 153p

- Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit, **18de Rassenlijst voor Fruitgewassen**, Wageningen, 1982, 288p
- Coninck L., **Congres Wereldtentoonstelling Antwerpen**, 1930.
- Debatty M., **La culture Fruitière extensive Belge**, Brasschaet 1943, p. 16.
- Debuisson J., **Les variétés d'origine Belge du pommier**, Bulletin Horticole 1947.
- Decaisne J., **Le Jardin Fruitier du Muséum**, Tome 1 à 6, Paris, 1871-1872.
- Dodoens R., **Cruydtboeck**, 1563.
- Dufour F., **Volledig handboek over Fruitteelt**, 4de uitgave, Stree, zonder datum,
- Du Mortier B.C., **Pomone Tournaisienne**, Tournay, 1869
- Friedrich G., Petzold H., **Handbuch Obstsorten**, Stuttgart, 2005, 624p.
- Fruitteeltcentrum K.U. Leuven, **Verslag Proefveldwerking Demonstratieactiviteiten**, Aarschot-Rillaar, 1997, 65p
- Georgette R., **Contribution à l'histoire de la pomologie : Les variétés de fruits d'origine Belge**, extrait des Annales de Gembloux, Duculot, 1er trimestre 1954.
- Gilbert Charles, **Les Fruits Belges**, Imp. Callewaert, Bruxelles, 1874, 106 p.
- Gilbert Charles, **Naamlijst der Belgische Fruiten**, zonder datum (omstreeks 1880)
- Hartmann W., **Farbatlas Alte Obstsorten**, Stuttgart, 2003.
- Hiemeleers J. en Vanderhasselt P., **Fruitteelt**, Belgische Boerenbond, Leuven, 1947.
- Ickx H. en G., **Praktische wenken over Fruitteelt**, Mortsel, 15 uitgaven: 1ste 1904; 2de 1908; 3de; 4de 1911; 5de 1914; 6de 1917; 7de 1919; 8ste 1922, 9de 1926; 10de 1932; 11de 1936; 12de 1941; 13de 1943; 14de 1945.
- Ickx H., **Variëteiten appel en peer**, 1931. (*aquarellen en beschrijvingen onuitgegeven*)
- Jaarboek 1994, Jaargang 15, **Heemkundige Kring van Malle**, p 98. jaartal (na 1887), 163 p.
- Knoop Johann Hermann, **Pomologia**, 1ste uitgave in het Nederlands, Leeuwarden, 1758.
- Lacops M., **Buitenleven Deel 1 - De Boomgaard**, 3de uitgave, ong. 1930.
- Leroy André, **Dictionnaire de Pomologie**, Tome I - V, Angers, 1867-1879.
- Listen R., Beefink A./ Nederlandsche Heide maatschappij, **Nederlandse Fruitsoorten**, Arnhem, 1942
- Mahieu Willy, **Appels en peren**, Tielt, 2005
- Mathieu Carl, **Nomenclator Pomologicus**, Berlin, 1889.
- Michiels G., **50 Variétés de poires d'élite**, Bruxelles, 1892, 170 p. (*beschrijving van 50 soorten met pentekeningen*)
- Mühl F., **Alte und neue Apfelsorten**, München, 1995.
- Mühl F., **Alte und neue Birnensorten**, München, 1991
- Müller J., Bissmann O., u.a., **Deutschlands Obstsorten**, Band I - Äpfel, Stuttgart, 1905-1933
- N.D.A.L.T.P., **Handleiding voor de koper van Fruit**, Brussel 1954, blz. 24.
- Petzold Herbert, **Appelsoorten**, Antwerpen, 1979.
- Petzold Herbert, **Peresoorten**, Antwerpen, 1986.
- Populer C., **Liste des anciennes variétés Belges**, Gembloux, 1979.
- Prov. Pom. Vereniging van Antwerpen, **Fruitkeuringen 1935 Verslag** Antwerpen 1935, 14 p.
- Royen Ludo, **Pomologia, Ledenblad van de Nationale Boomgaardstichting (NBS) vzw**, Leopold III straat 8, 3724 Vliermaal, jaargangen 1984 - 2010
- Sels L., **Fruitkeuringen 1936**, Tuinbouwberichten 1937, p. 95
- Smith Muriel, **National Apple Register of the United Kingdom**, London, 1971.
- Société d'Horticulture d'Anvers, **Catalogue de plantes Exposées les 8,9 et 10 mars 1840**.
- Société Nationale d'Horticulture De France, **Les meilleurs Fruits au début du XXIème siècle**, 1907.
- Staatliche Lehr- und Versuchsansalt für Wein- und Obstbau Weinsberg, **Sortenbeschreibungen Steinobst**, Weinsberg, 2006, 130p
- Störtzer M., Wolfram B., Schuricht W., Männel R., **Steinobst**, Radebeul, 1992, 173 p.
- Theyskens, J., **Le poirier, Taité pratique de sa culture**, Paris et Bruxelles, geen jaartal (na 1887) 163 p.
- Tuinbouwberichten, **Fruitsoortiment voor Antwerpen**, Antwerpen 1935, p. 61
- Tuinbouwberichten, **Bijkomende fruitkeuringen Antwerpen** 1936, p. 95.
- Van Cauwenberghe E., **Monographie Standarisatie en Cultuur van Pruimen**, Brussel, 1941.
- Van Cauwenberghe Edmond, **De Kersen Monografie**, Vilvoorde, 1945.
- Van Cauwenberghe Edmond., **Pomologie, Cursus fruitboomteelt, deel 1: appel; deel 2: peer**. Vilvoorde, zonder jaartal (ong. 1945). (*met silhouetkeningen en doorsneden*)
- Van Cauwenberghe Edmond, **Fruit, aard en kenmerken**, NDALTP, Brussel, 1954.
- Vertessen R., **Prix-Courant des Pépinières Nationales (S.A.) à Hoboken-lez-Anvers**, Antwerpen 1921-22.
- Walravens M.V., **«Considerations sur les variétés de pommes et poires créées en Belgique.»** in het Bulletin de la Société royale des Conférences Agricoles et Horticoles d'Ixelles, N° 50, jaargang 1967.

Bijlage 1:

Verklarende woordenlijst

Beurs: een kort verdikt twijgje waaraan bloemen en vruchten groeien.

Bladchlorose: witgele verkleuringen verdeeld als strepen en vlammen in het bladmoes.

Blijver-wijkerconcept: boomgaard waar tussen de hoogstammen (blijvers) nog halfstammen of struiken (wijkers) geplant worden, die na een aantal jaren worden geroid om de kruin van de hoogstammen de kans te geven zich volledig te ontwikkelen.

Boomvormen: opkweekvorm van de bomen gaande van leivormen, spillen (laagstambomen met centrale middentak), struiken (breder uitgroeiende bomen met meerdere zware gesteltakken), over halfstammen (stamlengte +/- 1,50 m) tot hoogstammen (stamlengte +/- 2 m) met of zonder centrale middentak.

Calville-achtig: met een vorm gelijkend aan de variëteit Calville (geribd, iets bonkig).

Cultivar of variëteit: een soort die geselecteerd werd na kruisingen met bewust gekozen kruisingsouders.

Dessertfruit: fruit dat vers gegeten wordt, zonder speciale bereidingen.

Eénjarig hout of twijgen: groeiplaats voor de bladeren en zo verdeeld dat ze maximaal licht opvangen. De bladeren zorgen voor de aanmaak van suikers voor de groei en vruchtzetting.

Enten: vegetatief vermeerderen van houtachtige gewassen door een stukje weefsel (stukje twijg of een oog) op een onderstam of stam te plaatsen, zodanig dat er een vergroeiing kan plaatsvinden.

Gesteltakken: vormen hoofdvertakking in de kruin. Zij geven de boom zijn vorm, bepalen de omvang en de hoogte van de boom.

Hardfruit: handelsterm voor appels en peren.

Kelkholte: blijvend merkteken bovenaan de vrucht bij pitvruchten, op de plaats waar de bloem heeft gestaan.

Keukenfruit: fruit dat gebruikt wordt in de keuken voor het maken van allerlei bereidingen.

Kortlot/langlot: indeling van de zijtwijgen naargelang hun lengte. De bloemknoppen worden meestal aan meerjarige kortloten gevormd.

Kruisbestuiving: bestuiving door een andere variëteit binnen dezelfde fruitsoort.

Leivorm: opkweekvorm waarbij aan de verschillende gesteltakken een kunstmatige, dikwijls strakke geometrische vorm gegeven wordt, meestal in een tamelijk plat vlak.

Middelbuikig: het dikste deel van de vrucht zit in het midden van de vrucht.

Oculeren: entwijze waarbij een schildje met een oog van een jonge scheut achter de schors van een onderstam of tussenstam geschoven wordt. Dit gebeurt tijdens het groeiseizoen, meestal eind juli, begin augustus.

Oogstappels/bewaarappels: zomerappels of oogstappels bewaren meestal maar één à twee weken, sommige in de herfst rijpende rassen, de zogenaamde bewaarappels, kunnen tot het volgende voorjaar "natuurlijk" bewaard worden.

Parthenocarpie: vruchtzetting zonder bevruchting. De vruchtbeginsels groeien uit tot vruchten zonder pitten of zaden.

Pectine: wordt gewonnen uit appelpulp, suikerbietenpulp en citruspulp, het is het overblijfsel na het persen van deze vruchten. Pectine is een onderdeel van de celwanden van planten en zorgt voor het aaneenklitten van plantencellen. Het vormt in een zuur milieu bij verhitten met suiker een gele en wordt als zodanig gebruikt als verdikkingsmiddel in onder andere confituur.

Pitfruit: biologische term voor appel, peer, kweepeer, mispel, ...

Ras: een soort die ontstaan is na een toevalskruising in de natuur.

Roodrui: het vroegtijdig afvallen van de vruchten bij het rood kleuren voor de volle rijping.

Schuine snoer: leivorm waarbij een onvertakte éénjarige boom schuin geplant wordt en waarop geen andere vertakkingen toegelaten worden dan het vruchthout.

Sleunsnoei: snoei waarbij een te dichte kroon wordt uitgedund door het wegzagen van enkele zwaardere gesteltakken.

Steelbuikig: het dikste deel van de vrucht is de kant dicht bij de steel.

Steenfruit: biologische term voor kersen, krieken, pruimen, perziken, ...

Steencellen: harde kernen in het vruchtvlees door een soort verhouten van de celwanden. Dit komt voor bij peren die besmet zijn met het zogenaamde 'Stony Pit' virus (steenvruchtheidsvirus).

Takkraag: aanzet van de tak aan de stam. Deze is vaak herkenbaar als een ringvormige verdikking waar de tak overgaat in de boomstam.

Vergaffelingen: vertakkingen.

Vruchthout (vruchttakken): meerjarig hout van zijtwijgen waarop de bloemknoppen en vruchten worden aangeemaakt, evenwichtig verdeeld over de boom.

Waterscheuten: lange, vertikaal groeiende, takken en vaak het gevolg van (verkeerd) snoeien.

Wildeling: zaailing.

Wondafdekmiddelen: balsem of lak om grote snoeiwonden of kwetsuren af te dichten, zodanig dat het risico op infectie via de wonde door schimmels of bacteriën geminimaliseerd wordt.

Wortels: nemen mineralen en water op. Door het herhaaldelijk verplanten in de kwekerij hebben de meeste fruitbomen geen penwortel meer (daarom is een steunpaal onontbeerlijk gedurende de eerste jaren na aanplant).

Zelffertil: bevruchting is mogelijk met stuifmeel van de eigen bloemen en/of bloemen van dezelfde variëteit.

Zelfsteriel: bevruchting is niet mogelijk met stuifmeel van de eigen bloemen en/of bloemen van dezelfde variëteit, omdat er een biochemisch mechanisme is ingebouwd dat de verdere groei van de pollenbuis (gekiemd stuifmeel) in de stamper belet. Om bevruchting te bewerkstelligen is kruisbestuiving noodzakelijk.

Bijlage 2:

Belangrijkste ziekten en plagen in de fruitteelt

Algemene ziekten en plagen

Bladluizen

Voorkomen en beschrijving

Bladluizen zijn in feite een grote 'groep' van plagen, waarvan elk gewas met economische betekenis wel last heeft. Het gaat om insecten die zich razendsnel vermenigvuldigen. Ze voeden zich met het sap uit bladeren en jonge, niet-verhoude scheuten. Ze zijn dan ook vaak te vinden aan scheuttoppen. Bladluizen kunnen ook schadelijke virussen overbrengen. Ze scheiden een kleverig, suikerhoudend vocht af, honingdauw genoemd, waarin de zwarte roetdauwschimmel zich ontwikkelt, die bladeren en vruchten zwart maakt. Bladluizen zijn vooral een probleem in droge, warme zomers.

Symptomen

Krullen van bladeren en scheuttoppen, groeiremming, kleinere vruchten

Bestrijding

Bladluizen hebben heel wat natuurlijke vijanden, waaronder gaas- en zweefvliegen, lieveheersbeestjes, oorwormen en vogels. Je kan de bladluizen te lijf gaan door hun vijanden een handje te helpen. Oorwormen kan je aantrekken door bloempotjes, gevuld met stro of fijn houtshaafsel, omgekeerd op te hangen in de bomen. Pas wel op: oorwormen kunnen ook vraatschade aan de vruchten veroorzaken, als die al beschadigd zijn. Voor vogels kan je nestkasten hangen of kan je natuurlijke broedgelegenheid voorzien, bijvoorbeeld door het planten van een haag. In een jonge boomgaard duurt het uiteraard een tijdje voor je je vertrouwen kan stellen in natuurlijke vijanden. De eerste jaren zal je dus wat schade door bladluizen moeten dulden.

Bloempot voor oorwormen >

Fruitspintmijt

(Panonychus ulmi)

Voorkomen en beschrijving

Fruitspintmijt kan op alle fruitgewassen voorkomen. Het gaat om rode mijten (spinachtigen), waarvan de eitjes op takken overwinteren. Bij hevige aantasting zijn de eitjes zelfs zichtbaar als kleine, rode puntjes, vooral rond de knoppen aan de onderzijde (= kant van de grond) van de twijg of tak. Vanaf april komen de mijten uit het ei. Ze maken wondjes aan de bladonderzijde en nemen zo de plantensappen op. Door deze schade worden er weinig nieuwe bloemknoppen gevormd en blijft het aanwezige fruit kleiner. Komt vooral voor in warme, droge zomers.

Symptomen

De aangetaste bladeren worden grijs- tot roestbruin, bij peer vallen ze tenslotte af. Bij appel is er alleen bladval bij zeer zware aantasting.

Bestrijding

Natuurlijke vijanden zijn de roofmijten van het geslacht *Typhlodromus*. Meestal houden spint- en roofmijten elkaar in evenwicht en komen er geen spintplagen voor. Roofmijten zijn in de gespecialiseerde handel te koop, maar kunnen ook eenvoudig getransloceerd worden via scheuten van bomen waarop de roofmijten al aanwezig zijn.

Enkel variëteiten die in de fruitfiches opgenomen zijn, worden bij de ziektes vermeld.

Schurft

(Venturail)

Voorkomen en beschrijving

Komt voor op appel en peer. Het is een schimmelinfectie die vooral voorkomt bij vochtig weer, vooral vanaf half april tot eind mei. Infectie treedt voornamelijk op bij gemiddelde dagtemperaturen tussen 7 en 14° C. De kans tot infectie verhoogt naarmate de bladeren een groter aantal uren per dag nat zijn. Bij gemiddelde dagtemperaturen lager dan 7° C of hoger dan 14° C is het risico beperkt tot periodes van extreme vochtigheid.

Zeer gevoelige rassen bij peer: Durondeau, Beurré Hardy, Clapp's Favourite.

Symptomen

Kleine, donkere, olijfgroene vlekken op blad en vrucht, die later ook zwart kunnen worden. Bij erge aantasting vallen de bladeren af. De vruchten kunnen openbarsten, wat tot een co-infectie met vruchtrotschimmels kan leiden. Op takken en twijgen kunnen kleine blaartjes ontstaan, takschurft, die in de volgende lente openspringen. Het takje krijgt een ruw uitzicht (lijkt wat op kankeraantasting) en kan bij peer zelfs afsterven.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. De algemene preventieve cultuurmaatregelen zoals vermeld op pagina 145 zijn bij schurft zeer belangrijk. Wegsnoeien van zieke takdelen is cruciaal en afgevalen bladeren moeten verwijderd worden. Regenwormen doen trouwens zeer nuttig werk bij het opruimen van door schurft aangetaste bladeren. Overmatige stikstofbemesting maakt de bladeren gevoelig.

APPEL

Witziekte

(echte meeldauw, *Podosphaera leucotricha*)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op appel maar ook op peer. Het is een schimmelinfectie, die overwintert in de knoppen (aangetaste knoppen zijn herkenbaar, doordat de knopschubben gerafeld en niet gesloten zijn). Witziekte komt voor bij warm en droog weer, infectie treedt vooral op bij ochtenddauw.

Symptomen

In het voorjaar krijgen de scheuttoppen gekrulde bladeren, waarop een wit poeder voorkomt. Het aangetaste blad valt voortijdig af. Bloemen blijven klein en verdrogen. De boom heeft een lagere opbrengst.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie: onderhoudssnoei van aangetaste twijgen (witachtig – grijs) in het voorjaar, de winter én de zomer (regelmatige controle is noodzakelijk).

Vorstschade

Voorkomen en beschrijving

Kan voorkomen op alle fruitbomen.

Bestrijding

- De risico's van late nachtvorst kan je verminderen door groei en bloei van je bomen te vertragen. Je kan de stammen witkalken of stro rond de stam leggen zodat de boom minder snel opwarmt en de sapstroom bijgevolg minder snel op gang komt. De bomen gaan dan later bloeien.
- Bedek de grond en het onderste gedeelte van de stammen in strenge winters voor de vriesperiode met stro, bladeren, schorsmulch of gehakseld hout. Op het einde van de winter kan dit opnieuw verwijderd worden.
- Grote dag-nacht temperatuurverschillen in de winter kunnen leiden tot scheuren in de stam. Dit risico is nog groter bij bomen met fysiologische stress (voedselgebrek, uitputting door overvloedige oogst).
- Snoeitip: een bloemknop op éénjarig hout bloeit later dan op meerjarig hout. Zo spreid je het risico.
- Als er toch barsten in de stam gekomen zijn, moet je de randen ervan met een scherp snoeimes mooi glad snijden, zodat ze goed kunnen overgroeien. De wonde behandel je met een wondafdekmiddel (entwas, lakbalsem).

Wollige bloedluis

(appelbloedluis, *Eriosoma lanigerum*)

Voorkomen en beschrijving

Dit is een hardnekkig soort bladluis, gemakkelijk te herkennen als een witte, wollige massa op scheuten, twijgen en takken, vaak rond wonden. Als je ze platdrukt, kleeft er een rode kleurstof aan je vingers. Deze luis komt vooral voor op schaduwrijke plaatsen en in een vochtige omgeving.

Symptomen

De wollige bloedluis zuigt sap uit de aangetaste delen en veroorzaakt hierdoor zwellingen. Het risico op een co-infectie met kanker is reëel.

Bestrijding

- Rassenkeuze is in deze belangrijk. IJzerappel, Cox's Pomona, Boskoop zijn bijvoorbeeld sterk gevoelig, andere sterk weerstandbiedend (Sterappel, Keuleman, Transparante de Croncels). Sterke scheutgroei, veroorzaakt door bv. hoge stikstofbemesting of drastische snoei, is ook een risicofactor.
- Bij geringe aantasting kunnen de luizen met een doek of een kwast, gedompeld in alcohol, weggewreven worden.
- Bij ergere aantasting of aantasting op delen waar je moeilijk bij kan (takoksels, wonden), kan je spuiten met lijnzaad- of koolzaadolie. De luizen stikken dan als het ware onder de laag olie.
- De sluipwesp *Aphelinus mali* parasiteert op de bloedluis en kan dus gebruikt worden als natuurlijke vijand. Hij is bij gespecialiseerde firma's beschikbaar als natuurlijke plaagbestrijder. Ook bij wollige bloedluis opnieuw de opmerking: wacht bij een aantasting eerst af of de schadedrempel overschreden wordt. Meestal ruimt de sluipwesp de plaag vanzelf op. Ook oorwormen roven bloedluizen.

Wormstekigheid

(Fruitmot, *Cydia pomonella*)

Voorkomen en beschrijving

Komt voor bij appel, soms bij peer. Wormstekigheid wordt veroorzaakt door de rupsen van het fruitmotje, een nachtvlinder die vanaf de tweede helft van mei (als de avondtemperatuur ten minste 15° C is) zijn eitjes op jonge bladeren en vruchten afzet. De rupsen die uit de eitjes komen begin juni, maken gangen in het fruit. Ze kruipen daarna in schorspleten en onder schorschubben om te overwinteren. De aangetaste vruchten rijpen vroeger en vallen vaak af met de rups erin. Vooral in warme zomers kan er veel schade zijn.

Symptomen

Je herkent deze plaag aan gangen in het fruit.

Bestrijding

Afgevallen vruchten worden best opgeraapt en vernield of begraven. Bij eventuele vruchtdunning neem je uiteraard de gestoken vruchten weg. Om de aantasting voor het volgende jaar te beperken, kan je vanaf juni de stam ombinden met bijvoorbeeld golfkartons. De rupsen houden in hun zoektocht naar schuilplaatsen op aan het karton. Het karton zelf verwijderen en verbrand je in september.

De laatste jaren bestaan er ook technieken waarmee de mannelijke fruitmotjes in de war worden gebracht. Door het overmatig verspreiden van een vrouwelijke lokstof (of feromoon) vinden ze de vrouwtjes in de boomgaard niet meer terug en kunnen ze dus niet paren. Zo wordt er verhinderd dat de vrouwtjes nog veel bevruchte eitjes afleggen en wordt de infectie van wormstekigheid sterk beperkt. De verspreiding van deze feromonen kan gebeuren door huisjes die een poeder met feromoon bevatten: de mannetjes vliegen erin, nemen het poeder met zich mee en helpen zo om de lokstof over de hele beplanting te verspreiden.

Kanker

(*Nectria galligena*)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op appel, peer (Saint-Remy) en loofbomen (eik, kastanje, ...). Schimmelaantasting via wonden, snoeiwonden, vorstspleten, schurende takken, steekwondjes van insecten, schurftaantastingen, blad- en vruchtlettekens (= plaats waar bij de bladval en de pluk de steel van de twijg loskomt). De meeste infecties komen voor in de herfst en in de eerste wintermaanden (oktober - december). Gevoelige apperassen: Cox, Boskoop, James Grieve, Transparente Blanche, Court Pendu, Eijsdener Klumpke. Zeer weerstandbiedend: Keuleman.

Symptomen

Ingezonken plekken op de takken, die eerst dof en grijsbruin van kleur zijn. Later schilfert de schors daar af. Omdat de boom probeert de wonde te overgroeien, ontstaan aan de randen verdikkingen. Vaak zijn er geen verdikkingen en sterft de schors verder af.

Als de tak door de schimmel 'geringd' (= rondom aangetast) is, sterft hij af.

Bladeren vergelen, vruchten blijven klein en beiden vallen voortijdig af. Vruchten kunnen ook rot worden rond de

kelkholte (= neusrot). De oorzaak hiervan is een infectie tijdens de bloei, na het afvallen van de bloemblaadjes en het verdorren van de stijlen en de meeldraden. Dit gebeurt vooral bij veel regen en een hoge relatieve luchtvochtigheid tijdens de bloei en nabloei.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie.

- Appel en peer zeker niet snoeien tijdens vochtige periodes in het najaar (dan is de infectiedruk door sporen van vruchtboomkanker het grootst).
- Wonden verzorgen.
- Overvloedige stikstofbemesting levert extra gevoelige scheuten.

Bij aantasting: de zieke plekken uitsnijden tot op het gezonde hout en er een wondafdekkingsmiddel op aanbrengen dat een kankerbestrijdende stof bevat.

Stip

Voorkomen en beschrijving

Komt voor op appel. Dit is een gebreksziekte die veroorzaakt wordt doordat de boom te weinig kalk opneemt. Sommige rassen zijn zeer gevoelig, vooral als ze op zwakke onderstam worden gekweekt (bv. Jacques Lebel).

Symptomen

Onder de schil van de vrucht komen bruine, kurkachtige plekjes in het vruchtvlees voor, die in de loop van het rijp worden en de bewaring steeds dieper in het vlees doordringen.

Bestrijding

Een tijdelijke en snelle oplossing is de vruchten bespuiten met een oplossing van wateroplosbare kalknitraat, Ca (NO₃) 26 %, vanaf juni (na de junirui) tot aan de pluk.

Voor een blijvende oplossing van het probleem moet je ervoor zorgen dat de kalkvoorziening van de grond in orde komt. Let op, er zijn nog wel wat andere redenen waarom de vrucht zonder kalkvoorziening kan komen te vallen:

- Te veel kalium of magnesium in de grond kan de kalkopname belemmeren.
- Te sterke scheutgroei (door bv. een forse wintersnoei in het éénjarige hout) trekt het calcium dat beschikbaar is in de plant naar de scheuten, ten nadele van de vruchten.

Gevoelige rassen kan je het best alleen op sterkgroeiende onderstam kweken (half- en hoogstam).

Glazigheid

Voorkomen en beschrijving

Komt voor op appel.

Het is geen ziekte, maar een fysiologisch verschijnsel, dat meerdere oorzaken kan hebben:

- Te vroeg of te laat plukken.
- Een lange, droge periode twee weken voor de pluk.
- Rasgevoeligheid: Cox's Pomona is zeer gevoelig.

Symptomen

Glazige verkleuring van het vruchtvlees.

Bestrijding

Dit fysiologisch verschijnsel heb je zelf niet in de hand. Let er wel op dat je op het juiste moment plukt.

PEER

Bastaardslakkenrups

(vruchtboombladwesp, *Caliroa cerasi*)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op peer, maar kan eigenlijk op alle fruit voorkomen. Deze larve van een kleine, zwarte bladwesp treffen we in juni aan bovenop de bladeren. Een tweede generatie is mogelijk in augustus - september. De larve is geel, zo'n 8 mm lang en bedekt met een onaangenaam ruikende, zwarte, slijmerige stof. De rups komt vooral voor bij warm, droog weer.

Symptomen

De larve vreet aan het blad en spaart alleen de nerven.

Bestrijding

Stuiven met gebluste kalk of stuifzwavel.

Perenpokmijt

(perengalmijt, *Phytoptus piri*)

Symptomen

Bij het ontluiken van de bladeren zie je groene wratjes op de bladeren. Eind april worden de wratjes rood en nog later bruinzwart.

Bestrijding

Meestal gaat het om beperkte schade. Zwavel werkt remmend. Het doodt de mijt niet, maar belet de migratie: tweemaal driemaal spuiten bij openbrekende knop, met 10 tot 14 dagen ertussen.

Perenprachtkever

(perenringworm, *Agilus sinuatus*)

Voorkomen en beschrijving

Komt voor op peer, mispel, kweepeer, meidoorn en lijsterbes. Deze kever zet zijn eitjes af op de takken of de stam van perenbomen. De larve boort zich onmiddellijk in het weefsel en maakt een meestal neerwaartse, zigzagvormige gang tussen schors en hout. Het eerste jaar zal je niets zien. Vanaf het tweede jaar zie je duidelijk omrande, ingezonken plekken op de schors: dood weefsel. De gangen van de larve en de dode schors verstoren de sapstroom van de boom. De larve overwintert tweemaal in de boom. In april-mei van het derde jaar gaat ze verpoppen en in juni verlaat het volwassen insect de boom via een halfmaanvormig gaatje van 2 mm in de schors.

Deze plaag komt de jongste jaren meer en meer voor door de warme zomers en door het verminderde gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Symptomen

Bij minimaal verstoorde sapstroom beperken de symptomen zich tot vergeelde bladeren. Bij sterk verstoorde sapstroom kan de gehele boom afsterven.

Bestrijding

Zodra je de eerste symptomen ziet, kan je op zoek gaan naar de larve door de schors op de zieke plaatsen aan te snijden. Als je de larve te pakken krijgt in een voldoende vroeg stadium, dan kan de boom herstellen. Een ecologische manier om de perenprachtkever te bestrijden, is dat je de boom regelmatig compost (liefst gemaakt van vooral bruine materialen zoals boomschors, versnipperd snoeihout, afgevallen bladeren, stro) toedient. Zo gaat de groei verbeteren en kan de boom zelf de plaag overwinnen: de gangen gemaakt door het insect groeien sneller toe en

de sapstroom wordt hersteld. De compost moet vooral op de randen van de kroonprojectie (= de cirkel die ontstaat als men van de hele kroonrand loodlijnen zou neerlaten) toegediend worden, want daar zitten de meeste jonge worteltjes.

Zeer extreem is rooien en verbranden, zodat de larve niet volwassen kan worden en geen nieuwe eieren meer kan afzetten. Vaak zitten er ook meerdere larven in één boom. Recente onderzoeken hebben ook aangetoond dat sluipwespen de larven in de perenboom parasiteren.

Perengalmug

(dikkoppen, *Contarinia pyrivora*)

Voorkomen en beschrijving

Komt voor op peer. De perengalmug zet tussen half maart en eind april haar eitjes af in de bloemknoppen. De larven ontwikkelen zich in de jonge vruchtjes (die hierdoor zwart kleuren, vandaar 'dikkopjes'). De larve overwintert in een cocon, verpopt in februari - maart en in het vroege voorjaar komen de nieuwe muggen uit.

Symptomen

Tussen de pas gezette vruchtjes komen soms dikke, zwartgekleurde peertjes voor. Als je de 'dikkop' opensnijdt, zie je de witte larven. Aangetaste peertjes vallen vroegtijdig af, vaak mét de larve.

Bestrijding

Een milde aantasting kan een welgekomen natuurlijk vruchtdunning zijn, zeker bij zware vruchtzetting. Bij ergere aantastingen snijd je de dikkoppen in april-mei uit de pas gezette vruchten, zodra je ze opmerkt. Je zorgt er ook voor dat de larven zich niet verder kunnen ontwikkelen (vernietigen, verbranden, begraven). Je kan ook inspelen op het gegeven dat de aangetaste peertjes vroeger afvallen. Een plasticfolie onder de boom verzamelt de afgevallen peertjes. Die zijn uiteraard rijp voor vernietiging.

STEENFRUIT

Bacterievuur

(perenvuur, *Erwinia amylovora*)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op peer, soms ook op appel. De infectie gebeurt via de bloemen en jonge scheuten.

De ziekte neemt snel uitbreiding bij warm en vochtig, vooral onweerachtig weer. Naast fruitbomen worden ook meidoorn, cotoneaster, lijsterbes, kweeper, vuurdoorn, dwergkwee, ... aangetast.

De ziekte wordt overgebracht door insecten (bv. bijen die van bloem tot bloem vliegen), vogels, wind, neerslag, menselijke handelingen (bv. snoeien, enten met besmet materiaal).

Gevoelige perenrassen: zo goed als allemaal. De meest gevoelige zijn: Durondeau, Conference, Clapp's Favourite, Bon Chrétien Williams. Appelrassen zijn minder gevoelig. Late bloeiers als Court-Pendu, Sterappel, Eijdsener Klumpke en de vroegbloeiende James Grieve zijn gevoeliger.

Symptomen

Scheuten worden bruin, verdrogen, worden tenslotte zwart, maar blijven aan de boom hangen. Pas op: de symptomen zijn zeer analoog aan een tak die geringd is door een kankeraantasting. Aangetast hout heeft een oranjebruine kleur onder de schors. Uiteindelijk kan de hele boom aangetast worden en afsterven.

Het meest kenmerkende symptoom: op aangetaste scheuten, takken, vruchten en bladstelen kunnen er melkwitte, kleverige slijmdruppels verschijnen.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden:

- Zieke delen tenminste 50 cm onder de zichtbare aantasting afknippen en verbranden (ter plaatse, verplaatsing geeft namelijk risico op verspreiding).
- Sterk aangetaste planten geheel rooien en verbranden.
- Bloemen van de nabloei op appel en peer wegnemen.
- Meidoornhagen rond de boomgaard of andere gevoelige planten in de omgeving grondig controleren op aantasting.

Meer info over bacterievuur kan je vinden op de website van het Proefcentrum Fruitteelt www.pcfruit.be en zoek op 'bacterievuur' in de zoekbalk.

Loodglans

(*Stereum purpureum*)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op steenvruchten, soms op pitvruchten. Loodglans is een schimmel die in de stam of de dikke takken van de boom woekert. Bij vochtig en warm weer kan zich een paarse schimmel ontwikkelen op de takken, waaruit in de herfst en de winter sporen verspreid worden, die zo via wonden andere bomen kunnen aantasten.

Symptomen

Geïnfecteerde takken zijn bij doorsnijden bruin tot violet verkleurd. Loodglans is ook zichtbaar op de bladeren: die krijgen een loodglansverkleuring, veroorzaakt doordat er lucht tussen de opperhuid en het bladweefsel komt. Loodglansverkleuring van de bladeren kan ook andere oorzaken hebben dan deze schimmelaantasting (vorstschade, natte grond, zware snoei, ...). We noemen dat dan "valse loodglans".

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden:

- Snoeihout verwijderen.
- Geen onevenwichtige boomontwikkeling veroorzaken door te sterke snoei.
- Snoeien op de juiste tijdstippen.

Loodglans komt ook voor op wilg, populier en els. Je gebruikt deze houtsoorten dus beter niet als boompaal of weide-afstestingspaal, en evenmin om ze als windscherm aan te planten. Bij zeer lichte aantasting kan je het best een flinke stikstofbemesting geven. De boom kan dan vaak door de infectie heen groeien.

Moniliarot

(Monilinia fructigena)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor op pruim, kers en kriek, en ook op appel en peer. Het is een schimmel die vooral de vruchten aantast via wonden, gemaakt door hagel, insecten, vogelvraat, barsten van kersen door regen, ... De schimmel overwintert in verdroogde bloesems, takken en gemummificeerde vruchten.

Symptomen

De vrucht krijgt eerst een bruine vlek in concentrische cirkels en wordt binnen de week helemaal bruin. Twee tot drie weken later verschijnen er vruchtlichaampjes van de schimmel (bij pruim en kers witgrijs, bij appel en peer geelbruin). Ten slotte wordt de aangetaste vrucht droog en hard (= mummificeren).

Vaak wordt ook de bloesem bruin, vooral bij koud, nat weer tijdens de bloei, gevolgd door een temperatuurstijging na de bloei. Als gevolg daarvan komt de schimmel in de vaatbundels terecht. De schimmel verstopt de vaatbundels, waardoor jonge scheuten aangetast worden en afsterven. Moniliarot komt zeer veel voor bij Noordkriek. Momenteel zijn er ook meer resistente types van Noordkriek op de markt (oa Kelleris en Neskora).

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden:

- Wonden vermijden.
- Twijgen en takken die dood zijn of gomvorming vertonen, uitsnoeien en verbranden.
- Aangetaste vruchten verwijderen en begraven of verbranden (regelmatige controle).
- Bewaarfruit regelmatig op moniliarot controleren.

Gomziekte

Voorkomen en beschrijving

Komt alleen voor bij steenfruit. Het is een natuurlijke reactie van de boom om een wonde af te dekken (bv. bij bacteriekanker of takmonilia, koude/natte grond, storende lagen in de ondergrond, te sterke stikstofbemesting, te sterke snoei, wonden).

Symptomen

Gomziekte manifesteert zich als een geelbruine, kleverige stof die uit stam en takken vloeit.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden:

- Goede fosfor-, potas- en kalkbemesting.
- Steenfruit, en dan vooral kers en perzik, alleen planten op een grond met goede structuur, zonder storende lagen.

PERZIK

Hagelschotziekte

(Stigmina carpophila)

Voorkomen en beschrijving

Komt alleen voor bij steenfruit en wordt veroorzaakt door een schimmel.

Symptomen

Op de bladeren vertonen zich kleine vlekjes die in het begin rooskleurig zijn en later bruin worden. Zieke delen vallen dikwijls af en de bladschijf is dan met gaatjes doorboord. Op de aangetaste scheuten verschijnen bruine, roodgestreepte vlekken, waaruit dikwijls gom sijpelt.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden. Daarnaast worden de aangetaste delen in de herfst best verzameld en vernietigd.

Preventief kan je tot driemaal spuiten met zwavel, namelijk één, drie en vijf weken na de bloei; bij aantasting herhalen na de pluk.

Krulziekte

(Taphrina deformans)

Voorkomen en beschrijving

Komt vooral voor bij perzik, maar ook bij abrikoos. Het is een schimmelziekte, waarbij de schimmel overwintert tussen de knopschubben. Krulziekte komt vooral voor bij vochtig weer met sterk schommelende temperaturen in de periode van het uitlopen van de knoppen. De vruchtbaarheid van de boom lijdt fel onder deze ziekte.

Symptomen

Jonge bladeren en scheuten krullen op, zwellen en verkleuren geelroze. Soms komt er wit schimmelpoeder op voor. Na enkele weken verdrogen ze en vallen af. Vanaf eind juni is er niets meer van te zien.

Bestrijding

Bestrijding kan enkel door preventie. Preventieve cultuurmaatregelen moeten dus zeer goed in acht genomen worden:

- Een warme, droge, beschutte standplaats voor de boom.
- Een aftreksel van heermoes over de boom spuiten bij het uitlopen van de knoppen.
- Zorgen dat de boom goed in de groei blijft door regelmatig te snoeien en te bemesten.
- De aangetaste delen wegnemen en verbranden.
- Weerstandbiedende rassen planten (zoals Reine des Vergers).

Bijlage 3:

Gezochte fruitvariëteiten in de provincie Antwerpen

Naast de variëteiten die in Fruit-Wijzer vermeld worden, zijn er nog rassen die vroeger zeer typisch waren voor de provincie Antwerpen en er ook courant voorkwamen. Hoewel zij waarschijnlijk wel nog in de streek voorkomen, is hun standplaats niet bekend. In andere gevallen werden dan weer verschillende rassen teruggevonden onder dezelfde naam. Ook hier is verder onderzoek noodzakelijk om de juiste vrucht onder haar juiste benaming te kunnen beschrijven. Hiervoor roept de Nationale Boomgaardenstichting vzw je hulp in: ken je een standplaats van een oude fruitvariëteit of beschik je over geschiedkundige gegevens? Neem dan zeker contact op!

APPELEN:

Dr. Jules Gaudy (variëteit uit de streek van Herentals)

Jeruzalemappel

Reinette de Bristol

Reinette Hermans (variëteit uit de streek van Herentals)

Sint-Bernardappel (streek Klein-Brabant; standplaatsen gezocht)

Zomerwijning

PEREN:

Lange stelen (Langsteel) (1890) of Waassche Langsteel: lokale variëteit uit de streek van Klein-Brabant en het Waasland. Middelmattige vrucht, peervormig, zeer kleurrijk, korte vrucht met zeer lange steel. Geringe kwaliteit. Niet fijn van smaak maar zeer productief. Krachtige, vruchtbare boom, zeer ziekteresistent. Plukrijp eind juli.

Maaspeer (vrucht door M. Maas te Thielrode gewonnen)

Moedernatte: De vrucht werd en wordt gezocht voor haar vroegheid.

Kaemolen (Keimolen) (1890). Gelijkend op de Bonne Louise d'Avanches, maar is niet van dezelfde hoedanigheid en rijpt in augustus. Zij wordt vooral in de streek van Sint-Amands geteeld.

Gendarmpeer (Waasland, St.-Lenaerts)

Valse Triomphe de Jodoigne

PRUIMEN:

Schudderkes

KERSEN:

Fleur de Bruxelles

Tardive de Putte

Bigarreau de Putte

Jeruzalemappel

Index variëteiten

APPELEN	15	Rode Bonheider.....	46	Catillac	75	Vaes Oogst.....	105
Berglander.....	16	Rode Walschaert.....	47	Clapp's Favourite.....	76	PRUIMEN	106
Bismarck.....	17	Sint-Bernardappel.....	48	Comtesse de Paris.....	77	Anna Späth	107
Boskoop.....	18	Sterappel.....	49	Conference.....	78	Belle de Louvain	108
Citroenappel.....	19	The Queen.....	50	Conseiller à la Cour.....	79	Bleue de Belgique.....	109
Court Pendu Rosat.....	20	Trdika	51	Doyenné du Comice.....	80	Drap d'Or Esperen.....	110
Cox's Pomona.....	21	Transparante de Croncels.....	52	Dubbel Flip.....	81	Dubbel Bakpruim	111
Dubbele Bellefleur.....	22	Winterrambour	53	Durondeau.....	82	Dubbele Boerewitte	112
Duffelke	23	Winterwijning.....	54	Emile d'Heyst.....	83	Early Rivers Prolific.....	113
Eijsdener Klumpke	24	KERSEN	55	Epargne.....	84	Enkel Bakpruim – Altesse Simple.....	114
Enkele Bellefleur.....	25	Anglaise Hâtive, Tôt et Tard	56	Joséphine de Malines	85	Jefferson	115
Franse Bellefleur.....	26	Bigarreau Blanc et Rose	57	Légipont.....	86	Mirabelle de Nancy.....	116
Franse Renet.....	27	Bigarreau Burlat.....	58	Louise Bonne d'Avranches	87	Monarch.....	117
Gravensteiner.....	28	Bigarreau Elton	59	Nouveau Poiteau.....	88	Monsieur Hâtif.....	118
IJzerappel.....	29	Bigarreau Napoleon	60	Précoce de Trévoux.....	89	Myrobolaan.....	119
Jacques Lebel	30	Bigarreau Noir - Zwarte Krakkers.....	61	Saint-Remy	90	Queen Victoria	120
James Grieve.....	31	Broechemse Kers	62	Seigneur Esperen	91	Reine Claude Crottée.....	121
Kattekop.....	32	Guigne d'Annonay	63	Soldat Laboureur.....	92	Reine Claude d'Althann	122
Keiing.....	33	Hedelfinger Riesenkirsche	64	Souvenir de Jules Guindon	93	Reine Claude de Bavay	123
Keuleman	34	Noordkriek	65	Triomphe de Jodoigne.....	94	Reine Claude d'Oullins	124
Kiliaan.....	35	Schneiders Späte Knorpelkirsche... 66		Triomphe de Vienne.....	95	Sanctus Hubertus.....	125
Landsberger Renette.....	36	Vroege Franse - Early Rivers.....	67	Wijnpeer.....	96	The Czar.....	126
Oogstappel.....	37	PEREN	68	Williams Bon Chrétien	97	Tragedie	127
Rabau.....	38	Bergamotte	69	Winterkeizerin	98	ANDERE	128
Reine des Reinettes	39	Beside Chaumontel.....	70	PERZIKEN	99	Gewone mispel.....	129
Reinette Clochard	40	Beurré d'Amanlis	71	Amsden.....	100	Kwee	130
Reinette de Chénée.....	41	Beurré Hardy	72	Broechemse Perzik.....	101	Okkernoot.....	131
Reinette Descardre	42	Bruine Kriekpeer.....	73	Charles Ingouf.....	102	Tamme kastanje.....	132
Reinette Dorée.....	43	Calebasse Bosc.....	74	Perzik De Schutter	103	Zwarte moerbei	133
Reinette Grise d'Hiver (Parmentier) 44				Reine des Vergers	104		
Reinette Hernaut.....	45						

Plan Vandaag

Met meer dan 200 klimaatacties werkt de provincie aan een leefbare en klimaatveilige toekomst. Alle acties samen vormen een ambitieus klimaatplan om de klimaatdoelstellingen van 2030 te behalen: Plan Vandaag. Of ook: plan vandaag, voor het veilige klimaat van morgen.

Ontdek hier de Tuin-, Plant en Moestuinwijzer en andere praktische brochures voor zij die de handen uit de mouwen willen steken.

**Provincie
Antwerpen**

Departement Leefmilieu

Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid
Koningin Elisabethlei 22 | 2018 Antwerpen